

Konstitutionsutskottets yttrande 2000/01:KU1y

Ram för utgiftsområde 1 Rikets styrelse

Till finansutskottet

Finansutskottet har den 21 september 2000 beslutat bereda övriga berörda utskott tillfälle att avge yttrande över

dels proposition 2000/01:1 Budgetpropositionen för 2001 (volym 1) i vad avser den ekonomiska politiken och förslag till statsbudget för budgetåret 2001, utgifternas fördelning på utgiftsområden och beräkningen av statsinkomsterna, låneramar (yrkandena 1–14 och 23–40) jämte motioner,

dels regeringens skrivelse 1999/2000:150 Årsredovisning för staten 1999, allt i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde.

Konstitutionsutskottet begränsar sitt yttrande till att avse ramen för utgiftsområde 1 Rikets styrelse och motionerna 2000/01:Fi208 (m) yrkandena 5 och 6, 2000/01:Fi209 (kd) yrkandena 6 och 7, 2000/01:Fi210 (c) yrkandena 4 och 5, 2000/01:Fi211 (fp) yrkandena 6 och 8, samt årsredovisningen för staten 1999.

Utskottets yttrande såvitt avser tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 2000 lämnas i 2000/01:KU2y.

Propositionen

I propositionen volym 1, avsnitt 2 yrkande 8 föreslår regeringen att riksdagen beslutar om fördelning av utgifterna för budgetåret 2001 på utgiftsområden i enlighet med vad regeringen anfört i avsnitt 7.1, tabell 7.2.

Regeringen föreslår i yrkande 10 att riksdagen godkänner den preliminära fördelningen av utgifterna på utgiftsområden för budgetåren 2002 och 2003 som riktlinje för regeringens budgetarbete (avsnitt 7.1, tabell 7.2).

Ramen för utgiftsområde 1 Rikets styrelse för år 2001 skall, enligt tabell 7.2 Utgiftstak och takbegränsande utgifter 2001–2003, uppgå till 5 316 203 000 kr. För åren 2002 och 2003 beräknas ramen till 5 135 mkr respektive 5 021 mkr.

Förändringen av utgiftsområdesramen jämfört med beräkningen i 2000 års ekonomiska vårproposition förklaras i huvudsak av att en central säkerhetsfunktion flyttar från utgiftsområde 5 Utrikesförvaltning och internationell samverkan till Regeringskansliets anslag under utgiftsområde 1. Ytterligare en förklaring är att den hyresökning som riksdagens förvaltningsstyrelse föreslog för Riksdagens ombudsmän, och som finns intagen i 2000 års eko-

nomiska vårproposition, nu finansieras via en nedjustering av riksdagens förvaltningsanslag.

Som ett led i utvecklingen av den ekonomiska styrningen har regeringen i propositionen indelat den statliga verksamheten i 47 politikområden. Som skäl härför anför regeringen att det har visat sig svårt att med utgångspunkt i utgiftsområden formulera mål som är tillräckligt specifika för att möjliggöra uppföljning och bedömning av måluppfyllelsen. Politikområdesindelningen syftar till att möjliggöra en bättre koppling mellan mål, kostnader och resultat och till att avgränsa statlig verksamhet i politiskt relevanta sakområden, dvs. områden som är lämpliga för inbördes avvägningar och prioriteringar. För varje politikområde fastställs ett eller flera mål. Enligt regeringens bedömning är det först i nästa steg, när mål formuleras för verksamhetsområden inom respektive politikområde, som det är möjligt att tillgodose riksdagens önskemål om tydliga och uppföljningsbara mål fullt ut.

Utgiftsområde 1 omfattar politikområdet Demokrati samt delar av politikområdena Mediepolitik och Samepolitik. Ramen för politikområdet Demokrati uppgår till 65 mkr. För politikområdet Mediepolitik uppgår ramen till 726 mkr, varav 691 mkr anvisas under utgiftsområdet. Ramen för politikområdet Samepolitik uppgår till 52 mkr, varav 15 mkr anvisas under utgiftsområdet.

I utgiftsområdet ingår även anslagen Kungliga hov- och slottsstaten, Regeringskansliet m.m., Stöd till politiska partier, riksdagens ledamöter och partier m.m., riksdagens förvaltningskostnader samt Riksdagens ombudsmän. Dessa anslag och verksamheter omfattas inte av den nya politikområdesindelningen, eftersom regeringen inte fastställer några mål för dem. Ramen för anslag som inte ingår i något politikområde uppgår till 4 062 mkr.

Närmare om utgiftsområde 1

Demokrati

I politikområde Demokrati ingår: utvecklingsarbetet Tid för demokrati; betalning av statens kostnader för valesedlar, valkuvert och andra valtillbehör samt ersättningar till vissa myndigheter m.m. för biträde i samband med allmänna val; Justitiekanslerns och Datainspektionens verksamheter samt tilldelningen av Statens författningssamling (SFS) till kommuner, landsting och kommunbibliotek. Regeringen föreslår att anslagen inom politikområdet för år 2001 skall uppgå till totalt 65 mkr. För år 2002 beräknas anslagen till sammanlagt 258 mkr och för år 2003 till 59 mkr. De stora variationerna beror främst på vilka val som hålls under året.

Mediepolitik

För de delar av politikområdet Mediepolitik som hör till utgiftsområde 1 föreslår regeringen anslag för år 2001 på totalt 691 mkr. Av politikområdet ingår anslagen till Presstödsnämnden och Taltidningsnämnden, presstöd, stöd till radio- och kassettidningar, Radio- och TV-verket samt Granskningsnämnden.

den för radio och TV i utgiftsområdet. För år 2002 beräknas anslaget till 693 mkr och för år 2003 till 687 mkr.

Samepolitik

Regeringen föreslår att anslaget till Sametinget, som ingår i politikområdet *Samepolitik*, skall uppgå till 15 mkr för år 2001. Anslaget beräknas till 15 mkr även för åren 2002 och 2003.

Anslag som inte ingår i något politikområde

Anslaget *Kungliga hov- och slottsstaten* avser att täcka kostnaderna för statschefens officiella funktioner inklusive kostnaderna för den kungliga familjens resor. Vidare betalas driftskostnader för de kungliga slotten – utom rent fastighetsunderhåll – och Husgerådskammarens verksamhet från anslaget. Regeringen föreslår att anslaget skall uppgå till 84 mkr för år 2001. För åren 2002 och 2003 beräknas anslaget till 84 mkr respektive 88 mkr.

För *Riksdagens ledamöter och partier m.m.* föreslås att anslaget för år 2001 skall uppgå till 560 mkr. För år 2002 beräknas anslaget till 597 mkr och för år 2003 till 610 mkr. Anslaget finansierar bl.a. arvoden till riksdagens ledamöter och till EU-parlamentarikerna. I anslaget ingår även stödet till partigrupperna i riksdagen. Vidare föreslås att kostnaderna för ledamöternas datakommunikation – 6 mkr – i fortsättningen skall finansieras över detta anslag i stället för över anslaget för riksdagens förvaltningskostnader.

Utgifterna för *Riksdagens förvaltningskostnader* avser bl.a. löner, administration, fastighetsförvaltning, intern service, säkerhet, datateknik, förlagsverksamhet, bibliotek och informationsverksamhet. Anslaget föreslås uppgå till 441 mkr för år 2001. Det beräknade anslaget för år 2002 uppgår till 444 mkr och för år 2003 till 453 mkr.

För anslaget *Riksdagens ombudsmän, justitieombudsmännen* föreslås 46 mkr för år 2001. För åren 2002 och 2003 beräknas anslaget till 46 mkr respektive 47 mkr.

Anslaget *Regeringskansliet m.m.* finansierar Regeringskansliets förvaltningskostnader, kommittéväsendet, andra utredningar m.m. (Utrikesdepartementets verksamhet finansieras under utgiftsområde 5 Utrikesförvaltning och internationell samverkan.) Regeringskansliet hade vid utgången av 1999 ca 4 100 personer anställda inklusive UD och dess utlandsmyndigheter samt kommittéer. Av Regeringskansliets anställda är ca 125 personer (3 %) politiskt rekryterade. I en rapport om Regeringskansliets långsiktiga dimensionering (Ds 2000:27) drar en oberoende forskare slutsatsen att Regeringskansliet, med nuvarande arbetsuppgifter, är underfinansierat. Enligt utredarens grova beräkning är resursgapet ca 300 till 400 årsarbetskrafter. Regeringen avser att analysera rapporten under hösten och återkomma med en samlad bedömning och ett preciserat förslag om Regeringskansliets dimensionering i den ekonomiska vårpropositionen år 2001. Regeringen föreslår att anslaget skall uppgå till 3 270 mkr för år 2001. Ökningen i förhållande till anslagets tidigare

nivå beror främst på det svenska ordförandeskapet i EU våren 2001. För år 2002 beräknas anslaget till 2 854 mkr och för år 2003 till 2 917 mkr.

Regeringen föreslår att anslaget *Stöd till politiska partier*, som består av partistöd och kanslistöd, skall uppgå till 145 mkr för år 2001. Anslaget beräknas till 145 mkr för såväl år 2002 som år 2003.

Skrivelsen

I regeringens skrivelse 1999/2000:150 Årsredovisning för staten 1999 lämnar regeringen en redogörelse för det ekonomiska utfallet i staten budgetåret 1999.

För utgiftsområde 1 blev utfallet 4 541 mkr, dvs. 362 mkr (8,6 %) högre än vad som anges i statsbudgeten. Ökningen förklaras till stor del, 185 mkr, av en förbrukning av tidigare års anslagssparande på anslaget C 1 *Regeringskansliet m.m.* och på äldreanslaget från budgetåret 1995/96 B 2 *Samarbete och utveckling inom Östersjöregionen*, den s.k. Östersjömiljarden.

Motionerna

I följande tablå redovisas budgetpropositionens och motionernas förslag till utgiftsramar.

FÖRSLAG TILL RAM FÖR UTGIFTSOMRÅDE 1 RIKETS STYRELSE

BELOPP I MILJONER KRONOR

År	Propositionen	Oppositionspartiernas avvikelser från propositionens ram			
		Moderata samlingspartiet	Kristdemokraterna	Centerpartiet	Folkpartiet liberalerna
2001	5 316	-377	-560	-307	-760
2002	5 135	-639	-430	-610	-630
2003	5 021	-634	-330	-536	-685

Moderata samlingspartiet föreslår i sin partimotion Fi208 yrkande 5 (delvis) en sänkning för utgiftsområde 1 med 377,4 mkr jämfört med förslagen i budgetpropositionen. Partistödet bör enligt Moderata samlingspartiet minskas med en tredjedel, 96,8 mkr fr.o.m. budgetåret 2001 för att därefter successivt avvecklas. Även presstödet anser (m) bör avvecklas. Partiet föreslår en avveckling i två steg, varav det första infaller år 2001. Det innebär en besparing på 300 mkr jämfört med regeringens förslag. Genom att presstödet avskaffas bortfaller en av Presstödsnämndens huvuduppgifter, varför nämnden enligt Moderata samlingspartiet bör avvecklas fr.o.m. år 2002. Vidare anser partiet att 19,460 mkr skall avsättas till särskilda projekt för att upplysa om kommunismens förbrytelser mot mänskligheten. Besparingarna för år 2002 uppgår till 639,3 mkr och för år 2003 till 634,4 mkr (yrkande 6 delvis).

Kristdemokraterna föreslår i partimotion Fi209 att ramen för utgiftsområdet minskas med 560 mkr för år 2001 jämfört med regeringens förslag (yrkande 6 delvis). Partiet anser att presstödet kan minskas med totalt 124 mkr, bl.a. med hänvisning till att en storstadstidning med omfattande presstödet upphört att komma ut. Anslaget till Regeringskansliet bör minskas med 430 mkr för år 2001, eftersom utveckling och anpassning av Regeringskansliet enligt *Kristdemokraterna* kan ske genom organisationsförändringar och rationaliseringar. För åren 2002 och 2003 bör anslaget minskas med 300 mkr respektive 200 mkr. I avvaktan på att en översyn görs av Datainspektionens verksamhet anser partiet att besparingar kan göras på 6 mkr årligen. Besparingarna på utgiftsområdet för år 2002 uppgår till 430 mkr och för år 2003 till 330 mkr (yrkande 7 delvis).

Centerpartiet föreslår i sin partimotion Fi210 yrkande 4 (delvis) en minskning av utgiftsramen för år 2001 med 307 mkr. För åren 2002 och 2003 föreslår partiet minskningar med 610 mkr respektive 536 mkr (yrkande 5 delvis).

Folkpartiet liberalerna föreslår i partimotion Fi211 yrkande 6 (delvis) en sänkning av ramen för utgiftsområdet för år 2001 med 760 mkr jämfört med förslaget i budgetpropositionen. I fråga om presstödet föreslås en minskning med 400 mkr med hänvisning till att det nu råder en helt ny situation i förhållande till vad som gällde när det infördes. Anslaget till Regeringskansliet m.m. anser partiet bör minskas med 330 mkr, eftersom den nuvarande regeringens politiserande ambitioner har varit för stora. Genom en mera begränsad ökning än den regeringen planerar kan de krav som EU-ordförandeskapet under det första halvåret 2001 ställer väl tillgodoses. Vidare vill *Folkpartiet liberalerna* att partiernas beroende av offentliga medel på sikt skall begränsas och föreslår därför en minskning av partistödet med 30 mkr för år 2001. Beträffande åren 2002 och 2003 föreslås besparingar inom utgiftsområdet på sammanlagt 630 mkr respektive 685 mkr (yrkande 8 delvis).

Utskottets bedömning

Utskottet tillstyrker att riksdagen för budgetåret 2001 beslutar om utgiftsramen för utgiftsområde 1 Rikets styrelse i enlighet med vad som anförs i budgetpropositionen volym 1, avsnitt 7.1, tabell 7.2. Detta innebär att utgiftsområde 1 anvisas 5 316 203 000 kr.

Vidare tillstyrker utskottet att riksdagen för budgetåren 2002 och 2003 godkänner regeringens förslag till preliminära ramar för utgiftsområde 1 som riktlinjer för regeringens budgetarbete. Dessa ramar föreslås uppgå till 5 135 mkr respektive 5 021 mkr.

Utskottets ställningstagande innebär att utskottet avstyrker motionerna Fi208 yrkandena 5 och 6 (m), Fi209 yrkandena 6 och 7 (kd), Fi210 yrkandena 4 och 5 (c) och Fi211 yrkandena 6 och 8 (fp).

Utskottet har inga invändningar mot att regeringens skrivelse 1999/2000:150 Årsredovisningen för staten 1999 läggs till handlingarna.

Stockholm den 24 oktober 2000

På konstitutionsutskottets vägnar

Per Unckel

I beslutet har deltagit: Per Unckel (m), Göran Magnusson (s), Barbro Hietala Nordlund (s), Pär Axel Sahlberg (s), Kenneth Kvist (v), Ingvar Svensson (kd), Mats Berglind (s), Kenth Högström (s), Mats Einarsson (v), Björn von der Esch (kd), Nils Fredrik Aurelius (m), Per Lager (mp), Åsa Torstensson (c), Helena Bargholtz (fp), Britt-Marie Lindkvist (s), Per-Samuel Nisser (m) och Carl-Erik Skårman (m).

Avvikande meningar

1. Per Unckel, Nils Fredrik Aurelius, Per-Samuel Nisser och Carl-Erik Skårman (alla m), anser att den del av utskottets yttrande i avsnittet Utskottets bedömning som börjar med ”Utskottet tillstyrker” och slutar med ”6 och 8 (fp)” bort ha följande lydelse:

Utskottet avstyrker propositionens förslag och förslagen i motionerna Fi209 (kd), Fi210 (c) och Fi211 (fp) till utgiftsram för utgiftsområde 1 Rikets styrelse för budgetåret 2001 och tillstyrker förslaget i motion Fi208 (m) yrkande 5, som innebär att riksdagen för budgetåret 2001 anvisar 4 939 000 000 kr till utgiftsområdet.

Utskottet avstyrker vidare propositionens förslag och förslagen i motionerna Fi209 (kd), Fi210 (c) och Fi211 (fp) vad avser den preliminära fördelningen av utgifterna på utgiftsområden för 2002 och 2003 och tillstyrker motionen Fi208 (m) yrkande 6, som innebär att riksdagen för budgetåren 2002 och 2003 godkänner en preliminär utgiftsram för utgiftsområde 1 på 4 496 mkr respektive 4 387 mkr som riktlinjer för regeringens budgetarbete.

2. Ingvar Svensson och Björn von der Esch (båda kd), anser att den del av utskottets yttrande i avsnittet Utskottets bedömning som börjar med ”Utskottet tillstyrker” och slutar med ”6 och 8 (fp)” bort ha följande lydelse:

Utskottet avstyrker propositionens förslag och förslagen i motionerna Fi208 (m), Fi210 (c) och Fi211 (fp) till utgiftsram för utgiftsområde 1 Rikets styrelse för budgetåret 2001 och tillstyrker förslaget i motion Fi209 (kd) yrkande 6, som innebär att riksdagen för budgetåret 2001 anvisar 4 756 203 000 kr till utgiftsområdet.

Utskottet avstyrker vidare propositionens förslag och förslagen i motionerna Fi208 (m), Fi210 (c) och Fi211 (fp) vad avser den preliminära fördelningen av utgifterna på utgiftsområden för 2002 och 2003 och tillstyrker motion Fi209 (kd) yrkande 7, som innebär att riksdagen för budgetåren 2002 och 2003 godkänner en preliminär utgiftsram för utgiftsområde 1 på 4 705 mkr respektive 4 691 mkr som riktlinjer för regeringens budgetarbete.

3. Åsa Torstensson (c) anser att den del av utskottets yttrande i avsnittet Utskottets bedömning som börjar med "Utskottet tillstyrker" och slutar med "6 och 8 (fp)" bort ha följande lydelse:

Utskottet avstyrker propositionens förslag och förslagen i motionerna Fi208 (m), Fi209 (kd) och Fi211 (fp) till utgiftsram för utgiftsområde 1 Rikets styrelse för budgetåret 2001 och tillstyrker förslaget i motion Fi210 (c) yrkande 4, som innebär att riksdagen för budgetåret 2001 anvisar 5 009 203 000 kr till utgiftsområdet.

Utskottet avstyrker vidare propositionens förslag och förslagen i motionerna Fi208 (m), Fi209 (kd) och Fi211 (fp) vad avser den preliminära fördelningen av utgifterna på utgiftsområden för 2002 och 2003 och tillstyrker motion Fi210 (c) yrkande 5, som innebär att riksdagen för budgetåren 2002 och 2003 godkänner en preliminär utgiftsram för utgiftsområde 1 på 4 525 mkr respektive 4 485 mkr som riktlinjer för regeringens budgetarbete.

4. Helena Bargholtz (fp) anser att den del av utskottets yttrande i avsnittet Utskottets bedömning som börjar med "Utskottet tillstyrker" och slutar med "6 och 8 (fp)" bort ha följande lydelse:

Utskottet avstyrker propositionens förslag och förslagen i motionerna Fi208 (m), Fi209 (kd) och Fi210 (c) till utgiftsram för utgiftsområde 1 Rikets styrelse för budgetåret 2001 och tillstyrker förslaget i motion Fi211 (fp) yrkande 6, som innebär att riksdagen för budgetåret 2001 anvisar 4 556 000 000 kr till utgiftsområdet.

Utskottet avstyrker vidare propositionens förslag och förslagen i motionerna Fi208 (m), Fi209 (kd) och Fi210 (c) vad avser den preliminära fördelningen av utgifterna på utgiftsområden för 2002 och 2003 och tillstyrker motion Fi211 (fp) yrkande 8, som innebär att riksdagen för budgetåren 2002 och 2003 godkänner en preliminär utgiftsram på utgiftsområde 1 på 4 505 mkr respektive 4 336 mkr som riktlinjer för regeringens budgetarbete.

BILAGA 6**Skatteutskottets yttrande
2000/01:SkU1y****Skattefrågor i budgetpropositionen****Till finansutskottet****Sammanfattning**

Utskottet tillstyrker de förslag som regeringen lägger fram och har inte någon erinran mot de bedömningar som regeringen redovisar.

Inför inkomståret 2001 utformas inkomstbeskattningen på följande sätt. Grundavdraget höjs till 10 000 kr, pensionärernas särskilda grundavdrag höjs med 1 200 kr för ensamstående och 1 100 kr för gifta, låginkomsttagarnas skattereduktion om 1 320 kr behålls och kompensationen för den allmänna pensionsavgiften höjs till 50 %. I syfte att sänka andelen som betalar statlig inkomstskatt till 16 % sätts gränsen för uttag av statlig inkomstskatt vid en taxerad inkomst på 271 500 kr. Gränsen för uttag av 25 % statlig inkomstskatt sätts vid en taxerad inkomst om 411 100 kr. Avdraget för kostnader för resor med egen bil mellan bostad och arbetsplats, i tjänsten och i näringsverksamhet höjs från 15 till 16 kr per mil. Avdragen för resor med förmånsbil höjs med 1 krona.

Fastighetsskatten sänks för att begränsa effekten när taxeringsvärdet återställs vid årsskiftet. Den 1 januari 2001 sänks fastighetsskatten till 1,2 % för småhus och till 0,7 % för hyreshusens bostadsdel. Ett arbete pågår som syftar till att riksdagen under våren 2001 skall kunna föreläggas en begränsningsregel för fastighetsskatten. Inriktningen är att denna regel skall tillämpas fr.o.m. den 1 januari 2001. Regeringen aviserar också en höjning av fribeloppen inom förmögenhetsbeskattningen till 1 000 000 kr för ensamstående och till 1 500 000 kr för sambeskattade par. En möjlighet att använda det lägsta av 1999 och 2000 års taxeringsvärden vid värdering av bostadsdelen i hyreshus vid 2001 års förmögenhetstaxering införs. Som ett led i finansieringen av dessa åtgärder höjs den skattepliktiga delen av vinsten vid försäljning av privatbostadsfastigheter och privatbostadsrätter från hälften till två tredjedelar.

Koldioxidskatten höjs från 37 öre per kg till 53 öre per kg. Samtidigt sänks energiskatten för att begränsa höjningen av punktskatteuttaget enligt följande. Punktskatten på eldningsolja stiger från 1 801 kr till 2 215 kr per kbm med motsvarande förändring av skatten på naturgas, gasol, kol etc. Punktskatten på diesel höjs från 2 922 kr per kbm till 3 039 kr per kbm (miljöklass 1). Punktskatten på bensin stiger från 4,47 kr till 4,50 kr per liter (miljöklass 1), vilket motsvarar en beräknad indexuppräknning. När det gäller el höjs punkt-

skatten med 1,9 öre per kWh. För hushåll i allmänhet uppgår punktskatten på el härfter till 18,1 öre per kWh. Skattebelastningen för tillverkningsindustrin samt jordbruks-, skogsbruks- och vattennäringarna hålls oförändrad genom att koldioxidskattelättnaden höjs från 50 % till 65 % av koldioxidskatteuttaget.

Mervärdesskatten för personbefordran sänks från 12 % till 6 % för att balansera den kostnadsökning som den höjda dieselskatten kan leda till för kollektivtrafiken och annan yrkesmässig personbefordran.

Fordonsskatten för dieseldrivna personbilar av 1993 års modell och äldre höjs till den nivå som gäller för övriga dieseldrivna personbilar fr.o.m. den 1 januari 2001. Den återstående försäljningsskatten på lätta lastbilar och busar samt motorcyklar avskaffas med verkan fr.o.m. den 20 september 2000.

I övrigt tillstyrks ändringar som rör beskattningen av nordiska sjömän enligt det nordiska dubbelbeskattningsavtalet, indexeringen av energi- och koldioxidskattesatserna, kalk- och cementindustrins koldioxidskatteuttag och privatinförsel av alkoholdrycker.

Utskottet föreslår vissa justeringar i lagtexten. Bl.a. korrigeras lagtexten så att höjningen av koldioxidskatten inte slår igenom på naturgas och gasol som används som drivmedel.

Utskottet tillstyrker regeringens beräkning av statsbudgetens inkomster för budgetåret 2001. Utöver de förslag och bedömningar som redovisats ingår här bl.a. differentierade vägavgifter för tunga fordon, sänkt mervärdesskatt på tillträde till djurparker, särskild skatt för utländska nyckelpersoner och ett särskilt s.k. yrkesfiskaravdrag.

När det gäller statsbudgetens utgifter behandlar utskottet utgiftsramen för utgiftsområde 3 Skatteförvaltning och uppbörd. Utskottet biträder regeringens förslag till utgiftsram för budgetåret 2001 och förslaget om preliminära utgiftsramar för budgetåren 2002–2003.

Utskottet avstyrker samtliga motioner.

Moderata samlingspartiet, Kristdemokraterna, Centerpartiet och Folkpartiet liberalerna har i avvikande meningar ställt sig bakom de egna budgetalternativen. Moderaterna, Kristdemokraterna och Folkpartiet har härvid begärt en högre utgiftsram för utgiftsområde 3 Skatteförvaltning och uppbörd.

Inledning

Finansutskottet har berett skatteutskottet tillfälle till yttrande över budgetpropositionen för år 2001 i vad avser den ekonomiska politiken och förslaget till statsbudget för budgetåret 2001, utgifternas fördelning på utgiftsområden och beräkningen av statsinkomster, låneramar jämte motioner.

Budgetpropositionen bygger på en överenskommelse mellan den socialdemokratiska regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet, vilka står bakom riktlinjerna för den ekonomiska politiken, budgetpolitiken, utgiftstaken, tilläggsbudgeten för 2000, anslagen för 2001 och de nu föreslagna skatteförändringarna. Samarbetet berör fem områden – ekonomi, sysselsättning,

rättvisa, jämställdhet och miljö – och innefattar både konkreta förslag och åtaganden inför framtiden.

Utskottet behandlar i det följande dels de förslag på skatteområdet som regeringen, Moderata samlingspartiet, Kristdemokraterna, Centerpartiet och Folkpartiet lägger fram (rubriken Statsbudgetens inkomster), dels de förslag om utgiftsramar för Skatteförvaltning och uppbörd under perioden 2001–2003 som ingår i budgetförslagen (rubriken Utgiftsramar).

STATSBUDGETENS INKOMSTER

Skattepolitikens inriktning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår de motionsförslag om inriktning av skattepolitiken som lagts fram av Moderata samlingspartiet, Kristdemokraterna, Centerpartiet och Folkpartiet liberalerna.

Budgetpropositionen

I propositionen anför regeringen att de starka offentliga finanserna gör att det finns ett utrymme för ytterligare skattesänkningar. Regeringen har år 2000 påbörjat en inkomstskattereform som innebär att de skattskyldiga i fyra steg kompenseras för effekterna av den allmänna pensionsavgiften. Fullt utbyggd innebär reformen att den skattskyldige kompenseras för hela den allmänna pensionsavgift som betalas för beskattningsåret. I reformen ingår också att antalet personer som betalar statlig inkomstskatt på förvärvsinkomster minskas i syfte att nå en andel på 15 %. Takten i genomförandet av reformen beror enligt vad regeringen anför på det ekonomiska läget efter en sammanvägning av olika angelägna resursanspråk. När det gäller inkomståret 2001 bedömer regeringen nu att det finns ekonomiskt utrymme för att genomföra ytterligare en fjärdedel av reformen. Dessutom föreslås en höjning av reseavdraget till 16 kr per mil.

Regeringen anför vidare att fastighetspriserna har ökat på många håll i Sverige. År 2001 kommer taxeringsvärdena att stiga kraftigt i de områden där priserna har stigit som mest. Om inga åtgärder vidtas kommer statens intäkter till följd av detta att öka med ca 10 miljarder kronor nästa år. Regeringen föreslår att dessa skatteintäkter används för att sänka skattesatsen på småhus från 1,5 till 1,2 procent och skattesatsen på hyreshus från 1,2 till 0,7 procent av taxeringsvärdet. Samtidigt aviseras ett förslag om höjt fribelopp i förmögenhetsskatten till 1 miljon kronor för ensamstående och 1,5 miljoner kronor för sambeskattade par. För att undvika att personer med låga inkomster betalar för stor andel av sin inkomst i fastighetsskatt har regeringen inlett ett arbete som syftar till att presentera ett förslag till en begränsningsregel för fastighetsskatten. Regeringen föreslår även att skatten vid försäljning av privatbostäder höjs från 15 till 20 %. När det gäller fastighetsbeskattningen på längre sikt avser regeringen att återkomma med anledning av Fastighetsbeskattningskommitténs och Fastighetstaxeringsutredningens betänkanden.

I propositionen redovisar regeringen vidare en strategi för en grön skatteväxling. Sverige skall, enligt vad regeringen anför, vara ett mönsterland för en ekologiskt hållbar utveckling. Målet är ett ekologiskt Sverige. Det främsta

syftet är att öka miljörelateringen av skattesystemet och härvid är en reformering av dagens energiskattesystem en central del. Den principskiss som presenterades i Skatteväxlingskommitténs betänkande utgör en utgångspunkt och innebär bl.a. en ökad tyngd för koldioxidskatten, en renodling av energiskattens fiskala karaktär, en höjning av koldioxidskatten och en särskild trafik- och miljöskattekomponent. Skattesänkningar för hushållen kan ske genom höjda grundavdrag som ger en fördelningspolitiskt acceptabel kompensation till både löntagare och pensionärer. För företag och offentlig sektor är en sänkning av arbetsgivaravgifterna en administrativt enkel metod att kompensera för de höjda energikostnaderna. Skatteväxlingskommitténs bedömning av utrymmet för ytterligare skatteväxling motsvarar i dag ett utrymme på ca 30 miljarder kronor under perioden 2001–2010.

För 2001 bedömer regeringen att utrymmet för en grön skatteväxling är drygt 3 miljarder kronor. Regeringen föreslår därför att koldioxidskatten, dieselskatten och elskatten höjs. Intäkterna används för att finansiera en sänkning av arbetsgivaravgiften samt en höjning av grundavdraget med 1 200 kr.

Inom miljöområdet föreslås en rad andra skatteförändringar. För att gynna kollektivtrafiken föreslås en halvering av mervärdesskatten på denna. Fordonsskatten för äldre dieseldrivna personbilar höjs samtidigt som försäljningsskatten på motorcyklar, lätta lastbilar och bussar tas bort.

När det gäller det fortsatta arbetet med skatteväxling bedömer regeringen att ytterligare utredningar behöver genomföras. Dessa gäller utformningen av nedsättningen för tillverkningsindustrin och jordbruks-, skogsbruks- och vattenbruksnäringarna, en ökad miljörelatering av vägtrafikbeskattningen och en översyn av övriga miljörelaterade skatter. Dessutom kommer fördjupade analyser att göras av alternativa ekonomiska styrmedel. Det gäller bland annat handel med utsläppskvoter och system för handel med förnybar el med hjälp av s.k. gröna certifikat.

Motionerna

Moderata samlingspartiet anför i motion Fi208 yrkandena 19 och 20 av Bo Lundgren m.fl. (m) att en omfattande inkomstskattereform bör genomföras med utgångspunkten att man skall kunna leva på sin lön. I det treårsperspektiv som budgeten omfattar bedömer motionärerna att utrymme kan skapas för följande åtgärder vad gäller inkomstskatten. Grundavdraget vid den kommunala beskattningen höjs. Höjningen utformas så att grundavdraget trappas upp från 10 000 till 34 000 kr vid en årsinkomst på 130 000 kr år 2001 och till 36 000 kr vid en årsinkomst på 130 000 kr åren 2002 och 2003. Över dessa nivåer sker en begränsad avtrappning av grundavdraget. Ett förvärvsavdrag på 8 %, 8 % och 10 % vid den kommunala beskattningen införs. Den statliga inkomstskatten sänks till 20 %, 18 % och 15 % och brytpunkten höjs till gränsen för uttag av egenavgifter. På längre sikt och senast år 2010 bör en mer omfattande skattereform genomföras. Grundavdraget höjs då till minst 50 000 kr för alla och förvärvsavdraget höjs till 20 % på inkomster upp till gränsen för uttag av egenavgiften. Den statliga inkomstskatten avvecklas

successivt. Reformen finansieras genom återhållsamhet med offentliga utgifter och ekonomisk tillväxt. Vidare anføres att företagande och tillväxt bör gynnas. Förmögenhetsskatten avvecklas för att stimulera sparande och ägande i Sverige och skatten på aktieutdelningar avskaffas för att inte svenskt ägande av svenska företag skall missgynnas relativt utländskt ägande. Kapitalinkomstbeskattningen sänks gradvis. Ny- och småföretagande underlättas genom avreglering och förenkling.

Kristdemokraterna anför i motionerna Fi209 yrkande 12 och Sk323 yrkande 2–7, 52 av Alf Svensson m.fl. (kd) att skattepolitiken skall bidra till full sysselsättning, stabil och uthållig tillväxt, rättvis fördelning, god miljö och hushållning med naturresurser och att skattereglerna samtidigt måste ha en bred acceptans och inte får leda till skatteundandraganden och bristande skattemoral. Inkomstskatterna bör sänkas så att alla kan leva på sin egen lön och få en ökad beslutanderätt över sina egna inkomster. Motionärerna föreslår att grundavdraget höjs till 20 000 kr, att skattereduktionen för låginkomsttagare fördubblas och att ett generellt förvärvsavdrag på 6,15 %, 8 % och 11,55 % införs 2001–2003. Det andra steget i den statliga inkomstskatteskalan slopas och arbetsgivaravgifterna sänks. De marginaleffekter som avtrappningen av nuvarande grundavdrag ger upphov till åtgärdas. Härtill kommer åtgärder i syfte att minska marginaleffekterna i bidrags- och socialförsäkringssystemen. Motionärerna anför vidare att om Sverige långsiktigt skall vara ett land för företagande, investeringar och tillväxt, går det inte att ha kvar skatter som gör att kapital, företag och kompetens har starka incitament att lämna landet. Målet på medellång sikt bör vara att nå ner till den genomsnittliga skattekvoten inom EU. Det är också viktigt att övergå till majoritetsbeslut inom EU när det gäller minimiavgifter på miljöområdet. Ett högt skattetryck med krångliga regler riskerar enligt motionärerna att gröpa ur skattemorale. Skattenivåerna och reglerna måste ändras så att incitamentet till svartarbete minskar. Kontrollen av de medborgargrupper som parallellt uppbär stöd/bidrag och arbetar svart måste också öka. Med en ökad skattekontroll och förstärkt tullbevakning beräknar motionärerna att skatteintäkterna ökar med 210 miljoner kronor år 2001 och därefter med åtminstone 420 miljoner kronor per år.

Centerpartiet anför i motion Sk321 yrkande 1 av Lennart Daléus m.fl. (c) att den goda konjunkturen gör att det nu finns möjlighet att sänka skattetrycket och utgiftskvoten och ändå låta statens utgifter vara reellt oförändrade. Inriktningen bör vara att långsiktigt sänka skattetrycket och utgifternas andel av BNP ned till samma nivåer som i jämförbara OECD-länder. Syftet är att öka människors självbestämmande. Att kunna överblicka och påverka, att ha så stor kontroll som möjligt över sin egen tillvaro är en förutsättning för välbefinnande, kreativitet, trygghet och livskvalitet. En inkomstskattereform genomförs stegvis under perioden 2001 till 2003. Ambitionen är att göra skattesystemet enkelt och överskådligt samt att sänka skatten och minska marginaleffekterna för framför allt låg- och medelinkomsttagare. Grundavdraget höjs till 15 000 kr år 2001 och till 20 000 kr år 2002. Någon upptrappning eller

nedtrappning av grundavdraget genomförs inte för att undvika negativa marginaleffekter. En riktad skattereduktion på 5 400 kr till låginkomstagare genomförs år 2001. Skattereduktionen ges enbart på arbetsinkomster för att stimulera till arbete och företagande. Den riktade skattereduktionen höjs till 9 600 kr åren 2002 och 2003. År 2003 ersätts grundavdraget med en rak skattereduktion på 10 000 kr. Denna skattereduktion skall komma alla till del, oavsett om inkomsten kommer från lön, företagsinkomst, a-kassa, sjukpenning eller pension. Motionärerna anför vidare att skatterna måste upplevas som rättvisa av medborgarna och ge förutsättningar för en positiv utveckling i samhället. Verksamheter som påverkar miljön skall inte vältra över miljö- och hälsorelaterade kostnader på samhället. Principen om att förorenaren betalar skall gälla. Med en skattepolitik som stöd för miljö- och energipolitiken kan Sverige enligt motionärerna genomgå en strukturomvandling som leder till ett modernt land med avancerad teknik som svarar upp mot miljöns krav.

Folkpartiet liberalerna anför i motionerna Fi211 yrkandena 26 och 27 och Sk324 yrkande 1 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) att dagens svenska skattetryck måste sänkas eftersom det inte är förenligt med en dynamisk och växande ekonomi. Skattepolitiken 2001–2003 bör inriktas på sänkt skatt på arbete och risksparande. Skatteförändringarna bör koncentreras på de för tillväxt och jobb mest skadliga inslagen, nämligen marginalsattena. Det sista steget i den statliga inkomstskatteskalen bör avskaffas och gränsen för uttag av statlig inkomstskatt bör höjas upp till gränsen för uttag av egenavgifter. Avtrappningen av grundavdraget bör avskaffas successivt för att undvika marginaleffekter i medelinkomstlägen. En skattereduktion på 3 000 kr för alla bör införas. Med dessa åtgärder uppnås att de flesta betalar 30 % i skatt och att de med höga inkomster betalar 50 %. För att betona att barnstödet skall innebära att hänsyn i beskattningen tas till den extra försörjningsbörda föräldrar har, vill motionärerna att utökningen av barnstödet sker i form av skattereduktion. Utöver växling av bostadsbidrag och barnbidragshöjning avsätts 500 kr per barn och år så att skattereduktionen per barn uppgår till 2 000 kr per år. Under innevarande mandatperiod skall skattetrycket klart understiga 50 %. På längre sikt bör ytterligare sänkta inkomstskatter genomföras i former som uppmuntar ökat arbetsutbud, utbildning och risktagande. Den statliga skattens nivåer och omfattning ingår i ett sådant övervägande och skattereduktioner och sänkta kommunalskatter är bra tekniker. Barnfamiljernas marginaleffekter skall vidare minskas genom generella barnavdrag som växlas mot minskade bostadsbidrag och enhetliga barnomsorgstaxor.

En kraftig skattereduktion på hushållsnära tjänster bör införas och beskattningen av personaloptioner bör ses över. Förmögenhetsskatten och skatten på aktievinster och -utdelningar avskaffas successivt inom de närmaste åren. Fastighetsskatten avskaffas och fastighetsbeskattningen utformas likvärdigt mellan boendeformer och kapitalplaceringar, med bibehållen avdragsrätt för räntor. En sänkning av kapitalskattesatsen bör framöver kombineras med det internationella arbetet mot illojal skattekonkurrens. Skatteharmonisering i form av gemensamma beslut om skattenivåer avvisas. Sverige bör långsiktigt

hamna på en mervärdesskattenivå som är närmare våra grannländers och som kan tillämpas mer generellt.

Ekonomiska styrmedel är enligt motionärerna bra i miljöpolitiken och de förespråkar att s.k. grön skatteväxling tillämpas. Under senare delen av 90-talet har dock miljöskatterna höjts kraftigt, utan motsvarande sänkning av skatten på arbete. Den viktigaste gröna skattefrågan är – av miljöskäl – en gemensam koldioxidbeskattning inom EU.

Utskottets ställningstagande

Enligt skatteutskottets mening är det, av fördelningspolitiska skäl och för att främja arbetsmarknadsdeltagande och utbildning, angeläget att på sikt eliminera de effekter som den allmänna pensionsavgiften har. Även om det rör sig om en avgift som till betydande del har sin motsvarighet i förmåner inom pensionssystemet uppfattas den av många som en skatt och bidrar till att höja den synliga marginalsikten och genomsnittssikten. Den har härvid en fördelningsprofil som särskilt drabbar låg- och medelinkomsttagarna. Utskottet har därför ingen erinran mot regeringens planer på att ta ytterligare steg mot en fullständig kompensation för avgiften i den takt som ekonomin medger det.

I de budgetalternativ som redovisas av oppositionspartierna föreslås förhållandevis långtgående förändringar i den skatteskala som beslutades under skattereformen och som därefter kompletterades med ett sista steg som en fördelningspolitisk korrigerande. I samtliga alternativ ersätts regeringens förslag om en kompensation för den allmänna pensionsavgiften med långtgående skattesänkningar som medför att den skatteprofil som utvecklats på grundval av skattereformen frångås. Utskottet är inte berett att tillstyrka en sådan inriktning.

När det gäller beskattningen av fastigheter har Fastighetsbeskattningskommittén och Fastighetstaxeringsutredningen i sina betänkanden lämnat förslag om olika förändringar. Förslagen gäller den framtida beskattningen av bostadsrätter, en parallell avveckling av fastighetsskatt och räntebidrag för hyreshus, ett avskaffande av den årliga omräkningen, etc. Vidare finns ett förslag som innebär att miljöinvesteringar inte skall påverka taxeringsvärdet under de första tio åren. Utskottet anser att regeringens fortsatta beredning av dessa betänkanden bör avvaktas innan ställning tas till frågor som berör fastighetsbeskattningens framtida utformning.

En strategi för en grön skatteväxling redovisas av regeringen och skall under de kommande tio åren ge utrymme för en skatteväxling på i storleksordningen 30 miljarder kronor. Höjda skatter på energi och miljöfarliga utsläpp växlas mot sänkt skatt på arbete. En reformering av dagens energiskattesystem genomförs med Skatteväxlingskommitténs principskiss som utgångspunkt och innebär bl.a. en successiv höjning av koldioxidskatten. Härtill kommer en rad ytterligare åtgärder för att öka miljörelateringen inom skattesystemet. Skatten på arbete sänks genom att grundavdraget höjs och företag och offentlig sektor kompenseras för de ökade energikostnaderna

genom sänkta arbetsgivaravgifter. Dessutom kommer fördjupade analyser att göras av alternativa ekonomiska styrmedel. Det gäller bland annat handel med utsläppskvoter och system för handel med förnybar el med hjälp av s.k. gröna certifikat. Utskottet har inte någon erinran mot den strategi för en skatteväxling som redovisas och tillstyrker också i det följande att ett första steg tas redan år 2001 genom en skatteväxling som omfattar närmare 3 miljarder kronor.

Med det anförda ställer sig utskottet bakom den av regeringen förordade inriktningen av skattepolitiken.

I det följande går utskottet närmare in på de skatteförslag som läggs fram i de olika budgetalternativen.

Fysiska personers inkomster

Inkomstskatten för år 2001

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag om en höjning av grundavdraget och det särskilda grundavdraget, en kompensation på 50 % för den allmänna pensionsavgiften, en förlängning av skattereduktionen på 1 320 kr för låginkomsttagare och en justering av gränsen för uttag av statlig inkomstskatt i syfte att minska andelen skattskyldiga som betalar statlig inkomstskatt till 16 %.

Budgetpropositionen

I propositionen föreslår regeringen att skattereduktionen för den allmänna pensionsavgiften höjs från 25 % till 50 % inkomståret 2001, att avdraget för den allmänna pensionsavgiften reduceras i motsvarande mån och att skiktgränserna justeras för den minskade avdragsrätten. Grundavdraget höjs till 27 % av prisbasbeloppet och avrundas i fortsättningen uppåt. Det särskilda grundavdraget höjs med 2,7 % av prisbasbeloppet för gift skattskyldig och med 3 % av prisbasbeloppet för annan skattskyldig. Den tillfälliga skattereduktion som gäller år 2000 förlängs att gälla även år 2001. Slutligen föreslås att gränsen för uttag av statlig inkomstskatt höjs så att andelen skattskyldiga som betalar statlig inkomstskatt reduceras till 16 %. Härfter uppgår den nedre skiktgränsen vid uttag av statlig inkomstskatt till 252 000 kr och den övre skiktgränsen till 390 400 kr. Räknat i taxerad inkomst – dvs. före grundavdrag och avdrag för pensionsavgift – blir beloppen i stället 271 500 kr respektive 411 100 kr.

Regeringen anför att det bedöms vara möjligt att genomföra ytterligare en fjärdedel av den reform som påbörjades år 2000 och som syftar till att eliminera den effekt på genomsnittsskatten och medelskatten som den allmänna pensionsavgiften har. Vidare är det enligt vad regeringen anför angeläget att

justera den nedre skiktgränsen så att andelen som betalar statlig inkomstskatt på sikt begränsas till 15 % av de skattskyldiga med förvärvsinkomster.

Höjningen av grundavdraget och det särskilda grundavdraget utgör ett led i den skatteväxling som regeringen föreslår. Grundavdraget höjs med 1 200 kr för alla och avrundas i fortsättningen uppåt. För att i viss mån kompensera pensionärerna för de höjda skatter som skatteväxlingen för med sig föreslår regeringen också att det särskilda grundavdraget höjs med 1 200 kr för ensamstående folkpensionär och med 1 100 kr för gift folkpensionär.

Skattereduktionen för låginkomsttagare infördes år 1999 i avvaktan på en större skattereform. För att ge ett tillfredsställande fördelningspolitiskt utfall av de samlade regeländringarna år 2000 bibehölls reduktionen även inkomståret 2000. Eftersom ytterligare arbete krävs för att hitta en alternativ metod att åstadkomma ett likvärdigt resultat föreslår regeringen att skattereduktionen för låginkomsttagare förlängs ytterligare ett år.

Motionerna

Moderata samlingspartiet hemställer i motionerna Sk319 yrkandena 1–6 och N385 yrkande 8 av Bo Lundgren m.fl. (m) och motion Sk313 yrkande 2 delvis, 3–7 och 12–20 av Carl Fredrik Graf m.fl. (m) om avslag på regeringens förslag. För inkomståret 2001 föreslår motionärerna att ett kommunalt grundavdrag införs. Avdraget börjar vid 10 000 kr och trappas upp så att det når nivån 34 000 kr vid en inkomst på 135 000 kr, för att därefter trappas ner till 24 000 kr vid en inkomst på 230 000 kr. Brytpunkten i den statliga inkomstskatteskalen höjs till taket för uttag av allmän pensionsavgift, och det sista steget i inkomstskatteskalen slopas. Vidare införs ett kommunalt förvärvsavdrag på 8 %. Härtill kommer ett kommunalt grundavdrag på 12 000 kr per barn upp till 16 år och att arbetsskadelivränta inte skall reducera pensionärernas särskilda grundavdrag. För efterföljande år innebär detta alternativ att grundavdraget och förvärvsavdraget höjs ytterligare och att den statliga inkomstskatten gradvis avskaffas. År 2002 införs ett avdrag för styrkta barnomsorgskostnader.

Kristdemokraterna föreslår i motion Sk323 yrkandena 8–12, 14, 15, 54 och 55 av Alf Svensson m.fl. (kd) en alternativ utformning av inkomstbeskattningen år 2001. Grundavdraget höjs till 20 000 kr i alla inkomstlägen och skattereduktionen för låginkomsttagare fördubblas till 2 640 kr. Ett generellt förvärvsavdrag på 6,15 % införs, och det sista steget i inkomstskatteskalen slopas. Motionärerna avsätter också 25 kr per barn och månad för en ytterligare skattesänkning för barnfamiljerna. De följande åren höjs förvärvsavdraget liksom avsättningen för skattesänkningar till barnfamiljerna. År 2002 införs ett avdrag för styrkta barnomsorgskostnader.

Centerpartiet föreslår i motion Sk321 yrkandena 2–6 av Lennart Daléus m.fl. (c) att regeringens kompensation för den allmänna pensionsavgiften avvisas och att grundavdraget höjs till 15 000 kr i alla inkomstlägen. Vidare föreslås att regeringens skattereduktion för låginkomsttagare ersätts med en skattereduktion på 5 400 kr som endast ges för låga arbetsinkomster. Reduktionen

fasas in med 6 % av överskjutande inkomst upp till 90 000 kr och fasas sedan ut med 3 % över 130 000 kr. För senare år innebär alternativet att grundavdraget först höjs och sedan avlöses av en skattereduktion på 10 000 kr för alla och att skattereduktionen för låga arbetsinkomster höjs till 9 600 kr. År 2002 införs ett avdrag för styrkta barnomsorgskostnader.

Folkpartiet liberalerna föreslår i motion Sk324 yrkandena 2–5 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) att brytpunkten höjs till gränsen för uttaget av allmän pensionsavgift och att det sista steget i inkomstskatteskalen slopas. Avtrappningen av grundavdraget över ca 110 000 kr avskaffas successivt. Vidare införs en skattereduktion på 3 000 kr för alla. Motionärerna föreslår vidare i motion Sf308 yrkande 1 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) att alla höjningar av det generella barnstödet skall ske i form av skattesänkningar.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening är det positivt att den goda ekonomin nu tillåter att inkomstbeskattningen successivt återställs till en profil som motsvarar det läge som råder när huvuddelen av de skattskyldiga endast betalar kommunal inkomstskatt och en andel kring 15 % också betalar statlig inkomstskatt. Den extra belastningen av den allmänna pensionsavgiften innebär en besvärande avvikelser från denna profil för skattskyldiga med arbetsinkomst och avvikelserna är särskilt kännbara för skattskyldiga med låga arbetsinkomster. I likhet med regeringen anser utskottet att det är angeläget att korrigera denna avvikelse och utskottet har därför ingen invändning mot regeringens förslag i denna del.

Vidare ingår det en höjning av grundavdraget och det särskilda grundavdraget i regeringens förslag. Denna höjning möjliggörs genom att ett ytterligare steg nu tas inom ramen för den strategi för en grön skatteväxling som redovisas av regeringen, och den finansieras genom de förslag om ändringar i beskattningen av energi som behandlas i ärendet. Utskottet kan för sin del tillstyrka att denna skatteväxling genomförs och har därför inte heller någon invändning mot regeringens förslag i denna del.

Med det anförda tillstyrker utskottet regeringens förslag. Härav följer att utskottet inte är berett att tillstyrka något av de alternativa förslagen, och utskottet avstyrker därför de aktuella motionsyrkandena.

Utökade reseavdrag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag om en höjning av reseavdraget från 15 till 16 kr, avdraget för resor med bensindrivna fordon från 8 till 9 kr och avdraget för resor med dieseldrivna fordon från 5 till 6 kr. Riksdagen avslår motionsyrkandena.

Budgetpropositionen

Regeringen föreslår att det avdragsgilla beloppet för kostnader för resor med egen bil mellan bostad och arbetsplats, för resor i tjänsten och i näringsverksamhet höjs från 15 kronor per mil till 16 kronor per mil. Avdraget för resor med förmånsbilar höjs från 8 kronor till 9 kronor (från 5 kronor till 6 kronor för dieseldrivna förmånsbilar). De nya reglerna föreslås gälla första gången vid 2002 års taxering.

Regeringen gör bedömningen att den senaste tidens bensinprisuppgång ligger inom ramen för nuvarande avdragsbelopp på 15 kronor. Emellertid anser regeringen att det för att stimulera rörligheten på arbetsmarknaden är motiverat att höja det avdragsgilla beloppet från 15 kronor till 16 kronor. Till skillnad från den höjning som genomfördes 1998 anser regeringen att det nu finns offentligfinansierat utrymme för att höja avdragsbeloppet utan att samtidigt höja beloppsgränsen för den ej avdragsgilla delen av resekostnaderna ytterligare.

Motionerna

Moderata samlingspartiet föreslår i motionerna N385 yrkande 7 av Bo Lundgren m.fl. (m) och Sk313 yrkandena 21 och 22 av Carl Fredrik Graf m.fl. (m) att reseavdraget i stället höjs till 20 kr per mil och att avdraget för förmånsbilar höjs till 10 kr per mil (7 kr för dieseldrivna bilar).

Kristdemokraterna föreslår i motion Sk323 yrkande 13 av Alf Svensson m.fl. (kd) att gränsen för reseavdrag sänks från 7 000 kr till 5 000 kr som ett stöd till boende i glesbygd.

Centerpartiet förelår i motion Sk321 yrkandena 7 och 8 av Lennart Daléus m.fl. (c) att reseavdraget höjs till 20 kr per mil och att resor till och från barnomsorg inkluderas i reseavdraget.

Folkpartiet liberalerna föreslår i motion Sk324 yrkande 6 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) att avdrag för resor till och från arbetet bör inkludera hämtning och lämning av barn vid barnomsorg.

Utskottets ställningstagande

Avdraget för kostnader för resor med egen bil ändrades så sent som 1998 och det fastställdes då med en marginal för att beloppet skulle kvarstå under ett antal år, och det finns inte nu någon anledning att genomföra en justering av beloppet på grund av bensinprisutvecklingen. Däremot finns det skäl att söka bidra till en ökad rörlighet på arbetsmarknaden genom en höjning av detta avdrag.

Gränsen för ej avdragsgilla resor går i dag vid 7 000 kr, och regeringen gör bedömningen att det finns utrymme för att bibehålla denna oförändrad. När det gäller förslagen om en sänkning av denna gräns är detta enligt utskottet också av andra skäl än finansiella mindre lämpligt. Avdragsgränsen har också en praktisk betydelse genom att den bidrar till att förenkla taxeringsarbetet. Utskottet anser inte att det finns skäl att nu sänka denna gräns.

När det gäller förslagen om en möjlighet att räkna in den extra tiden för att lämna barn på dagis finns det enligt utskottets mening skäl att hålla gränsdragningen kring dagens avdragsrätt för resor till och från arbetet så enkel och lättillämpad som möjligt. Att låta skattemyndigheterna beakta resan för inlämning och hämtning av barn på dagis när tidsvinsten beräknas skulle komplicera de bedömningar som måste göras i dessa fall. Härtill kommer att fördelningspolitiska invändningar kan riktas mot åtgärder som innebär att endast vissa barnfamiljer erbjuds en avdragsrätt för en del av sina levnadskostnader. Om syftet är att förbättra barnfamiljernas ekonomiska situation bör andra lösningar användas, t.ex. förbättringar av de olika stöd som i dag går direkt till barnfamiljerna.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag och avstyrker de nu aktuella motionsyrkandena.

Pensionssparande

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslagen om en utvidgad avdragsrätt för pensionssparande.

Gällande bestämmelser

Möjligheten att göra avdrag för premie för makes pensionsförsäkring slopades 1973 som ett led i 1970 års särbeskattningsreform. Härigenom hindrades ett utnyttjande av makars skilda marginalskattesatser.

Som ett led i finansieringen av EU-medlemskapet begränsades det allmänna avdragsutrymmet för privata pensionsförsäkringspremier och insättningar på pensionssparkonton till ett halvt basbelopp fr.o.m. den 8 april 1995. Avdragsutrymmet för den som har pensionsrätt i anställning minskades till 5 % av inkomsten mellan tio och tjugo basbelopp (prop. 1994/95:203, bet. 1994/95:SkU28).

Motionerna

Moderata samlingspartiet föreslår i motion Sk313 yrkande 31 av Carl Fredrik Graf m.fl. (m) att avdraget för premie för pensionsförsäkring höjs till 1 prisbasbelopp.

Även *Kristdemokraterna* föreslår i motion Sk323 yrkande 43 av Alf Svensson m.fl. (kd) att avdragsrätten för pensionssparande höjs till 1 prisbasbelopp.

Folkpartiet liberalerna anför i motion Sk324 yrkande 10 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) att en metod att förbättra den enskildes möjligheter att förnya sitt kunnande är att vidga möjligheterna till avdragsgillt pensionssparande till 1 prisbasbelopp och tillåta att medlen används för studier som höjer kompetensen.

Utskottets ställningstagande

Förslagen om en höjning av avdraget för eget pensionssparande kräver finansiering och avstyrks därför av utskottet.

När det gäller enskildas möjlighet att förnya sitt kunnande har riksdagen redan avsatt medel för en stimulans för individuell kompetensutveckling i arbetslivet, och det pågår ett arbete som syftar till att klargöra hur stimulansen bör vara utformad. Ett principförslag har avlämnats i maj 2000 (SOU 2000:51) och innebär att alla löntagare och företagare skall ha möjlighet att med en statlig skattesubvention, i form av uppskjuten beskattning, spara på ett eget kompetenskonto för sin framtida kompetensutveckling. Arbetsgivare som vill medverka skall ha möjlighet att avsätta medel till individens konto. Individen bestämmer dock själv till vilken typ av utbildning medlen skall användas. När pengarna tas ut från kontot beskattas de som inkomst och därutöver utfaller en extra skattesubvention i form av en kompetenspremie. Utredaren väntas lämna ett slutbetänkande i januari 2001. Det framgår av vad regeringen anför i budgetpropositionen att systemet avses träda i kraft senast år 2002.

Med det anförda avstyrker utskottet motionsyrkandena.

Yrkesfiskare

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslagen om ett tillkännagivande till regeringen om vikten av ett skyndsamt förslag om ett yrkesfiskaravdrag.

Bakgrund

Utredningen (Jo 1998:05) om konkurrenssituationen för det svenska yrkesfisket lade i januari 1999 fram betänkandet Yrkesfiskets konkurrenssituation (SOU 1999:3). Utredningen föreslår att det nu gällande avdraget för ökade levnadskostnader vid fiske ersätts av ett nytt avdrag benämnt yrkesfiskaravdrag. Vidare lägger utredningen fram förslag på metoder för att möjliggöra resultatutjämnning vid fartygsbyte. Betänkandet har remissbehandlats. Ärendet bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Budgetpropositionen

I propositionen anför regeringen att ett förslag om ett särskilt s.k. yrkesfiskaravdrag kommer att läggas under hösten. Förslaget syftar till att förbättra det svenska yrkesfiskets konkurrenssituation. Regeringen har avsatt en offentligfinansiell ram om 20 miljoner kronor som skall motsvara den tillkommande budgetförsvagning som följer av att det nya avdraget ersätter det nuvarande, mer begränsade avdraget för yrkesfiskares ökade levnadskostnader. Ett yrkesfiskaravdrag kräver utöver Lagrådets granskning godkännande

från EG-kommissionen enligt statsstödsreglerna. Regeringen bedömer likväldigt att de nya reglerna skall kunna tillämpas inkomståret 2001.

Motionerna

I flera motioner från *Moderata samlingspartiet*, *Kristdemokraterna* och *Centerpartiet* begärs tillkännagivanden om vikten av att regeringen skyndsamt lägger fram förslag om ett yrkesfiskaravdrag som innebär att det svenska fisket får konkurrensvillkor som är jämbördiga med villkoren i konkurrentländerna. Sådana yrkanden framställs i motionerna Sk314 av Kent Olsson (m), Sk323 yrkande 34 av Alf Svensson m.fl. (kd), MJ243 yrkande 16 av Alf Svensson m.fl. och MJ418 yrkande 9 av Åsa Torstensson m.fl. (c).

Utskottets ställningstagande

Som framgår av vad regeringen anför kommer ett förslag om ett yrkesfiskaravdrag att läggas fram under hösten. Utskottet ser inte någon anledning till ytterligare tillkännagivanden till regeringen i denna fråga och avstyrker därför motionsyrkandena.

Hushållsnära tjänster

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslagen om en skattereduktion för hushållsnära tjänster.

Gällande bestämmelser

Frågor om särskilda skatteregler för tjänstesektorn har behandlats i Tjänsteutredningens betänkande Uppskattad sysselsättning (SOU 1994:43) och i Tjänstebeskattningsutredningens betänkande Skatter, tjänster och sysselsättning (SOU 1997:17).

Motionerna

Moderata samlingspartiet, *Kristdemokraterna*, *Centerpartiet* och *Folkpartiet liberalerna* föreslår i flera motioner att en skattereduktion för hushållsnära tjänster skall införas i enlighet med ett av partierna framställt gemensamt förslag. Förslaget innebär att en skattereduktion på 50 % införs för privatpersoners betalning av arbetskostnaden inklusive moms för hushållstjänster som utförs i det egna hemmet, upp till 25 000 kr per år. Motionärerna anför att förslaget innebär att det vita priset halveras, direkt vid köpet, jämfört med dagens regler. Yrkanden med denna inriktning framställs i motion Fi208 yrkande 12 av Bo Lundgren m.fl. (m), Sk313 yrkande 43 av Carl Fredrik Graf m.fl. (m), Sk323 yrkande 38 av Alf Svensson m.fl. (kd), Sk321 yrkande 23 av Lennart Daléus m.fl. (c), Sk324 yrkande 7 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) och Sf308 yrkande 10 av Lars Leijonborg m.fl. (fp).

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening skulle införandet av en särskild stimulans för tjänstesektorn i den form motionärerna föreslår innebära ett avsteg från de principer om en likformig och neutral beskattning som ligger till grund för skattereformen och som enligt utskottets mening bör gälla. Det är också kostsamt att genom stimulanser försöka skapa en tjänsteproduktion som kan konkurrera med hushållens egen tjänsteproduktion. Risken är att effekterna på sysselsättningen blir mycket små eller inga alls samtidigt som kostnaderna blir stora. De erfarenheter som man har gjort i Danmark talar för en sådan utgång.

Vidare skulle en stimulans av denna typ leda till gränsdragningsproblem och ge upphov till svårkontrollerade gråzoner.

Utskottet är med hänsyn till det anförda inte berett att tillstyrka förslagen om en skattereduktion för hushållsnära tjänster och avstyrker därför motionsyrkandena.

Royalty

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslagen om att royalty skall beskattas som inkomst av kapital respektive skattebefrias.

Motionerna

Moderata samlingspartiet föreslår i motion Sk313 yrkande 40 av Carl Fredrik Graf m.fl. (m) att royaltyinkomster från uppfinningar och patent skall beskattas i inkomstslaget kapital fr.o.m. år 2001.

Kristdemokraterna föreslår i motion Sk323 yrkande 35 av Alf Svensson m.fl. (kd) att royalty på patent skattebefrias under de två första åren för att sedan beskattas i inkomstslaget kapital.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening bör det undvikas att införa särskilda skattestimulanser för viss typ av verksamhet. Förslag om skattefrihet under begränsad tid för royaltyinkomster har tidigare föreslagits av Innovationsutredningen (SOU 1993:84), men har inte ansetts vara aktuella att genomföra. Motionsförslag om skattelättnader för royalty och patenterade uppfinningar har vid upprepade tillfällen avslagits av riksdagen och senast under våren 2000 i bl.a. betänkande SkU14 Allmänna motioner om företags- och kapitalbeskattning. Utskottet avstyrker motionsyrkandena.

Kapitalvinstbeskattning av bostäder

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen tillstyrker regeringens förslag om att den skattepliktiga delen av vinsten vid försäljning av privatbostadsfastigheter och privatbostadsrätter höjs från hälften till två tredjedelar av kapitalvinsten.

Budgetpropositionen

Regeringen föreslår att den skattepliktiga delen av vinsten vid försäljning av privatbostadsfastigheter och privatbostadsrätter höjs från hälften till två tredjedelar av kapitalvinsten. Det innebär att skatten, som en andel av vinsten, höjs från 15 % till 20 %. Någon ändring föreslås inte när det gäller den avdragsgilla delen av en kapitalförlust, som därför även fortsättningsvis skall vara 50 %.

Regeringen anför att det finns skäl som talar för att tyngdpunkten i fördelningen av det totala skatteuttaget mellan fastighetsskatt och kapitalvinstbeskattning av privatbostäder bör förskjutas något mot ökad kapitalvinstskatt. Här för talar bl.a. de likviditets- och kostnadsproblem som fastighetsskatten medför för vissa hushåll. De förändringar som har föreslagits när det gäller fastighetsskattesatsen för småhus och bostadshyreshus bör dessutom finansieras inom bostadssektorn. Mot denna bakgrund anser regeringen att den skattepliktiga delen av vinsten vid avyttring av privatbostadsfastigheter och privatbostadsrätter bör höjas från hälften till två tredjedelar av kapitalvinsten. När det gäller förluster konstaterar regeringen att det finns en generell förlustkvotering i inkomstlagen kapital med 70 % och att en sådan kvotering skulle medföra att knappt 47 % (70 % av två tredjedelar) av en förlust skulle få dras av. Mot bakgrund härav föreslår regeringen ingen ändring av den avdragsgilla förlustandelen på 50 %. De nya bestämmelserna föreslås gälla fr.o.m. den 1 januari 2001.

Motionerna

Moderata samlingspartiet yrkar i motion Sk313 yrkande 2 delvis av Carl Fredrik Graf m.fl. (m) att regeringens förslag avslås.

Centerpartiet och Folkpartiet liberalerna räknar i sitt budgetalternativ med avslag på detta förslag.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening bidrar en höjning av den skattepliktiga andelen av kapitalvinsten vid försäljning av privatbostäder till att beskattningen av dessa vinster blir mer likformig med den löpande beskattningen av fastigheterna. Utskottet har inte någon erinran mot förslaget och tillstyrker att det genomförs. Utskottet avstyrker motionsyrkandet.

Inkomst av kapital

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslagen om slopad skatt på aktieutdelning, slopat noteringsvillkor i de s.k. lex Asea-reglerna, riskkapitalavdrag och sänkt skatt på personaloptioner.

Bakgrund

Frågan om s.k. enkelbeskattning och dess inverkan på företagsinvesteringarna har utretts av 1992 års företagsskatteutredning. Utredningen avvisade i betänkandet En lättnad i dubbelbeskattningen av mindre företags inkomster (SOU 1996:119) ett generellt slopande av dubbelbeskattningen som ett medel att förbättra villkoren för företagande.

Genom lagstiftning under hösten 1996 (prop. 1996/97:45, bet. 1996/97:SkU13), som har kompletterats under våren 1997 (prop. 1996/97:150, bet. 1996/97:FiU20), har riksdagen genomfört lättnader i beskattningen av utdelning och reavinst på aktier i onoterade företag fr.o.m. 1998 års taxering. Lättnaderna ersatte det riskkapitalavdrag som införts tidigare.

Motionerna

Moderata samlingspartiet föreslår i motion Sk313 av Carl Fredrik Graf m.fl. (m) att skatten på aktieutdelning slopas den 1 januari 2001 (yrkande 39) och att noteringsvillkoret i de s.k. lex Asea-reglerna om uppskov med skatten på vissa aktieutdelningar skall slopas (yrkande 44). Motionärerna avsätter också medel för lättnad i beskattningen av personaloptioner.

Kristdemokraterna föreslår i motion Sk323 av Alf Svensson m.fl. (kd) att en skattereduktion (riskkapitalavdrag) införs för den som köper nyemitterade aktier i onoterade bolag upp till 100 000 kr fr.o.m år 2001 (yrkande 25). Även dessa motionärer föreslår att beskattningen av utdelning på aktier slopas (yrkande 39). Slutligen föreslås att beskattningen av personaloptioner sänks med 100 miljoner kronor år 2002 och därefter med 200 miljoner kronor (yrkande 47).

Folkpartiet liberalerna avsätter i sitt budgetalternativ medel för lättnad i beskattningen av personaloptioner.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening visar de utredningar som gjorts på området att en slopad skatt på aktieutdelningar inte är ett verksamt medel för att förbättra de större företagens villkor. Tillgången till en internationell kapitalmarknad gör att beskattningen av sparande endast i begränsad omfattning inverkar på företagets investeringsbenägenhet.

För små och medelstora företag som inte i alla avseenden har tillgång till den internationella kapitalmarknaden kan emellertid inte bortses från att den

personliga kapitalbeskattningen inverkar på avkastningskravet och därmed i viss mån fungerar som en skatt på företagens investeringar. I skattelagstiftningen har detta förhållande beaktats genom de särskilda lättnader som sedan 1997 gäller vid beskattningen av utdelningar och reavinster på onoterade aktier. Dessa skattelättnader ersatte ett tidigare riskkapitalavdrag.

Utskottet anser att en generell sänkning av skatten på ägarnas sparande i aktier inte är en effektiv metod för att förbättra villkoren för företagandet och avstyrker därför motionsyrkandena om slopad skatt på aktieutdelning och även förslaget om införande av ett riskkapitalavdrag.

När det gäller lex Asea-reglerna möjliggör dessa att en koncern omstruktureras genom att ett dotterbolag delas ut till ägarna. Under vissa villkor medges ägarna uppskov med beskattningen av en sådan utdelning, och skatt tas ut först när ägaren i sin tur avyttrar aktierna. Reglerna har senast omarbetats i anslutning till att en generell skatterättslig reglering av fusioner och fissioner infördes (prop. 1998/99:15, bet. 1998/99:SkU5). Härvid infördes bl.a. lättnader i det s.k. noteringsvillkoret som innebar att kravet på notering på A-listan ersattes med ett krav på marknadsnotering. Ett motionsyrkande om att noteringskravet skulle släppas helt avslogs av utskottet med hänvisning till att noteringen behövs när anskaffningsvärdet på aktierna i det utdelande bolaget skall fastställas och att avsaknaden av ett marknadsvärde antagligen skulle leda till praktiska problem med tillämpningen av dessa regler. Utskottet har inte ändrat uppfattning i denna fråga och avstyrker därför motionsyrkandet om ett slopande av noteringsvillkoret.

Slutligen tar utskottet upp frågan om skattelättnader för personaloptioner. Optionsprogrammen innebär ett visst mått av risktagande från såväl arbetstagarens som arbetsgivarens sida. I och med att parterna – genom avtalets konstruktion – har valt att skjuta upp beskattningen till en framtida tidpunkt är det svårt att förutse storleken på de skatte- respektive avgiftsinbetalningar som krävs när beskattningen väl utlöses. Om värdet är noll har den anställde gått miste om sin löneförmån. Är värdet stort kan skyldigheten att erlagga arbetsgivaravgifter bli betungande för arbetsgivaren. Enligt utskottets mening finns det inte något bärande skäl att beskatta lön i form av optioner efter förmånligare regler än de som gäller för andra löneförmåner. Det är bara inom vissa delar av arbetsmarknaden som den här typen av löneförmåner kan erhållas och det skulle enligt utskottets mening skapa en i det närmaste ohållbar situation om vissa grupper på detta sätt fick en förmånligare beskattning än andra grupper. Med det anförda avstyrker utskottet det aktuella motionsyrkandet.

Beskattning av sjömän

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag om en förlängning av den skattefrihet som gäller för svenska sjömän vid arbete på skepp i viss internationell trafik till 2002 års taxering.

Budgetpropositionen

Regeringen föreslår att den särskilda övergångsbestämmelsen i artikel 31 punkt 3 i det nordiska skatteavtalet som gäller för i Sverige obegränsat skattskyldiga sjömän som uppbär ersättning för arbete ombord på danskt, färöiskt, finskt, isländskt eller norskt skepp i internationell trafik förlängs att gälla också vid 2002 års taxering och att Sverige avstår från att utnyttja den möjlighet till beskattning som artikel 26 punkt 2 i avtalet medger för ombordanställda vid 1999–2002 års taxeringar.

Regeringen anför att den översyn av fjärrsjöfarten och färjenäringens villkor som regeringen nyligen påbörjat bl.a. innefattar att formen för rederistödet – nettostöd eller bruttostöd – skall utredas och att den för svensk del gällande särskilda treåriga övergångsregeln därför bör utsträckas till att gälla ytterligare ett år, dvs. också vid 2002 års taxering. Vidare bör Sverige avstå från att utnyttja en s.k. subject to tax-regel under hela den period som övergångsregeln gäller.

Motionen

Centerpartiet hemställer i motion Sk321 yrkande 24 av Lennart Daléus m.fl. (c) att riksdagen fattar beslut om att införa ett nettostödsystem, befriat från inkomstskatt och sociala avgifter, för svensk sjöfart.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inte funnit någon anledning till erinran mot regeringens förslag om en förlängning av övergångsreglerna om skattefrihet för svenska sjömän som arbetar ombord på viss internationell trafik och tillstyrker därför propositionen i denna del.

Regeringen har nyligen påbörjat en översyn av fjärrsjöfarten och färjenäringens villkor som bl.a. innefattar formen för rederistödet – nettostöd eller bruttostöd – och målet är att ge den svenska sjöfarten likvärdiga konkurrensvillkor. Regeringen anför att avsikten är att ett nytt stödsystem skall kunna träda i kraft den 1 januari 2002. Mot denna bakgrund finns det enligt utskottets mening inte någon anledning för riksdagen att nu ta ställning till den närmare utformningen av ett sådant stöd, och utskottet avstyrker därför motionsyrkandet.

Juridiska personers inkomster

Företagsbeskattning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslagen om ändrade regler för lön till make, lön till barn, beskattning av förbjudna lån och avdrag för personalavvecklingskostnader när det gäller fåmansföretag. Riksdagen avstyrker motionsförslaget om ett tillkännagivande om inriktningen av 3:12-utredningen. Riksdagen avslår motionsförslagen om slopande av möjligheten till återköp av aktier och om höjning av skatten på bolagsinkomster till 30 %.

Motionerna

Moderata samlingspartiet föreslår i motion Sk313 yrkande 45 av Carl Fredrik Graf m.fl. (m) att särbehandlingen av små- och egenföretagare och deras familjer slopas vid beskattningen.

Folkpartiet liberalerna föreslår i motion Sk324 yrkande 18 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) att särreglerna om lön till fåmansföretagares make och barn under 16 år skall slopas, liksom det särskilda låneförbudet och förbudet att göra avdrag för personalavvecklingskostnader. Vidare anför motionärerna att det är viktigt att utredningen av de s.k. 3:12-reglerna belyser möjligheten att låta utdelning till en aktiv ägare i fåmansbolag anses som kapitalinkomst om ägaren tagit ut en lön som minst motsvarar den som en anställd kollega i samma yrke har.

Kristdemokraterna föreslår i motion Sk323 av Alf Svensson m.fl. (kd) att möjligheten till återköp av aktier slopas (yrkande 36) och att bolagsskatten höjs till 30 % (yrkande 37).

Utskottets ställningstagande

Bestämmelserna om lön till företagsledares make och barn har behandlats av Stoppregelutredningen som föreslagit att bestämmelsen om lön till make slopas. Regeringen har dock valt att inte lägga fram något förslag i denna del i anslutning till att flertalet stoppregler slopades under hösten 2000 (prop. 1999/2000:5, bet. 1999/2000:SkU5). Av propositionen framgick att regeringen bereder ett förslag från Redovisningskommittén där motsvarande regler för enskild näringsverksamhet tagits upp och att reglerna om inkomstfördelning i fåmansföretag och fåmansägda handelsbolag lämpligen kan ses över i samband med reglerna för enskilda näringsidkare. Utskottet anser att resultatet av den pågående översynen bör avvaktas.

Aktiebolagslagens låneförbud kompletteras av en särskild skatteregel som innebär att lån som tagits i strid med förbudet skall beskattas som inkomst av tjänst hos mottagaren. Ett motiv för låneförbudet har varit att motverka skatteflykt som består i att personer i ledande ställning i ett bolag tar ett lån från

detta för privat konsumtion. Låneförbudet kompletterades därför med särskilda skatteregler om hur ett förbjudet lån skall beskattas. Enligt utskottets bedömning kan låneförbudet inte upprätthållas enbart med stöd av aktiebolagslagens sanktionssystem, och utskottet är därför inte berett att tillstyrka att denna skatteregel slopas.

Från och med 1997 års taxering är viss utbildning m.m. för den som är eller riskerar att bli arbetslös på grund av omstrukturering, personalavveckling eller liknande i arbetsgivarens verksamhet befriad från förmånsbeskattning (prop. 1995/96:152, bet. 1995/96:SkU25). Skattefriheten gäller inte för förmån från fämansföretag eller fämansägt handelsbolag om den anställde är företagsledare eller delägare i företaget eller närstående till sådan person. Motsvarande begränsningar gäller för enskild näringsverksamhet. Vid en bedömning av befrielsen från förmånsbeskattning i detta fall bör enligt utskottets mening beaktas att skattelättnaden är ett avsteg från skattereformens principer om likformig och neutral beskattning. En utvidgning kan också medföra tillämpningsproblem och – oavsett företagets storlek – obehöriga skatteförmåner. Enligt utskottets bedömning bör en ändring i systemet snarast gå i motsatt riktning.

De s.k. 3:12-reglerna anger hur utdelningar och reavinster vid avyttring av aktier i företaget skall fördelas mellan inkomst av tjänst och inkomst av kapital hos den som är aktiv delägare i företaget. Regeringen har tillkallat en särskild utredare för att se över dessa regler. I utredningsuppdraget (dir. 1999:72) ingår att analysera metoden att utgå från en på något sätt fastställd normallön vid beräkning av det kapitalbeskattade utrymmet. Det finns enligt utskottets mening anledning att avvakta resultatet av den pågående utredningen. Utredningen beräknas avsluta sitt arbete den 31 oktober 2001.

Möjligheten att återköpa egna aktier är en anpassning till vad som gäller i flertalet europeiska länder och syftar till att skapa nya möjligheter för aktiebolag att föra tillbaka överskottsmedel till aktieägarna. Målet är ett effektivare utnyttjande av bolagens och näringslivets resurser. Utskottet är mot denna bakgrund inte berett att tillstyrka att denna möjlighet nu slopas. Utskottet är inte heller berett att tillstyrka en höjning av bolagsskatten till 30 %.

Med det anförda avstyrker utskottet de aktuella motionsyrkandena.

Social- och arbetsgivaravgifter

Löneskatt på vinstandelar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslagen om att särskild löneskatt inte skall utgå på avsättning till vinstandelsstiftelser.

Gällande bestämmelser

Sedan den 1 januari 1997 tas särskild löneskatt ut på bidrag som en arbetsgivare lämnar till en vinstandelsstiftelse (prop. 1996/97:21, bet. 1996/97:FiU1). I propositionen framhölls att en av grundtankarna bakom skattereformen är att alla typer av förvärvsinkomster skall behandlas likformigt.

Vad beträffar utbetalning från en vinstandelsstiftelse finns sedan den 1 januari 1993 en möjlighet till befrielse från socialavgifter (i vissa fall särskild löneskatt). Villkoren är att de bidrag som arbetsgivaren lämnat skall ha varit avsedda att vara bundna under minst tre kalenderår, tillkomma en betydande del av de anställda och lämnas till dem på likartade villkor. Om dessa villkor inte är uppfyllda eller om ersättning lämnas till bl.a. delägare eller företagsledare i ett fåmansbolag gäller i princip inte sådan avgiftsfrihet.

Motionerna

Kristdemokraterna yrkar i motion Sk323 yrkande 46 av Alf Svensson m.fl. (kd) att den särskilda löneskatten på bidrag till vinstandelsstiftelser slopas.

Folkpartiet liberalerna anför i motion Sk324 yrkande 8 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) att den särskilda löneskatten på avsättning till vinstandelsstiftelser bör slopas för att stimulera till en utvidgad användning av sådana system.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening är uttaget av särskild löneskatt på avsättningar till vinstandelsstiftelser en följd av principerna om likformig beskattning. Utskottet har vid ett antal tillfällen avstyrkt yrkanden om ett slopande av löneskatten på dessa avsättningar. Det finns skäl att framhålla att en särskild stimulans för vinstandelsstiftelserna har införts genom att utbetalningarna under vissa villkor är undantagna från socialavgift.

Med det anförda avstyrker utskottet motionsyrkandet.

Skatt på egendom**Fastighetsskatt för bostäder****Utskottets förslag i korthet**

Riksdagen bifaller regeringens förslag om sänkt fastighetsskatt för småhus till 1,2 % och fastighetsskatt för hyreshus (bostadsdelen) till 0,7 % den 1 januari 2001. Riksdagen avslår motionsförslagen om fortsatt frysning av taxeringsvärdena, ändrat underlag för fastighetsskatten, andra skattesatser, m.m.

Budgetpropositionen

Regeringen föreslår att fastighetsskatten för småhus sänks från 1,5 % till 1,2 % och att fastighetsskatten för hyreshus (bostadsdelen) sänks från 1,5 % till 0,7 % den 1 januari 2001.

Regeringen anför att uttaget av fastighetsskatt på bostäder begränsats kraftigt sedan 1996 och detta har lett till att taxeringsvärdena alltmer kommit att avvika från marknadsvärdena. Enligt regeringens bedömning bör taxeringsvärdena utgöra grunden för fastighetsbeskattningen och regeringen anser det därför angeläget att frysningen av taxeringsvärdena nu upphör. Ett fullt genomslag för ändrade taxeringsvärden skulle dock ge mycket kraftiga förändringar i såväl fastighets- som förmögenhetsskatteuttaget i stora delar av landet. Regeringens bedömning är att de effekter som återställda taxeringsvärden skulle ge upphov till vad gäller förändringar i uttaget av fastighetsskatt och förmögenhetsskatt mellan åren 2000 och 2001 inte är acceptabla. För att begränsa uttaget av fastighetsskatt föreslår regeringen att skattesatserna sänks. För småhus föreslås en sänkning från 1,5 % till 1,2 %. För hyreshusen är skattesatsen år 2000 tillfälligt sänkt till 1,2 %. Om inga beslut fattas är skattesatsen 1,5 %. Regeringen föreslår att skattesatsen för hyreshus sänks från 1,5 % till 0,7 %. Syftet med denna åtgärd är, förutom att begränsa effekterna av de återställda taxeringsvärdena, att skapa förutsättningar för lägre hyresnivåer och stimulera till ökad produktion av hyresrätter.

Regeringen anser att det finns behov av en regel som i vissa fall kan lindra uttaget av fastighetsskatt och har påbörjat ett arbete som syftar till att riksdagen under våren 2001 skall kunna föreläggas ett förslag till en begränsningsregel för fastighetsskatten. Inriktningen på detta arbete bör enligt vad som anförs vara att begränsningsregeln skall utformas som en skattereduktion som skall tillämpas fr.o.m. den 1 januari 2001.

Motionerna

Moderata samlingspartiet föreslår att fastighetsskatten beräknas på det lägsta av 1997 och 2001 års taxeringsvärden, att bara halva markvärdet tas med och att skattesatserna bestäms till 1 % för småhus och 0,7 % för hyreshusens bostadsdel. Vidare föreslås att skattesatsen för småhus sänks till 0,9 % år 2002 och 0,8 % år 2003. Yrkanden med denna inriktning framställs i motionerna Sk621 yrkandena 1, 2 och 4 av Bo Lundgren m.fl. (m), N385 yrkande 9 av Bo Lundgren m.fl. (m), Bo414 yrkandena 11, 12 och 14 av Bo Lundgren m.fl. (m), Sk313 yrkandena 1 och 32–35 av Carl Fredrik Graf m.fl. (m) och Sk308 av Kent Olsson och Inger René (m).

Kristdemokraterna föreslår att taxeringsvärdena fryses, att fastighetsskatten beräknas på en tredjedel av markvärdet över 150 000 kr och att skattesatsen bestäms till 1,2 % för alla bostäder. Motionärerna anför att beskattningen leder till en snedfördelning mellan boendeformerna hyreshus och småhus eller egna hem, och de föreslår att fastighetsskatten på sikt avvecklas och ersätts med en möjlighet för kommunerna att ta ut en avgift för täckande av

kostnader för gatuunderhåll, brandförsvar och annan kommunal service som är kopplad till fastigheten. Motionärerna avvisar också den planerade begränsningsregeln. Yrkandena framställs i motionerna Sk323 yrkandena 16–21 och 53 av Alf Svensson m.fl. (kd) och Sk322 yrkande 3 av Kenneth Lantz m.fl. (kd).

Centerpartiet föreslår i motion Sk321 yrkandena 11, 12, 15 och 16 av Lennart Daléus m.fl. (c) att frysningen av taxeringsvärdena förlängs, att skattesatsen för småhus bestäms till 1,2 % och att skattesatsen för bostadshyreshus bestäms till 1,1 %.

Folkpartiet liberalerna föreslår att frysningen av taxeringsvärdena förlängs, att skattesatsen för småhus bestäms till 1,2 % och att skattesatsen för bostadshyreshus bestäms till 0,7 %. Yrkanden med denna inriktning läggs fram i motionerna Sk324 yrkande 13 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) och Bo235 yrkande 12 av Yvonne Ångström och Helena Bargholtz (fp). I motion Sk316 av Kenth Skårvik (fp) begärs ett tillkännagivande om att fastighetsskatten skall avskaffas på sikt och att skatten bör frysas i avvaktan på att regeringen lägger fram ett förslag om dess slopande.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens bedömning att taxeringsvärdena bör utgöra grunden för fastighetsbeskattningen och att det är angeläget att frysningen av taxeringsvärdena nu upphör. De problem som hänger samman med att kopplingen mellan taxeringsvärden och marknadsvärden återställs bör lösas genom en anpassning av övriga skatteregler.

Regeringens förslag innebär att flera åtgärder vidtas med anledning av att frysningen nu upphör. Fastighetsskattesatserna sänks och fribeloppen inom förmögenhetsbeskattningen höjs. Utrymmet för kompenserande åtgärder ökas också genom att kapitalvinstskatten på privatbostäder höjs. Sammantaget neutraliseras hela den förväntade offentligfinansiella effekten av de höjda taxeringsvärdena. De mycket kraftiga taxeringsvärdeshöjningar som gäller för småhus i Storstockholm och Storgöteborg begränsas på detta sätt, och i det övriga landet sjunker det genomsnittliga skatteuttaget. Variationerna är dock stora och utfallet i enskilda fall varierar starkt. När det gäller boende i hyreshus beräknas sänkningen av fastighetsskatten leda till att boendekostnaden i genomsnitt sänks med drygt 350 kr per år.

Vid sidan av dessa åtgärder genomförs en förhållandevis kraftig sänkning av inkomstskatten. För hushåll i eget hem med medlemmar i åldern 20 till 64 år beräknas denna innebära en skattelättnad på i genomsnitt 6 000 kr per år. Härigenom underlättas den omställning som de återställda taxeringsvärdena kan komma att innebära i vissa fall.

Även med dessa åtgärder kvarstår det ett behov av att begränsa uttaget av fastighetsskatt i vissa fall och regeringen har också påbörjat ett arbete som syftar till att riksdagen under våren 2001 skall kunna föreläggas ett förslag till en begränsningsregel för fastighetsskatten. Inriktningen på detta arbete är att

begränsningsregeln skall utformas som en skattereduktion som skall tillämpas fr.o.m. den 1 januari 2001.

Som utskottet anfört är det angeläget att frysningen av taxeringsvärdena nu upphör. Mot bakgrund av de åtgärder som regeringen föreslår i syfte att begränsa effekten av de återställda taxeringsvärdena finns det enligt utskottets mening inte heller någon anledning att fortsätta med frysningen, och utskottet avstyrker därför förslagen med denna inriktning. Utskottet tillstyrker regeringens nu aktuella förslag om en sänkning av fastighetsskattesatserna för bostäder.

Förmögenhetsbeskattningen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslagen om slopad sambeskattning, höjda fribelopp, slopad förmögenhetsskatt, m.m.

Budgetpropositionen

I propositionen gör regeringen bedömningen att de högre taxeringsvärdena vid 2002 års inkomsttaxering gör att fribeloppet för uttag av förmögenhetsskatt bör höjas från 900 000 kr till 1 000 000 kr för ensamstående och till 1 500 000 kr för sambeskattade par. Ett förslag av denna innebörd kommer att läggas fram senare under hösten.

Regeringen anför att det finns skäl att begränsa den trendmässiga ökningen i antalet skattskyldiga genom att justera fribeloppet inom förmögenhetsbeskattningen. Mot bakgrund av de principiella invändningar som utifrån bl.a. jämställdhetssynpunkt kan riktas mot sambeskattningen skulle man enligt vad regeringen anför kunna tänka sig att justeringen genomfördes i form av slopad sambeskattning. Mot en sådan åtgärd kan dock anföras att slopad sambeskattning skapar incitament till omfördelning av förmögenheter inom hushållen av skatteplaneringsskäl. Därtill kommer att en sådan åtgärd inte skulle innebära någon lindring alls för ensamstående. Mot denna bakgrund avser regeringen att föreslå att fribeloppet höjs till 1 000 000 kr för fysisk person, dödsbo och familjestiftelse samt till 1 500 000 kr för sambeskattade par. Dessa förändringar beräknas begränsa antalet skattskyldiga till förmögenhetsskatt till omkring 570 000 personer år 2001.

Motionerna

Moderata samlingspartiet föreslår i motionerna Sk621 yrkande 6 av Bo Lundgren m.fl. (m), Sk313 yrkandena 36–38 av Carl Fredrik Graf m.fl. (m) och Sk306 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m) att sambeskattningen av förmögenhet slopas och att fribeloppet bestäms till 1,5 miljoner kronor år 2001 samt att förmögenhetsskatten slopas helt år 2002.

Kristdemokraterna föreslår i motionerna Sk323 yrkandena 40–42 av Alf Svensson m.fl. (kd) och Sk322 yrkande 5 av Kenneth Lantz m.fl. (kd) att fribeloppet höjs till 1,8 miljoner kronor för sambeskattade par år 2001 och att förmögenhetsskatten därefter avvecklas stegvis.

Centerpartiet föreslår i motion Sk321 yrkande 17 av Lennart Daléus m.fl. (c) att sambeskattningen avskaffas år 2001.

Folkpartiet liberalerna föreslår i motion Sk324 yrkande 14 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) att sambeskattningen avskaffas år 2001. Motionärerna anför att det finns starka jämställdhetsskäl, och praktiska skäl, för att avskaffa sambeskattningen. De föreslår vidare att fribeloppet höjs till 2,1 miljoner kronor år 2002 med sikte på ett fullständigt avskaffande av förmögenhetsskatten.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening är det önskvärt att den trendmässiga ökningen av antalet skattskyldiga som erlägger förmögenhetsskatt begränsas.

Vidare finns det anledning att söka göra reglerna mer neutrala i förhållande till den skattskyldiges familjeförhållanden. En möjlighet, som också framförs av flertalet motionärer, är här att slopa sambeskattningen. Sambeskattningen av förmögenhet har kritiserats på principiella grunder, och Riksskatteverket har i en rapport föreslagit att sambeskattningen slopas av förenklingsskäl. En nackdel med detta alternativ är dock att det skapar ett incitament till skattemotiverade förmögenhetsöverföringar inom en familj. Enligt utskottets mening bör denna situation undvikas och utskottet instämmer därför i regeringens slutsats att metoden med olika fribelopp för ensamstående och sambeskattade par är att föredra när effekten av de återställda taxeringsvärdena skall begränsas.

Regeringen bedömer att fribeloppet för ensamstående bör höjas till 1 000 000 kr och att fribeloppet för sambeskattade par bör höjas till 1 500 000 kr. Härigenom sänks förmögenhetsskatten och antalet skattskyldiga reduceras kraftigt. Antalet skattskyldiga uppgick år 1997 till 570 000, år 2000 till 770 000 och beräknas år 2001 uppgå till 970 000 personer. Med regeringens förslag återgår antalet skattskyldiga till 1997 års nivå.

Utskottet instämmer i regeringens bedömning av de förändringar som bör genomföras inom förmögenhetsbeskattningen och anser att regeringens förslag nu bör avvaktas. Utskottet är således inte berett att tillstyrka de olika motionsförslagen om slopad sambeskattning, kraftigt höjda fribelopp eller avskaffande av förmögenhetsskatten och avstyrker därför dessa.

Värdering av bostadshyreshus vid 2001 års förmögenhetstaxering

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag om att hyreshus (bostadsdelen) skall värderas till det lägsta av 1999 respektive 2000 års taxeringsvärde vid beräkning av skattepliktig förmögenhet vid 2001 års taxering.

Budgetpropositionen

Regeringen föreslår att hyreshus (bostadsdelen) skall få värderas till det lägsta av 1999 respektive 2000 års taxeringsvärde vid beräkning av skattepliktig förmögenhet vid 2001 års taxering. Vidare genomförs en rättelse av förmögenhetsskattelagen.

Regeringen anför att de höjda taxeringsvärdena för hyreshus till följd av 2000 års allmänna fastighetstaxering inte bör tillåtas slå när det gäller uttag av förmögenhetsskatt vid 2001 års taxering. En bestämmelse motsvarande den som genomförts på fastighetsskatteområdet bör därför införas även när det gäller förmögenhetsskatten.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inte funnit någon anledning till erinran mot regeringens förslag och tillstyrker därför propositionen i denna del.

Skatt på varor och tjänster

Mervärdesskatt på resor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag om en sänkning av mervärdesskatten på personbefordran från 12 % till 6 %.

Budgetpropositionen

Regeringen föreslår att mervärdesskatten för personbefordran sänks från 12 % till 6 %. Den lägre skattesatsen skall tillämpas även på färdbevis som säljs den 15 december eller senare om färdbeviset gäller personbefordran efter den 1 januari 2001.

Regeringen anför att den föreslagna höjningen av dieselskatten kan innebära nackdelar för kollektivtrafiken och annan yrkesmässig personbefordran eftersom en betydande del av fordonen i sådan trafik är dieseldrivna. För att balansera detta sänks mervärdesskatten för personbefordran från 12 % till 6 %.

Motionerna

Moderata samlingspartiet yrkar i motion Sk313 yrkande 11 av Carl Fredrik Graf m.fl. (m) att förslaget om sänkt moms på kollektiva transporter avslås.

I motion Sk318 av Jarl Lander och Hans Stenberg (s) begärs ett tillkännagivande om att mervärdesskattesänkningen bör komma operatörerna inom kollektivtrafiken till del.

Utskottets ställningstagande

Utskottet, som i ärendet tillstyrker den av regeringen föreslagna höjningen av dieselskatten, har ingen erinran mot regeringens förslag om sänkt mervärdesskatt på personbefordran och tillstyrker därför förslaget och avstyrker motion Sk313 yrkande 11.

Någon anledning till ett tillkännagivande om hur skattesänkningen bör fördelas mellan de olika intressenterna inom kollektivtrafiken finns inte och utskottet avstyrker därför även motion Sk318.

Mervärdesskatt på böcker, tidningar och kultur

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslagen om en sänkning av mervärdesskatten på böcker till 6 %. Riksdagen avslår förslaget om en höjning av mervärdesskatten på tidningar till 25 % och om slopad reklamskatt.

Bakgrund

I Sverige beskattas böcker och tidskrifter med normal skattesats, 25 %. EG-direktivet tillåter reducerad skattesats på bl.a. böcker och tidskrifter, men Sverige har avstått från att använda denna möjlighet till differentiering (se bl.a. bet. 1996/97:SkU6 s. 29).

Motionerna

Moderata samlingspartiet föreslår i motion Sk303 av Margareta Cederfelt (m) att mervärdesskatten på böcker sänks till 6 % år 2001. Motionärerna anför att en sänkning av priset på litteratur gör att läsandet främjas och därmed ökar intresset för högre studier. I motion Sk313 yrkande 41 och 42 av Carl Fredrik Graf m.fl. (m) föreslås att mervärdesskatten på dagstidningar höjs till 25 % och att reklamskatten slopas år 2001.

Folkpartiet liberalerna föreslår i motionerna Sk324 yrkande 22 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) och Ub227 yrkande 7 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) att mervärdesskatten på böcker sänks till 6 % för att förbättra bokbranschens konkurrensläge och uppmuntra läsandet av det tryckta ordet i bokform.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har under våren 2000 (1999/2000:SkU15 Allmänna motioner om mervärdesskatt) avstyrkt ett antal motioner om sänkt mervärdesskatt på böcker och har då bl.a. hänvisat till att det inte är säkert att en mervärdesskattesänkning på böcker är bättre än andra åtgärder till samma eller lägre kostnader när det gäller att stimulera sunda läsvanor.

Utskottet är inte heller berett att tillstyrka förslaget om en höjning av mervärdesskatten på tidningar och slopad reklamskatt.

Med det anförda avstyrker utskottet de aktuella motionerna.

Skatt på alkohol och tobak

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag om en höjning av gränsen för privat införsel av vin till 26 liter, starkvin till 6 liter och starköl till 32 liter den 1 januari 2001. Riksdagen avslår motionsförslagen om ändrade gränser för privat införsel och om sänkta alkoholskatter.

Budgetpropositionen

Regeringen föreslår att den mängd vin och öl som en resande kan föra in till Sverige från ett annat EU-land utan att skatt skall betalas i Sverige ökas från den 1 januari 2001. Från denna tidpunkt kan resande föra in 26 liter vin, 6 liter mellanklassprodukter (s.k. starkvin) och 32 liter starköl utan att svensk skatt skall betalas. Kvoterna för sprit och tobaksprodukter ändras inte.

Regeringen anför att den av rådet beslutade ändringen av cirkulationsdirektivet innebär att införselkvoterna för vin och öl fr.o.m. den 1 januari 2001 skall höjas till 26 respektive 32 liter. Vidare skall enligt en anteckning i rådsprotokollet en ökning av kvoterna för mellanklassprodukter ske i linje med vad som anges i direktivet beträffande vin. Införselkvoten för s.k. starkvin ökas därför till 6 liter från samma tidpunkt.

Motionerna

Moderata samlingspartiet föreslår i motionerna Sk313 yrkandena 9 och 10 av Carl Fredrik Graf m.fl. (m) och Sk1028 yrkandena 13–15 av Carl Fredrik Graf m.fl. (m) att gränserna för privat införsel bestäms till 3 liter sprit, 3 liter starkvin, 30 liter vin, 30 liter öl och 400 cigaretter fr.o.m. den 1 januari 2001 och att skattesatserna samtidigt sänks mot dansk nivå. Riksdagen bör vidare fatta beslut om en stegvis ökning av gränser för privat införsel.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening grundar sig det förslag som regeringen lägger fram på den överenskommelse om en övergångsperiod för införselbegränsningarna

som finns intagen i rådets direktiv 2000/44/EG. Utskottet ser inte någon anledning att som motionärerna föreslår besluta om högre gränser än som anges i direktivet när det gäller sprit, vin och öl och är inte heller berett att avvika från den av regeringen föreslagna gränsen för mellanklassprodukter. Utskottet avstyrker motionen och tillstyrker propositionen i denna del.

När det gäller förslaget om sänkning av alkoholskattesatserna har regeringen i dagarna presenterat en nationell handlingsplan för att förebygga alkoholskador (prop. 2000/01:20). I handlingsplanen föreslår regeringen åtgärder för att Sverige fortsättningsvis, även vid höjda införselkvoter, skall kunna behålla målet om att begränsa alkoholens skadeverkningar och verka för att minska den totala alkoholkonsumtionen. Regeringen gör bedömningen att de svenska alkoholskatterna på spritdrycker, vin och starköl kommer att behöva ses över på sikt, och det framgår att regeringen har för avsikt att senare i en särskild proposition återkomma till frågan om de skattejusteringar som behövs.

Enligt utskottets mening är det inte aktuellt att nu genomföra några förändringar av alkoholskattesatserna. Utskottet avstyrker motionen även i denna del.

Förskjutning av skatteuttaget från energiskatt till koldioxidskatt

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag om en förskjutning av skatteuttaget från energiskatt till koldioxidskatt. Koldioxidskatten höjs i ett första steg från 37 öre per kg till 46 öre per kg och intäkterna används för en sänkning av energiskatten på el och bränslen. Transportsektorns skattebelastning lämnas oförändrad. Skattebelastningen för tillverkningsindustrin samt jordbruks-, skogsbruks- och vattennäringarna hålls oförändrad genom att koldioxidskattelättnaden höjs från 50 % till 65 % av koldioxidskatteuttaget.

Budgetpropositionen

I propositionen föreslås att koldioxidskatten ges en ökad tyngd i förhållande till energiskatten. Detta åstadkoms genom att koldioxidskatten höjs med 25 % samtidigt som energiskatten på el och bränslen för uppvärmning sänks med 8 %. Omläggningen utformas så att skattebelastningen för tillverkningsindustrin, jordbruks-, skogsbruks- och vattenbruksnäringarna samt transportsektorn blir oförändrad.

Regeringen anför att dagens energiskatt är oenhetlig och bidrar till att motverka de miljöstyrande effekter som åsyftas bl.a. genom koldioxidskatten. Redan en intäktsneutral skatteomläggning med en minskad vikt för dagens energiskatt ökar den samlade miljöstyrningen.

Motionerna

Moderata samlingspartiet yrkar i motionerna Sk1028 yrkande 3 delvis av Carl Fredrik Graf m.fl. (m) och Sk313 yrkande 8 delvis och 26 av Carl Fredrik Graf m.fl. (m) att regeringens förslag avslås. Motionärerna anför att omläggningen medför att punktskatten på eldningsolja och andra bränslen stiger.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har i det föregående behandlat regeringens strategi för grön skatteväxling. Det främsta syftet är att öka miljörelateringen av skattesystemet och härvid är en reformering av dagens energiskattesystem en central del. Den principskiss som presenterades i Skatteväxlingskommitténs betänkande utgör en utgångspunkt. Ett successivt införande av Skatteväxlingskommitténs modell kan skapa en energiskattmodell som säkerställer en effektiv miljöstyrning och en varaktig finansiering av de sänkta skatterna på arbete.

Den omläggning som nu föreslås är intäktsneutral och har därför i första hand ett miljöpolitiskt syfte. Som regeringen anför bidrar redan en neutral omläggning med en minskad vikt för dagens energiskatt till att skattesystemets miljörelatering ökar. Eftersom omläggningen har utformats så att skattebelastningen för tillverkningsindustrin, jordbruks-, skogsbruks- och vattenbruksnäringarna samt transportsektorn blir oförändrad är det i första hand hushållens och servicesektorns förbrukning av el och fossila bränslen för uppvärmning samt motsvarande förbrukning i fjärrvärmeproduktionen som berörs. Vidare kommer förmånen av den halvering av energiskatten som tillämpas i kraftvärmeverk att minska i värde. Omläggningen medför en viss höjning av punktskatten på fossila bränslen för uppvärmning.

Utskottet tillstyrker förslaget och avstyrker motionsyrkandet.

Höjd koldioxidskatt

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag om en höjning av koldioxidskatten till 53 öre per kg. Härvid rättas lagtexten så att höjningen inte slår igenom på naturgas och gasol som används som drivmedel. Riksdagen avslår motionsförslagen om sänkt energiskatt på bränslen och om en höjning av industrins koldioxidskatt.

Budgetpropositionen

Regeringen föreslår att koldioxidskatten höjs ytterligare till ca 53 öre per kg koldioxid. Även denna del av omläggningen utformas så att skattebelastningen för tillverkningsindustrin och jordbruks-, skogsbruks- och vattenbruksnäringarna samt transportsektorn blir oförändrad.

Regeringen anför att höjningen sker i syfte att bl.a. bidra till att Sveriges åtaganden enligt Kyotoprotokollet kan uppfyllas. I förhållande till dagsläget

medför förändringarna av energiskatten och koldioxidskatten nettoskattehöjningar med 414 kr för eldningsolja.

Motionerna

Moderata samlingspartiet yrkar i motionerna Sk313 yrkande 8 delvis och 23 delvis samt Sk1028 yrkande 3 delvis och 4 delvis av Carl Fredrik Graf m.fl. (m) att förslaget om höjd koldioxidskatt avslås. Motionärerna föreslår att energiskatten på bränslen i stället sänks med 8 %.

Centerpartiet yrkar i motion Sk321 yrkandena 27 och 28 av Lennart Daléus m.fl. (c) att förslaget avslås. Vidare föreslår motionärerna att industrins nedsättning av koldioxidskatten minskas till 25 %.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening innebär höjningen av koldioxidskatten att ytterligare ett steg tas i en grön skatteväxling där höjda skatter på energi och miljöfarliga utsläpp höjs och skatten på arbete sänks. Utskottet tillstyrker förslaget.

När det gäller förslaget om en skärpning av industrins koldioxidbeskattning bör det framhållas att de förslag som regeringen lägger fram i detta ärende har utformats på ett sådant sätt att de nedsättningsberättigade verksamheterna inte skall få en ökad skattebelastning. Avsikten är att utformningen av nedsättningssystemet för tillverkningsindustrin och jordbruks-, skogsbruks- och vattenbruksnäringarna skall utredas som en del i förberedelserna för en fortsatt skatteväxling. Enligt utskottets mening bör resultatet av denna utredning avvaktas, och utskottet avstyrker därför motionsyrkandet.

Slutligen har utskottet uppmärksammat att lagtexten fått en utformning som gör att höjningen av skatten på naturgas eller gasol som används som bränsle slår igenom på naturgas och gasol som används som drivmedel. Med hänsyn till att den uttalade avsikten i detta ärende är att skattebelastningen inom transportsektorn på andra bränslen än diesel inte skall öka år 2001 föreslår utskottet att lagtexten korrigeras så att det sammantagna punktskatteuttaget på naturgas och gasol som används som drivmedel inte ändras. Utskottet erinrar om att det utredningsarbete som regeringen aviserar i propositionen också innefattar en översyn av den framtida vägtrafikbeskattningen i syfte att skapa förutsättningar för en ökad miljörelatering. Målsättningen är att öka trafikbeskattningens samlade miljöstyrning och att vägtrafiken därmed skall betala sina samhällsekonomiska kostnader.

Höjd energiskatt på el

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag om en höjning av energiskatten på el med netto 1,9 öre per kWh.

Budgetpropositionen

Regeringen föreslår att energiskatten på el höjs netto med 1,8 öre per kWh. Till det kommer indexuppräknings av skatten med 0,1 öre per kWh. Totalt ger detta en höjning med 1,9 öre per kWh.

Regeringen anför att de föreslagna höjningarna av koldioxidskatten resulterar i att den relativa bränslekostnaden för el i småhus sjunker i förhållande till kostnaden för oljeuppvärmning. Elskattehöjningen kommer i viss mån att motverka denna effekt.

Motionerna

Moderata samlingspartiet föreslår att energiskatten på el i stället sänks med 8 %. Yrkanden med denna inriktning finns i motion Sk1028 yrkande 3 delvis och 4 delvis av Carl Fredrik Graf m.fl. (m) samt Sk313 yrkande 8 delvis och 23 delvis av Carl Fredrik Graf m.fl. (m).

Kristdemokraterna föreslår i motion Sk323 yrkande 49 av Alf Svensson m.fl. (kd) att förslaget om höjd energiskatt på el avslås. Motionärerna anför att energiskatten på el belastar all elproduktion lika och att den inte är miljöstyrande.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens bedömning i denna del. Utskottet avstyrker motionerna och tillstyrker propositionen.

Vissa miljöskatter**Utskottets förslag i korthet**

Riksdagen avslår motionsförslagen om en kväveoxidskatt, en skatt på förbränning av avfall och en miljöskatt på inrikes flygresor.

Motionen

Centerpartiet lägger i motion Sk321 av Lennart Daléus m.fl. (c) fram förslag om höjning och införande av vissa miljöskatter. Motionärerna anför att kväveoxidutsläppen stadigt har ökat och att en kväveoxidskatt därför bör tas ut med 10 kr per kg NOx för pannor med en större effekt än 5 MW och med en nyttiggjord energiproduktion större än 20 GWh (yrkande 29). Vidare konstaterar motionärerna att avfallsskatten har lett till att förbränningen av avfall ökar och de föreslår att en skatt på förbränning av avfall införs för att säkerställa intentionen om minskade avfallsmängder (yrkande 30). Slutligen återkommer motionärerna med ett förslag om att en miljöskatt på flyg bör införas med ett belopp per passagerare och resa, vilket innebär att de största flygplanen med flest resenärer får bära de största kostnaderna (yrkande 31).

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening utgör den kväveoxidavgift som i dag tas ut på större anläggningar ett exempel på ett väl fungerande ekonomiskt styrmedel inom miljöpolitiken och utskottet är inte berett att tillstyrka att det i stället läggs en skatt på dessa anläggningar.

När det gäller den nyligen införda skatten på avfall har regeringen redan uppmärksammat den fråga som motionärerna tar upp. Regeringen anför i budgetpropositionen att den nyligen införda skatten på avfall endast har varit i kraft under en kort tid varför det ännu är för tidigt att bedöma vilka effekter den fått på avfallshanteringen. Det finns dock enligt vad regeringen anför anledning att uppmärksamma riskerna med en ökad förbränning av osorterat avfall. Det är därför angeläget att följa upp och utvärdera hur systemet med avfallsbeskattning fungerar. En fråga som då kan aktualiseras är om en utvidgning av skattebasen bör ske till att omfatta även förbränning av avfall. Utskottet anser att regeringens utvärdering av dessa frågor bör avvaktas.

Sverige hade tidigare ett system med avgasskatt inom inrikes luftfart. Systemet utvecklades sedan EU funnit att det inte var förenligt med det s.k. mineraloljedirektivet. Avgasrelaterade landningsavgifter infördes den 1 januari 1998. Systemet tillämpas för flygplan över 9 ton maximal startvikt samt vid flygplatser med fler än 300 000 passagerare eller mer än 30 000 ton frakt per år. Systemet bygger på en klassificering av flygplanens avgasutsläpp under landning och start. Uppgifter om avgasutsläpp hämtas från en särskild databank som ICAO upprättat. Enligt utskottets mening är det inte nu aktuellt att på nytt införa en miljöskatt på inrikesflyg.

Med det anförda avstyrker utskottet de aktuella motionsyrkandena.

Beskattning av drivmedel

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag om en höjning av energiskatten på dieselolja med 117 kr per m³. Riksdagen avslår motionsförslagen om sänkta drivmedelsskatter och om tillkännagivanden om betydelsen av låga drivmedelsskatter.

Budgetpropositionen

Regeringen föreslår att skatten på dieselolja höjs med 100 kr per m³. Till det kommer indexuppräknings av skatten med 17 kr per m³ för miljöklass 1. Detta ger en sammanlagd höjning med 117 kr per m³ för miljöklass 1.

Regeringen anför att dieselolja är lägre beskattad än bensin och att det från strikt miljösynpunkt inte finns skäl att ta ut lägre skatt för dieselolja. Naturvårdsverket har i en rapport till regeringen (dnr M98/1689/7) visat att dieselpersonbilar i vissa avseenden är sämre för miljön än bensinbilar. Vidare anför att den lägre skattenivån för dieselolja jämfört med bensin har motiverats

med hänsyn till den yrkesmässiga trafikens konkurrenssituation och att frågan om en framtida harmonisering av drivmedelsskatterna bör kunna tas upp i den utredning om en ökad miljörelatering av vägtrafikbeskattningen som aviseras.

Motionerna

Moderata samlingspartiet yrkar att punktskatten på bensin och diesel i stället sänks med 56 öre per liter (70 öre inklusive mervärdesskatt). Motionärerna begär också tillkännagivanden till regeringen om betydelsen av sänkta drivmedelsskatter för boende i glesbygd, barnfamiljer, jordbruket och åkerinringen. Motionärerna framhåller också att en höjning av dieselskatten kan leda till att transporter flyttas över till utländska åkerier som använder sämre bränsle. Yrkanden med denna inriktning framställs i motionerna N385 yrkande 6 av Bo Lundgren m.fl. (m), Sk313 yrkande 24 av Carl Fredrik Graf m.fl. (m), Sk315 av Roy Hansson (m), Sk1028 yrkandena 11 och 12 av Carl Fredrik Graf m.fl. (m), Sk301 av Rolf Gunnarsson (m), Sk302 av Rolf Gunnarsson (m), Sk304 av Stefan Hagfeldt (m), Sk305 av Catharina Elmsäter-Svärd och Margareta Cederfelt (m), Sk307 av Elizabeth Nyström och Anita Sidén (m), Sk311 yrkande 1 av Nils Fredrik Aurelius och Leif Carlson (m), Sk312 yrkandena 1 och 2 av Berit Adolfsson och Inger René (m), Sk317 av Jeppe Johnsson och Anders G Högmark (m), Sk320 yrkandena 1 och 2 av Olle Lindström och Anders Sjölund (m), Sk620 yrkande 4 av Ingvar Eriksson och Olle Lindström (m), Sk1025 yrkande 1 av Catharina Elmsäter-Svärd m.fl. (m) och Sk1029 yrkande 2 av Christel Anderberg (m).

Kristdemokraterna yrkar att regeringens förslag om en höjning av skatten på diesel avslås och föreslår att skatten på diesel i stället sänks med 25 öre per liter. Motionärerna anför att regeringen bör återkomma med en åtgärdsplan för att skapa lika villkor mellan svensk och utländsk åkerinäring. Yrkanden med denna inriktning framställs i motionerna Sk323 yrkandena 31–33 av Alf Svensson m.fl. (kd) och T212 yrkande 8 av Johnny Gylling m.fl. (kd).

Centerpartiet yrkar i motion Sk321 yrkande 22 av Lennart Daléus m.fl. (c) att regeringens förslag avslås.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens uppfattning att det inte finns något skäl att ta ut lägre skatt på dieselolja än på bensin och tillstyrker därför det förslag om en mindre höjning av dieselskatten som regeringen lägger fram. Härigenom tas ytterligare ett steg i den gröna skatteväxling som nu genomförs.

Som ett led i den fortsatta skatteväxlingen kommer en utredning att tillsättas med uppgift att öka miljörelatering av vägtrafikbeskattningen. Härvid kommer bl.a. dieselskatten för privatbilism och yrkesmässig trafik att ses över. Avsikten är att genomföra en analys av de sammantagna effekterna av alla vägtrafikrelaterade skatter, dvs. hänsyn skall också tas till verkningarna av fordonsskatter m.m. Målsättningen är att öka trafikbeskattningens samlade miljöstyrning och att vägtrafiken därmed skall betala sina samhällsekonomiska kostnader. I utredningen skall också frågan om en framtida harmonise-

ring av drivmedelsskatterna tas upp och härvid skall förhållandena i våra grannländer beaktas.

Enligt utskottets mening är avsikten att den utredning som aviseras av regeringen skall ligga till grund för de fortsatta förändringarna på detta område. Det finns mot denna bakgrund inte någon anledning till ett tillkännagivande till regeringen om behovet av sänkta drivmedelsskatter på olika områden.

Med det anförda tillstyrker utskottet propositionen i denna del. Utskottet avstyrker de aktuella motionerna.

Indexering av energi- och koldioxidskatt

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag om ändring av basmånaden för indexering av energi- och koldioxidskattesatserna från oktober till juni.

Budgetpropositionen

Regeringen föreslår att den basmånad som används vid den årliga omräkningen av energi- och koldioxidskattesatserna ändras från oktober till juni.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inte funnit någon anledning till erinran mot detta förslag och tillstyrker att det genomförs.

Kalk- och cementindustrin

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag om en tvåårig förlängning av kalk- och cementbranschernas begränsningsregel.

Budgetpropositionen

Regeringen föreslår att den övergångsvis gällande begränsningsregeln avseende kalk- och cementbranscherna m.m. (1,2-procentsregeln) förlängs ytterligare två år.

Regeringen anför att det är viktigt att energi- och koldioxidbeskattningen har en utformning som ger goda förutsättningar för den svenska industrin att konkurrera internationellt. Så länge samtliga fossilbränslen inte beskattas i konkurrentländerna kan skattelättnader komma att behövas. Regeringen finner därför skäl att föreslå att 1,2-procentsregeln förlängs ytterligare två år.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inte funnit någon anledning till erinran mot detta förslag och tillstyrker att det genomförs.

Skatt på kärnkraftsel

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslagen om sänkt skatt på kärnkraftsel.

Bakgrund

Skatt på termisk effekt i kärnkraftverk tas ut månadsvis med 5 514 kr per megawatt – motsvarande ca 181 kr per megawatt och dygn – av kärnkraftsreaktorns högsta tillåtna termiska effekt. Om en reaktor har varit ur drift under en sammanhängande period av mer än 90 kalenderdygn, får för varje dygn utöver de 90 första göras avdrag med 181 kr per megawatt av den termiska effekten. Skatten ersatte den 1 juli 2000 en tidigare skatt på energi som producerats i kärnkraftverk.

Motionerna

Moderata samlingspartiet föreslår att skatten på termisk effekt i kärnkraftverk omvandlas till en skatt på producerad energi och sänks med 0,5 öre per kWh till 2,2 öre per kWh. Yrkanden med denna inriktning framställs i motionerna Sk313 yrkandena 28 och 29 och Sk1028 yrkandena 5 och 6 av Carl Fredrik Graf m.fl. (m) samt Sk309 av Elizabeth Nyström och Kent Olsson (m).

Utskottets ställningstagande

Utskottet har under våren 2000 medverkat till att beskattningen av kärnkraftsproducerad el lades om till en skatt på installerad termisk effekt. Anledningen till omläggningen var att den tidigare produktionsskatten kunde ge upphov till snedvridningar inom elproduktionssystemet. Utskottet är inte berett att nu tillstyrka en återgång till den tidigare beskattningstekniken och avstyrker därför motionsyrkandena.

Jordbrukets beskattning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslagen om sänkt skatt på diesel i jordbruks-, skogsbruks- och arbetsmaskiner och om sänkt skatt på handelsgödselns kväveinnehåll.

Motionerna

Moderata samlingspartiet föreslår att skatten på diesel i jordbruks-, skogsbruks- och arbetsmaskiner sänks till 53 öre per liter och att skatten på handelsgödselns kväveinnehåll avskaffas. Yrkanden med denna inriktning framställs i motionerna N385 yrkandena 10 och 11 av Bo Lundgren m.fl. (m), Sk313 yrkandena 27 och 30 av Carl Fredrik Graf m.fl. (m), Sk1028 yrkandena 9 och 10 av Carl Fredrik Graf m.fl. (m), MJ244 yrkande 5 av Ingvar Eriksson m.fl. (m), MJ256 yrkande 4 av Ingvar Eriksson m.fl. (m) och Sk320 yrkande 3 av Olle Lindström och Anders Sjölund (m).

Kristdemokraterna föreslår att dieselskatten sänks till 53 öre per liter för jordbruket, att skatten på kväve i handelsgödsel återförs till näringen och att även mindre jordbruk befrias från elskatt. Yrkandena framställs i motion Sk323 yrkandena 26–29 av Alf Svensson m.fl. (kd).

Centerpartiet föreslår i motion Sk321 yrkande 21 av Lennart Daléus m.fl. (c) att jordbrukets vägtrafikavgifter och handelsgödselavgifter restitueras.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har vid ett antal tillfällen avstyrkt förslag om att arbetsfordon och liknande skall undantas från kravet på användning av den miljöklassade dieseln. De ökade miljökraven på motordrivna fordon gör enligt utskottets mening att det blir allt viktigare att inte vissa kategorier lämnas utanför. Arbetsfordonen hade tidigare av olika skäl inte kommit att omfattas av kravet på användning av miljöklassat drivmedel, och tillfälliga lösningar måste tillgripas för att komma till rätta med detta förhållande. Beslutet att även arbetsfordon skall omfattas av kravet på användning av högbeskattad miljöklassad dieselolja löste dessa problem (prop. 1994/95:203, bet. 1994/95:SkU28).

Den fortsatta skatteväxlingen förutsätter att vissa frågor utreds och härvid kommer Utredningen om en ökad miljörelatering av vägtrafikbeskattningen att se över dieselskatten för privatbilism och yrkesmässig trafik. I anslutning härtill kommer utredningen bl.a. att se över utformningen av beskattningen av arbetsmaskiner.

Utskottet ser mot bakgrund av det anförda inte någon anledning att tillstyrka motionsförslagen om sänkt dieselskatt för jordbruket.

När det gäller skatterna på bekämpningsmedel och handelsgödsel ingår också dessa i det utredningsarbete för att förverkliga en fortsatt skatteväxling som regeringen aviserar. Avsikten är att översynen skall genomföras i form av en särskild utredning. Utredningen skall bl.a. pröva huruvida de olika skatterna kan förändras så att de kan fungera som effektivare styrmedel på miljöområdet utan att kraven på kostnadseffektivitet eftersätts.

När det gäller jordbrukets befrielse från energiskatt på el har denna på grund av det stora antalet nedsättningsberättigade måst utformas som ett återbetalningssystem där återbetalning endast medges med belopp som överstiger 1 000 kr per årsperiod. Att denna metod avviker från vad som tillämpas för tillverkningsindustrin och växthusnäringen borde enligt vad som anfördes

när reglerna infördes särskilt beaktas i en kommande översyn av elskatten (prop. 1999/2000:105, 1999/2000:SkU22).

När det gäller de utredningar som bör genomföras inför en fortsatt skatteväxling konstaterar regeringen också att utvidgningen av industrins skattenedsättning till att gälla även jord- och skogsbruket tydliggjorde behovet av ett nytt sätt att ta ut energiskatt på el samt dess kopplingar till det nedsatta området, och den utredning som skall se över utformningen av nedsättnings-systemet för tillverkningsindustrin och jordbruks-, skogsbruks- och vatten-näringarna kommer därför bl.a. att se över reglerna och systemet för uttag av energiskatt på el.

När det slutligen gäller yrkandet om en restitution av jordbrukets vägtrafikavgifter och handelsgodskatter är utskottet inte berett att tillstyrka en sådan.

Med det anförda avstyrker utskottet de nu aktuella motionsyrkandena.

Fordonsskatt och försäljningsskatt

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag om höjning av fordonsskatten för dieseldrivna personbilar av 1993 års modell och äldre till samma nivå som gäller för nyare dieseldrivna personbilar. Riksdagen bifaller regeringens förslag om slopad försäljningsskatt på lätta lastbilar och bussar samt motorcyklar.

Budgetpropositionen

Regeringen föreslår att fordonsskatten för dieseldrivna personbilar av 1993 års modell och äldre höjs till samma nivå som gäller för nyare dieseldrivna personbilar. I övrigt vidtas inte några åtgärder avseende fordonsskatten med anledning av Trafikbeskattningsutredningens betänkanden.

Den återstående försäljningsskatten på lätta lastbilar och bussar samt motorcyklar avskaffas.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inte funnit någon anledning till erinran mot förslagen och tillstyrker därför propositionen i denna del.

Lagförslagen

Finansutskottet har inhämtat Lagrådets yttrande över förslaget till lag om underlag för förmögenhetsskatt i vissa fall vid 2001 års taxering, och Lagrådet har föreslagit en viss omformulering av lagtexten. Utskottet tillstyrker den av Lagrådet föreslagna ändringen.

Härutöver bör följande justeringar genomföras. I förslaget till lag om ändring i lagen om statlig fastighetsskatt bör den sista meningen i övergångsbestämmelsen ges en tydligare utformning när det gäller de regler som skall tillämpas övergångsvis. I förslaget till lag om ändring i inkomstskattelagen bör 63 kap. 2 § andra stycket utformas så att det klart framgår att grundavdraget skall avrundas uppåt. I lagen om skattereduktion på förvärvsinkomster vid 2002 års taxering bör det klargöras att skattereduktionen inte skall beaktas när ett skattebelopp beräknas enligt lagen (1997:324) om begränsning av skatt. Som framgår av vad utskottet anfört under rubriken Höjd koldioxidskatt bör förslaget till lag om ändring i lagen (1994:1776) om skatt på energi justeras så att den sammantagna punktskattebelastningen på naturgas och gasol som används som drivmedel inte ändras. Förslaget till lag om upphävande av lagen (1978:69) om försäljningsskatt på motorfordon bör kompletteras med en text som klargör att lagen (1985:146) om avräkning vid återbetalning av skatter och avgifter och lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m. fortfarande skall tillämpas beträffande den upphävda lagen. En närmare motivering till denna justering finns i proposition 2000/01:31 s. 86.

Slutligen bör förslaget till lag om ändring i 7 kap. 1 § mervärdesskattelagen (1994:200) samordnas med det förslag om ändring i samma paragraf som läggs fram i proposition 2000/01:23 om sänkt mervärdesskatt på tillträde till djurparker.

Beräkning av statsbudgetens inkomster

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen godkänner regeringens inkomstberäkning.

Budgetpropositionen

Regeringen beräknar statsbudgetens inkomster budgetåret 2001 till 717,1 miljarder kronor, varav 651,2 miljarder kronor från inkomsttiteln Skatter m.m. Härvid beaktar regeringen dels de förslag som nu behandlats, dels ett antal aviserade förslag.

Motionerna

Moderata samlingspartiet, Kristdemokraterna, Centerpartiet och Folkpartiet liberalerna begär i motionerna Fi208 yrkande 7 av Bo Lundgren m.fl. (m), Fi209 yrkande 5 av Alf Svensson m.fl. (kd), Sk323 yrkande 1 av Alf Svensson m.fl. (kd), Fi210 yrkande 3 av Lennart Daléus m.fl. (c) och Fi211 yrkande 5 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) godkännande av inkomstberäkningen i sina respektive budgetalternativ.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har i det föregående tillstyrkt de förslag som regeringen lägger fram och tillstyrker följaktligen också regeringens inkomstberäkning. Utskottet avstyrker motionsyrkandena.

UTGIFTSRAMAR

Ramar för utgiftsområde 3 Skatteförvaltning och uppbörd

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag till utgiftsram för utgiftsområdet för 2001 och godkänner regeringens preliminära utgiftsramar för utgiftsområdet för 2002 och 2003.

Budgetpropositionen

Utgiftsområde 3 (uo 3) omfattar Riksskatteverket (RSV) och skattemyndigheterna samt Tullverket.

Riksdagen har för år 2000 till uo 3 anvisat 5 922 miljoner kronor. Regeringen föreslår för budgetåret 2001 att riksdagen skall besluta om en utgiftsram för utgiftsområdet på 6 207 miljoner kronor. Regeringen föreslår vidare att riksdagen för åren 2002 och 2003 skall godkänna preliminära utgiftsramar för utgiftsområdet på 6 338 miljoner kronor respektive 6 483 miljoner kronor.

Gemensamma prioriteringar för myndigheterna är bl.a. att skapa en modern, effektiv och ändamålsenlig förvaltning bl.a. genom kontinuerlig IT-, metod- och kompetensutveckling. Myndigheterna skall också sträva efter ökad service och ytterligare förenklingar för företag och allmänhet.

Skatteförvaltningen skall vidare bl.a. prioritera förstärkt skattekontroll och insatser mot s.k. svart arbete. Situationen inom skatteförvaltningen är oroande. Den nedåtgående trend som kan noteras bl.a. när det gäller produktiviteten måste vändas. Samtidigt måste underskotten i myndigheternas verksamheter elimineras. Situationen vad gäller skattekontrollverksamheten är särskilt oroande. Skatteförvaltningen tillförs därför i enlighet med vad som aviserades i 2000 års ekonomiska vårproposition ett varaktigt resurstillskott om 125 miljoner kronor för att upprätthålla kontrollintensiteten på önskvärd nivå. Regeringen avser att noga följa utvecklingen och resultatet av resurstillskottet. Med anledning av att bouppteckningsverksamheten förs över till skatteförvaltningen från rättsväsendet tillförs skatteförvaltningen 33 miljoner kronor för 2001. Regeringen avser att återkomma med förslag till en slutlig beräkning för året och beräkningen av de totala kostnaderna för reformen.

När det gäller Tullverket lägger regeringen stor vikt vid utvecklings- och effektiviseringsarbetet inom tullverksamheten. Arbetet omfattar utveckling av nya arbetsmetoder, IT-utveckling, förenklingsarbete, information m.m. Inom gränsskyddets kontrollverksamhet skall narkotikakontrollen ges fortsatt högsta prioritet. Hög prioritet skall också ges kontroller mot storskalig illegal införsel av alkohol och tobak. Regeringen bedömer att Tullverket inom pro-

cesserna effektiv handel och gränsskydd helt eller delvis uppfyllt merparten av de uppställda målen för verksamheten men att måluppfyllelsen i alla delar inte är tillfredsställande. Tullverket tillförs i budgeten, vilket aviserats i årets vårproposition, ett varaktigt resurstillskott på 10 miljoner kronor fr.o.m. 2001 till följd av merkostnader i samband med Öresundsbronns öppnande. Tullen har vidare kompenserats med 10 miljoner kronor med anledning av en engångsneddragning år 2000. På tilläggsbudget i årets vårproposition har tullen slutligen fr.o.m. den 1 juli 2000 bemyndigats att uppbära vissa av de avgifter som tas ut i verkets verksamhet. Detta tillskott beräknades uppgå till 25 miljoner kronor.

Motionerna

Moderata samlingspartiet anför i motion Fi208 yrkandena 5 och 6 delvis av Bo Lundgren m.fl. (m) att smugglingen av cigaretter, alkohol och narkotika ökat kraftigt de senaste åren. Enligt motionärerna är smugglingen fortfarande betydande trots att riksdagen beslutat om skattesänkningar på cigaretter. Enligt motionärerna bör tullen tillföras ökade resurser för att förbättra kontrollen. I motionen föreslås för 2001–2003 en utgiftsram för utgiftsområdet som är 50 miljoner kronor högre än propositionens.

Kristdemokraterna framhåller i motion Fi209 yrkandena 6 och 7 delvis av Alf Svensson m.fl. (kd) att den svarta marknaden enligt ett flertal studier och utredningar har fått en skadlig omfattning i Sverige. Resultatet är att konkurrensen mellan företag snedvrids och att affärsmoralen påverkas negativt. Motionärerna vill därför effektivisera skattekontrollen genom ökade resurser. I motionen framhålls vidare att även tullen behöver ökade resurser för att i samverkan med andra av EU:s medlemsländer bekämpa smuggling och annan ekonomisk brottslighet. Kristdemokraterna föreslår för 2001–2003 en utgiftsram för utgiftsområdet som är 120 miljoner kronor högre än propositionens.

Centerpartiet föreslår i motion Fi210 yrkandena 4 och 5 delvis av Lennart Daléus m.fl. (c) samma utgiftsramar för utgiftsområdet under 2001–2003 som regeringen.

Folkpartiet slutligen förordar i sitt budgetalternativ i motion Fi211 yrkandena 6 och 8 delvis av Lars Leijonborg m.fl. (fp) ökade resurser till skattemyndigheterna för åtgärder som kan leda till ökade skatteintäkter och till tullen för insatser mot den illegala införseln av alkohol och narkotika. Folkpartiet förordar för 2001–2003 en utgiftsram för utgiftsområdet som är 75 miljoner kronor högre än propositionens.

Utskottets ställningstagande

Regeringens förslag till ekonomiska ramar för utgiftsområdet och oppositionspartiernas alternativa förslag framgår av följande tabell (miljoner kronor).

År	Propositionen	Moderata samlingspartiet	Kristdemokraterna	Centerpartiet	Folkpartiet
2001	6 207	+ 50	+ 120	+ - 0	+ 75
2002	6 338	+ 50	+ 120	+ - 0	+ 75
2003	6 483	+ 50	+ 120	+ - 0	+ 75

Uppgiften att bekämpa smuggling, skattefusk och annan ekonomisk brottslighet på ett effektivt och kraftfullt sätt är sedan länge högt prioriterad hos tullen och skatteförvaltningen. Utskottet har under senare år oroats över att skatteförvaltningen inte förmått upprätthålla skattekontrollverksamheten på en tillräckligt hög nivå. Utskottet fäster därför stor vikt vid att skatteförvaltningen i årets budget fr.o.m. 2001 tillförs ett varaktigt resurstillskott på 125 miljoner kronor. Tillskottet skall bl.a. användas för att höja kontrollnivån i riktning mot 1997 års nivå. Även tullen tillförs som redovisats ovan ett varaktigt resurstillskott för att möta merkostnader i samband med den nya Öresundsförbindelsen. Utskottets förhoppning är att resursförstärkningarna kommer att ytterligare öka effektiviteten i myndigheternas arbete med att bekämpa och förebygga sådan brottslighet som motionärerna nämner. Det får ankomma på regeringen att noga följa utvecklingen och resultatet av resurstillskotten.

Vid behandlingen av vårpropositionen instämde utskottet i regeringens bedömning bl.a. beträffande resurstillskottens storlek, och utskottet ser ingen anledning att ändra bedömning i det avseendet. När det gäller de totala utgiftsramarna för utgiftsområdet anser utskottet att propositionens förslag för 2001–2003 är väl avvägt, och utskottet anser att de olika motionsförslagen som innebär ännu längre gående resursförstärkningar inte är motiverade.

Utskottet avstyrker därmed motionerna Fi208 yrkandena 5 och 6, Fi209 yrkandena 6 och 7 och Fi211 yrkandena 6 och 8, alla i här berörda delar, och föreslår att riksdagen skall besluta i enlighet med regeringens förslag till ram för uo 3 för budgetåret 2001. Utskottet föreslår vidare att riksdagen skall godkänna propositionens förslag till preliminära utgiftsramar för utgiftsområdet för åren 2002 och 2003. Motion Fi210 yrkandena 4 och 5 delvis är tillgodosedd med propositionens förslag till utgiftsramar.

Eftersom finansutskottet har ett övergripande ansvar för budgeten vill skatteutskottet även lämna följande synpunkter på budgetens indelning i politikområden och utgiftsområden. Indelningen i politikområden, som är en nyhet i årets budgetproposition, innebär bl.a. att skatteförvaltningen och Tullverket inom uo 3 samt exekutionsväsendet (kronofogdemyndigheterna) inom uo 4 ingår i politikområdet Skatt, tull och exekution. Målformuleringen för politikområdet skall skatteutskottet bereda medan således anslagen till kronofogdemyndigheterna bereds av justitiutskottet. Eftersom det föreslagna målet för politikområdet såvitt avser kronofogdemyndigheterna därför bör bedömas

av justitieutskottet har skatteutskottet berett justitieutskottet tillfälle att yttra sig över propositionen i denna del.

Frågan aktualiserar på nytt i vilket utgiftsområde anslaget till kronofogdemyndigheterna skall läggas. Sedan budgetreformen 1996 ligger detta anslag i uo 4 Rättsväsendet. Samtidigt ansvarar skatteutskottet för anslagen till RSV som är central myndighet för exekutionsväsendet. Vidare handhar lagutskottet beredningen av den exekutionsrättsliga lagstiftningen. Beredningen av exekutionsväsendets angelägenheter i riksdagen angår alltså tre olika utskott: skatte-, justitie- och lagutskotten. RSV har de senaste åren vid flera tillfällen gett uttryck åt uppfattningen att anslaget för kronofogdemyndigheterna bör flyttas över till uo 3 Skatteförvaltning och uppörd. Skälen är i huvudsak praktiska. RSV är som nämnts centralmyndighet för bägge förvaltningarna och har de senaste åren konsekvent redovisat skatteförvaltningens och kronofogdemyndigheternas resursbehov i samma budgetunderlag. Det är vidare mer naturligt, anser RSV, att väga kronofogdemyndigheternas behov mot övrig skatteförvaltnings än att väga kronofogdemyndigheternas behov mot polisens, åklagarnas och domstolarnas. Mot den bakgrunden innebär den nya politikområdesindelningen ett steg i den riktning som RSV rekommenderar. Skatteutskottet för sin del anser att den pågående översynen över budgetarbetet i riksdagen också skulle kunna ta upp frågan om anslagens inplacering i utgiftsområden med hänsyn till fördelningen av politikområden.

Stockholm den 26 oktober 2000

På skatteutskottets vägnar

Arne Kjörnsberg

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Arne Kjörnsberg (s), Carl Fredrik Graf (m), Lisbeth Staaf-Igelström (s), Per Rosengren (v), Helena Höij (kd), Carl Erik Hedlund (m), Per Erik Granström (s), Marietta de Pourbaix-Lundin (m), Ulla Wester (s), Lena Sandlin-Hedman (s), Marie Engström (v), Catharina Hagen (m), Rolf Kenneryd (c), Johan Pehrson (fp), Lennart Axelsson (s), Sven Brus (kd) och Matz Hammarström (mp).

Avvikande meningar

1. Skattefrågor i budgetpropositionen – m

Carl Fredrik Graf (m), Carl Erik Hedlund (m), Marietta de Pourbaix-Lundin (m) och Catharina Hagen (m) anför:

Skatteförslagen och inkomstberäkningen

Vi vill föra en politik som gör att Sverige blir ett ledande kunskapssamhälle som står starkt i den globala ekonomin. I den globala ekonomin är det inte skattesatsernas höjd utan skattebasernas styrka som ger de stabila skatteinkomsterna. Sverige måste kunna hävda sig väl inte bara inom ramen för EU utan också i den internationella konkurrens som så tydligt präglar förutsättningarna för svensk välfärd och svenskt näringsliv. Det skall alltid löna sig att arbeta och det skall löna sig för den som vill arbeta mer. Kunskap och kompetensutveckling skall stimuleras. Reformen som stärker den enskildes rätt och som vidgar utrymmet för företagande och företagsamhet skall tillsammans med stabila offentliga finanser lägga grunden för ett Sverige som i en föränderlig tid är ledande både när det gäller frihet och trygghet.

Vi vill under detta decennium genomföra en omfattande inkomstskatte-reform. Vårt långsiktiga mål är en kommunal inkomstbeskattning med ett grundavdrag på 50 000 kr per person och ett förvärvsavdrag som gör att bara 85 % av arbetsinkomsten beskattas. Den statliga inkomstskatten skall avvecklas. Reformen skall vara genomförd fullt ut senast 2010.

Regeringens förslag för inkomståret 2001 inskränker sig till en kompensations för en del av den allmänna pensionsavgiften och en marginell höjning av grundavdraget som finansieras genom höjda skatter på el och eldningsolja. Svenska löntagare kommer även i fortsättningen att vara de högst beskattade i den fria världen.

Vi avslår regeringens förslag och föreslår att övergången till en verklig skattesänkning som omfattar såväl låginkomsttagare som höginkomsttagare påbörjas. En kraftig minskning av de marginaleffekter som drabbar låginkomsttagare uppnås genom att ett växande grundavdrag införs. Grundavdraget startar med 10 000 kr och växer till 34 000 kr vid en inkomst på 130 000 kr. För den som vill öka sin arbetsinsats genom att öka sin deltid har det stor betydelse att en inkomstökning inte försvinner till skatt, i förlorade bidrag etc. Vid högre inkomster sker en avtrappning som upphör vid en inkomst på 230 000 kr. Grundavdraget uppgår då till 24 000 kr. Värnskatten utgör en straffskatt på utbildning och kompetens och avskaffas. Gränsen för uttag av statlig inkomstskatt flyttas upp till taket för uttag av den allmänna pensionsavgiften. En generell sänkning av marginaleffekten på alla arbetsinkomster uppnås genom ett förvärvsavdrag. Inkomståret 2001 föreslår vi ett kommunalt förvärvsavdrag på 8 % av den pensionsgrundande inkomsten. Pensionärer med arbetskadivränta får sitt särskilda grundavdrag återställt.

Avsikten är att grundavdraget och förvärvsavdraget skall höjas åren 2002 och 2003.

I ett land som Sverige med långa avstånd och där alternativ till bilen ofta inte finns är det nödvändigt med en bensinskattesänkning. Alla resor som görs är inte arbetsresor. För att folk skall kunna bo i glesbygden räcker det därför inte med ett höjt avdrag för arbetsresor. De svenska bensinskatterna måste sänkas till en genomsnittlig europeisk nivå. Vi föreslår att skatten på bensen och diesel sänks med 70 öre per liter inklusive moms från årsskiftet. Regeringen föreslår i stället en höjning av punktskatten på diesel med 11,7 öre per liter. Skatten på diesel är redan så hög i Sverige att betydande vinster kan göras på att köpa den i annat land. Detta görs också redan i dag i stor utsträckning. Höjningen är omotiverad och avslås. Vi höjer också reseavdraget till 20 kr per mil och avdraget för förmånsbilar till 10 kr per mil (7 kr för dieseldrivna bilar). Vid beräkning av avdrag för resor till och från arbete bör restiden även inkludera hämtning och lämning av barn vid barnomsorg.

Vi vill öka möjligheten för föräldrar att själva välja sin barnomsorg och föreslår därför tillsammans med Kristdemokraterna, Centerpartiet och Folkpartiet en kommunal avdragsrätt för styrkta barnomsorgskostnader på 50 000 kr fr.o.m. år 2002. Härtill kommer att vi i Moderata samlingspartiet ersätter regeringens förslag om höjt barnbidrag med ett extra kommunalt grundavdrag om 12 000 kr per barn redan i år.

I vårt budgetalternativ höjs avdraget för premie för pensionsförsäkring från ett halvt till ett helt prisbasbelopp.

En skattereduktion på 50 % av arbetskostnaden för ROT-arbeten och hushållstjänster som utförs i hemmet upp till 50 000 kr införs för att förbättra förutsättningarna för den vita marknaden för hushållstjänster (jfr motion 2000/01:Sk728). Förslaget har många fördelar. Svarta jobb blir vita genom att den som arbetar svart får möjlighet att inordna sig i ett legalt system, hushållens valfrihet ökar och vi får fler riktiga jobb.

Fastighetsskatten är en orättfärdig skatt som tas ut utan hänsyn till människors förmåga att betala. Taxeringsvärdena har varit frysta sedan 1997, och frysningsens upphörande 2001 kommer att innebära kraftiga skattehöjningar för många både avseende fastighetsskatt och förmögenhetsskatt.

Regeringen låter taxeringsvärdena stiga och kompenserar detta med sänkta fastighetsskattesatser. Men de flesta småhus kommer ändå att drabbas av kraftiga skattehöjningar. Regeringens förslag ger ett oförändrat uttag vid en höjning av taxeringsvärdet med 25 %. Men den genomsnittliga höjningen är 35 %. I många områden stiger taxeringsvärden vid årsskiftet med 60–70 % och i en del områden med i det närmaste 100 %. Det är uppenbart att regeringens förslag är otillräckligt. I regeringens förslag ingår dessutom att kapitalvinst vid försäljning av bostäder skall beskattas hårdare. Vi avslår regeringens förslag.

Vi vill fortsätta frysningsen av taxeringsvärdena. Skatten skall beräknas utifrån 1997 års taxeringsvärden. För att minska de regionala skillnaderna används endast halva markvärdet som grund för beräkningen. I de områden där prisutvecklingen leder till sänkta taxeringsvärden skall de lägre värdena gälla.

Vi påbörjar också en avveckling av fastighetsskatten. Skattesatsen sänks till 1,0 % för småhus och till 0,7 % för flerfamiljshus av det oförändrade eller lägre taxeringsvärdet 2001. År 2002 sänks skattesatsen för småhus till 0,9 % och år 2003 till 0,8 %. Fastighetsskatten skall därefter avvecklas successivt.

Förmögenhetsskatten är en extraskatt på kapitalavkastning och motverkar den nödvändiga kapitalbildningen. Ett mångfasetterat näringsliv under omstrukturering behöver riskkapital, och det är viktigt att så stora delar av befolkningen som möjligt deltar i kapitaluppbyggnaden. Förmögenhetsskatten är dessutom godtycklig. Ägarna av tolv av de tretton största förmögenheterna betalar inte förmögenhetsskatt för sitt aktieinnehav, medan låginkomsttagare med småhus nu kan tvingas lämna sina hem på grund av kombinationen av fastighetsskatt och förmögenhetsskatt. I ett första steg år 2001 avskaffas sambeskattningen av förmögenhet och fribeloppet höjs till 1,5 miljoner kronor. Därefter avskaffas förmögenhetsskatten helt.

Sverige har redan de allra högsta koldioxidskatterna i Europa, vilket har till följd att konkurrensen mellan Sverige och andra länder snedvrids. Vi riskerar redan i dag att företag flyttar till länder med lägre miljöskatter. Denna risk ökar än mer med regeringens förslag om höjda skatter på energi, men regeringen väljer att blunda för detta faktum. Vi avslår regeringens förslag och föreslår i stället att energiskatten på el och bränsle för uppvärmning sänks med 8 %.

Tillväxt och välståndsökning skapas genom ett dynamiskt näringsliv. Staten kan medverka till att skapa ett positivt företagareklimat genom bl.a. ett skattesystem som inte hindrar företag från att utvecklas. Vi föreslår en rad åtgärder inom beskattningsområdet som syftar till att ge svenskt näringsliv bättre förutsättningar att utvecklas.

Dubbelbeskattningen av bolagens vinstutdelningar slopas fr.o.m. 2001 års vinster. Bristen på riskkapital framhålls av många företagare som ett hinder för expansion. Det bästa sättet att skapa en stark marknad för riskkapital är att stimulera till sparande. Dubbelbeskattningen av ett bolags vinstutdelningar innebär emellertid att riskkapital beskattas i det närmaste dubbelt så högt som riskfria placeringar. Härigenom missgynnas svenskt ägande av aktier i förhållande till utländska intressenter. Kapitalinkomstskatterna är alltför höga jämfört med nivån i andra länder. De bör därför successivt sänkas till 15 %, vilket skulle medföra en vitalisering av svenskt näringsliv. Vidare finns det ett behov att sänka skatten på personaloptioner. Vi avsätter i vårt alternativ medel för sänkt kapitalskatt/optionsbeskattning fr.o.m. år 2002.

Royaltyinkomst beskattas som inkomst av kapital. Att som i dag ta upp royalty som näringsinkomst eller inkomst av tjänst driver uppfinningsrika innovatörer i landsflykt i stället för att slå vakt om deras kompetens för att utveckla nya idéer i Sverige.

Beskattningen av en företagsledares familjemedlemmar för deras ersättning från bolaget följer särskilda regler. Make/maka beskattas för marknads- mässig ersättning. För den del som bedöms som liggande över en marknadsersättning skattas företagsledaren. Barn under 16 år, som arbetar i bolaget, beskattas hos den av makarna som har den högsta inkomsten från före-

taget. Detta gäller även ersättning till barn över 16 år, ”till den del ersättningen överstiger marknadsmässigt vederlag för arbetsinsatsen”. Det är direkt diskriminerande och t.o.m. ett brott mot jämställdhetssträvandena att betrakta make eller maka som ett bihang till företagsledaren. Det finns inte heller någon anledning att straffbeskatta ungdomars feriearbeten i familjeföretaget och därmed sätta i gång ett byte av arbeten mellan olika familjeföretag för att undvika straffskatten. Fåmansföretag bör jämföras med övriga verksamheter i dessa hänseenden.

I den s.k. Lex Asea finns regler som underlättar omstrukturering av företag. En förutsättning är dock att någon del av det utdelande företaget är marknadsnoterat. Onoterade bolag omfattas inte av Lex Asea, vilket är en klar diskriminering av fåmansbolagen, varför kravet på marknadsnotering bör slopas.

Den höga svenska dieselskatten slår hårt mot åkerinäringen. De svenska åkerierna har ca 20 % högre kostnader än konkurrenterna. De höga skatterna resulterar i att åkerier slås ut till förmån för konkurrerande åkerier från övriga Europa som kör i Sverige med sämre bilar, sämre diesel och sämre arbetsvillkor. Vi avslår därför regeringens förslag om en höjning av skatten på diesel och sänker i vårt alternativ i stället dieselskatten med 70 öre inklusive moms. Någon sänkning av mervärdesskatten på personbefordran är inte nödvändig med vårt alternativ.

Även jordbruket drabbas av den dieselskattehöjning som regeringen föreslår. Skatterna på produktionsmedel i lantbruket har varit föremål för utredning. Utredningen föreslog att skatten på diesel inom lantbruket bör sänkas till den nivå som bl.a. gruvnäringen har. På så sätt skulle någon form av konkurrensneutralitet med lantbruket inom övriga EU skapas. Vi anser att skatten på diesel i lantbruket skall sänkas enligt utredningens förslag. Det betyder till en nivå på 53 öre per liter för arbetsredskap i jord- och skogsbruk. Även entreprenadmaskiner bör omfattas av denna lägre skattesats. Vi har reserverat utrymme för att ta bort skatten på kväve i vårt budgetalternativ.

Energiskatterna slår inte bara mot jord- och skogsbruk. Sverige har en internationellt sett stor energikrävande industrisektor, som har drabbats hårt av de särskilda produktionsskatterna på el. Enligt vår uppfattning bör inga fiskala energiskatter över huvud taget tas ut i produktionsledet. Den särskilda skatten på el producerad i kärnkraftverk fördyrar produktionen i dessa anläggningar. Skatten bör på sikt helt tas bort. I ett första skede skall höjningen på 0,5 öre per kWh återtogs. Vidare bör skatten tas ut som en produktionsskatt.

Skatten på annonser och reklam bör avskaffas eftersom den inte är konkurrensneutral och ger upphov till lämpnings- och kontrollsvårigheter. I samband med att reklamskatten avskaffas bör en bättre konkurrensneutralitet mellan dagstidningar och tidskrifter uppnås genom att mervärdesskatten på dagstidningar höjs till 25 %. Vår allmänna strävan är att sänka det generella uttaget av all mervärdesskatt, men innan det kan ske bör inget företag eller någon bransch ha konkurrensfördelar på grund av olika skattesatser.

Vi vidhåller vårt förslag från i våras när det gäller både ökade skattefria införselkvantiteter och sänkt skatt på alkohol. När de skattefria införselkvan-

titeterna stiger är det givetvis viktigt att anpassa de svenska alkoholskatterna till omvärldens. Den danska nivån på alkoholskatter kan tjäna som ett riktmärke. Görs inte detta kommer bryggerier, Systembolaget och andra aktörer i branschen i ett mycket prekärt läge. Redan i dag har vi permitteringar bland svenska bryggerier. Ökade skattefria införselkvantiteter, legala och illegala, kommer givetvis att innebära kraftigt försämrade överlevnadsvillkor för många företag resulterande i friställningar, nedläggningar och arbetslöshet. Dessa kostnader för samhället som helhet måste tas med i beräkningarna av vad bibehållandet av höga alkoholskatter innebär. Totalt räknar vi med att skatteeffekten för staten, jämfört med att inte sänka dessa punktskatter, blir plus minus noll. Riksdagen bör därför besluta om sänkta alkoholskatter i enlighet med vårt förslag fr.o.m. den 1 januari 2001.

Vi anser slutligen att det är av största vikt att regeringen skyndsamt och redan i höst lägger fram förslag om ett yrkesfiskaravdrag som innebär att det svenska fisket får konkurrensvillkor som är jämbördiga med villkoren i konkurrentländerna. Det anförda bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vi föreslår att riksdagen fattar beslut om en inriktning av skattepolitiken som överensstämmer med Moderata samlingspartiets förslag.

Med det anförda tillstyrker vi motionerna Fi208 yrkandena 7, 12, 19 och 20, Sk301, Sk302, Sk303, Sk304, Sk305, Sk306, Sk307, Sk308, Sk309, Sk311 yrkande 1, Sk312 yrkande 1, Sk313 yrkandena 1–6, 8–24 och 26–45, Sk314, Sk315, Sk317, Sk319 yrkandena 1–6, Sk320 yrkandena 1 och 3, Sk324 yrkande 6, Sk620 yrkande 4, Sk621 yrkandena 1, 2, 4 och 6, Sk1025 yrkande 1, Sk1028 yrkandena 3–6 och 9–15, Sk1029 yrkande 2, MJ244 yrkande 5, MJ256 yrkande 4, N385 yrkandena 6–11 och Bo414 yrkandena 11, 12 och 14.

Vi står bakom den inkomstberäkning som redovisas i motion Fi208 yrkande 7.

Ramarna för utg.omr. 3 Skatteförvaltning och uppbörd

Moderata samlingspartiet vill öka utgiftsramen för utgiftsområdet i förhållande till propositionen med 50 miljoner kronor vart och ett av åren 2001–2003. Medlen skall användas för att öka tullens möjligheter att via kontroller bekämpa smugglingen av narkotika, alkohol och cigaretter. Trots skattesänkningar på cigaretter har smugglingen fortfarande en betydande omfattning. Vi bedömer att denna satsning ökar intäkterna till statskassan med minst motsvarande belopp. Med det anförda tillstyrker vi motion Fi208 yrkandena 5 och 6 i här berörda delar.

2. Skattefrågor i budgetpropositionen – kd

Helena Höij (kd) anför:

Skatteförslagen och inkomstberäkningen

Skattepolitiken är ett viktigt instrument för att uppnå full sysselsättning, stabil och uthållig tillväxt, rättvis fördelning, god miljö och hushållning med naturresurser. Samtidigt måste skatterna ha en utformning som gör att de får en bred acceptans och inte leder till skatteundandragande och bristande skattemoral. Ju större det totala skatteuttaget är desto svårare blir det att undvika snedvridande effekter. Ett högt skattetryck med krångliga regler ger incitament till svartarbete och ökar sårbarheten vid en lågkonjunktur.

Vi ser det som en viktig och prioriterad uppgift att skapa en skattestruktur som gör att fler kan klara sig på sin egen lön och inte tvingas vara beroende av bidrag för att få hushållsekonomin att gå ihop. Vidare behöver ändringar göras för att de val människor vill göra, exempelvis öka eller minska sin arbetstid, inte skall påverkas negativt av kombinationen av statliga regler och bidrag. Sänkta inkomstskatter för låginkomsttagare är en fråga om värdighet och respekt för enskilda personer. Med sänkta inkomstskatter kommer fler låginkomsttagare att få möjlighet att påverka och få kontroll över sin egen ekonomiska situation. Våra förslag som gör att alla får behålla mer av sin lön är följande.

Ett grundavdrag på 20 000 kr införs vid beräkningen av den kommunala och statliga inkomstskatten år 2001. Inkomstskatten sänks för alla – även pensionärer – med sammanlagt 16,9 miljarder kronor. Jämfört med regeringens förslag ger detta en skattesänkning med ca 250 kr/månad, eller drygt 3 000 kr per år. Förslaget ger förutsättningar för en bättre fungerande lönebildning och innebär exempelvis en viktig förbättring för sommar- eller extraarbetande ungdomar.

Skattereduktionen för låginkomsttagare fördubblas till 2 640 kr (220 kr per månad).

Ett statligt förvärvsavdrag införs mot kommunalskatten på inkomster av anställning och näringsverksamhet motsvarande 6,15 % av den taxerade inkomsten år 2001, 8 % år 2002 och 11,55 % år 2003. Hushållen får ett ökat ekonomiskt utrymme och avsevärt minskade margineffekter.

Värnskatten tas bort. Den är ett brott mot de principer som lades fast vid skattereformen 1990–1991 och mot de löften Socialdemokraterna ställde ut om att värnskatten under budgetsaneringsåren skulle vara tillfällig. Det är en framtidsinvestering att ha ett skattesystem som gör att utbildning lönar sig.

Gränsen för avdrag för resor till och från jobbet sänks från 7 000 till 5 000 kr. Det innebär att resekostnader på ytterligare 2 000 kr blir avdragsgilla jämfört med i dag. Vidare bör avdraget inkludera resor till och från barnomsorg. Förslaget skall ses som ett stöd för personer i glesbygd och andra som inte har

möjlighet att utnyttja kollektiva alternativ till bilen. Vi stödjer regeringens förslag om sänkt moms på personbefordran och höjd milersättning.

Utrymmet för eget pensionssparande ökar från ett halvt till ett helt prisbasbelopp. De olika socialförsäkringssystemen är så generella att det inte går att i dessa täcka in alla individuella önskemål. Därför bör enskilda få möjlighet att genom långsiktigt sparande gardera sig mot inkomstbortfall.

En rätt till avdrag för alla typer av barnomsorg – såväl offentlig som privat – införs från år 2002 och ökar familjernas valfrihet och ger utrymme för flexibla lösningar. Avdraget gäller för samtliga barnomsorgskostnader oavsett tillsynsform och får göras med maximalt 50 000 kr per barn och år. Kombinationen av barnomsorgskonto och avdragsrätt gör till exempel att man för en egen kostnad av omkring 15 000 kr kan betala barnomsorg för 50 000 kr. Avdragsrätten minskar dessutom tröskeeffekterna vid övergång till förvärvsarbete genom att den faktiska kostnaden för barnomsorg sänks.

Barnfamiljerna får en ytterligare skattelättnad åren 2001–2003 med 25, 100 resp. 150 kr per barn och månad.

Ett särskilt yrkesfiskaravdrag införs. Det svenska fisket verkar på en internationell marknad, där fiskefartygen lägger till och säljer fisk i ett flertal länder, med påföljd att konkurrensen blir hård. Det svenska fisket måste ha likvärdiga skattevillkor med sina konkurrentländer.

Royaltyinkomster från patenterade uppfinningar skattebefrias under två år och beskattas därefter som inkomst av kapital. Sverige har en onormalt stor export av patent och uppfinningar som exploateras i andra länder. Vi vill förbättra möjligheterna till exploatering av patent och uppfinningar i Sverige.

En avdragsrätt för insättningar på individuella utbildningskonton införs från halvårsskiftet år 2002. De belopp som förs upp på kontot skall enbart kunna användas för den enskildes kompetensutveckling. Medarbetare med hög kompetens är på många vis en överlevnadsfråga för svensk företagsamhet. Vår förmåga att möjliggöra ett livslångt lärande kommer att påverka företagens möjligheter att stanna i Sverige.

Tjänstesektorn ges helt nya möjligheter att växa genom en femtioprocentig skattereduktion för de privata hushållens köp av tjänster i det egna hemmet. Förslaget kan beskrivas som en permanentning och utvidgning av ROT-systemet, så att det vita priset vid hushållens köp av tjänster i hemmet halveras direkt vid köpet. Tjänster för upp till 50 000 kr per år kan köpas med en femtioprocentig skattereduktion, som uppgår till maximalt 25 000 kr per hushåll och år.

Fastigheternas taxeringsvärden fryses varaktigt. Fastighetsskatten plågar många, inte minst dem med låga inkomster, och har på grund av sin utformning orimliga effekter. Regeringens förslag innebär en höjning av fastighetsskatten för många och därtill en höjning av förmögenhetsskatten när fastighetstaxeringsvärdena tinas upp. Vi anser att detta är oacceptabelt och finansierar därför en varaktig frysning av taxeringsvärdena.

Fastighetsskatten bestäms den 1 januari 2001 till 1,2 % för alla typer av bostäder för att undvika att beskattningen leder till en snedfördelning mellan boendeformerna hyreshus och småhus. Endast en tredjedel av den del av markvärdet som överstiger 150 000 kr skall ligga till grund för fastighetsskatten. På så sätt försvinner de orimliga effekter som exempelvis drabbat dem som bor i skärgårdsområden. På sikt avvecklas och ersätts fastighetsskatten med en möjlighet för kommunerna att ta ut en avgift för täckande av kostnader för gatuunderhåll, brandförsvar och annan kommunal service som är kopplad till fastigheten. Den av regeringen aviserade begränsningsregeln avvisas.

Grundbulten i kristdemokratisk ekonomisk politik är att ge stabila och goda villkor för fler och växande företag och därigenom öka sysselsättningen, minska arbetslösheten och trygga välfärden. Om Sverige långsiktigt skall vara ett land för företagande, investeringar och tillväxt, går det inte att ha kvar skatter som gör att kapital, företag och kompetens har starka incitament att lämna landet. Målet på medellång sikt bör vara att nå ner till den genomsnittliga skattekvoten inom EU. Våra förslag är följande.

Arbetsgivaravgifterna sänks med 10 procentenheter på lönesummor upp till 900 000 kr per år från år 2002. För egenföretagare utökas den nedsättningsberättigade lönesumman till 250 000 kr per år. Förslaget gäller alla företag (arbetsgivare), men gynnar främst småföretagen.

Personer som köper nyemitterade aktier upp till 100 000 kr i onoterade bolag skall fr.o.m år 2001 ha möjlighet till skattereduktion (riskkapitalavdrag). Avdragsrätten skall ses som en kompensation för den större risk det innebär att köpa aktier i små, onoterade företag.

Dubbelbeskattningen av utdelningsinkomster från risksparande (aktier) avvecklas åren 2001–2003. Dubbelbeskattningen leder till att en utländsk köpare kan betala dubbelt så mycket som en svensk köpare och ändå få samma avkastning på sin investering efter skatt. Med en sådan politik är det mycket osäkert hur många svenska företag som i framtiden kommer att vara i svensk ägo. 46 större företag har flyttat sedan 1997.

Möjligheten för vissa större företag att återköpa aktier slopas. Den rubbar på ett allvarligt sätt balansen mellan ägare och styrelse och kan öppna för styrelserna att påverka aktievärdet på ett otillbörligt sätt.

Förmögenhetsskatten avvecklas i tre steg. År 2001 avskaffas sambeskattnings av förmögenhet, år 2002 sänks förmögenhetsskattesatsen till 1 % och 2003 sänks skattesatsen till 0,5 %. I dag är 17 av Sveriges 18 aktiemiljardärer befriade från förmögenhetsskatten på sitt aktieinnehav. Motivet för detta är att de annars sannolikt skulle välja att lämna Sverige med sina pengar. Utformningen av dagens förmögenhetsskatt är orimlig också i andra avseenden. För den händelse att ett gift par tillsammans har en förmögenhet som överstiger 900 000 kr skall förmögenhetsskatt betalas. Om ett sammanboende par har motsvarande förmögenhet ska de däremot inte sambeskattas. De förslag regeringen lägger fram kommer endast delvis att ändra på detta missförhållande.

Vi föreslår att förmögenhetsskatten fasas ut och att detta finansieras med en höjning av bolagsskatten till 30 %.

Den särskilda löneskatten på vinstandelar för anställda avskaffas, vilket kommer att förbättra möjligheterna till en sund lönebildning.

Beskattningen av personaloptioner sänks med 100 miljoner kronor år 2002 och med 200 miljoner kronor år 2003.

Kultur Momsen inklusive momsens på böcker sänks till 6 % (inte tidskrifter). Det finns många goda motiv att särskilt främja litteraturens tillgänglighet, inte minst för barn. Vi eftersträvar en så likformig beskattning som möjligt och föreslår att kultur Momsen generellt sänks till 6 % från år 2002. Härigenom löses också problemen med olika moms satsar för entréavgifter till olika kultur- och nöjesevenemang.

Fordonsskatten sänks som en följd av att samtliga personskadekostnader i samband med trafikolyckor förs över till trafikförsäkringen.

Regeringens förslag om höjd skatt på diesel avslås och punktskatten på diesel sänks i stället med 25 öre per liter. I förhållande till regeringens förslag sänks skatten på diesel med 35 öre. Det är viktigt att åkerinäringen inte straffas ut ur Sverige. Regeringen bör återkomma med en åtgärdsplan för att skapa lika villkor mellan svensk och utländsk åkerinäring.

Vi accepterar inte den föreslagna höjningen av energiskatten på el, som belastar all elproduktion lika och i förhållande till den ökning av skattetrycket den medför inte blir miljöstyrande.

Jordbrukets dieselskatt sänks till 53 öre per liter, skatten på kväve i handelsgödsel återförs till näringen och även de mindre jordbruken befrias från elskatt. Utgångspunkten för dessa förändringar är den statliga utredningen En livsmedelsstrategi för Sverige (SOU 1997:167). Hela jordbrukets s.k. skatteryggsäck lyfts av.

Ett effektivt sätt att bekämpa miljöhoten är att använda olika former av ekonomiska styrmedel. En ökad användning av miljörelaterade skatter skapar ett ekonomiskt utrymme som bör användas för att sänka skatten på arbete, så kallad skatteväxling. Detta arbete måste drivas internationellt och i synnerhet inom EU, för att slå vakt om konkurrensneutraliteten mellan företag och länder. Eftersom produktion utomlands ofta drivs med miljökrav som är lägre än i Sverige är det viktigt att gå över till majoritetsbeslut inom EU när det gäller minimiavgifter på miljöområdet. Vi accepterar regeringens förslag om en höjd koldioxidskatt, men föreslår samtidigt kraftigare skattesänkningar för låginkomsttagare och personer som bor i glesbygd än regeringen.

Vi föreslår att riksdagen fattar beslut om en inriktning av skattepolitiken som överensstämmer med Kristdemokraternas förslag.

Med det anförda tillstyrker vi motionerna Fi209 yrkandena 5 och 12, Sk322 yrkandena 3 och 5, Sk323 yrkandena 1–21, 25–29, 31–43, 46, 47, 49, 52–55, Sk324 yrkande 6, T212 yrkande 8 och MJ243 yrkande 16.

Vi står bakom den inkomstberäkning som redovisas i motion Fi209 yrkande 5 och Sk323 yrkande 1. Vi räknar med att en ökad skattekontroll och

förstärkt tullbevakning ökar skatteintäkterna med 210 miljoner kronor år 2001 och därefter med åtminstone 420 miljoner kronor per år.

Ramarna för utg.omr. 3 Skatteförvaltning och uppbörd

Kristdemokraterna vill att utgiftsramen för utgiftsområdet i förhållande till propositionen utökas med sammanlagt 120 miljoner kronor vart och ett av åren 2001–2003. Ett flertal studier och utredningar visar att den svarta ekonomin har fått en skadlig omfattning i Sverige. Detta snedvrider konkurrensen mellan företag och urholkar affärsmoralen. För att motverka denna utveckling vill vi att skattemyndigheterna skall få ökade resurser för att effektivisera skattekontrollen. Erfarenheten visar att satsningar på dessa områden ger minst sex gånger pengarna tillbaka till statskassan. Vi vill också öka resurserna till tullen för att förstärka kontroll och spaning beträffande illegal införsel av bl.a. narkotika, vapen, alkohol, tobak och övriga skattepliktiga varor. Med det anförda tillstyrker vi motion Fi209 yrkandena 6 och 7 i här berörda delar.

3. Skattefrågor i budgetpropositionen – c

Rolf Kenneryd (c) anför:

Skatteförslagen och inkomstberäkningen

Centerpartiet för en politik för ett decentraliserat och ekologiskt samhälle med en stark ekonomi och har aktivt medverkat till att den svenska ekonomin nu är stark. Vi vill nu gå vidare med bl.a. skattesänkningar och reformer på arbetsmarknaden för att öka sysselsättningen och stärka välfärden. Med rätt ekonomisk politik är förutsättningarna för en stark, självständig ekonomi goda.

Vi anser det nödvändigt att sänka skattetrycket. Inriktningen är att långsiktigt sänka skattetryck och utgifternas andel av BNP ned till samma nivåer som jämförbara OECD-länder. Sänkningen måste ske på ett sådant sätt att de offentliga finanserna förmår garantera vår gemensamma välfärd. Skattesystemets omfördelande funktion är viktig. Genom att fördela bördorna så att de som orkar bäst bär mer än de svaga, dvs. skatt efter bärkraft, kan alla medborgare få social välfärd. Vi prioriterar sänkt inkomstskatt för låg- och medelinkomsttagare samt sänkt skatt på företagande och boende.

Centerpartiet arbetar för att långsiktigt öka miljörelateringen i skattesystemet. Verksamheter som påverkar miljön skall inte vältra över miljö- och hälsorelaterade kostnader på samhället. Principen om att förorenaren betalar skall gälla. Med en skattepolitik som stöd för miljö- och energipolitiken kan Sverige genomgå en strukturomvandling som leder till ett modernt land med avancerad teknik som svarar upp mot miljöns krav.

Skattesystemet skall gynna arbete och kunskap och stärka människors ställning på arbetsmarknaden. Det bör därför finnas en rejäl premie för människor att ta sig från bidragsberoende och i stället kunna leva på en för-

värvsinkomst. Som en del i det bör inkomstskatterna för låg- och medelinkomsttagare sänkas. Centerpartiet föreslår att en inkomstskattereform genomförs stegvis under perioden 2001 till 2003. Förslagen är följande.

Grundavdraget höjs till 15 000 kr i alla inkomstskikt. En höjning av grundavdraget är bättre än regeringens skattereduktion för delar av den allmänna pensionsavgiften eftersom ett höjt grundavdrag ger en större skattesänkning för människor med låga inkomster och kommer pensionärer och studenter till del. De negativa marginaleffekter som är förknippade med dagens avtrappade grundavdrag undviks också. För år 2002 har vi för avsikt att gå vidare med en höjning av grundavdraget till 20 000 kr.

För att ge en extra morot till människor med låga inkomster ersätts den nuvarande tillfälliga skattereduktionen med en högre och permanent skattereduktion som enbart ges för inkomster från förvärvsarbete och företagande. År 2001 uppgår skattereduktionen till 5 400 kr. Den fasas in med 6 % av inkomsten upp till 90 000 kr och fasas ut med 3 % över 130 000 kr. Utfasningen avslutas vid en inkomst på 250 000 kr så att den minsta skattereduktionen blir 1 800 kr. Förslaget innebär en kraftig stimulans för den arbetslösa att ta ett arbete och för den deltidsarbetande att öka sin arbetstid. Under de två senare åren av denna budgetperiod ökas skattereduktionen så att den maximala nivån blir 9 600 kr.

År 2003 ersätts grundavdraget med en rak skattereduktion på 10 000 kr. Denna skall komma alla till del, oavsett om inkomsten kommer från lön, företagsinkomst, a-kassa, sjukpenning eller pension. Effekten av en rak skattereduktion på 10 000 kr är ungefär lika stor som effekten av ett grundavdrag på 30 000 kr för den person som bara betalar kommunalskatt. För den person som även betalar statlig inkomstskatt blir effekten dock en annan, eftersom skattereduktionen inte minskar den beskattningsbara inkomsten och därmed statsskatten. Ett kraftigt höjt rakt grundavdrag blir därmed både dyrare och fördelningspolitiskt sämre än en rak skattereduktion. För den enskilde individen är det positivt att ersätta grundavdraget med en rak skattereduktion i och med att skattesystemet blir mer överskådligt. Alla skall enkelt kunna räkna ut sin skatt, vilket ger individen ett bättre grepp över privatekonomin.

Den nedre skiktgränsen justeras upp så att brytpunkten för statlig inkomstskatt blir 277 400 kr år 2001. Vi bedömer att den högre brytpunkt som följer av Centerpartiets skattepolitik leder till att målet om att endast 15 % skall betala statlig inkomstskatt uppnås redan 2001.

Kostnader för barnomsorg blir avdragsgilla upp till 50 000 kr fr.o.m. år 2002. Det leder till att många av de föräldrar som i dag är hänvisade till "svart" barnomsorg motiveras att redovisa barnomsorgskostnaden.

Reseavdraget höjs till 20 kr per mil. En höjd avdragsrätt gör att människor har en fortsatt möjlighet att bo kvar eller flytta till mindre orter där arbetsresorna ofta är långa. Ett höjt reseavdrag ökar även den regionala rörligheten på arbetsmarknaden och bidrar därmed till ett större arbetskraftsutbud även i mindre orter. Riskerna för arbetskraftsbrist inom vissa yrken minskas därmed.

Vi anser dessutom att reseavdraget skall omfatta resor till och från barnomsorg.

Småhusens taxeringsvärden fryses och skattesatsen sänks till 1,2 %. Regeringens kompensation till kollektivet av småhusägare genom att sänka skattesatsen och göra förändringar i förmögenhetsskatten är en klen tröst för de människor vars boendekostnad kommer att öka dramatiskt som en följd av kraftigt höjda taxeringsvärden. Uppjusteringen följer regler som innehåller uppenbara orimligheter – t.ex. gynnas personer som förvärvat fritidsfastigheter till överpris i attraktiva områden, medan den bofasta befolkningen i dessa attraktiva områden missgynnas. Det enda rimliga beslutet är att förlänga nuvarande frysning av taxeringsvärdena till nästa allmänna fastighetstaxering år 2003.

Hyreshusens taxeringsvärden fryses och skattesatsen sänks till 1,1 %. Regeringen anger den genomsnittliga ökningen av taxeringsvärdena för bostadshyreshus för landet som helhet till 42 %, men det är osäkert om detta inkluderar den ytterligare uppräkningsförändringen av taxeringsvärdena som följer av omräkningsförfarandet. RSV:s preliminära bedömningar av omräkningstalen för år 2001 tyder på en ytterligare ökning av taxeringsvärdena 2001 med ca 20 % i storstadsregionernas tillväxtområden och ca 10 % i övriga landet. Då de sammanlagda effekterna av den allmänna fastighetstaxeringen och omräkningsförfarandet innebär oacceptabla skattehöjningar anser vi att taxeringsvärdena på bostadshyreshus bör frysas på dagens nivå. Vidare bör skattesatsen för bostadshyreshus sänkas till 1,1 %.

Regeringens förslag om en höjning av kapitalvinstskatten på privatbostäder avslås.

Sambeskattningen avskaffas som ett första steg i en utfasning av förmögenhetsskatten. Den internationella rörligheten för kapitalet har ökat och därför har det varit nödvändigt att befria huvudägare i aktiebolag från förmögenhetsskatt med hänvisning till att deras kapital är låst i deras stora företag, som fyller en viktig funktion för svenskt näringsliv och svensk arbetsmarknad. En situation där verkligt förmögna människor befrias från förmögenhetsskatt och mindre förmögna människor belastas med förmögenhetsskatt är naturligtvis inte acceptabel ur rättvisesynpunkt. Centerpartiet anser därför att förmögenhetsskatten successivt bör fasas ut ur det svenska skattesystemet. År 2003 sänks förmögenhetsskatten till 0,7 %.

Företagsklimatet i Sverige behöver bli bättre. Skatter och avgifter på arbete måste sänkas för att ge människor chansen att utveckla sina idéer i företag, vilket skapar fler jobb. Det bör ske genom att en skatteväxling genomförs, med sänkta skatter på arbetskraft och höjda skatter på miljöskadliga verksamheter. Det ger förutsättningar för ökad sysselsättning generellt sett, vilket i synnerhet är gynnsamt för tjänstesektorn med en hög andel arbetskraftskostnader.

Arbetsgivaravgifterna bör fortsätta att sänkas genom att reduktionen med 5 % av underlag upp till 852 000 kr för arbetsgivare och 180 000 kr för egenföre-

tagare höjs till 10 % fr.o.m. år 2001. Genom att sänka arbetsgivaravgifterna på detta sätt främjas de mindre företagen, där anställningspotentialen är högst, i förhållande till de större. Från och med 2003 bör underlaget sättas till två miljoner kronor. För egenföretagare bör motsvarande gräns då sättas till 300 000 kr.

De extra skatter som belastar jordbruket återförs till näringens utövare. Svenska jordbruksmaskiner betalar i dag en "vägtrafikavgift" om 1,12 kr/liter diesel. Det är inte rimligt. Precis som dieselkostnaderna är en tung börda är handelsgödselkostnaderna betungande i jämförelse med konkurrentländerna. Till stor del kan denna problematik lösas genom att skatten på handelsgödsel återförs till näringen. Jordbrukets särskattebörda måste lindras, inte höjas. Det svenska jordbrukets rygsäck måste lyftas av och inte tyngas av ytterligare bördor. Riksdagen bör besluta att återföra motsvarande belopp, 1,23 miljarder, till svenskt jordbruk för att stärka konkurrenskraften.

Ingen höjning av dieselskatten. Så länge det inte finns alternativa bränslen att tillgå i tillräcklig mängd och till konkurrenskraftiga priser är det inte rimligt att höja dieselskatten. Höjd dieselskatt innebär att betydelsefulla näringar som åkerier, rederier och jordbruk får sämre möjligheter att konkurrera på lika villkor som sina europeiska konkurrenter.

En skattereduktion på 50 % av arbetskostnaden för ROT-arbeten och hushållstjänster som utförs i hemmet införs. Förslaget kan beskrivas som en utvidgning av det så kallade ROT-systemet, dvs. den skattereduktion som tidigare tillämpades för reparationer, ombyggnad och tillbyggnad. Den maximala skattereduktionen skall vara 25 000 kr per hushåll och år. Det innebär att hushållet kan köpa tjänster för 50 000 kr per år och få skattereduktion för dessa.

Ett nettostöd för svensk sjöfart med skatte- och avgiftsfrihet för personalen införs den 1 januari 2001. Svensk sjöfart i allmänhet och färjor och flygbåtar i synnerhet har genom förändringar i vår omvärld under det senaste året utsatts för stora yttre påfrestningar. Det finns fog att tala om att svensk sjöfart är hotad. Det är närmast en självklarhet att svensk sjöfart, som är en vital del av vårt transportsystem och näringsliv, behöver likvärdiga villkor som sina konkurrenter för att kunna hävda sig.

Förslaget om höjd koldioxidskatt avslås. Höjningen berör enbart hushållens, fjärrvärmeproducenternas och servicesektorens förbrukning av fossila bränslen för uppvärmning. Det är olyckligt att regeringen på detta sätt ökar skillnaden i koldioxidbeskattning mellan hushållen och industrin, när det i stället finns anledning att minska skillnaderna för att förbereda Sverige för ett system för handel med utsläppsrättigheter.

Nedsättningen av industrins koldioxidskatt minskas från 50 % till 25 %. I den föreslagna nedsättningen ingår även fortsättningsvis skattelättnader för energiintensiv verksamhet.

En kväveoxidskatt införs. Kväveoxidutsläppen har stadigt ökat. För att uppnå en 40-procentig minskning till 2005 införs en kväveoxidskatt med 10 kr per

kg NOx för pannor med en större effekt än 5 MW och med en nyttiggjord energiproduktion större än 20 GWh.

En skatt på förbränning av avfall införs. Deponiskatten har lett till att förbränningen av avfall blivit mer lönsam. För att säkerställa att deponiskatten leder till minskade avfallsmängder bör den kompletteras med en skatt på förbränning av avfall. Avfallsförbränningskatten bör motsvara deponiskatten för att säkerställa likvärdighet i beskattningen.

En miljöskatt på flyg införs med ett belopp per passagerare och resa, vilket innebär att de största flygplanen med flest resenärer får bära de största kostnaderna. Detta är fullt rimligt med tanke på att flygplatserna har dimensionerats för dessa plan.

Vi anser vidare att det är viktigt att regeringen skyndsamt lägger fram förslag om ett yrkesfiskaravdrag som innebär att det svenska fisket får konkurrensvillkor som är jämbördiga med villkoren i konkurrentländerna och tillstyrker därför förslaget om ett tillkännagivande till regeringen med detta innehåll.

Vi föreslår att riksdagen fattar beslut om en inriktning av skattepolitiken som överensstämmer med Centerpartiets förslag.

Med det anförda tillstyrks motionerna Fi210 yrkande 3, Sk321 yrkandena 1–8, 11, 12, 15–17, 21–24 och 27–31 samt MJ418 yrkande 9.

Vi står bakom den inkomstberäkning som redovisas i motion Fi210 yrkande 3 av Lennart Daléus m.fl. (c).

4. Skattefrågor i budgetpropositionen – fp

Johan Pehrson (fp) anför:

Skatteförslagen och inkomstberäkningen

Dagens svenska skattetryck måste sänkas eftersom det inte är förenligt med en dynamisk och växande ekonomi. Den tilltagande internationaliseringen ökar kraven på att Sverige får konkurrenskraftiga villkor för företag och människor. Villkoren består i de olika ländernas kombinationer av skatter och välfärd, dvs. inte bara skattenivån utan också vad medborgarna får ut av skatterna. För den svenska politiken är naturligtvis skatte- och utgiftsnivåerna i övriga EU av särskilt stor betydelse.

Viktigast är att sänka de skatter som är mest skadliga för tillväxt och sysselsättning. Det gäller skatt på riskkapital, den högsta marginals-katten och arbetsgivaravgifterna, särskilt i tjänstesektorn. Skattesänkningar skall genomföras som mildrar marginaleffekterna för barnfamiljer och gör det möjligt för fler låginkomsttagare att leva på sin lön. Avgifterna till socialförsäkringarna skall vara försäkringsavgifter och fria från skatteinslag.

En inkomstskattereform genomförs vars huvudingredienser är sänkta marginals-katter genom slopad värnskatt, höjd brytpunkt, grundavdrag utan avtrappning samt en generell skatteminskning exempelvis i form av skatte-reduktion. Dessa förändringar skall genomföras inom en treårsperiod, och

därefter bör inkomstskatterna sänkas ytterligare i former som uppmuntrar ökat arbetsutbud, utbildning och risktagande. Den statliga skattens nivåer och omfattning ingår i ett sådant övervägande.

Under de närmaste två–tre åren vill vi genomföra följande förändringar av skatterna.

Den s.k. LO-puckeln avskaffas. I inkomstlägen mellan ca 150 000 och 200 000 kr finns en margineffekt som uppkommer genom att grundavdraget avtrappas. Denna avtrappning bör successivt avskaffas vilket leder till en marginalsattesänkning för betydande grupper.

Brytpunkten höjs upp till gränsen för egenavgifterna för att undvika att personer som betalar både statlig skatt och egenavgifter får margineffekter om ca 55 %.

Den s.k. värnskatten avskaffas. Den är ett brott mot skattereformen. Vår förändring sänker marginalsikten med 5 procentenheter i de aktuella inkomstskikten.

En skattereduktion, lika för alla, införs för att garantera att alla får del av skattesänkning. Denna skattereduktion bör till en början vara ca 3 000 kr per person.

Alla höjningar av det generella barnstödet sker i form av skattesänkningar. I de fall där familjen inte betalar någon skatt får det ersättas av ett kontantbidrag. Rent tekniskt kan detta enkelt och obyråkratiskt lösas via skattekontot. Den som inte betalar tillräckligt med skatt kan få en automatisk kreditering på sitt skattekonto, vilken sedan automatiskt överförs till det vanliga bankkontot precis som barnbidraget.

Barnomsorgskostnader upp till 50 000 kr blir avdragsgilla i den kommunala beskattningen, vilket minskar tröskeeffekterna för arbete och ökar möjligheterna att komplettera med annan barnomsorg än den kommunalt finansierade. Genom avdragsrätten minskar barnomsorgskostnaden med en tredjedel.

En skattereduktion för hushållsnära tjänster införs. Det finns en stor efterfrågan på hushållsnära tjänster. Totalt är nästan vart fjärde hushåll i Sverige intresserat av hjälp, ibland eller regelbundet. Det höga skatteuttaget hindrar efterfrågan och utbud från att mötas på en vit marknad. Inkomstskatter, sociala avgifter och moms driver upp timpriset till nivåer som nästan inga hushåll med normala inkomster är beredda att betala.

Den särskilda löneskatten på vinstandelar slopas. Vinstandelsstiftelser har funnits under en längre tid och ger de anställda ett ekonomiskt utbyte av ett företags framgång och vinster. Vinstandelsstiftelser inom företag har goda förutsättningar att bidra till ökat engagemang och ökad delaktighet för de anställda.

Avgiftsuttaget på personaloptioner sänks med närmare 1 miljard kronor. Det intellektuella kapitalet i företaget blir allt viktigare i förhållande till det mer traditionella kapitalet i form av anläggnings- och finanskapital. Det är därför viktigt för svenska företag att kunna knyta till sig bärare av sådant kapital,

medarbetarna. Beskattningen av personaloptioner bör skyndsamt ses över både för dem som är långsiktigt verksamma i Sverige och för dem som arbetar här tillfälligt. Inte minst socialavgifterna skapar problem. Konkurrensen från länder med förmånligare beskattningsregler måste tas som utgångspunkt vid översynen.

Avdragsrätten för pensionssparande höjs till 1,5 prisbasbelopp och medlen får användas för studier. Arbetslivet kommer i allt högre grad att kräva att den enskilde förnyar sina kunskaper för att bättre kunna möta förändringar på arbetsmarknaden. En del av denna kompetenshöjning sker naturligen på arbetsplatsen. Men ibland krävs insatser därutöver. Folkpartiet vill att den enskilde skall ha större möjligheter till att förnya sitt kunnande.

Arbetsgivaravgifternas skattedel tas bort. År 2001 sänks därför avgiften med 2, därefter med 5 procentenheter för hela den privata tjänstesektorn. Detta ger främst en ökad stimulans för sysselsättningsutvecklingen i mindre företag.

Dubbelbeskattningen av bolagsinkomster slopas. Dubbelskatten gör det inte bara svårare för småföretagen att anskaffa riskkapital, den hindrar dessutom de små företagen att växa med eget kapital. Skattebelastningen på att växa med eget kapital är högre än att växa med lånat kapital. Avskaffandet av dubbelskatt på utdelningar bör ske i etapper genom att den halveras, först för fysiska personer och två år senare även för juridiska personer med sikte på ett fullständigt avskaffande.

Fastigheternas taxeringsvärden fortsätter att vara frysta, och skattesatsen sänks till 1,2 % för småhus och till 0,7 % för hyreshus. Vi menar att nivån på fastighetsbeskattningen fortfarande är för hög och att dagens beskattningsform är oacceptabel i grunden. Sänkningen av fastighetsbeskattningen måste ske stegvis och inledas omgående. Vägen till sänkt beskattning av fastigheter skall innehålla avskaffande av den nuvarande fastighetsskatten, införande av s.k. schablonintäktsbeskattning för egnahem samt bibehållen rätt till avdrag för låneräntor.

Regeringens förslag om höjd skatt på kapitalvinster vid försäljning av privatbostäder avvisas eftersom det bryter mot den tidigare fastslagna symmetrin i kapitalbeskattningen med en 50-procentig andel av ordinarie kapitalbeskattning.

Sambeskattningen av förmögenhet avskaffas år 2001 och fribeloppet höjs till 2,1 miljoner kronor år 2002 med sikte på ett fullständigt avskaffande av förmögenhetsskatten. Sambeskattning av förmögenhet är det enda kvarvarande momentet av sambeskattning som finns i nuvarande skattesystem. Riksskatteverket anser att ett slopande av sambeskattningen av en familjs förmögenhet skulle ”vara till stor fördel och innebära avsevärda förenklingar i de tekniska systemen”. Vi menar att det således finns starka jämställdhetsskäl, och praktiska skäl, för att avskaffa sambeskattningen.

Folkpartiet har en positiv inställning till skatteväxling, dvs. att knappa resurser beskattas mera och arbete mindre. Det som präglat regeringens s.k. skatteväxling är dock snarast en svartväxling, dvs. att skatt på energi höjts medan

skattesänkningarna på arbete uteblivit. Folkpartiet säger ja till ökad miljöstyrning, bort från framför allt koldioxidutsläpp, genom förskjutningen av skatteuttag från energiskatt till koldioxidskatt. Folkpartiet arbetar för en koldioxidskatt på EU-nivå som både beaktar problemens internationella karaktär och likställer företagen från konkurrenssynpunkt. Regeringen måste nu med kraft verka för att detta skall bli möjligt. Vi säger också ja till att sänka momsen på kollektiv trafik och förutsätter att denna även kommer medborgarna som konsumenter av kollektivtrafik till godo genom lägre priser.

Folkpartiet motsätter sig regeringens förslag om höjda energiskatter och räknar med drygt 1 miljard kronor i lägre skatteinkomster än regeringen. Det finns ingen miljövinna om vi i Sverige höjer skatterna så att viktiga verksamheter flyttar från vårt land för att lokalisera sig i ett land med sämre miljöregler.

Höjningen av dieselskatten avvisas. Med tanke på att regeringen i förra statsbudgeten valde att höja dieselskatten med 30 öre framstår det tillsammans med det ovanligt höga världsmarknadspriset som i dag olämpligt att ensidigt höja den svenska dieselskatten ytterligare.

Diskrimineringen av fåmansföretagen elimineras. Det finns ingen anledning att ha särregler om inkomstfördelning eller om beskattning av lån som lämnats i strid med aktiebolagslagens straffsanktionerade förbud när det gäller fåmansföretagen. Även förbudet mot avdrag för personal-utvecklingskostnader bör slopas.

En verklig förbättring av företagsklimatet förutsätter att fåmansbolagsreglerna reformeras med sikte på att sänka den totala beskattningen av fåmansföretag. Speciellt gäller detta de krångliga s.k. 3:12-reglerna, som för många produktiva företagare innebär en väsentligt högre beskattning av det kapital som de satsat i det egna företaget än den skatt som andra kapitalinvesteringar i externa verksamheter ger upphov till. Dessa regler måste ändras från grunden. Huvudregeln vid beskattning av utdelning till aktiv ägare i fåmansbolag bör vara att all utdelning från bolaget anses som kapitalinkomst om ägaren tagit ut en lön som minst motsvarar den som en anställd kollega i samma yrke har. Det är viktigt att denna möjlighet belyses i den pågående utredningen om 3:12-reglerna som beräknas vara klar den 31 oktober 2001.

Bokmomsen sänks till 6 %. I dag gäller skilda skattesatser mellan bokinköp (25 %) och annan konsumtion av kultur, t.ex. teater-, konsert- och operaföreställningar (6 %). Härigenom har skattepolitiken kommit att få en styrande effekt på medborgarnas val av kulturaktiviteter som inte varit avsikten. Det dåliga konkurrensläget för boken förvärras än mer av Internetbranschens utveckling på detta område och möjligheterna att anskaffa böcker on line. Detta tillsammans med en önskan att på olika sätt uppmuntra läsandet av det tryckta ordet i bokform gör att momsen på böcker bör sänkas till 6 % från gällande 25 %.

I budgetpropositionen föreslås att reseavdragen höjs. Vi tillstyrker detta. Vi vill därutöver att restiden även får inkludera hämtning och lämning av barn

vid barnomsorg. Detta är för många en förutsättning för att kunna arbeta, och denna tid och omväg bör räknas in vid beräkning av tidsvinsten.

Skatteharmonisering i form av gemensamma beslut om skattenivåer avvisas. Varje land, även inom EU, skall självt avgöra sin skattepolitik. Däremot kan systemen behöva anpassas till varandra för att underlätta handel, förbättra den inre marknaden och ytterligare riva gränser mellan människorna. Mervärdesskatten är ett sådant system där en gemensam hantering är eftersträvansvärd. Sverige bör också långsiktigt hamna på en mervärdesskattenivå som är närmare våra grannländers och som kan tillämpas mer generellt.

Vi föreslår att riksdagen fattar beslut om en inriktning av skattepolitiken som överensstämmer med Folkpartiet liberalernas förslag.

Med det anförda tillstyrks motionerna Fi211 yrkandena 5, 26, 27, Sk316, Sk324 yrkandena 1–8, 10, 13, 14, 18 och 22, Sf308 yrkandena 1 och 10, Ub227 yrkande 7 och Bo235 yrkande 12.

Vi står bakom den inkomstberäkning som redovisas i motion Fi211 yrkande 5 av Lars Leijonborg m.fl. (fp).

Ramarna för utg.omr. 3 Skatteförvaltning och uppbörd

Folkpartiet vill höja utgiftsramen för utgiftsområdet i förhållande till propositionen med sammanlagt 75 miljoner kronor vart och ett av åren 2001–2003. De ökade resurserna skall användas av skattemyndigheterna för åtgärder som ökar skatteintäkterna och av tullen för insatser mot den illegala införseln av narkotika och alkohol. Med det anförda tillstyrker vi motion Fi211 yrkandena 6 och 8 i här berörda delar.

BILAGA 7

Justitiekammarens yttrande 2000/01:JuU1y

Ramen för utgiftsområde 4 Rättsväsendet

Till finansutskottet

Ärendet

Finansutskottet har berett samtliga utskott tillfälle att avge yttrande över proposition 2000/01:1 Budgetpropositionen för år 2001 i vad avser den ekonomiska politiken och förslag till statsbudget för år 2001, utgifternas fördelning på utgiftsområden och beräkningen av statsinkomsterna, låneramar m.m. i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde.

Det sagda innebär sammanfattningsvis att justitiekammaren såvitt avser statsbudgetens utgiftssida beretts tillfälle att yttra sig över yrkandena 8 och 10 i volym 1 Förslag till statsbudget, finansplan m.m.

I yrkande 8 föreslår regeringen att riksdagen beslutar om fördelning av utgifterna för budgetåret 2001 på utgiftsområden i enlighet med vad regeringen föreslår (avsnitt 7.1, tabell 7.2).

I yrkande 10 föreslår regeringen att riksdagen godkänner den preliminära fördelningen av utgifterna på utgiftsområden för budgetåren 2002 och 2003 som riktlinje för regeringens budgetarbete (avsnitt 7.1, tabell 7.2).

Med anledning av propositionen har väckts bl.a. motionerna 2000/01:Fi208, Fi209, Fi210 och Fi211.

I motion Fi208 yrkandena 5 och 6 (Bo Lundgren m.fl. m) föreslås för år 2001 en utvidgning av ramen för utgiftsområde 4 Rättsväsendet med 1 034,2 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag. För åren 2002 och 2003 föreslås att en ökning med 869 respektive 868,2 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag skall utgöra riktlinje för regeringens budgetarbete.

I motion Fi209 yrkandena 6 och 7 (Alf Svensson m.fl. kd) föreslås för år 2001 en utvidgning av ramen för utgiftsområde 4 Rättsväsendet med 1 000 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag. För åren 2002 och 2003 föreslås att en ökning med 1 000 miljoner kronor för respektive år i förhållande till regeringens förslag skall utgöra riktlinje för regeringens budgetarbete.

I motion Fi210 yrkandena 4 och 5 (Lennart Daléus m.fl. c) föreslås för år 2001 en utvidgning av ramen för utgiftsområde 4 Rättsväsendet med 260 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag. För åren 2002 och 2003 föreslås att en ökning med 320 miljoner kronor respektive 410 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag skall utgöra riktlinje för regeringens budgetarbete.

I motion Fi211 yrkandena 6 och 8 (Lars Leijonborg m.fl. fp) föreslås för år 2001 en utvidgning av ramen för utgiftsområde 4 Rättsväsendet med 402 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag. För åren 2002 och 2003 föreslås att en ökning med 482 miljoner kronor för respektive år i förhållande till regeringens förslag skall utgöra riktlinje för regeringens budgetarbete.

Utskottet avgränsar sitt yttrande till att avse utgiftsramen för utgiftsområde 4 Rättsväsendet och därmed sammanhängande frågor.

Ärendet föranleder följande yttrande från justitieutskottet.

Utskottet

Indelningen i politikområden

I riksdagsordningen finns bestämmelser om rambudgetering och utgiftsområden. Dessa tillämpades första gången i budgetarbetet hösten 1996. En utvärdering av den nya budgetprocessen finns i betänkandet Utvärdering och vidareutveckling av budgetprocessen (SOU 2000:61) som för närvarande remissbehandlas.

I budgetpropositionen introducerar regeringen begreppet politikområden. Dessa har inte samma indelning som budgetens utgiftsområden. Införandet av politikområdena syftar till att avgränsa statlig verksamhet i politiskt relevanta sakområden, dvs. områden som är lämpliga för inbördes avvägningar och prioriteringar (budgetpropositionen vol. 1 s. 177 och s. 245). Syftet med politikområden synes alltså i stort vara detsamma som det som gäller för utgiftsområdena (se 1993/94:TK1–3, 1993/94:KU18 s. 32 f och 1995/96:TK2 s. 3–4, 1995/96:KU21). En sammanställning över politikområdena och relationen mellan politikområden och utgiftsområden finns i budgetpropositionen vol. 1 s. 178 resp. s. 195.

Enligt riksdagsordningen 4.6.4. bereder justitieutskottet ärenden om bl.a. utsokningsväsendet och anslag inom utgiftsområde 4 Rättsväsendet. Indelningen i politikområden innebär att utgiftsområde 4 delas upp på två politikområden, dels Skatt, tull och exekution med verksamheten vid kronofogdemyndigheterna (politikområde 3) som huvudsakligen tillhör skatteutskottets beredningsområde, dels Rättsväsendet som innehåller övrig verksamhet inom utgiftsområde 4 (politikområde 4). Regeringen föreslår också ett nytt mål för politikområdet Skatt, tull och exekution. Detta mål inkluderar alltså kronofogdemyndigheterna. Däremot föreslår regeringen inte att riksdagen skall fastställa något mål för politikområdet Rättsväsendet. Regeringens syn på förhållandet mellan mål för utgiftsområden och mål för politikområden har inte klargjorts i budgetpropositionen.

Utskottet kan se många fördelar med indelningen i politikområden. Det finns emellertid också en del frågetecken som redan antydningssvis nämnts. Utskottet vill här särskilt peka på de problem som uppstår när beredningsansvaret för ett politikområde enligt riksdagsordningen är delat på flera utskott – som exempel kan nämnas att justitieutskottet beretts tillfälle att yttra sig till

skatteutskottet över målen för politikområde 3 såvitt avser utsökningsväsendet. Som utskottet ser det kan det alltså inte uteslutas att vissa förändringar i den nya ordningen bör aktualiseras.

Utgiftsområde 4

Inledning

Inom utskottets beredningsområde faller utgiftsområde 4 Rättsväsendet. Utgiftsområdet omfattar anslag till bl.a. polisväsendet, åklagarväsendet, domstolsväsendet, kriminalvården, Brottsförebyggande rådet, Brottsoffermyndigheten och kronofogdemyndigheterna. För budgetåret 2000 anslags drygt 22,7 miljarder kronor. De största anslagen är polisorganisationen med 11,6 miljarder kronor, kriminalvården med 3,8 miljarder kronor och domstolsväsendet med 3,4 miljarder kronor.

Det övergripande och långsiktiga målet för rättsväsendet är den enskildes rättstrygghet och rättssäkerhet. Målet för kriminalpolitiken är att minska brottsligheten och öka människors trygghet.

De budgetpolitiska målen innebär bl.a. att statens utgifter skall rymmas inom det av riksdagen beslutade utgiftstaket. Utgiftstaket för staten är fördelat på utgiftsområden. Beslutet om utgiftstak för ett visst år fattas med framförhållning. Våren 1998 beslutade riksdagen sålunda om utgiftstaket för år 2001 och våren 1999 fattades motsvarande beslut avseende år 2002. Våren 2000 fastställdes utgiftstaket för år 2003. Vissa tekniska justeringar har därefter gjorts och utgiftstaken har alltså bestämts till 792, 817, respektive 847 miljarder kronor för vart och ett av åren 2001, 2002 och 2003. I vårens ärende gjordes också, liksom tidigare år, en preliminär fördelning av utgifterna på utgiftsområden. I budgetpropositionen lägger regeringen nu fram ett justerat förslag till beslut om utgiftstak och utgiftsramar för utgiftsområdena samtidigt som regeringen beträffande år 2001 också föreslår en fördelning på anslag inom respektive utgiftsram. I fyra partimotioner Fi208 (m), Fi209 (kd), Fi210 (c) och Fi211 (fp) har också väckts yrkanden om utgiftsramarnas storlek. Yrkandena har redovisats ovan såvitt avser utgiftsområde 4. Till frågan om fördelning på anslag återkommer utskottet i sitt budgetbetänkande 2000/01:JuU1.

Utgiftstaket för staten fastställdes alltså i våras (prop. 1999/2000:100, bet. 1999/2000:FiU20, 1999/2000:JuU4y) till 792 miljarder kronor för budgetåret 2001. Regeringen föreslår nu, med hänvisning till bl.a. att kommunsektorns skatteinkomster på grund av regelförändringar kommer att öka, att utgiftstaket för år 2001 skall bestämmas till 789 miljarder kronor och att utgiftstaket för åren 2002 och 2003 bestäms till 814 respektive 844 miljarder kronor. Det bör i sammanhanget nämnas att en princip i budgetsystemet är att ett fastställt utgiftstak inte skall ändras; det fastställda utgiftstaket skall, såsom föreslås i förevarande fall, i princip bara bli föremål för tekniska justeringar.

De i motionerna framförda yrkandena bygger på ett utgiftstak som är lägre än såväl det riksdagen tidigare beslutat om som det som regeringen nu före-

slår. – Här bortses från att det i motion Fi208 framförs ett yrkande avseende år 2001 som är något högre än regeringens förslag. Detta yrkande sammanhänger med att vissa kostnader föreslås överförda från kommunerna till staten; tas hänsyn härtill innebär också yrkandet i motion Fi208 ett lägre utgiftstak för år 2001 än det som tidigare beslutats respektive regeringen nu föreslår. – Samtidigt föreslås i samtliga här aktuella motioner ökning av utgiftsramen för rättsväsendet. Ett bifall till yrkandena förutsätter med andra ord en omfördelning från andra utgiftsområden till utgiftsområde 4. Detta utskott har emellertid endast att yttra sig över frågor som rör utgiftsområde 4. De övergripande frågorna liksom frågor om prioriteringar mellan utgiftsområdena ankommer det inte på utskottet att ta ställning till. Utskottet vill dock åter erinra om att verksamheten inom rättsväsendet intar en särställning i förhållande till övrig statlig verksamhet i det att verksamheten utgör en grundläggande förutsättning för ett fritt och demokratiskt samhälle. Denna särställning utgör också en självklar grund för prioritering av behoven inom utgiftsområde 4 framför behoven inom många andra utgiftsområden.

Utgiftsramen för åren 2001–2003

Regeringens förslag och motionsförslagen framgår av följande tabell.

Utgiftsområde 4 (miljoner kronor)

	2001	2002	2003
Förslag i budgetpropositionen (prop. 2000/01:1)	23 973	25 082	25 726
<i>Ändringsförslag:</i>			
Fi208 yrkandena 5 och 6 (m)	+1 034,2	+869	+868
(v)	0	0	0
Fi209 yrkandena 6 och 7 (kd)	+1 000	+1 000	+1 000
Fi210 yrkandena 4 och 5 (c)	+260	+320	+410
Fi211 yrkandena 6 och 8 (fp)	+402	+482	+482
(mp)	0	0	0

Regeringen föreslår alltså att rättsväsendets utgiftsram bestäms till knappt 24 miljarder kronor för år 2001 och preliminärt 25,1 respektive 25,7 miljarder för åren 2002 och 2003. Förslaget innebär i enlighet med vad som beslutades i våras att rättsväsendet tillförs 1 000 miljoner kronor för år 2001, 1 500 miljoner kronor för år 2002 och 1 600 miljoner kronor för år 2003. För år 2001 föreslås merparten, 575 miljoner kronor, fördelas till polisorganisationen medan huvuddelen av återstoden tillförs kriminalvården, domstolsväsendet och åklagarverksamheten med respektive 271, 120 och 25 miljoner kronor. För anslagen till Rättsmedicinalverket och Brottsoffermyndigheten föreslås höjningar med 7 respektive 2 miljoner kronor. En i stora drag motsvarande fördelning, dock med större tyngdpunkt på polisen, redovisas för de kommande två åren. Härutöver föreslås vissa omfördelningar inom utgiftsområdet

respektive mellan utgiftsområde 4 och andra utgiftsområden. Slutligen föreslås vissa tekniska justeringar, bl.a. pris- och löneomräkning.

Regeringen konstaterar att den ekonomiska situationen inom rättsväsendet är ansträngd och att den, som uttalades i 2000 års ekonomiska vårproposition, noga kommer att följa rättsväsendets verksamhet och resultat och återkomma till riksdagen om de ytterligare insatser som erfordras för att fullfölja statsmakternas intentioner i fråga om utvecklingen av rättsväsendet.

Regeringens förslag bygger på att moderniseringen av rättsväsendet skall fortsätta och att medborgarperspektivet därvid skall vara en utgångspunkt. Nyttan för den enskilde medborgaren av tilltänkta förändringar och reformer skall stå i fokus. Rättsväsendet skall alltså målmedvetet utvecklas mot bakgrund av medborgarnas behov och samhällets utveckling så att det även i morgondagens samhälle kan fungera som rättsstatens garant för medborgarnas rättssäkerhet och rättstrygghet.

Regeringens förslag för åren 2002 och 2003 innebär en ytterligare kraftig förstärkning av rättsväsendet med en än starkare tyngdpunkt på polisens behov.

I inledningen till detta yttrande har redovisats Moderata samlingspartiets, Kristdemokraternas, Centerpartiets och Folkpartiet liberalernas yrkanden om ramar för rättsväsendet i motionerna Fi208 (m), Fi209 (kd), Fi210 (c) respektive Fi211 (fp). Motionsyrkandena bygger på att de fyra partierna gjort andra bedömningar av behoven inom respektive anslag än regeringen.

I motion Fi208 (m) föreslås att utgiftsramen för år 2001 skall ökas med drygt 1 000 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag. Härav skulle 895 miljoner kronor tillföras polisorganisationen, 80 miljoner kronor domstolsväsendet och knappt 70 miljoner kronor kriminalvården. Förslaget innehåller också förstärkningar till åklagarorganisationen och Rättsmedicinalverket och en minskning av anslaget till kronofogdemyndigheterna. Förslagen följs i stort upp avseende åren 2002 och 2003.

I motion Fi209 (kd) föreslås att utgiftsramen för år 2001 skall ökas med 1 000 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag. Härav skulle 290 miljoner kronor tillföras polisorganisationen, 350 miljoner kronor tillföras domstolsväsendet och 250 miljoner kronor tillföras kriminalvården. Förslaget innehåller också förstärkningar till åklagarorganisationen, bidrag till brottsförebyggande arbete och Brottsoffermyndigheten. Förslagen följs i stort upp avseende åren 2002 och 2003.

I motion Fi210 (c) föreslås att utgiftsramen för år 2001 skall ökas med 260 miljoner kronor. Härav skulle 200 miljoner kronor tillföras polisorganisationen, 59,5 miljoner kronor tillföras kriminalvården och 0,5 miljoner kronor tillföras Brottsoffermyndigheten. Förslagen följs i stort upp avseende åren 2002 och 2003.

I motion Fi211 (fp) föreslås att utgiftsramen för år 2001 skall ökas med 402 miljoner kronor. Härav skulle 220 miljoner kronor tillföras polisorganisationen, 100 miljoner kronor tillföras domstolsväsendet och 56 miljoner kronor anslaget till rättshjälpskostnader – det sistnämnda beloppet i syfte att återställa rättshjälpsförmånerna till vad som gällde före den 1 december 1997.

Förslaget innehåller också förstärkningar till åklagarorganisationen och Brottsoffermyndigheten med 10 respektive 16 miljoner kronor. Förslagen följs i stort upp avseende åren 2001 och 2002.

Utskottet konstaterar först att regeringens förslag innebär en betydande förstärkning av rättsväsendet. Det handlar om inte mindre än en miljard kronor redan nästa budgetår och 1,5 respektive 1,6 miljarder för de två kommande åren. Sett över hela planeringsperioden kan ändå, som regeringen framhåller (s. 15), den ansträngda ekonomiska situationen inom rättsväsendet göra att utgifterna kan komma att överstiga anslagsramarna under budgetperioden. Detta betyder att vissa myndigheters nuvarande anslagskrediter kan vara otillräckliga. Utskottet vill i sammanhanget dock erinra om att utskottet, i likhet med regeringen, anser att förändrings- och rationaliseringsarbetet skall fortsätta. Å andra sidan vill utskottet också erinra om att den kraftfulla satsning som nu görs på polisen bör komma att få effekt även på verksamheten inom de efterföljande myndigheterna i rättskedjan under planeringsperioden. Detta är ägnat att ytterligare förstärka behovet av ett kraftfullt förnyelsearbete. Ändå måste utskottet konstatera att det inte är lätt att förutse det framtida medelsbehovet. Regeringen har, såvitt utskottet kan förstå, dragit samma slutsats. Regeringen avser således (s.17) att noga följa rättsväsendets verksamhet och resultat och återkomma till riksdagen om de ytterligare insatser som erfordras för att fullfölja statsmakternas intentioner för utvecklingen av rättsväsendet. Utskottet, som delar regeringens bedömningar såväl i fråga om medelsbehovet som i fråga om prioriteringar inom utgiftsområdet, känner mot den bakgrunden ingen oro för att rättsväsendets behov inte skulle tillgodoses också i ett något längre perspektiv. Utskottet tillstyrker alltså regeringens förslag och avstyrker samtliga här aktuella motionsyrkanden. När det gäller yrkandet i motion Fi211 om rättshjälpen vill utskottet tillägga att det enligt utskottets mening inte finns någon anledning för riksdagen att inta någon annan ståndpunkt än att reformens principer står fast.

Sammanfattningsvis tillstyrker utskottet yrkandena 8 och 10 i budgetpropositionen för 2001 Förslag till statsbudget, finansplan m.m. och avstyrker motionerna Fi208, Fi209, Fi210 och Fi211 i motsvarande delar såvitt avser utgiftsområde 4.

Stockholm den 24 oktober 2000

På justitieutskottets vägnar

Gun Hellsvik

I beslutet har deltagit: Gun Hellsvik (m), Ingvar Johnsson (s), Margareta Sandgren (s), Ingemar Vänerlöv (kd), Ann-Marie Fagerström (s), Maud Ekendahl (m), Helena Zakariasén (s), Morgan Johansson (s), Yvonne Oscarsson (v), Ragnwi Marcelind (kd), Jeppe Johnsson (m), Kia Andreasson (mp), Gunnel Wallin (c), Göran Norlander (s), Anita Sidén (m) och Johan Pehrson (fp).

Avvikande meningar

1. Gun Hellsvik (m), Maud Ekendahl (m), Jeppe Johnsson (m) och Anita Sidén (m) anför:

I takt med att rättsväsendet uppvisar allt tydligare tecken på att befinna sig i djup kris har människors tilltro till statsmakterna försvagats. I en rad olika avseenden får medborgarnas behov av rättssäkerhet och rättstrygghet stå tillbaka därför att de rättsvårdande myndigheterna inte längre klarar av att fullgöra sina uppgifter på ett godtagbart sätt. De eftersatta behoven är på praktiskt taget alla områden stora; detta gäller inte minst polisen där det finns ett mycket stort uppdämt behov av personalförstärkning, kompetensutveckling och vidareutbildning. Enligt vår bedömning är regeringens förslag till förstärkning av rättsväsendet helt otillräckligt. Vi föreslår alltså att utgiftsområdet för de kommande tre åren tillförs 2,7 miljarder kronor utöver regeringens förslag. Härav bör utgiftsramen redan nästa år ökas med drygt 1 034 miljoner kronor. Samtidigt skärper vi kraven när det gäller resultatuppföljning och gott ledarskap. Enligt vår mening bör finansutskottet alltså tillstyrka motion Fi208 i berörda delar. När det gäller fördelningen på anslag av de extra medel vi föreslår hänvisar vi till motion 2000/01:Ju927 som kommer att behandlas i justitieutskottets budgetbetänkande 2000/01:JuU1.

2. Ingemar Vänerlöv (kd) och Ragnwi Marcelind (kd) anför:

Kristdemokraterna har motsatt sig de nedskärningar som skett inom rättsväsendet under senare år. De eftersatta behoven är nu mycket stora, särskilt inom de tre största myndigheterna polisen, domstolsväsendet och kriminalvården som sammantaget svarar för över 80 % av verksamheten inom utgiftsområdet. Regeringens förslag i dessa delar innebär inte en tillräcklig prioritering. Även det brottsförebyggande arbetet är eftersatt i regeringens förslag. Med hänvisning till det anförda anser vi att utgiftsramen för rättsväsendet för de kommande tre åren bör tillföras 3 miljarder kronor utöver regeringens förslag. Härav bör utgiftsområdet tillföras en miljard kronor redan nästa budgetår. Enligt vår mening bör finansutskottet alltså tillstyrka motion Fi209 i berörda delar. När det gäller fördelningen på anslag av de extra medel vi föreslår hänvisar vi till motion 2000/01:Ju913 som kommer att behandlas i justitieutskottets budgetbetänkande 2000/01:JuU1.

3. Gunnel Wallin (c) anför:

En av statens kärnuppgifter är att tillgodose den enskildes rättssäkerhet och rättstrygghet för att därigenom öka människors trygghet och livskvalitet. Det är av avgörande betydelse att de rättsvårdande myndigheterna ges tillräckliga förutsättningar att fullgöra sina uppgifter. Situationen inom rättsväsendet lämnar dessvärre mycket i övrigt att önska. Resursbristen är särskilt besvärande inom polisen, men också inom kriminalvården finns eftersatta behov. Mot den bakgrunden anser jag att utgiftsramen för de kommande tre åren bör tillföras 990 miljoner kronor utöver regeringens förslag. Enligt min mening bör finansutskottet alltså tillstyrka motion Fi210 i berörda delar. När det gäller fördelningen på anslag av de extra medel jag föreslår hänvisar jag till motion 2000/01:Ju926 som kommer att behandlas i justitieutskottets budgetbetänkande 2000/01:JuU1.

4. Johan Pehrson (fp) anför:

Att upprätthålla rättsordningen är en av de verkligt genuina uppgifterna för det offentliga. Därför måste det finnas resurser så att uppgifterna kan fullföljas på ett tillfredsställande sätt. Detta är dessvärre inte längre fallet. Det finns en rad eftersatta behov, särskilt inom polisen och domstolsväsendet men också brottsofferverksamheten måste förstärkas. Jag vill också åter upprepa min ståndpunkt att den s.k. rättshjälpsreformen är ett misslyckande och att reglerna bör återföras till vad som gällde före år 1997. Mot den bakgrunden anser jag att utgiftsramen för de kommande tre åren bör tillföras 1 366 miljoner kronor utöver regeringens förslag. Enligt min mening bör finansutskottet alltså tillstyrka motion Fi211 i berörda delar. När det gäller fördelningen på anslag av de extra medel jag föreslår hänvisar jag till motion 2000/01:Ju933 som kommer att behandlas i justitieutskottets budgetbetänkande 2000/01:JuU1.

BILAGA 8

Utrikesutskottets yttrande 2000/01:UU1y

Ramar för utgiftsområdena 5 Utrikesförvaltning och internationell samverkan samt 7 Internationellt bistånd m.m.

Till finansutskottet

Finansutskottet har genom beslut den 21 september 2000 berett övriga berörda utskott tillfälle att avge yttrande *dels* över proposition 1999/2000:1 Budgetpropositionen för år 2001 (volym 1) i vad avser den ekonomiska politiken och förslag till statsbudget för budgetåret 2001, utgifternas fördelning på utgiftsområden och beräkning av statsinkomsterna, låneramar (yrkandena 1–14 och 23–40) jämte motioner, *dels* regeringens skrivelse 1999/2000:150 Årsredovisning för staten 1999.

Utrikesutskottet väljer att i det följande yttra sig över propositionens yrkanden 8, 9 och 10, över yrkanden i motionerna 2000/01:Fi208 (m), 2000/01:Fi209 (kd), 2000/01:Fi210 (c) och 2000/01:Fi211(fp) samt över skrivelsen, allt i de delar som berör utskottets beredningsområde.

Propositionen

Yrkandena

Utrikesutskottets beredningsområde berörs, såvitt avser den ekonomiska politiken och förslag till budgeten, primärt av propositionens yrkanden 8–10.

Sammanfattning av propositionen

I *yrkande 8* föreslås vad avser utrikesutskottets beredningsområde att för år 2001 2 908 385 tkr fördelas till *utgiftsområde 5* och 14 966 011 tkr till *utgiftsområde 7* (i bilagan till detta yttrande avrundat till miljoner kronor). I *yrkande 9* begärs att riksdagen godkänner beräkningen av förändringar av anslagsbehållningar för budgetåret 2001 (-59 mkr för utgiftsområde 5 och -63 mkr för utgiftsområde 7). Vidare föreslås (*yrkande 10*) att följande preliminära fördelning av utgifter (i mkr) på nämnda utgiftsområden för budgetåren 2002 och 2003 godkänns som riktlinje för regeringens budgetarbete:

	2002	2003
Utgiftsområde 5	2 881	2 926
Utgiftsområde 7	15 570	18 185

De föreslagna beloppen för budgetåret 2001 är lägre än vad som angavs i den ekonomiska vårpropositionen. Förändringarna avseende *utgiftsområde 5* är hänförliga till vissa valutakursförändringar samt en överföring av en central säkerhetsfunktion till utgiftsområde 1 Rikets styrelse. Beträffande *utgiftsområde 7* anförs att BNI-prognosen nedjusterats jämfört med vad som gällde då den ekonomiska vårpropositionen framlades för riksdagen, vilket innebär att förslaget i föreliggande proposition är 34 miljoner kronor lägre, samt att en förändrad asylavräkning, på grund av en beräknad ökning av antalet flyktingar från västra Balkan, minskar biståndsanslaget med 29 miljoner kronor.

I enlighet med regeringens vårproposition motsvarar 2001 års biståndsram 0,73 % av BNI. År 2002 ökas den till att motsvara 0,74 % av BNI och 2003 till 0,81 % av BNI. Ramen för utgiftsområdet föreslås uppgå till 14 966 miljoner kronor 2001, varav 14 066 miljoner kronor till Internationellt utvecklingsarbete och 900 miljoner kronor till Samarbete med Central- och Östeuropa.

Som ett led i den ekonomiska styrningen föreslås en indelning av den statliga verksamheten i 47 politikområden. Tre av dessa berör utrikesutskottet, nämligen Utrikes- och säkerhetspolitik, Internationellt utvecklingsarbete samt Samarbete med Central- och Östeuropa. Det första politikområdet motsvarar utgiftsområde 5, och de två sistnämnda motsvarar sammantagna utgiftsområde 7. Avgränsning, mål och politikens inriktning för respektive politikområden beskrivs i propositionen. Av intresse för utskottet är även politikområdet Utrikeshandel, export- och investeringsfrämjande.

Enligt budgetlagen får regeringen, för det ändamål och med högst det belopp som riksdagen bestämmer, beställa varor eller tjänster samt besluta om bidrag, ersättning, lån eller liknande som medför utgifter även under senare budgetår än det statsbudgeten avser. Regeringen begär bemyndigande i anslagsavsnitten för de anslag som berörs.

En avvikelse finns även i år mellan beräknade utestående förpliktelser och begärda bemyndiganden på utgiftsområde 7 Internationellt bistånd (detaljredovisat i tabell i propositionen s. 205). Denna avvikelse beror på de schabloner som används i det bilaterala utvecklingsarbetet. Inför budgetpropositionen för 2002 bedömer regeringen att bemyndiganderamen kan baseras på de faktiska förpliktelser som beräknas ingå.

Skrivelsen

I skrivelse 1999/2000:150 lämnar regeringen en redogörelse för det ekonomiska utfallet i staten för budgetåret 1999. I skrivelsen redovisas och kom-

menteras också bl.a. Riksrevisionsverkets iakttagelser i rapporter från effektivtetsrevisionen under året.

Motionerna

Yrkandena

Utrikesutskottet yttrar sig i det följande över motionerna 2000/01:Fi208 (m) yrkandena 5 och 6 (båda i berörd del), 2000/01:Fi209 (kd) yrkandena 6 och 7 (båda i berörd del), 2000/01:Fi210 (c) yrkandena 4 och 5 (båda i berörd del) samt 2000/01:Fi211 (fp) yrkandena 6–8 (alla i berörd del).

Sammanfattning av motionerna

Moderaternas förslag i partimotion *Fi208 (m)* till fördelning av utgifterna för budgetåret 2001 (*yrkande 5*) och till den preliminära fördelningen av utgifterna på utgiftsområden för åren 2002 och 2003 (*yrkande 6*) framgår, i de delar som berör utrikesutskottets beredningsområde, av tabellerna i bilagan till detta yttrande.

Vad gäller *utgiftsområde 5* förespråkar moderaterna svensk diplomatisk närvaro i princip i hela Europa och Medelhavsområdet samt i de utomeuropeiska industriländerna. Den besvärliga situationen för mänskliga rättigheter och demokrati i Vitryssland motiverar upprättandet av en svensk utlandsmyndighet i Minsk. Mot denna bakgrund föreslås att anslaget till utrikesförvaltningen förstärks med 50 miljoner kronor. Speciellt för budgetåret 2001 föreslås därutöver en förstärkning med 20 miljoner kronor med anledning av Sveriges ordförandeskap i EU.

I motivtexten till moderaternas förslag till utgiftsram för *utgiftsområde 7* anføres att insatser i tredje världen bör inriktas på att effektivt utrota fattigdomen. Frihandel, fri företagsamhet och respekt för mänskliga rättigheter är förutsättningar för fattigdomsutrotningen i världen. Vidare förespråkas att en kraftfull satsning på en ansvarsfull skuldsanering för utvecklingsorienterade regimer i Afrika skall genomföras.

Anslaget för internationell fredsbevarande verksamhet (den del som omfattar kostnaderna vid insats) bör, i enlighet med tidigare moderata förslag, ligga utanför *utgiftsområde 6*. I stället bör det inom *utgiftsområde 7* skapas en samlad post för Sveriges fredsbevarande verksamhet.

Den s.k. Östersjömiljarden bör upplösas och medlen tillföras det ordinarie anslaget för samarbete med Central- och Östeuropa.

Kristdemokraternas förslag i partimotion *Fi209 (kd)* till fördelning av utgifterna för budgetåret 2001 (*yrkande 6*) och till den preliminära fördelningen av utgifterna på utgiftsområden för åren 2002 och 2003 (*yrkande 7*) framgår, i de delar som berör utrikesutskottets beredningsområde, av tabellerna i bilagan till detta yttrande.

I motionen föreslås inga förändringar som sammantaget påverkar ramen för *utgiftsområde 5*.

Kristdemokraterna anför att drastiskt ökade ambitioner inom *utgiftsområde 7* är nödvändiga bl.a. avseende det humanitära biståndet, globala miljöprojekt, MR och demokrati, säkerhetsfrämjande, fattigdomsbekämpning (skuld- avskrivningar m.m.) samt hälsoforskning. Partiet föreslår en femårsplan för att komma upp till enprocentsnivån i biståndet och framhåller att förslagen i motionen innebär att nivån 0,9 % nås år 2003.

I motionen noteras att samtidigt som tidigare reservationer återförs föreslås i propositionen nya utgiftstak som drabbar biståndet hårt.

Centerpartiets förslag i partimotion *Fi210 (c)* till fördelning av utgifterna för budgetåret 2001 (*yrkande 4*) och till den preliminära fördelningen av utgifterna på utgiftsområden för åren 2002 och 2003 (*yrkande 5*) framgår, i de delar som berör utrikesutskottets beredningsområde, av tabellerna i bilagan till detta yttrande.

Förslagen beträffande utgiftsram för *utgiftsområde 5* överensstämmer med propositionens förslag.

I motionen förespråkas, vad avser *utgiftsområde 7* bl.a. reformer inom området internationell rättvisa med innebörden att biståndet skall ökas och att insatser för globalt miljöansvar skall göras.

Biståndspolitikerna skall, enligt Centern, ges en sådan strukturell inriktning att människorna i mottagarländerna ges ökade förutsättningar att långsiktigt kunna lösa fattigdomsproblemen. Biståndsmålet på en procent av BNI skall återupprättas i en snabbare och jämnare takt än vad som nu sker.

I motionen anföras att många av dagens miljöproblem är globala och att detta ställer nya krav på internationellt samarbete; för Sveriges del främst i Norden och EU. Centerpartiet vill nyttja den flexibla integrationen i EU för att bilda en nordisk miljöunion.

Folkpartiets förslag i partimotion *Fi211 (fp)* till fördelning av utgifterna liksom beräkningen av förändringar av anslagsbehållningar för budgetåret 2001 (*yrkandena 6–7*) och till den preliminära fördelningen av utgifterna på utgiftsområden för åren 2002 och 2003 (*yrkande 8*) framgår, i de delar som berör utrikesutskottets beredningsområde, av tabellerna i bilagan till detta yttrande.

Förslagen beträffande utgiftsram för *utgiftsområde 5* överensstämmer med propositionens förslag.

I motionen förespråkas ett program för ökat ekonomiskt välstånd och minskad fattigdom, som bör innehålla fortsatt frihandel, borttagande av handelshinder i de utvecklade ländernas ekonomier för u-ländernas produkter, bistånd till de fattigaste länderna, skuldsanering och öppenhet på det finansiella området. Den biståndsram som Folkpartiet föreslår inom *utgiftsområde 7* motsvarar under budgetåret 2001 0,81 % av BNI. För åren 2002 och 2003 är motsvarande tal 0,85 respektive 0,88 % av BNI. Avsikten är att enprocentsmålet skall uppnås inom en femårsperiod.

Utskottets överväganden

De offentliga finanserna har förbättrats. Budgetsaneringen och den förstärkning av statsfinanserna som den har lett till möjliggör, enligt utskottets bedömning, att en ökad satsning på utgiftsområdena 5 Utrikesförvaltning och internationell samverkan samt 7 Internationellt bistånd kan göras under den här aktuella treårsperioden. De av regeringen föreslagna ökningarna är väl motiverade.

Anslagens fördelning mellan utgiftsområdena m.m.

Moderaterna anför i sin partimotion *Fi208 (m) yrkandena 5 och 6 (båda delvis)* bl.a. att anslaget för internationell fredsbevarande verksamhet (den del som omfattar kostnaderna vid insats) bör ligga utanför *utgiftsområde 6*. I stället bör det inom *utgiftsområde 7* skapas en samlad post för Sveriges fredsbevarande verksamhet. Vidare föreslås att den s.k. Östersjömiljarden upplöses och att medlen tillförs det ordinarie anslaget för samarbete med Central- och Östeuropa.

Utskottet har tidigare behandlat motionsyrkanden med denna innebörd och därvid kommit fram till att nuvarande ordning är ändamålsenlig och att någon förändring i den av motionärerna förespråkade riktningen ej bör genomföras. Denna bedömning kvarstår. Enligt utskottets mening bör därför motion *Fi208 (m) yrkandena 5 och 6 (båda delvis)* avstyrkas i här berörd del.

Utgiftsområde 5

Utskottet anser att regeringens förslag avseende utgiftsområde 5 (*propositionens yrkanden 8 och 10 [båda delvis]*) är väl avvägt, varför det bör tillstyrkas. I konsekvens härmed bör förslagen i motion *Fi208 (m) yrkandena 5 och 6 (båda delvis)* avstyrkas vad avser såväl budgetåret 2001 som budgetåren 2002 och 2003.

Förslagen i motionerna *2000/01:Fi209 (kd) yrkandena 6 och 7 (båda i berörd del)*, *2000/01:Fi210 (c) yrkandena 4 och 5 (båda i berörd del)* samt *2000/01:Fi211 (fp) yrkandena 6 och 8 (båda i berörd del)* avviker beträffande utgiftsområde 5 inte från regeringens.

Utgiftsområde 7

Utskottet anser att regeringens förslag avseende utgiftsområde 7 (*propositionens yrkanden 8 och 10 [båda delvis]*) är väl avvägt, varför det bör tillstyrkas. I konsekvens härmed bör förslagen i motionerna *2000/01:Fi208 (m) yrkandena 5 och 6 (båda i berörd del)*, *2000/01:Fi209 (kd) yrkandena 6 och 7 (båda i berörd del)*, *2000/01:Fi210 (c) yrkandena 4 och 5 (båda i berörd del)* samt *2000/01:Fi211 (fp) yrkandena 6 och 8 (båda i berörd del)* avstyrkas vad avser såväl budgetåret 2001 som budgetåren 2002 och 2003.

Anslagsbehållningar

I konsekvens med ovanstående ställningstaganden menar utskottet att propositionens förslag till beräkningen av förändringar av anslagsbehållningar för budgetåret 2001 (*yrkande 9 i berörd del*) vad avser utgiftsområdena 5 och 7 bör tillstyrkas och att motion *Fi211 (fp) yrkande 7 i berörd del* bör avstyrkas.

Skrivelsen

Enligt utskottets uppfattning innehåller skrivelsen med årsredovisning för staten information av central betydelse för riksdagens arbete med frågor rörande uppföljning och utvärdering. Den genomgång utrikesutskottet gjort av de delar som berör utskottets beredningsområde föranleder följande överväganden.

Utskottet har tidigare i yttrande till finansutskottet (yttrande 1999/2000:UU6y) noterat *avvikelser mellan årsredovisningen för staten och budgetpropositionen* samt att det inhämtats att misstämningarna, som inte var begränsade till utrikesutskottets beredningsområde, var föremål för Ekonomistyrningsverkets (ESV:s) utredning.

Inför granskningen av årsredovisningen för 1999 har utskottet från ESV erfarit att fel av tidigare upptäckt typ fortfarande vidlåder redovisningen, men att man har en uppfattning om vari felet består och att en projektgrupp är tillsatt för att rätta till det. Mot denna bakgrund har utskottet inte företagit någon mera genomgripande granskning av siffermaterialet.

Utskottet noterar att det av skrivelsen, men även av Riksrevisionsverkets årliga rapport 2000 till regeringen (RRV 2000:16), framgår att resultatredovisningen för *Svenska institutet* i väsentlig omfattning inte uppfyller återrapporteringskraven enligt regleringsbrevet. Det föreligger också väsentliga brister i den underliggande resultatredovisningen.

I budgetpropositionen (volym 4, utgiftsområde 5) konstaterar regeringen att Svenska institutet genomför en genomgripande rekonstruktion av sin ekonomistyrning. Syftet är bl.a. att förbättra rutinerna vad gäller återrapportering. Regeringen har därutöver initierat en översyn av de anslags- och styrningsmässiga förutsättningarna för Svenska institutets verksamhet. Regeringen bedömer, på grundval av utvärdering och en löpande dialog med myndigheten, att målen för verksamheten uppfyllts väl.

Enligt utskottets mening förefaller de vidtagna åtgärderna lämpliga och ändamålsenliga. Utskottet utgår från att regeringen, inom ramen för budgetprocessen, återrapporterar i frågan när åtgärdsprogrammet är genomfört.

Stockholm den 26 oktober 2000

På utrikesutskottets vägnar

Viola Furubjelke

I beslutet har deltagit: Viola Furubjelke (s), Göran Lennmarker (m), Sören Lekberg (s), Berndt Ekholm (s), Holger Gustafsson (kd), Bertil Persson (m), Liselotte Wågö (m), Agneta Brendt (s), Marianne Jönsson (s), Murad Artin (v), Jan Erik Ågren (kd), Sten Tolgfors (m), Marianne Andersson (c), Karl-Göran Biörsmark (fp), Birgitta Ahlqvist (s) och Eva Zetterberg (v).

Avvikande meningar

1. Anslagens fördelning mellan utgiftsområdena m.m.

Göran Lennmarker, Bertil Persson, Liselotte Wågö och Sten Tolgfors (alla m) anför:

Utskottet tillstyrker, i enlighet med motion *Fi208 (m) yrkandena 5 och 6 (båda delvis)*, dels att anslaget för internationell fredsbevarande verksamhet (den del som omfattar kostnaderna vid insats) flyttas från *utgiftsområde 6* till *utgiftsområde 7*, där det skapas en samlad post för Sveriges fredsbevarande verksamhet, dels att den s.k. Östersjömiljarden upplöses och att medlen tillförs det ordinarie anslaget för samarbete med Central- och Östeuropa.

2. Ramarna för utgiftsområdena 5 och 7

Göran Lennmarker, Bertil Persson, Liselotte Wågö och Sten Tolgfors (alla m) anför:

Utskottet förordar de ramar för *utgiftsområdena 5 och 7* för budgetåret 2001 och den preliminära fördelning av utgifterna för samma utgiftsområden för budgetåren 2002 och 2003 som, vad avser redovisningen av Moderata samlingspartiets förslag, framgår av bilagan till föreliggande yttrande med de motiveringar som framgår av motion *Fi208 (m) yrkandena 5 och 6 (båda delvis)*.

3. Ramarna för utgiftsområde 7

Holger Gustafsson och Jan-Erik Ågren (båda kd) anför:

Utskottet förordar de ramar för utgiftsområde 7 för budgetåret 2001 och den preliminära fördelning av utgifterna för samma utgiftsområde för budgetåren 2002 och 2003 som, vad avser redovisningen av Kristdemokraternas förslag, framgår av bilagan till föreliggande yttrande med de motiveringar som framgår av motion *Fi209 (kd) yrkandena 6 och 7 (båda delvis)*.

4. Ramarna för utgiftsområde 7

Marianne Andersson (c) anför:

Utskottet förordar de ramar för utgiftsområde 7 för budgetåret 2001 och den preliminära fördelning av utgifterna för samma utgiftsområde för budgetåren 2002 och 2003 som, vad avser redovisningen av Centerpartiets förslag, framgår av bilagan till föreliggande yttrande med de motiveringar som framgår av motion *Fi210 (c) yrkandena 4 och 5 (båda delvis)*.

5. Ramarna för utgiftsområde 7

Karl-Göran Biörsmark (fp) anför:

Utskottet förordar de ramar för utgiftsområde 7 för budgetåret 2001 och den preliminära fördelning av utgifterna för samma utgiftsområde för budgetåren 2002 och 2003 som, vad avser redovisningen av Folkpartiets förslag, framgår av bilagan till föreliggande yttrande med de motiveringar som framgår av motion *Fi211 (fp) yrkandena 6 och 8 (båda delvis)*.

Särskilt yttrande

Medelsanvändningen inom utgiftsområde 5

Holger Gustafsson och Jan-Erik Ågren (båda kd) anför:

Att avgöra i vilka länder som Sverige bör ha representation är en delikat uppgift. På grund av finansiella begränsningar kan ambassader ej hållas i alla världens länder, utan svåra val måste göras. De olika valen och prioriteringarna bör ha sin grund i den generella målsättningen för utrikespolitiken. Några viktiga principer bör enligt Kristdemokraterna beaktas. Det är viktigt att ha diplomatisk representation i alla kandidatländer till EU. De länder som får bilateralt bistånd från Sverige bör ha en svensk ambassad. För att främja en demokratisk utveckling bör vissa länder prioriteras särskilt. Vissa platser har även särskild strategisk betydelse.

Utifrån dessa principer förordar Kristdemokraterna att regeringen bör se över möjligheterna att öppna svenska utlandsmyndigheter i Slovakien, Malta, Cypern och Vitryssland. Generalkonsulatet i Istanbul och ambassaden i Windhoek bör bibehållas. Detta kan göras inom budgetramen för utgiftsområde 5. Regeringen bör utreda hur Sverige i ökad utsträckning kan dra nytta av den växande EU-diplomatin och om det finns utökade möjligheter till samordning mellan de nordiska länderna på sätt som redan genomförts i Berlin.

Förslag till fördelning av utgifter på utgifts- områdena 5 och 7 för åren 2001–2003 m.m.

Utgiftsområde 5 Utrikesförvaltning och internationell samverkan

Absoluta tal

	Bå 2001 <i>(mkr)</i>	Bå 2002 <i>(mkr)</i>	Bå 2003 <i>(mkr)</i>
Propositionen	2 908	2 881	2 926
Moderata samlingspartiet	2 820	2 769	2 811
Kristdemokraterna	2 908	2 881	2 926
Centerpartiet	2 908	2 881	2 926
Folkpartiet	2 908	2 881	2 926

Regeringens förslag och differenser gentemot detta

	Bå 2001 <i>(mkr)</i>	Bå 2002 <i>(mkr)</i>	Bå 2003 <i>(mkr)</i>
Propositionen	2 908	2 881	2 926
Moderata samlingspartiet	- 88	- 112	- 115
Kristdemokraterna	0	0	0
Centerpartiet	0	0	0
Folkpartiet	0	0	0

Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd

Absoluta tal

	Bå 2001 <i>(mkr)</i>	Bå 2002 <i>(mkr)</i>	Bå 2003 <i>(mkr)</i>
Propositionen	14 966	15 570	18 185
Moderata samlingspartiet	14 000	13 662	14 125
Kristdemokraterna	15 566	16 370	20 185
Centerpartiet	15 666	16 520	18 410
Folkpartiet	16 666	17 970	19 885

Regeringens förslag och differenser gentemot detta

	Bå 2001 <i>(mkr)</i>	Bå 2002 <i>(mkr)</i>	Bå 2003 <i>(mkr)</i>
Propositionen	14 966	15 570	18 185
Moderata samlingspartiet	- 966	- 1 908	- 4 060
Kristdemokraterna	+ 600	+ 800	+ 2000
Centerpartiet	+ 700	+ 950	+ 225
Folkpartiet	+ 1 700	+ 2 400	+ 1 700

Anm: Ovanstående båda tabeller är sinsemellan inte helt jämförbara på grund av beloppsavrundningar.

BILAGA 9Försvarsutskottets yttrande
2000/01:FöU1y

Utgiftsområde 6 Totalförsvar

Till finansutskottet

Finansutskottet har berett försvarsutskottet tillfälle att yttra sig över regeringens proposition 2000/01:1 Budgetpropositionen för 2001 såvitt avser förslag till utgiftsramar m.m., jämte motioner.

Försvarsutskottets överväganden

Regeringen

Utgiftsområde 6 Totalförsvar omfattar i enlighet med vad som anges i föreliggande proposition (volym 1, avsnitt 7.5) politikområdet Försvarspolitik respektive politikområdet Skydd mot olyckor. Politikområdet Försvarspolitik består av det militära försvaret och det civila försvaret. Politikområdet Skydd mot olyckor omfattar förebyggande, konsekvensbegränsande och skadeavhjälpande åtgärder avseende olyckor. Politikområdet Skydd mot olyckor begränsas till att omfatta verksamheter som bedrivs av myndigheter inom utgiftsområde 6 Totalförsvar. Kustbevakningens verksamhet kommer fr.o.m. 2001 att tillhöra flera politikområden, men myndigheten har sitt anslag under utgiftsområde 6 Totalförsvar och politikområdet Skydd mot olyckor.

Ramen för utgiftsområdet föreslås år 2001 uppgå till 46 530 miljoner kronor. För åren 2002 och 2003 beräknas preliminärt 45 508 respektive 44 513 miljoner kronor.

- År 2001 46 530 miljoner kronor
- År 2002 45 508 miljoner kronor
- År 2003 44 513 miljoner kronor

Motionerna

Moderata samlingspartiet anser i Fi208 att försvaret inte bara skall klara dagens hot, utan också måste anpassas för att kunna möta morgondagens osäkerhet. Våra möjligheter att anpassa försvaret för att verka i olika situationer skall enligt motionärerna skapa reella möjligheter att använda det som en del i säkerhetspolitiken. Försvaret bör därför i huvudsak utvecklas på samma nivå som under de två senaste försvarsbeslutsperioderna.

Anslaget för att finansiera internationell verksamhet som bedrivs vid en insats bör i enlighet med tidigare moderata förslag ligga utanför utgiftsområdet.

Kristdemokraterna framhåller i Fi209 att de motsätter sig de omfattande nedskärningar av Försvarsmaktens fredsorganisation som riksdagen beslutat på förslag av regeringen och Centerpartiet.

Internationell verksamhet är ett medel att utveckla och stärka även Sveriges nationella försvarsförmåga. På sikt bör därför en sådan samverkansförmåga nås att alla svenska insatsförband kan ingå i Natoleda krishanteringsinsatser. För att stärka Sveriges förmåga att bidra till internationell fred och säkerhet avsätter *Kristdemokraterna* 500 miljoner kronor mer än regeringen per år under åren 2001–2003. Vidare bör Kustbevakningens resurser stärkas med ytterligare 50 miljoner kronor per år.

Mot den bakgrunden bör utgiftsramen för utgiftsområde 6 ökas med 550 miljoner kronor mer för vart och ett av åren 2001–2003.

Folkpartiet liberalerna redovisar i Fi211 att de inte avviker från regeringens förslag för år 2001. För åren 2002 och 2003 föreslår Folkpartiet att utgiftsområdet ökas med 1 miljard resp. 2 miljarder.

Försvarsutskottet

Vänsterpartiet, Centerpartiet och Miljöpartiet de gröna delar regeringens uppfattning om totalförsvarsutgifterna åren 2001–2003. Förslagen ser sammanfattningsvis ut på följande vis:

Miljoner kronor	År 2001	År 2002	År 2003
Regeringen (samt v, c och mp)	46 530	45 508	44 513
Moderata samlingspartiet ¹	+ 1 043	+ 1 673	+ 2 649
Kristdemokraterna	+ 550	+ 550	+ 550
Folkpartiet liberalerna	-	+ 1 000	+ 2 000

¹ M:s förslag till utgiftsram omfattar inte anslaget till Fredsfrämjande truppinsatser.

Försvarsutskottet erinrar om att nu gällande försvarsbeslutsperiod omfattar åren 1997–2001. I samband med den säkerhetspolitiska kontrollstation som genomfördes våren 1999 beslutade riksdagen bl.a. om de ekonomiska riktlinjerna för utgiftsområdet under perioden 2000–2004.

Utskottet har vid flera tillfällen behandlat förslag från Moderata samlingspartiet att föra över utgifterna för Fredsfrämjande truppinsatser till utgiftsområde 7 Internationellt bistånd. Riksdagen beslutade redan våren 1996 att dessa skall finansieras inom utgiftsområde 6 Totalförsvar. Någon omprövning av detta bör enligt utskottet inte ske inför beredningen av budgeten för år 2001.

Försvarsutskottet anser sålunda att regeringens förslag beträffande ram för utgiftsområde 6 Totalförsvar för år 2001 och preliminära ramar för 2002–2003 bör bifallas av riksdagen. Motionerna Fi208, Fi209 och Fi211 bör därför avslås i dessa delar.

Kustbevakningen bedriver verksamhet inom politikområdena Skydd mot olyckor, Rättsväsende, Skatt, tull och exekutionsväsende, Livsmedelspolitik, Transportpolitik samt Miljöpolitik. Anslaget till Kustbevakningen finns inom utgiftsområde 6 Totalförsvaret.

Målen och inriktningen inom sex olika politikområden, inom vilka Kustbevakningen bedriver sin verksamhet, skall således fastställas inom ett utgiftsområde och där avvägas mot andra ändamål. Enligt utskottet är det rimligt att hålla samman beredning och beslut om såväl ambitionsnivån för en viss verksamhet som för finansiering av denna i ett utskott.

Utskottet anser det lämpligt att riksdagen gör en samlad utvärdering av och bedömning om lämpligheten av att ambitionsnivån för en verksamhet – t.ex. Kustbevakningen – bestäms inom ett eller flera politikområden som ligger utanför det utgiftsområde – i detta fall utgiftsområdet Totalförsvaret – som skall finansiera verksamheten.

Stockholm den 26 oktober 2000

På försvarsutskottets vägnar

Henrik Landerholm

I beslutet har deltagit: Henrik Landerholm (m), Tone Tingsgård (s), Christer Skoog (s), Karin Wegestål (s), Stig Sandström (v), Åke Carerö (kd), Olle Lindström (m), Rolf Gunnarsson (m), Ola Rask (s), Håkan Juholt (s), Berit Jóhannesson (v), Margareta Viklund (kd), Anna Lilliehöök (m), Lars Ångström (mp), Erik Arthur Egervärn (c), Runar Patriksson (fp) och Laila Bäck (s).

Avvikande meningar

Henrik Landerholm, Olle Lindström, Rof Gunnarsson och Anna Lilliehöök (alla m) anför:

Förhoppningen att försvaret snabbt och enkelt skall kunna ”anpassas” kan inte vara ett motiv för en massiv och ensidig nedrustning. Planeringsförutsättningen ”inget krig under de närmaste tio åren” är inte hållbar. Kraven på svenskt deltagande i internationella insatser kommer inte att minska. Försvaret bör således utvecklas i huvudsak på samma ekonomiska nivå som under den senaste försvarsbeslutsperioden. En långsiktig nivå avseende drift, vidmakthållande och investeringar samt forskning och utveckling på ca 41 000 000 000 kr eftersträvas. Inför det kommande heltäckande försvarsbeslutet bör en annorlunda indelning av anslagen 6:1 Förbandsverksamhet och beredskap m.m. och 6:3 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling övervägas.

Anslaget 6:2 Fredsfrämjande truppinsatser skall enbart omfatta kostnader i samband med insatser och helt finansieras utanför försvarsanslaget. De framtida behoven av befolkningsskydd skall utredas. I avvaktan på att nästa heltäckande försvarsbeslut och att uppgifter och effektmål för totalförsvarets samlade ledning har beslutats av riksdagen bör anslagen behållas på nuvarande nivå. Inga nya uppgifter har tillförts Kustbevakningen. Såväl nuvarande anslagsnivå som riksdagens verksamhetsinriktning för kustbevakningen bör behållas.

Vi anser att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. Riksdagen anvisar i enlighet med vad som i motionen anförs till utgiftsområde 6 Totalförsvaret 47 573 miljoner kronor (exklusive anslaget 6:2 Fredsfrämjande truppinsatser).

Åke Carnerö och Margareta Viklund (båda kd) anför:

Internationellt säkerhetssamarbete är ett medel för att även utveckla och stärka vår nationella försvarsförmåga. En väl utvecklad förbandsverksamhet ger den kompetens som krävs för att förbanden skall kunna nå hög operativ förmåga i framtida insatsmiljöer. Genom ett fördjupat PFF-samarbete förbättras de svenska förbandens internationella samarbets- och samverkansförmåga. På sikt bör sådan samverkansförmåga nås att alla operativa insatsförband kan ingå i Natoledda krishanteringsinsatser.

För att stärka Sveriges förmåga att bidra till fred och säkerhet i Europa och dess närhet genom att delta i internationell fredsfrämjande och humanitär verksamhet avsätter Kristdemokraterna 500 miljoner kronor per år utöver regeringens förslag i politikområdet Försvarspolitik under anslag 6:1 för åren 2001, 2002 och 2003.

För att långsiktigt kunna möta utökade krav på internationell verksamhet, gränskontroll genom den operativa Schengenanslutningen och miljöräddningstjänst till sjöss bör Kustbevakningens resurser förstärkas. Kristdemokraterna avsätter i politikområdet Skydd mot olyckor 50 miljoner kronor per år utöver regeringens förslag under ramanslag 7:1 Kustbevakningen för detta ändamål. Mot bakgrund av dessa förslag bör ramen för utgiftsområde 6 justeras upp med totalt 1 650 miljoner kronor under åren 2001 till 2003, eller 550 miljoner kronor för vart och ett av åren 2001, 2002 och 2003.

Runar Patriksson (fp) anför:

Folkpartiets politik har länge sammanfattats i orden ”ett smalare men vassare försvar”. Försvarsbeslutet våren 2000 gör försvaret smalare, men tyvärr inte tillräckligt mycket vassare. Vi har accepterat sänkningen av försvarsramen men anser – i likhet med vad vi gjorde när försvarsförhandlingarna avbröts – att det så kallade omställningsbidraget måste vara större.

Utöver regeringens föreslagna anslag vill Folkpartiet anslå ytterligare tre miljarder kronor i omställningsbidrag för åren 2002–2003. På så sätt skulle den modernisering av försvaret vi anser nödvändig möjliggöras. Viktiga delar

i en sådan modernisering är *dels* materiell förnyelse såsom t.ex. elektroniska motmedel, nytt robotsystem för luftförsvaret och attackhelikoptrar, *dels* ett nytt värnpliktsystem, som bygger på en könsneutral värnplikt och bl.a. annat ökar möjligheterna att ha personal med specialkompetenser snabbt tillgänglig för internationella insatser och *dels* kraftigt utökade resurser för internationella fredsbevarande insatser i t.ex. FN- eller EU-regi.

Lars Ångström (mp) anför:

Med undantag för åren 1990–1991 har Sveriges utgifter för ett militärt försvar aldrig varit högre än under 1999. Samtidigt råder stor enighet om, såväl politiskt som i militärledningen, att något militärt invasionshot inte existerar, varken nu eller under överskådlig framtid.

Det är därför med tillfredsställelse Miljöpartiet konstaterat att regeringen och en riksdagsmajoritet numera delar vår uppfattning att även Sverige skall minska sina militärutgifter och inleda en avveckling av invasionsförsvaret. Trots det innehåller den statsbudget som Miljöpartiet står bakom otidsenligt höga nivåer på militärutgifterna. Under år 2001 kommer vi att betala rekordhöga 42,5 miljarder av totalförsvarsbudgetens 45,5 miljarder till det militära.

Denna grova felprioritering av landets ekonomiska resurser är ett resultat av försvarsuppgörelsen mellan Centern och Socialdemokraterna 1996. Det var först den 30 mars 2000 som en riksdagsmajoritet beslutade om militära utgiftsminskningar och överföring av resurser till sjukvården som Miljöpartiet krävt. Men de kommer först 2002.

Grunden för vårt regeringssamarbete har varit en respekt för tidigare fattade beslut. Eftersom Centerpartiet och Socialdemokraterna inte varit förmögna att bryta sitt femåriga försvarsbeslut från 1996 som avser perioden 1997–2001, fortsätter det därför tyvärr att gälla också 2001. Miljöpartiets uppfattning är att det finns ett långt större utrymme för militära utgiftsminskningar i nästa försvarsbeslut.

BILAGA 10

Socialförsäkringsutskottets yttrande 2000/01:SfU1y

Ramar för utgiftsområdena 8, 10, 11 och 12 samt statsbudgetens inkomster

Till finansutskottet

Finansutskottet har den 21 september 2000 beslutat att bereda övriga utskott tillfälle att avge yttrande över proposition 2000/01:1 Budgetpropositionen för år 2001 (volym 1) i vad avser den ekonomiska politiken och förslag till statsbudget för budgetåret 2001, utgifternas fördelning på utgiftsområden och beräkningen av statsinkomsterna, låneramar (yrkandena 1–14 och 23–40) jämte motioner i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde. Budgetpropositionen är resultatet av ett samarbete mellan Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

De delar av propositionen som utskottet yttrar sig över är regeringens förslag till dels fördelning av statsbudgetens utgifter på utgiftsområdena 8, 10, 11 och 12, dels beräkningen av statsbudgetens inkomster i de delar som avser utskottets beredningsområde och regeringens förslag till ändringar i lagen (1994:1920) om allmän löneavgift, lagen (1994:1744) om allmän pensionsavgift, lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension och lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift (lagförslag 3.4, 3.6, 3.7 och 3.8).

Yttrandet omfattar också beräkningen av utgifter för ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten.

Utskottet yttrar sig vidare i motsvarande delar över följande motioner

Fi208 yrkandena 5–7 av Bo Lundgren m.fl. (m)

Fi209 yrkandena 5–7 av Alf Svensson m.fl. (kd)

Fi210 yrkandena 3–5 av Lennart Daléus m.fl. (c)

Fi211 yrkandena 5, 6 och 8 av Lars Leijonborg m.fl. (fp)

Sk313 yrkandena 4–6 och 25 av Carl Fredrik Graf m.fl. (m)

Sk321 yrkandena 18, 24 och 25 av Lennart Daléus m.fl. (c)

Sk323 yrkandena 1 och 22–24 av Alf Svensson m.fl. (kd)

N324 yrkande 6 av Alf Svensson m.fl. (kd)

Utgiftsområde 8 Invandrare och flyktingar

Propositionen

Utgiftsområdet omfattar fyra politikområden: Integrationspolitik, Storstadspolitik, Migrationspolitik och Minoritetspolitik.

Inom integrationspolitiken behandlas frågor rörande invandrares introduktion, ersättning till kommunerna för mottagande av flyktingar samt frågor om svenskt medborgarskap. Vidare behandlas åtgärder för att den etniska och kulturella mångfalden i samhället skall tas till vara samt åtgärder för att förebygga och motverka etnisk diskriminering och främlingsfientlighet. Inom politikområdet finns även myndigheterna Integrationsverket, Ombudsmannen mot etnisk diskriminering samt Nämnden mot diskriminering.

Storstadspolitik är i sin tur ett tvärsektorielt politikområde och omfattar olika utvecklingsinsatser i storstadsområden. Anslag till storstadspolitiken finns också inom utgiftsområde 16, Utbildning och universitetsforskning.

Migrationspolitik innefattar flyktingpolitiken, invandring till Sverige, mottagande av asylsökande, utlänningars rätt att vistas i Sverige, internationellt arbete inom det migrationspolitiska området samt Migrationsverket och Utlänningsnämnden.

Slutligen omfattar utgiftsområde 8 även minoritetspolitiken, med frågor rörande skydd och stöd för de nationella minoriteterna och de historiska minoritetsspråken.

Regeringen föreslår i budgetpropositionen en mindre förändring av integrationspolitikens mål. Integrationspolitiken syftar enligt detta förslag till lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund, en samhällsgemenskap med samhällets mångfald som grund samt en samhällsutveckling som kännetecknas av ömsesidig respekt och tolerans och som alla oavsett bakgrund skall vara delaktiga i.

Storstadspolitikens mål är dels att ge storstadsregionerna goda förutsättningar för långsiktigt hållbar tillväxt och därmed bidra till att nya arbetstillfällen skapas såväl inom storstadsregionerna som i övriga delar av landet, dels att bryta den sociala, etniska och diskriminerande segregationen och därmed verka för jämlika och jämställda levnadsvillkor för storstädernas invånare.

Regeringen föreslår även för migrationspolitiken ett delvis nytt mål i budgetpropositionen. Målen för politikområdet är enligt förslaget att verka för att migrationen till och från vårt land skall ske i ordnade former, att asylrätten värnas i Sverige och i ett internationellt perspektiv, att den reglerade invandringen upprätthålls samt att harmoniseringen av flykting- och invandrapolitiken i EU ökar.

Målet för minoritetspolitiken föreslås även det i budgetpropositionen. Det överensstämmer med den inriktning som minoritetspolitiken givits genom riksdagens beslut om nationella minoriteter i Sverige (prop. 1998/99:143, bet. 1999/2000:KU6, rskr. 1999/2000:69). Målen för politiken är enligt förslaget att ge skydd och stöd för de nationella minoriteterna och stärka deras möjligheter till inflytande samt stödja de historiska minoritetsspråken så att de hålls levande.

Genom riksdagens beslut med anledning av 2000 års ekonomiska vårproposition (prop. 1999/2000:100, bet. 1999/2000:FiU20, rskr. 1999/2000:261) bestämdes ramen för år 2001 preliminärt till 4 875 miljoner kronor. I budgetpropositionen föreslås en utgiftsram på 4 942 miljoner kronor för budgetåret 2001. Skillnaden mellan det preliminära beslutet och regeringens förslag

förklaras av att det i budgetpropositionen görs ett antagande om ett ökat antal asylsökande och en snabbare ärendehantering vid Migrationsverket och Utlänningsnämnden, vilket sammantaget leder till att utgifterna för mottagandet av asylsökande minskar något och att utgifterna för kommunersättningarna ökar. I den nya utgiftsramen har också beaktats att sammanlagt 82,5 miljoner kronor av de 100 miljoner kronor, som anvisades i vårpropositionen till ett program för att öka sysselsättningen bland invandrare, överförs till utgiftsområdena 13, 16 och 24.

Den preliminära fördelningen för budgetåret 2002 föreslås beräknas till 4 683 miljoner kronor och för budgetåret 2003 till 4 717 miljoner kronor.

För budgetåret 2001 kommer regeringen att fortsätta att prioritera insatser som leder till ökad integration, och särskilda satsningar kommer att göras vad gäller sysselsättning och förbättrad introduktion. Bland annat föreslår regeringen att Integrationsverket under 2001 skall kunna ge kommunerna visst stimulansbidrag för att ta emot flyktingar som ursprungligen togs emot i storstäderna. Regeringen anför vidare att det är viktigt att fler personer med invandrarbakgrund deltar i den demokratiska processen. Nyligen har också en utredare tillsatts (Ku 2000:01) med uppdrag att beskriva och analysera fördelningen av makt och inflytande inom olika samhällsområden ur ett integrationspolitiskt perspektiv. Även insatser för att motverka diskriminering, främlingsfientlighet och rasism kommer att ha fortsatt hög prioritet. DO:s budget förstärks därför med 4 miljoner kronor.

Regeringen bedömer att antalet asylsökande kommer att öka med anledning av att Sverige blir operativ medlem i Schengensamarbetet i mars 2001. Anslaget till Migrationsverket kommer därför att förstärkas 2001-2003. Regeringen kommer även framdeles att följa Migrationsverkets produktivitetsutveckling och anser att Migrationsverkets prognosarbete bör utvecklas ytterligare.

Minoritetspolitiken är ett nytt politikområde och regeringen bedömer att verksamheten bör fortsätta att utvecklas i enlighet med intentionerna i den minoritetspolitiska propositionen (prop. 1998/99:143, bet. 1999/2000:KU6, rskr. 1999/2000:69).

Motionerna

Moderaterna

I motion Fi208 yrkandena 5 och 6 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en minskning av utgifterna för budgetåret 2001 med 578 miljoner kronor och för budgetåren 2002 och 2003 med 129 respektive 243 miljoner kronor.

Motionärerna konstaterar att regeringen vill fortsätta att anslå budgetmedel till vissa invandratäta bostadsområden i storstäderna. Enligt motionärerna bör i stället andra vägar prövas som innebär en mindre belastning på statsbudgeten. De förespråkar en social och geografisk rörlighet, som uppnås bl.a.

genom att bostadsmarknaden och arbetsmarknaden avregleras. Detta får i sin tur positiva effekter på integrationen, menar motionärerna.

Motionärerna är också tveksamma till Integrationsverket, och föreslår att 20 miljoner kronor överförs till Migrationsverket för budgetåret 2001. Vidare bör enligt motionärerna anslag 10:5, Ombudsmannen mot etnisk diskriminering, flyttas till utgiftsområde 14, Arbetsliv.

Kristdemokraterna

I motion Fi209 yrkandena 6 och 7 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en minskning för budgetåret 2001 med 344 miljoner kronor och för budgetåren 2002 och 2003 med 63 respektive 295 miljoner kronor.

Motionärerna avvisar höjningen med 305 miljoner kronor av anslag 11:1, Utvecklingsinsatser i storstadsregionerna, samt hela anslaget på 230 miljoner kronor för 2003, som regeringen beräknat i budgetpropositionen. Motionärerna föreslår också en nedläggning av Integrationsverket från den 1 juni 2001. Vissa av verkets uppgifter bör, enligt motionärerna, övertas av Migrationsverket, Ombudsmannen mot etnisk diskriminering samt av Riksförsäkringsverket.

Centerpartiet

I motion Fi210 yrkandena 4 och 5 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en minskning för budgetåret 2001 med 535 miljoner kronor och för budgetåren 2002 och 2003 med 386 respektive 513 miljoner kronor.

Motionärerna anför att de inte tror att regeringens utvecklingsinsatser i storstadsregionerna leder till några långsiktiga förändringar och att projektverksamheten riskerar att bli en del vid sidan av kommunernas ordinarie verksamheter. De föreslår därför en minskning av anslag 11:1 med 265 miljoner kronor. Vidare anføres att förkortade handläggningstider vid flyktingmottagandet och ökade insatser för att få människor i arbete möjliggör stora besparingar inom området. Slutligen bör, enligt motionärerna, Utlänningsnämnden avvecklas och asylärendena överföras till förvaltningsdomstolarna.

Folkpartiet

I motion Fi211 yrkandena 6 och 8 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en minskning för budgetåret 2001 med 442 miljoner kronor och för budgetåren 2002 och 2003 med 201 respektive 317 miljoner kronor.

Motionärerna anför att en dominerande del av de projekt som finansieras inom anslag 11:1, Utvecklingsinsatser i storstadsregionerna, inte har en tillfredsställande effektivitet och förankring bland de berörda. Enligt motionärerna kan därför en minskning av anslaget ske. Vidare anför motionärerna att integrationen inte är en process som kan styras uppifrån och att Integrationsverket därför kan läggas ned.

Utskottets bedömning

Utskottet har att ta ställning till dels förslag om utgiftsram för budgetåret 2001, dels förslag till preliminär fördelning av utgifterna för budgetåret 2002 och 2003. Förslagen redovisas i tabellen nedan. Beloppen anges i miljoner kronor.

År	Regeringen	m	kd	c	fp
2001	4 942	- 578	- 344	- 535	- 442
2002	4 683	- 129	- 63	- 386	- 201
2003	4 717	- 243	- 295	- 513	- 317

Målen för integrationspolitiken uppnås endast i begränsad omfattning genom insatser inom integrationspolitiken. Av stor betydelse för hur de integrationspolitiska målen uppnås är de insatser som sker inom den generella politiken. Utskottet noterar att en särskild satsning på sysselsättning och förbättrad introduktion görs. Satsningen är bred och spänner över flera utgiftsområden, vilket gör att en del av de i vårpropositionen anvisade medlen överförs till utgiftsområdena 13, 16 och 24. Utskottet finner ingen anledning att här göra någon annan bedömning än regeringen. Ett ökat antal asylsökande och en snabbare ärendehantering vid Migrationsverket och Utlänningsnämnden leder enligt regeringens bedömning till att utgifterna för asylsökande minskar något medan utgifterna för kommunersättningarna ökar. Utskottet finner utifrån detta det rimligt att utgiftsramen jämfört med vårpropositionen utökas enligt regeringens förslag.

I övrigt noterar utskottet att arbetet mot rasism, främlingsfientlighet och etnisk diskriminering fortsätter och att DO:s anslag förstärks med 4 miljoner kronor. Utskottet anser att anslaget till DO bör vara kvar inom utgiftsområde 8. Vidare delar utskottet regeringens bedömning om vikten av ett långsiktigt utvecklingsarbete i storstadsregionerna och ställer sig därför bakom de fortsatta satsningarna inom storstadspolitiken. Utskottet noterar även att Migrationsverkets budget förstärks mot bakgrund av antagandet om ett ökat antal asylsökande, med anledning bl.a. av Sveriges inträde som operativ medlem i Schengensamarbetet i mars 2001.

Enligt utskottet finns det inte skäl att göra annan bedömning än regeringen vad gäller utgiftsramen, och utskottet godtar därför regeringens förslag till utgiftsram för budgetåret 2001 samt förslag till preliminär fördelning av utgifterna för budgetåren 2002 och 2003. Utskottet tillstyrker regeringens förslag och avstyrker motionerna Fi208 yrkandena 5 och 6, Fi209 yrkandena 6 och 7, Fi210 yrkandena 4 och 5 samt Fi211 yrkandena 6 och 8.

Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp

Propositionen

Utgiftsområdet omfattar politikområdet Ersättning vid arbetsoförmåga. Politikområdet omfattar sjukpenning, rehabilitering, närståendepenning, förtidspension, ersättning vid handikapp samt arbets- och kroppsskador, området kostnader för sysselsättning av vissa förtidspensionärer samt anslagen för Riksförsäkringsverket och de allmänna försäkringskassorna.

I propositionen föreslås att målen för politikområdet skall vara att en större del av befolkningen i arbetsför ålder skall ha förmågan att arbeta och att personer som inte har förmågan att arbeta skall ges en levnadsstandard som är anpassad till den ekonomiska utvecklingen i samhället.

Genom riksdagens beslut med anledning av vårpropositionen bestämdes ramen för utgiftsområdet för år 2001 preliminärt till 100 075 miljoner kronor. I budgetpropositionen föreslås en utgiftsram på 101 950 miljoner kronor för budgetåret 2001. I förhållande till 2000 års ekonomiska vårproposition har således utgiftsramen höjts med ca 1,9 miljarder kronor. Enligt budgetpropositionen beror ökningen framför allt på ökade utgifter för förtidspension, men även ökade utgifter för sjukpenning och rehabilitering bidrar till den höjda nivån.

Den preliminära fördelningen för budgetåret 2002 föreslås beräknas till 104 402 miljoner kronor och för budgetåret 2003 till 107 345 miljoner kronor. Regeringen har tillsatt en arbetsgrupp som har till uppgift att skapa en struktur på ohälsområdet som är tillräckligt kraftfull för att avsevärt öka människors möjligheter att delta i arbetslivet. Syftet är att bryta utvecklingen mot ökad sjukfrånvaro och i förlängningen fler förtidspensioner. Det skall ske genom förebyggande åtgärder, förbättrad arbetsmiljö, bättre rehabilitering och effektivare försäkringssystem. En första delrapport, Ett föränderligt arbetsliv på gott och ont (Ds 2000:54), har lämnats. Resultatet av arbetet med att utarbeta en handlingsplan skall slutredovisas senast den 1 december 2000 och en proposition föreläggas riksdagen under hösten 2001 med ikraftträdande 2003.

Avsikten är att ett förslag om ett reformerat ersättningssystem vid långvarig eller varaktig medicinskt grundad nedsättning av arbetsförmågan skall kunna lämnas till riksdagen under våren 2001. De nya reglerna skall, med hänsyn till genomförandet av det reformerade ålderspensionssystemet, träda i kraft den 1 januari 2003.

Med anledning av kostnadsutvecklingen inom sjukförsäkringen beslutade regeringen i juni 1999 att utse en särskild utredare (dir. 1999:54). Utredaren har den 15 augusti 2000 överlämnat delbetänkandet Sjukförsäkringen – basfakta och utvecklingsmöjligheter (SOU 2000:72). Utredaren skall slutredovisa sitt uppdrag senast den 1 december 2000. I juni 1999 beslutade regeringen även att utse en särskild utredare (dir. 1999:44) med uppdrag att se över den arbetslivsinriktade rehabiliteringen. Utredarens förslag har redovi-

sats den 30 augusti 2000 i betänkandet Rehabilitering till arbete (SOU 2000:78).

I propositionen anges att regeringen är medveten om att bl.a den ökade administrationen av sjukpenningen har krävt ökade resurser och att de medel som anslås för försäkringskassorna kan visa sig vara otillräckliga. Regeringen avser att följa utvecklingen noga och vid behov tillskjuta medel på den tilläggsbudget som presenteras i samband med vårpropositionen 2001.

Motionerna

Moderaterna

I motion Fi208 yrkandena 5 och 6 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en minskning av utgiftsramen för budgetåret 2001 med 11 340 miljoner kronor och för budgetåren 2002 och 2003 med 13 860 respektive 16 490 miljoner kronor.

Enligt motionärerna måste den nuvarande kostnadsutvecklingen inom sjukförsäkringen hejdas. Detta kräver en rad olika samverkande åtgärder som dels berör ersättningsnivåer inom försäkringen, dels förbättrade sjukskrivningsmetoder, dels ett samlat kostnads- och resursansvar hos försäkringskassorna för rehabiliteringen. I motionen föreslås därför att kompensationsnivån i sjukförsäkringen skall vara 75 % av den sjukpenninggrundande inkomsten. Vidare bör fr.o.m. den 1 januari 2001 en andra karensdag införas den åttonde sjukdagen. Sjukpenninggrundande inkomst bör beräknas på ett genomsnitt av de senaste 24 månadernas inkomst och räknas upp med basbeloppet. Förbättrad utbildning i försäkringsmedicin bör införas för såväl AT-läkare som ST-läkare. Enligt motionärerna skulle detta bidra till att minska sjukförsäkringskostnaderna. I motionen föreslås att försäkringskassan skall få det finansiella ansvaret för rehabilitering med möjlighet att upphandla rehabiliteringstjänster från såväl andra landsting än det egna som från privata entreprenörer och utomlands. Vidare bör de bra exemplen från FINSAM- och SOCSAM-försöken tillämpas och erfarenheterna från finansiell samordning tillvaratas i hela landet. Sjukskrivningar orsakade av trafikolyckor bör bekostas av trafikförsäkringen. När det gäller arbetsskadeförsäkringen bör denna stegvis reformeras. I ett första steg bör den brytas ut ur statsbudgeten och avgifterna anpassas efter arbetsgivarnas benägenhet att orsaka arbetsskador. I ett andra steg bör försäkringen privatiseras.

Kristdemokraterna

I motion Fi209 yrkandena 6 och 7 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en minskning av utgiftsramen för budgetåret 2001 med 5 880 miljoner kronor och för budgetåren 2002 och 2003 med 6 795 respektive 8 675 miljoner kronor.

Motionärerna föreslår att sjukförsäkringen bör innehålla två karensdagar med ett högriskskydd på tio dagar per år. Vidare bör sjukpenninggrundande inkomst beräknas på genomsnittsinkomsten under de två senaste åren och

skattepliktiga förmåner liksom semesterersättning vara sjukpenninggrundande. I motionen anges att pengar som i dag går till passiv sjukskrivning i stället bör kunna användas över hela landet för vård och rehabilitering. Förutom samordning behövs kompetens- och resursförstärkning till arbetslivsriktad rehabilitering och ökad kompetens inom hela försäkringsadministrationen. Motionärerna anser att förslagen i utredningen Rehabilitering till arbete - en reform med individen i centrum (SOU 2000:78) i alla väsentliga huvuddrag bör genomföras från den 1 juli 2001. Förslagen ger en ökad totalkostnad det första året men lägre totalkostnader därefter. Kompetens- och kvalitetshöjningen inom socialförsäkringsadministrationen säkrar rättstryggheten och minskar kostnaderna inom sjukförsäkringen. Slutligen anser motionärerna att samtliga personskadekostnader till följd av trafikolyckor skall överföras till trafikförsäkringen.

Centerpartiet

I motion Fi210 yrkandena 4 och 5 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en minskning av utgiftsramen för budgetåret 2001 med 4 693 miljoner kronor och för budgetåren 2002 och 2003 med 5 270 respektive 5 800 miljoner kronor.

Motionärerna anser att passiva ersättningar måste ersättas med aktiva insatser. Kostnaderna för sjukförsäkringen minskar bl.a. genom att rehabiliteringen knyts till individen genom finansiell samordning och att sjuklöneperioden inom den offentliga sektorn förlängs till två månader. Vidare anser motionärerna att i princip skall ingen person under 30 år beviljas förtidspension.

Folkpartiet

I motion Fi211 yrkandena 6 och 8 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en minskning av utgiftsramen för budgetåret 2001 med 4 740 miljoner kronor och för budgetåren 2002 och 2003 med 6 035 respektive 7 880 miljoner kronor.

Enligt motionärerna bör närståendevården förbättras bl.a. genom att rätten till förmånen och den därtill kopplade ledigheten förlängs från 60 till 120 dagar. Motionärerna anser att den del av sjukförsäkringens kostnader som hänför sig till trafikskador bör bäras av trafikförsäkringen. Aktiva åtgärder måste vidtas för att stärka rehabiliteringen och försäkringskassorna bör tillföras ytterligare medel för att kunna ge en effektivare rehabilitering och bättre övervaka utnyttjandet av socialförsäkringarna. Detta ger besparingar för sjukförsäkringen och förtidspensionerna. Slutligen anser motionärerna att finansiell samordning mellan sjukförsäkring och sjukvård kan ge betydande besparingar i sjukförsäkringen.

Utskottets bedömning

Utskottet har att ta ställning till dels förslag till utgifter för budgetåret 2001, dels förslag till preliminär fördelning av utgifterna för budgetåren 2002 och 2003. Förslagen redovisas i tabellen nedan. Beloppen anges i miljoner kronor.

År	Regeringen	m	kd	c	fp
2001	101 950	- 11 340	- 5 880	- 4 693	- 4 740
2002	104 402	- 13 860	- 6 795	- 5 270	- 6 035
2003	107 345	- 16 490	- 8 675	- 5 800	- 7 880

Sjukpenningkostnaderna ökade kraftigt under slutet av 1998, dock från en relativt låg nivå. Ökningen har fortsatt under 1999 och 2000. Kostnaderna för sjukpenningen (exklusive ålderspensionsavgiften) uppgick 1999 till 24 219 miljoner kronor, vilket är en ökning med 30 % jämfört med 1998. Utfallet för anslag Sjukpenning och rehabilitering m.m. för 1999 uppgick till 27 858 miljoner kronor. Utgiftsprognosen för anslaget för 2000 uppgår till 36 525 miljoner kronor. Kostnadsökningen beror främst på en ökning av antalet ersatta dagar, men även på en ökning av medelersättningen.

Utskottet kan konstatera att trots att ökningstakten avtagit något under 2000 finns det för närvarande inget som tyder på att utgifterna kommer att minska under de närmaste åren.

Den kraftiga ökningen av antalet långa sjukfall under de senaste åren har lett till en ökning av antalet nybeviljade förtidspensioner och sjukbidrag under senare delen av 1999 och 2000. Utvecklingen pekar på att utgifterna härför kommer att överskrida tidigare beräknade anslagsbelopp.

Utskottet har tidigare uttalat att kostnadsutvecklingen inom sjukförsäkringen inger stark oro. De bakomliggande orsakerna måste analyseras ingående så att utvecklingen på längre sikt kan bedömas och att man därmed så långt möjligt undviker oförutsedda utgiftsökningar som nödvändiggör snabba ingrepp och förändringar i ersättningssystemen. Utskottet har även påtalat vikten av att ett helhetsgrepp tas kring frågorna och att kommande förslag bör samordnas. Enligt utskottets mening är det viktigt att utvecklingen med ökade utgifter för sjukförsäkringen inte medför att kostnaderna vältras över på enskilda genom försämrade förmåner. Vad gäller partiernas förslag till förändringar av sjukförsäkringen har utskottet också tidigare behandlat och avvisat flertalet av dessa, senast i yttrande över vårpropositionen (yttr. 1999/2000:SfU7y).

Inte minst med hänsyn till den enskildes situation är det viktigt att genom förebyggande åtgärder, förbättrad arbetsmiljö, bättre rehabilitering och effektivare försäkringssystem öka människors möjligheter att delta i arbetslivet. Enligt utskottets mening måste åtgärder sättas in för att bryta utvecklingen mot ökad sjukfrånvaro och i förlängningen fler förtidspensioner. Utskottet välkomnar därför den handlingsplan för att öka hälsan som regeringen aviserat till hösten 2001.

Anslaget för sjukpenning och rehabilitering m.m. har på tilläggsbudget för budgetåret 2000 anvisats 1,5 miljarder kronor i samband med vårpropositionen och nu i budgetpropositionen föreslås ytterligare 2,3 miljarder kronor. Utskottet kan konstatera att med nuvarande prognos kommer anslaget ändå att ha ett relativt stort negativt ingående överföringsbelopp 2001. Utskottet noterar också att det i propositionen anges att de medel som anslås för försäkringskassorna kan visa sig vara otillräckliga och att det eventuellt behöver tillskjutas ytterligare medel på tilläggsbudget i samband med vårpropositionen 2001.

Mot bakgrund av det anförda godtar utskottet regeringens förslag till utgiftsram för budgetåret 2001 liksom förslagen till preliminär fördelning av utgifterna för budgetåren 2002 och 2003. Motionerna Fi208 yrkandena 5 och 6, Fi209 yrkandena 6 och 7, Fi210 yrkandena 4 och 5 samt Fi211 yrkandena 6 och 8 avstyrks med det anförda.

Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Propositionen

Utgiftsområdet omfattar fr.o.m. budgetåret 2001 politikområdet Ekonomisk äldrepolitik. I politikområdet ingår samtliga anslag inom utgiftsområdet. Anslagen omfattar folkpension till ålderspensionärer som inte har rätt till tilläggs pension (ATP), folkpension och ATP i form av efterlevandepension, pensionstillskott såväl till ålderspension som till efterlevandepension, bostadstillägg till pensionärer (BTP) samt delpension.

I budgetpropositionen föreslås att målet för politikområdet skall vara att personer med låg eller ingen inkomstrelaterad pension skall garanteras ett värdesäkrat grundskydd. I propositionen framhålls att det nya ålderspensionssystemets grundläggande princip är den s.k. livsinkomstprincipen, dvs. att storleken på pensionen från det allmänna avgörs av hur mycket pengar man tjänar under hela livet och inte, som i ATP-systemet, inkomsterna under de femton bästa åren. Det nya systemet har dock ett grundskydd som ger god ekonomisk trygghet för alla.

I propositionen föreslås att ramen för utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom för budgetåret 2001 fastställs till 33 780 miljoner kronor. Vidare föreslås att riksdagen godkänner den preliminära fördelningen för budgetåret 2002 till 33 150 miljoner kronor och för budgetåret 2003 till 50 904 miljoner kronor.

Enligt propositionen beräknas andelen pensionärer med ATP öka de närmaste åren, och därmed blir färre pensionärer berättigade till pensionstillskott. Denna tendens till minskade utgifter uppvägs enligt regeringen av de förslag till förbättringar som föreslås för de pensionärer som är mest ekonomiskt utsatta. I budgetpropositionen föreslås att fr.o.m. den 1 januari 2001 skall boendekostnader upp till 4 500 kr per månad berättiga till BTP och att gränsen för skälig bostadskostnad vid beräkning av särskilt bostadstillägg till

pensionärer (SBTP) skall höjas från 5 200 till 5 700 kr per månad. I propositionen Anpassningar i ålderspensionssystemet inför 2001 m.m. (prop. 1999/2000:138) föreslås att den tillfälliga höjningen av nivåerna för beräkning av pensionstillskott och SBTP skall permanentas. I budgetpropositionen föreslås vad gäller SBTP att gränsen för skälig levnadsnivå fr.o.m. den 1 januari 2001 härutöver skall höjas med 6 procentenheter från 123,4 % till 129,4 % av prisbasbeloppet (pbb) för den som är ensamstående och från 102,4 % till 108,4 % av pbb för den som är gift.

Regeringen anger vidare att riksdagen med anledning av vårpropositionen beslutat att utgiftsområde 11 skall tillföras 30 miljoner kronor för att göra inkomstprövningen av änkepensionerna generösare och enklare. Den närmare utformningen skall beredas i samband med arbetet om ett nytt system för bostadsstöd till pensionärer. Härutöver anger regeringen att ytterligare 30 miljoner kronor tillskjuts det särskilda bostadstillägget och att regeringen därvidlag har för avsikt att återkomma till riksdagen under år 2001 med förslag. Enligt propositionen innebär förbättringarna en utgiftsökning med ca 200 miljoner kronor.

Beträffande år 2003 föreslås att ramen ökas med ca 17 500 miljoner kronor jämfört med vad som angavs i den ekonomiska vårpropositionen. Enligt regeringen finns det två huvudorsaker till denna kraftiga ökning. För det första förs utgifterna för den bosättningsbaserade delen av folkpensionen från ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten till utgiftsområde 11 och för det andra ersätts folkpension och pensionstillskott av garantipension enligt de reformerade ålderspensionsreglerna.

Motionerna

Moderaterna

I motion Fi208 yrkandena 5 och 6 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en ökning av utgiftsramen för budgetåret 2001 med 445 miljoner kronor och för budgetåren 2002 och 2003 med 555 miljoner kronor respektive 565 miljoner kronor

I stället för att höja BTP föreslår motionärerna en höjning av gränsen för skälig levnadskostnad till 135,4 % av pbb för den som är ensamstående och till 114,4 % av pbb för den som är gift. För dem som var pensionärer under perioden 1993–1998 beräknades folkpensionen på ett basbelopp minskat med 2 %. För att kompensera dessa pensionärer föreslår motionärerna att folkpensionen under den kommande sexårsperioden beräknas på prisbasbeloppet förhöjt med 2 procentenheter. Förslaget innebär enligt motionärerna att 1993 års innehållna pensioner betalas ut år 2001, 1994 års innehållna pensioner år 2002 osv.

Motionärerna anser också att änkepensionerna fr.o.m. den 1 januari 2001 skall återställas till den nivå som gällde före den 1 april 1997.

Kristdemokraterna

I motion Fi209 yrkandena 6 och 7 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en ökning av utgiftsramen för budgetåret 2001 med 1 806 miljoner kronor och för budgetåren 2002 och 2003 med 1 820 miljoner kronor respektive 900 miljoner kronor.

Motionärerna anser att änkepensionerna inte skall inkomstprövas samt att omställningspensionen bör utges under tolv månader. Vidare föreslår motionärerna ett höjt pensionstillskott med 200 kr per månad åren 2001 och 2002. Fritidsfastighet skall inte ingå i årsinkomsten vid beräkning av BTP.

Centerpartiet

I motion Fi210 yrkandena 4 och 5 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en ökning av utgiftsramen för budgetåret 2001 med 341 miljoner kronor och för budgetåren 2002 och 2003 med 359 miljoner kronor respektive 1 000 miljoner kronor.

Motionärerna föreslår en höjning av pensionstillskottet med 3 000 kr per år i stället för den av regeringen föreslagna höjningen av BTP. En generell höjning av pensionstillskottet kommer enligt motionärerna fler låginkomstpensionärer till del, däribland många äldre kvinnor.

Folkpartiet

I motion Fi211 yrkandena 6 och 8 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en ökning av utgiftsramen för budgetåret 2001 med 835 miljoner kronor och för budgetåren 2002 och 2003 med 840 miljoner kronor respektive 850 miljoner kronor.

Motionärerna anser att änkepensionerna inte bör inkomstprövas och att tiden för omställningspension bör förlängas till 12 månader. Fritidsfastighet skall inte ingå i årsinkomsten vid beräkning av BTP.

Utskottets bedömning

Utskottet har att ta ställning till dels förslag till utgiftsram för budgetåret 2001, dels förslag till preliminär fördelning av utgifterna för budgetåren 2002 och 2003. Förslagen redovisas i tabellen nedan. Beloppen anges i miljoner kronor.

År	Regeringen	m	kd	c	fp
2001	33 780	+ 445	+ 1 806	+ 341	+ 835
2002	33 150	+ 555	+ 1 820	+ 359	+ 840
2003	50 904	+ 565	+ 900	+ 1 000	+ 850

I propositionen anför regeringen att vid saneringen av statens finanser gjordes omfattande besparingar som även drabbade pensionärerna. Besparingarna bestod av såväl generella åtgärder genom en begränsad uppräknings av prisbasbeloppet som mer selektiva förändringar i form av försämrade regler för

bostadstillägg till pensionärer m.m. För att försämringarna inte skulle slå mot de mest utsatta pensionärerna har riktade förbättringar genomförts i form av förbättrat särskilt bostadstillägg och höjt pensionstillskott. Senare har förbättringar gjorts i form av dels förbättrat bostadstillägg, dels att pensionerna fr.o.m. år 1999 beräknas utan minskning av prisbasbeloppet.

I departementspromemorian Sämre för mig Bättre för oss (Ds 1999:5) belyses effekterna av saneringsprogrammet för ålderspensionärernas inkomststandard. Av promemorian framgår att pensionärerna som kollektiv har ökat sin inkomststandard, både i reala termer och i förhållande till andra grupper. På individnivå föreligger dock stora skillnader vad gäller det ekonomiska utfallet, vilket kan förklaras bl.a. av att de nytillträdande pensionärerna i genomsnitt har högre ATP-poäng. På individnivå har pensionärerna varit med och delat bördan av 1990-talets ekonomiska saneringsprogram.

Den tidigare begränsade uppräknings av basbeloppet har fortfarande den effekten att prisbasbeloppet är ca 2 % lägre än vad som annars skulle varit fallet, men i och med det reformerade ålderspensionssystemet får prisbasbeloppet en mer begränsad roll eftersom inkomstrelaterade pensioner kommer att följsamhetsindexeras. I den nämnda propositionen 1999/2000:138 föreslås att ATP skall följsamhetsindexeras fr.o.m. år 2002 (bet. 2000/01:SfU4). Enligt regeringen innebär detta med stor sannolikhet att ATP kommer att räknas upp reallt år 2002, vilket ytterligare minskar effekten av den tidigare reduceringen av basbeloppet. Vad gäller efterlevandeförmåner vill utskottet också erinra om att utgiftsområde 11 skall tillföras ytterligare 30 miljoner kronor för att göra inkomstprövningen av änkepensionen generösare och enklare och att riksdagen beslutat förlänga tiden för omställningspension från sex till tio månader fr.o.m. år 2003 samt att regeringen anfört att fr.o.m. år 2005 bör tiden förlängas till tolv månader. Utskottet vill i sammanhanget erinra om att utskottet i betänkande 1999/2000:SfU13 Efterlevandepensioner och efterlevandestöd till barn förutsatt att regeringen återkommer med förslag till riksdagen om det visar sig ekonomiskt möjligt att tidigarelägga den aviserade förlängningen av den inledande omställningspensionen till tolv månader.

Utskottet ser med tillfredsställelse att regeringen nu föreslår fortsatta satsningar på att förbättra pensionärernas ekonomi. De föreliggande förslagen i form av bl.a. förbättringar av bostadsstödet innebär att de inom pensionärskollektivet som har de lägsta inkomsterna, däribland många kvinnor, får en höjd ekonomisk standard. Oaktat de satsningar som gjorts och nu föreslås för att förbättra pensionärernas ekonomi förutsätter utskottet att regeringen även fortsättningsvis följer utvecklingen av pensionärernas ekonomiska situation. Utskottet har inget att erinra mot regeringens beräkningar. Utskottet tillstyrker den av regeringen föreslagna utgiftsramen för budgetåret 2001 samt den preliminära fördelningen av utgifterna för budgetåren 2002 och 2003. Utskottet avstyrker i denna del motionerna Fi208 yrkandena 5 och 6, Fi209 yrkandena 6 och 7, Fi210 yrkandena 4 och 5 samt Fi211 yrkandena 6 och 8.

Utgiftsområde 12

Propositionen

Politikområdet Ekonomisk familjepolitik omfattar utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn och anslag 21:1 Bostadsbidrag inom utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande. Statens övriga stöd till barnfamiljerna ingår i politikområdet Utbildningspolitik och utgörs av studiebidragen (utgiftsområde 15) och maxtaxa inom barnomsorgen (utgiftsområde 16).

I utgiftsområde 12 ingår allmänna barnbidrag inklusive flerbarnstillägg och förlängt barnbidrag, föräldraförsäkring inklusive havandeskapspenning, underhållsstöd, bidrag till kostnader för internationella adoptioner, barnpension i form av folkpension och ATP, vårdbidrag till funktionshindrade barn och pensionsrätt för barnår.

I propositionen föreslås att målet för politikområdet Ekonomisk familjepolitik skall vara att minska skillnaderna i de ekonomiska villkoren mellan familjer med och utan barn.

Genom riksdagens beslut med anledning av 2000 års ekonomiska vårproposition bestämdes ramen för utgiftsområde 12 för budgetåret 2001 preliminärt till 48 172 miljoner kronor. I budgetpropositionen föreslås nu en utgiftsram på 47 747 miljoner kronor för budgetåret 2001. Skillnaden mellan det preliminära beslutet och regeringens förslag förklaras i huvudsak med att barnafödandet nu beräknas bli lägre.

Den preliminära fördelningen för budgetåret 2002 föreslås beräknas till 48 930 miljoner kronor och för budgetåret 2003 till 50 756 miljoner kronor.

Vid beräkningarna har beaktats regeringens förslag att höja barnbidraget med 100 kr per barn och månad fr.o.m. den 1 januari 2001 och en motsvarande höjning av flerbarnstillägget. Vidare har beaktats förslagen att höja adoptionsbidraget till 40 000 kr per barn liksom att rätten till underhållsstöd skall inträda först månaden efter den månad föräldrarna flyttat isär. Även effekterna av regeringens förslag i proposition 1999/2000:118 om underhållsstöd vid växelvis boende har beaktats. Sistnämnda förslag beräknas ge minskade utgifter för underhållsstödet med 50 miljoner kronor per år. Eftersom förslaget beräknas kunna tillämpas för underhållsstöd som avser tid efter den 31 mars 2001 innebär det en besparing på underhållsstödet år 2001 med 37,5 miljoner kronor.

Enligt vad som anges i propositionen avser regeringen att under hösten 2000 återkomma till riksdagen med proposition med förslag om vissa förändringar i föräldraförsäkringen. Bland annat skall de s.k. kontaktdagarna återinföras och föräldrapenning förlängas med 30 ersättningsdagar motsvarande föräldrarnas sjukpenninggrundande inkomst. Inom ramen för en sådan förlängning avser regeringen att föreslå att 60 dagar reserveras för respektive förälder. Förslagen beräknas medföra ökade utgifter med 60 miljoner kronor år 2001 och med 160 miljoner kronor respektive 280 miljoner kronor de därpå

följande två åren. Medel härför har beräknats under anslag 21:2 Föräldraförsäkring (tidigare anslaget A2).

Motionerna

Moderaterna

I motion Fi208 yrkandena 5 och 6 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en minskning av utgiftsramen för budgetåret 2001 med 3 626 miljoner kronor och för budgetåren 2002 och 2003 med 1 596 miljoner kronor respektive 1 776 miljoner kronor.

Motionärerna föreslår att kompensationsnivån i föräldraförsäkringen sänks till 75 % av den sjukpenninggrundande inkomsten samt att garantibeloppet i föräldraförsäkringen höjs till 120 kr per dag fr.o.m. den 1 januari 2001. Vidare anser de att ensamstående mödrar bör ges rätt att överföra de 10 dagarna med tillfällig föräldrapenning som utges till pappan i samband med ett barns födelse till någon annan än pappan.

I stället för den föreslagna barnbidragshöjningen, som avvisas, anser motionärerna att barnfamiljerna skall få ett extra grundavdrag vid den kommunala beskattningen på 12 000 kr per barn och år. Dessutom bör ett barnomsorgskonto på 40 000 kr per barn införas fr.o.m. 2002 för barn i förskoleåldern samt avdrag för styrkta barnomsorgskostnader på högst 50 000 kr per år medges i den kommunala beskattningen.

Motionärerna föreslår även att underhållsstödet ersätts med ett ensamståendestöd, som skall behövsprövas i förhållande till både boföräldrarnas och den bidragsskyldiges inkomster.

Vidare föreslås att adoptionsbidraget skall höjas till 50 % av kostnaden för adoptionen av ett barn, dock högst 55 000 kr.

Motionärerna motsätter sig slutligen att en extra månad införs i föräldraförsäkringen liksom ett återinförande av kontaktdagarna i den tillfälliga föräldrapenningen.

Kristdemokraterna

I motion Fi209 yrkandena 6 och 7 föreslås – jämfört med regeringens förslag – en minskning av utgiftsramen för budgetåret 2001 med 845 miljoner kronor och för budgetåren 2002 och 2003 ökningarna med 846 miljoner kronor respektive 746 miljoner kronor.

Motionärerna anser att ersättningen inom föräldraförsäkringen skall beräknas på de senaste två årens inkomster inklusive skattepliktiga förmåner och semesterersättning. Vidare bör garantinivån i föräldraförsäkringen höjas till 150 kr per dag fr.o.m. 2001.

Barnbidraget bör höjas till 925 kr per barn och månad fr.o.m. 2001 samtidigt som medel överförs till förbättringar av bostadsbidraget inom utgiftsområde 18. Flerbarnstillägget behålls enligt nuvarande modell. I stället för fortsatta barnbidragshöjningar föreslår motionärerna att en statlig skattereduktion

införs för varje barn upp till 16 år. Reduktionen föreslås uppgå till 25 kr per barn och månad 2001 för att höjas till 100 kr 2002 och till 150 kr 2003.

Motionärerna föreslår också att vårdbidrag utges till biståndsarbetare med funktionshindrade barn och anslår 500 000 kr per år för detta ändamål.

De anser dessutom att ett barnomsorgskonto skall införas fr.o.m. 2002 på 40 000 kr för barn som fyllt ett år. Samtidigt föreslås att en avdragsrätt införs för styrkta barnomsorgskostnader på högst 50 000 kr per år samt att de 90 garantidagarna i föräldraförsäkringen slopas. Motionärerna motsätter sig även den extramånad i föräldraförsäkringen som regeringen avser att föreslå i en proposition under hösten.

Centerpartiet

I motion Fi210 yrkandena 4 och 5 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en ökning av utgiftsramen för budgetåret 2001 med 570 miljoner kronor och för budgetåren 2002 och 2003 med 3 050 respektive 3 040 miljoner kronor.

Motionärerna föreslår att garantinivån i föräldraförsäkringen höjs till 200 kr per dag och att ersättningarna i föräldraförsäkringen beräknas på ett genomsnitt av de två senaste årens inkomst.

Motionärerna förordar vidare att ett barnomsorgskonto införs fr.o.m. 2002 på 40 000 kr att användas under barnens förskoleår. Samtidigt bör en avdragsrätt för styrkta barnomsorgskostnader införas på högst 50 000 kr samt avdrag medges för resor till och från barnomsorg vid beskattningen.

De avvisar slutligen att en extra månad införs i föräldraförsäkringen.

Folkpartiet

I motion Fi211 yrkandena 6 och 8 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en minskning av utgiftsramen för budgetåret 2001 med 2 300 miljoner kronor och en ökning budgetåren 2002 och 2003 med 75 miljoner kronor respektive 50 miljoner kronor.

Motionärerna föreslår att ersättningsnivån för de s.k. mamma- och pappamånaderna höjs till 90 % av den sjukpenninggrundande inkomsten. De anser vidare att garantinivån i föräldraförsäkringen skall höjas till 150 kr per dag och att vissa besparingar kan göras genom att dels slopa de dagar i föräldraförsäkringen som ersätts enbart på garantinivå, dels vidta åtgärder mot överutnyttjande av försäkringen.

Även inom underhållsstödet kan enligt motionärerna utgifterna hållas tillbaka genom att markera det gemensamma föräldraansvaret.

Vidare föreslås en växling av en del av det inkomstprövade bostadsbidraget mot ett generellt barnstöd i form av sänkt skatt. Barnstödet skall i övrigt motsvaras av den av regeringen föreslagna barnbidragshöjningen samt utökas med 500 kr per barn och år.

Motionärerna föreslår att ett barnomsorgskonto på 40 000 kr införs fr.o.m. 2002 för användning under barnets förskoletid liksom att avdrag medges för styrkta barnomsorgskostnader på högst 50 000 kr per barn och år.

Slutligen avvisar de en utbyggnad av föräldraförsäkringen.

Utskottets bedömning

Utskottet har att ta ställning till såväl förslag till utgiftsram för budgetåret 2001 som förslag till preliminär fördelning av utgifterna för budgetåren 2002 och 2003. Förslagen redovisas i tabellen nedan. Beloppen anges i miljoner kronor.

År	Regeringen	m	kd	c	fp
2001	47 747	- 3 626	- 845	+ 570	- 2 300
2002	48 930	- 1 596	+ 846	+ 3 050	+ 75
2003	50 756	- 1 776	+ 746	+ 3 040	+ 50

Regeringen har föreslagit att målet för politikområdet Ekonomisk familjepolitik skall vara att minska skillnaderna i de ekonomiska villkoren mellan familjer med och utan barn. Anslag 21:1 Bostadsbidrag ingår, som redan nämnts, i politikområdet men hör annars till utgiftsområde 18. Målet för bostadsbidragen är att ge ekonomiskt svaga hushåll möjlighet att hålla sig med goda och tillräckligt rymliga bostäder. Utskottet kommer i samband med behandlingen av de olika anslagen inom utgiftsområde 12 att ta ställning till det föreslagna målet för politikområdet men vill redan nu peka på skillnaden i framför allt målgrupp vad gäller målet för politikområdet respektive för bostadsbidragen.

Den ekonomiska krisen och besparingarna under 1990-talet har drabbat barnfamiljerna förhållandevis hårt. Många familjer har fått vidkännas ekonomiska försämringar bl.a. till följd av arbetslöshet och minskade inkomster. De senaste årens ekonomiska återhämtning har emellertid gynnat barnfamiljerna. En viss förbättring inträffade redan 1996, och utvecklingen tyder enligt regeringen på att förbättringen fortsätter.

I syfte att ytterligare förbättra barnfamiljernas ekonomiska situation höjdes barnbidraget fr.o.m. den 1 januari i år med 100 kr per barn och månad. Även flerbarnstillägget höjdes i motsvarande mån. I samband med att regeringen föreslog denna höjning (prop. 1999/2000:1) förklarade den sin avsikt att återkomma med förslag om en lika stor höjning fr.o.m. 2001, dock under förutsättning att statens finanser medgav det. Regeringen har nu återkommit med förslag om höjning av barnbidraget med 100 kr per barn och månad fr.o.m. den 1 januari 2001. Samtidigt föreslås en höjning av flerbarnstillägget.

Regeringens förslag om ytterligare en höjning av barnbidraget och flerbarnstillägget fr.o.m. nästa år innebär enligt utskottets mening att barnfamiljerna får en påtaglig förbättring av sin ekonomi. I förhållande till 2000 års nivå kommer det ekonomiska stödet i form av barnbidrag och flerbarnstillägg sammantaget att förstärkas med 327 kr per månad för hushåll med tre barn, med 507 kr per månad för hushåll med fyra barn och med 707 kr per månad för hushåll med fem barn. Den nu föreslagna höjningen kan innebära att barnbidraget 2001 når den högsta reala nivån sedan det infördes.

Utskottet välkomnar den nu föreslagna höjningen och anser att den kan få betydelse också för barnafödandet. Enligt vad som anges i propositionen har fruktsamheten under 1997–1999 legat på ca 1,5 barn per kvinna, vilket är den lägsta nivå som någonsin uppmätts i Sverige. Under de första fem månaderna under 2000 har antalet födda barn fortsatt att ligga kvar på ungefär samma nivå som under 1999. Av SCB:s senaste statistik, som sträcker sig t.o.m. augusti 2000, framgår att en mindre ökning (1,5 %) har skett av antalet födda barn jämfört med motsvarande period 1999.

Också föräldraförsäkringens utformning och ersättningsnivå torde ha betydelse för födelsetalet eftersom försäkringen ger kvinnor och män möjlighet att förena förvärvsarbete med föräldraskap. Den höjning av föräldraförsäkringens nivå från 75 % till 80 % av den sjukpenninggrundande inkomsten som skedde den 1 januari 1998 var därför betydelsefull. Utskottet ser också positivt på att regeringen i budgetpropositionen har aviserat ytterligare förbättringar av föräldraförsäkringen. I en proposition under hösten avser regeringen att föreslå att de s.k. kontaktdagarna återinförs och att föräldraförsäkringen förlängs med en månad. Inom ramen för en sådan förlängning skall sammanlagt 60 dagar reserveras för mamman respektive pappan. Utskottet noterar att också frågan om att införa en rätt för ensamstående mammor att överföra de tio s.k. pappadagarna till någon annan än pappan för närvarande bereds inom Regeringskansliet. Nu nämnda förändringar i föräldraförsäkringen i kombination med de föreslagna höjningarna av barnbidraget och flerbarnstillägget fr.o.m. 2001 får ses som ännu ett steg på vägen att få till stånd ett ökat barnafödande. Införandet av ytterligare en mamma- och pappamånad är också betydelsefullt ur ett jämställdhetsperspektiv. Därtill kommer det i proposition 1999/2000:129 framlagda förslaget om ett system med maxtaxa. Som utskottet framhöll i sitt yttrande till utbildningsutskottet (2000/01:SfU2y) kommer maxtaxereformen – fullt genomförd fr.o.m. 2004 – att utgöra ett viktigt komplement till nuvarande delar i familjepolitiken. Något skäl att i stället införa ett system med barnomsorgskonto kan utskottet inte finna.

Utskottet vill i sammanhanget understryka att en särskild utredare har fått till uppgift att göra en analys av de ekonomiska familjestöden (dir. 2000:16). De stöd som skall analyseras är i första hand de allmänna barnbidragen, underhållsstödet och bostadsbidraget till barnfamiljerna. Syftet är att undersöka vilka möjligheter det finns att inom ramen för den generella välfärdspolitik, och med bibehållen eller ökad fördelningspolitisk träffsäkerhet, på ett mer effektivt sätt stödja barnfamiljerna. Utredaren skall därvid särskilt beakta bl.a. marginaleffekter och deras inverkan på arbetskraftsutbudet. Vidare skall utredaren pröva möjligheter att förändra de familjeekonomiska stöden i en riktning som innebär att stöden blir mer generella så att barnfamiljernas samlade marginaleffekter minskar. En slutlig redovisning av uppdraget skall lämnas senast den 28 februari 2001.

Enligt utskottets mening talar mycket för att det finns starka samband mellan ekonomi och barnafödande. Samtidigt kan de senaste årens utveckling på arbetsmarknaden med alltfler tillfälliga arbeten i form av projektanställningar och vikariat ha spelat in med minskade möjligheter att kvalificera sig för

föräldraförsäkringen som följd. Osäkerheten om de bakomliggande faktorerna är dock fortfarande stor. Det finns därför all anledning att närmare undersöka orsakerna till de låga födelsetalen. Utskottet noterar därför med tillfredsställelse att regeringen uppdragit åt SCB att genomföra en enkät med syfte att bredda kunskaperna om attityderna till barnafödande i de mest intressanta åldersgrupperna. Resultatet av uppdraget beräknas kunna presenteras i slutet av innevarande år.

Utskottet noterar vidare att regeringen avser att tillsätta en arbetsgrupp inom Socialdepartementet med uppgift att stödja arbetet med att öka kunskaperna om mekanismerna bakom födelsetalsutvecklingen.

Med det anförda tillstyrker utskottet regeringens förslag och avstyrker motionerna Fi208 yrkandena 5 och 6, Fi209 yrkandena 6 och 7, Fi210 yrkandena 4 och 5 samt Fi211 yrkandena 6 och 8.

Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten

Utgifterna för ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten omfattar ålderspension i form av ATP och ålderspension i form av folkpension till pensionärer som även uppbär ATP. Från och med budgetåret 2001 redovisas också reformerad tilläggspension, inkomstpension och premiepension. För år 2000 prognostiseras utgifterna för ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten till 139 949 miljoner kronor.

Utgifterna för ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten beräknas för år 2001 uppgå till 144 579 miljoner kronor, för år 2002 till 150 109 miljoner kronor och för år 2003 till 149 462 miljoner kronor.

Enligt propositionen ökar utgifterna för varje år dels på grund av prisbasbeloppets utveckling, dels på grund av att den genomsnittliga ATP-nivån trendmässigt stiger. Det arbete som pågår med att införa det reformerade ålderspensionssystemet påverkar enligt regeringen också i hög grad de prognostiserade utgifterna. Bland annat kommer ATP-pensionen fr.o.m. år 2002 att följa inkomstutvecklingen genom följsamhetsindexering i stället för att prisindexeras som hittills. En annan faktor som påverkar utgiftsutvecklingen är inkomstindexet som introducerades i samband med att de reformerade intjänandereglerna trädde i kraft år 1999 men som får effekt först fr.o.m. år 2002. Vidare kommer fr.o.m. år 2003 utgifterna för den bosättningsbaserade delen av folkpensionen till pensionärer som också uppbär ATP att föras från Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten till utgiftsområde 11. Denna överföring förklarar den stora skillnaden mellan de beräknade utgifterna för år 2003 i 2000 års ekonomiska vårproposition respektive budgetpropositionen för år 2001.

Regeringens beräkningar har inte föranlett några motionsyrkanden och utskottet, som konstaterar att utgifterna för ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten ingår i utgiftstaket för staten, har inget att erinra mot dessa beräkningar.

Statsbudgetens inkomster

Nuvarande regler om socialavgifter

Socialförsäkringarna finansieras av allmän pensionsavgift, socialavgifter, statlig ålderspensionsavgift och allmänna skattemedel.

Allmän pensionsavgift tas ut enligt lagen (1994:1744) om allmän pensionsavgift för finansiering av försäkringen för inkomstpension och tilläggspension enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension och tilläggspension i form av ålderspension enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring. Avgiften betalas av den enskilde och beräknas på ett underlag som består av inkomst av anställning och inkomst av annat förvärvsarbete till den del summan av inkomsterna inte överstiger 8,07 förhöjda prisbasbelopp enligt lagen om allmän försäkring. Avgiften utgör för närvarande 7 % av avgiftsunderlaget. Avgiften är till viss del avdragsgill vid taxeringen och till viss del medges skattereduktion. Avgiften betalas inte av den vars inkomster för året understiger 24 % av prisbasbeloppet.

Socialavgifter betalas enligt lagen (1981:691) om socialavgifter (SAL) för finansiering av den allmänna försäkringen, ålderspensioneringen och vissa andra sociala ändamål. Avgifterna tas ut som arbetsgivaravgifter och egenavgifter.

Arbetsgivaravgifter beräknas på ett underlag som består av lön och andra skattepliktiga förmåner som en arbetsgivare utger till anställda. Den totala avgiftssumman för år 2000 är 29,83 % av avgiftsunderlaget, varav sjukförsäkringsavgiften utgör 8,50 % och ålderspensionsavgiften 10,21 %. Enligt 2 kap. 5 a § SAL får en arbetsgivare vid beräkning av arbetsgivaravgifter varje månad göra avdrag med 5 % av avgiftsunderlaget, dock högst 3 550 kr, vilket motsvarar en lönesumma om 852 000 kr.

Egenavgifter betalas på ett underlag som består av inkomst av annat förvärvsarbete. En egenföretagare betalar för närvarande socialavgifter med 28,02 % av avgiftsunderlaget, varav sjukförsäkringsavgift 9,23 % och ålderspensionsavgift 10,21 %. Vid beräkningen av egenavgifter enligt 3 kap. 5 a § SAL får avdrag göras med 5 % av avgiftsunderlaget, dock högst med 9 000 kr per år, vilket motsvarar ett avgiftsunderlag om 180 000 kr.

Statlig ålderspensionsavgift tas ut enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift för finansiering av försäkringen för inkomstgrundad ålderspension enligt lagen om inkomstgrundad ålderspension. Denna avgift betalas med 10,21 % på vissa socialförsäkringsersättningar m.m. till den del dessa ersättningar tillsammans med övriga pensionsgrundande inkomster inte överstiger 8,07 förhöjda prisbasbelopp. Dessutom skall statlig ålderspensionsavgift betalas på pensionsgrundande belopp (fiktiv inkomst som grundar pensionsrätt bl.a. för föräldrar till små barn) med 18,5 %.

Därutöver betalar arbetsgivare för varje år *allmän löneavgift* enligt lagen (1994:1920) om allmän löneavgift med 3,09 % av underlaget, dvs. av arbetsgivaren utgiven lön m.m. Allmän löneavgift betalas också av den som skall betala egenavgifter.

Propositionen

I budgetpropositionen föreslås att riksdagen för budgetåret 2001 godkänner en i särskild bilaga redovisad beräkning av statsbudgetens inkomster. Inkomsten, netto, av socialavgifter och allmän pensionsavgift beräknas uppgå till 232,6 miljarder kronor. Beloppet inkluderar inkomst av särskild löneskatt och allmän löneavgift om tillhoppa 45,4 miljarder kronor.

Nettoinkomsterna av arbetsgivar- och egenavgifter samt särskild löneskatt för budgetåret 2001 beräknas öka med 13,1 miljarder kronor jämfört med föregående år. Den högre summan återspeglar enligt propositionen utvecklingen av lönesumman.

I propositionen föreslås att sjukförsäkringsavgiften för dem som betalar arbetsgivaravgifter höjs från 8,50 till 8,80 % och för dem som betalar egenavgifter från 9,23 till 9,53 % av avgiftsunderlaget från den 1 januari 2001. Vidare föreslås att den allmänna löneavgiften sänks från 3,09 till 2,69 % av avgiftsunderlaget. Det sammantagna uttaget av socialavgifter och allmän löneavgift sänks därmed med 0,1 procentenheter. Sänkningen beräknas ge en bruttobudgetförsvagning på 0,94 miljarder kronor. Förslaget är en del av regeringens förslag till grön skatteväxling för år 2001. I propositionen anges att man genom förslaget också skapar bättre samstämmighet mellan inkomster och utgifter i sjukförsäkringssystemet. För år 2001 beräknas de kostnader som sjukförsäkringsavgiften avser att täcka uppgå till 80 miljarder kronor. Den nya procentsatsen för sjukförsäkringsavgiften har tagits in i proposition 2000/01:8 om ny socialavgiftslag.

Som ett del i regeringens förslag till grön skatteväxling för år 2001 höjs såväl det allmänna som det särskilda grundavdraget med ett belopp motsvarande 3 % av prisbasbeloppet (pbb), vilket i det lägsta och det högsta inkomstskiktet motsvarar 27 % av pbb. Som en följd av detta föreslås i propositionen att allmän pensionsavgift och statlig ålderspensionsavgift inte skall betalas av den som har inkomster som understiger 27 % av pbb, mot tidigare 24 %. Vidare föreslås att pensionsgrundande inkomst för varje år bara skall fastställas om summan av inkomsterna uppgått till minst 27 % av pbb, mot tidigare 24 %.

Motionerna

Moderaterna

Motionärerna i motion Sk313 av Carl-Fredrik Graf m.fl. (m) avvisar förslagen till ändringar gällande allmän pensionsavgift, statlig ålderspensionsavgift och pensionsgrundande inkomst. Vidare yrkas att den allmänna löneavgiften skall sättas ned till 2,79 % av löneunderlaget år 2001. Motionärerna avvisar således förslaget om en sänkning av arbetsgivaravgifterna med 0,1 procentenheter (yrkandena 4–6 och 25).

I motion Fi208 yrkande 7 begärs att riksdagen godkänner beräkningen av statsbudgetens inkomster för budgetåret 2001 i enlighet med vad som i motionen anförts.

Kristdemokraterna

Motionärerna avvisar regeringens förslag om sänkta arbetsgivaravgifter med 0,1 procentenheter, vilket ökar inkomsterna med 0,76 miljarder kronor. En höjd arbetsgivaravgift med 0,18 procentenheter föreslås till följd av ett minskat sjuklöneansvar. Detta ökar inkomsterna med 1,77 miljarder kronor. Likadana yrkanden återfinns även i Kristdemokraternas motion Sk323 yrkandena 23 och 24.

I motionerna Fi209, N324 yrkande 6 och Sk323 yrkande 22 föreslås även att arbetsgivaravgifterna sänks fr.o.m. år 2002 med 10 procentenheter på lönesummor upp till 900 000 kr per år. För egenföretagare utökas den nedsättningsbaserade lönesumman till 250 000 kr per år.

I motionerna Fi209 yrkande 5 och Sk323 yrkande 1 begärs att riksdagen godkänner beräkningen av förändringarna i statsbudgetens inkomster för budgetåret 2001.

Centerpartiet

Motionärerna avvisar regeringens förslag till sänkning av arbetsgivaravgifterna med 0,1 procentenheter, vilket ger 0,76 miljarder kronor i ökade inkomster. Motionärerna anser att nedsättningen av arbetsgivaravgifterna skall utökas till 10 procentenheter på ett oförändrat underlag. Inkomsterna minskar med 5,53 miljarder kronor med detta förslag. För att kompensera en förlängd sjuklöneperiod i offentliga sektorn föreslås att arbetsgivaravgifterna sänks med 0,7 procentenheter. Förslaget minskar inkomsterna med 2 miljarder kronor. Motionärerna föreslår slutligen att ett nettostödsystem införs inom svensk sjöfart. Varken inkomstskatt eller sociala avgifter skall betalas för personal som arbetar på fartygen och sjöfartsstödet kan därmed tas bort. Motionärerna beräknar att förslaget minskar inkomsterna med 1 miljard kronor. I motion Sk321 återfinns liknande yrkanden om nedsättning av arbetsgivaravgiften med 10 procentenheter, nettostödsystem inom svensk sjöfart och sänkning av arbetsgivaravgiften i offentlig sektor (yrkandena 18, 24 och 25)

I motion Fi210 yrkande 3 begärs att riksdagen godkänner beräkningen av statsbudgetens inkomster för budgetåret 2001.

Folkpartiet

Motionärerna anser att arbetsgivar- och egenavgifterna i tjänstesektorn bör sänkas med 2 procentenheter år 2001. Förslaget minskar enligt motionärerna inkomsterna 2001 med 5,1 miljarder kronor. Motionärerna anser att arbetsgivaravgifterna inom tjänstesektorn för åren därefter bör sänkas med 5 procentenheter.

I motion Fi211 yrkande 5 begärs att riksdagen godkänner beräkningen av statsbudgetens inkomster för budgetåret 2001 enligt vad som anförs i motionen.

Utskottets bedömning

För år 2001 beräknas enligt propositionen de kostnader som sjukförsäkringsavgiften avser att täcka uppgå till 80 miljarder kronor. Utskottet anser mot den bakgrunden det rimligt att sjukförsäkringsavgiften höjs med 0,3 procentenheter från den 1 januari 2001.

I propositionen anges att som ett led i den gröna skatteväxlingen och för att balansera de föreslagna höjningarna i energiskatterna bör skatterna på arbete sänkas genom ett höjt grundavdrag i inkomstskatten, och att detta bör kompletteras med bl.a. en viss sänkning av arbetsgivaravgifterna. Enligt utskottets mening är en sänkning av den allmänna löneavgiften med 0,4 procentenheter, vilket sammantaget ger en sänkning av arbetsgivaravgifterna med 0,1 procentenheter, motiverad. Förslaget skapar också enligt utskottets mening en bättre samstämmighet mellan inkomster och utgifter i sjukförsäkringssystemet.

Utskottet kan också konstatera att till följd av de höjda grundavdragen bör allmän pensionsavgift och statlig ålderspensionsavgift inte betalas av den som har inkomster som understiger 27 % av prisbasbeloppet och att pensionsgrundande inkomst för varje år bör fastställas om summan av inkomsterna uppgått till minst 27 % av prisbasbeloppet.

När det gäller Kristdemokraternas och Centerpartiets krav på sänkta arbetsgivaravgifter vidhåller utskottet sin tidigare inställning att skäl saknas för såväl en generell sänkning, utöver den nu föreslagna sänkningen med 0,1 procentenheter, som för en höjning av lönesumman. Utskottet kan inte heller ställa sig bakom Folkpartiets krav på en generell sänkning fr.o.m. 2001 av arbetsgivaravgifterna inom tjänstesektorn.

Vad beträffar Centerpartiets förslag om ett nettostödsystem inom svensk sjöfart noterar utskottet att regeringen i proposition 2000/01:8 om ny socialavgiftslag föreslår att de särskilda regler om sjukförsäkringsavgift, arbetsmarknadsavgift och sjömanspensionsavgift som gäller för redare skall avskaffas. Utskottet kan också konstatera att det av budgetpropositionen framgår att regeringen nyligen påbörjat en total översyn av lastsjöfartens och färjetrafikens villkor. Regeringen avser att lägga fram ett förslag som kan träda i kraft den 1 januari 2002.

Med det anförda tillstyrker utskottet regeringens förslag till ändringar i lagen (1994:1920) om allmän löneavgift, lagen (1994:1744) om allmän pensionsavgift, lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension och lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift (lagförslag 3.4, 3.6, 3.7 och 3.8).

Den nya högre procentsatsen för sjukförsäkringsavgiften har tagits in i proposition 2000/01:8 om ny socialavgiftslag. Eftersom det inte finns några motionsyrkanden rörande förslaget vare sig med anledning av budgetpropositionen eller proposition 2000/01:8 kommer utskottet att tillstyrka förslaget om en höjning av sjukförsäkringsavgiften i utskottets betänkande 2000/01:SfU5 om proposition 2000/01:8, som kommer att behandlas av riksdagen den 16 november.

Vidare godtar utskottet, såvitt avser socialavgifter och allmän pensionsavgift, regeringens beräkning av statsbudgetens inkomster för budgetåret 2001.

Med det anförda avstyrker utskottet i motsvarande delar motionerna Fi208 yrkande 7, Sk313 yrkandena 4–6 och 25, Fi209 yrkande 5, N324 yrkande 6, Sk323 yrkandena 1 och 22–24, Fi210 yrkande 3, Sk321 yrkandena 18, 24 och 25 samt Fi211 yrkande 5.

Stockholm den 24 oktober 2000

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Berit Andnor

I beslutet har deltagit: Berit Andnor (s), Bo Könberg (fp), Margit Gennser (m), Ulla Hoffmann (v), Rose-Marie Frebran (kd), Cecilia Magnusson (m), Mariann Ytterberg (s), Gustaf von Essen (m), Lennart Klockare (s), Ronny Olander (s), Sven-Erik Sjöstrand (v), Fanny Rizell (kd), Göran Lindblad (m), Kerstin-Maria Stalin (mp), Birgitta Carlsson (c), Göte Wahlström (s) och Rinaldo Karlsson (s).

Avvikande meningar

1. Margit Gennser, Cecilia Magnusson, Gustaf von Essen och Göran Lindblad (alla m) anser att utskottets yttrande i nedan angivna avseenden bort ha följande lydelse:

Utgiftsområde 8 Invandrare och flyktingar

Vi konstaterar att regeringen vill fortsätta att anslå budgetmedel till vissa invandrantäta bostadsområden i storstäderna. Vi anser emellertid att andra vägar som är effektivare och bättre och innebär en mindre belastning på statsbudgeten bör prövas. Vi menar att en av de viktigaste uppgifterna är att skapa social och geografisk rörlighet i det svenska samhället. Detta kan uppnås bl. a. genom att bostadsmarknaden och arbetsmarknaden avregleras, vilket i sin tur får positiva effekter på integrationen. Vi motsatte oss att ett särskilt integrationsverk inrättades och är fortfarande tveksamma till dess existens. Vi föreslår därför en utvärdering av hur Integrationsverkets medel har använts och vilka resultat som åstadkommit, senast i samband med 2001 års ekonomiska vårproposition. Detta för att därefter ta ställning till om verket bör läggas ned eller inte. Slutligen anser vi att anslaget för Ombudsmannen mot etnisk diskriminering bör flyttas till utgiftsområde 14, Arbetsliv.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi208 yrkandena 5 och 6 en, i förhållande regeringens förslag, minskning av utgiftsramen för budgetåret 2001 med 578 miljoner kronor och för budgetåren 2002 och 2003 med 129 respektive 243 miljoner kronor.

Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp

Enligt vår mening måste den nuvarande kostnadsutvecklingen inom sjukförsäkringen hejdas. Detta kräver en rad olika samverkande åtgärder som dels berör ersättningsnivåer inom försäkringen, dels förbättrade sjukskrivningsmetoder, dels ett samlat kostnads- och resursansvar hos försäkringskassorna för rehabiliteringen och dels åtgärder som befrämjar en god arbetsmiljö. Vi anser därför att kompensationsnivån i sjukpenningförsäkringen bör vara 75 % och att ytterligare en karensdag, den åttonde dagen, bör införas fr.o.m. den 1 januari 2001. Beräkningen av den sjukpenninggrundande inkomsten bör förenklas och grundas på ett medelvärde av de senaste 24 månadernas inkomst samt räknas upp med basbeloppet. Effekterna av den lägre ersättningsnivån måste ses i ett sammanhang med Moderaternas förslag till skattesänkningar. Förbättrad utbildning i försäkringsmedicin bl.a. med inriktning på sjukskrivningen som terapeutisk metod bör införas för såväl AT-läkare som ST-läkare. Erfarenheter har visat att sådana utbildningssatsningar bidrar till att minska sjukförsäkringskostnaderna. Detta gäller också långtidssjukskrivningen. Enligt vår mening bör försäkringskassan få det finansiella ansvaret för rehabilitering med möjlighet att upphandla rehabiliteringstjänster från såväl andra landsting än det egna som från privata entreprenörer och utomlands. Vidare bör de bra exemplen från FINSAM- och SOCSAM-försöken tillämpas och erfarenheterna från finansiell samordning tillvaratas i hela landet. Sjukskrivningar orsakade av trafikolyckor bör enligt vår mening bekostas av trafikskadeförsäkringen. När det gäller arbetsskadeförsäkringen bör denna stegvis reformeras. I ett första steg bör den brytas ut ur statsbudgeten och avgifterna anpassas efter arbetsgivarnas benägenhet att orsaka arbetsskador. I ett andra steg bör försäkringen privatiseras. Vi föreslår också att havandeskapspenningen skall samordnas med sjukpenningen. Vi vill därutöver framhålla att skillnaden i genomsnittlig sjukskrivning mellan privat och offentlig sektor har ökat markant under 1990-talet till den offentliga sektorns nackdel. Den höga sjukligheten gäller framför allt inom landstingens och kommunernas vård-, omsorgs- och utbildningssektor. Att de anställda i huvudsak är hänvisade till den kommunala sektorns arbetsgivare tycks bidra till viss frustration och missnöje med arbetsmiljön. Enligt vår mening skulle en mer differentierad arbetsmarknad inom de nu nämnda servicesektorerna förbättra arbetsmiljöförhållandena och då minska sjuktalen. Vi är dock medvetna om att de långa sjukskrivningarna inte enbart kan relateras till arbetslivet.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi208 yrkandena 5 och 6 en, i förhållande till regeringens förslag, minskning av utgiftsramen för budgetåret 2001 med 11 340 miljoner kronor och för budgetåren 2002 och 2003 med 13 860 respektive 16 490 miljoner kronor.

Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Vi anser att inkomstprövningen av änkepensionerna bör slopas och nivån återställas till vad som gällde före den 1 april 1997, och det bör ske redan fr.o.m. år 2001. I budgetpropositionen föreslås att det s.k. golvet i BTP tas bort och att taket höjs från 4 000 kr till 4 500 kr. Enligt vår uppfattning har utformningen av bostadstillägget verkat kostnadsdrivande på framför allt

kommunernas hyressättning. Vi anser därför att detta förslag inte bör genomföras. I stället anser vi att levnadsvillkoren för de allra sämst ställda pensionärerna bör förbättras och att det bör ske genom en höjning av gränsen för skälig levnadskostnad till 135,4 % av prisbasbeloppet för den som är ensamstående och till 114,4 % av prisbasbeloppet för den som är gift. För dem som var pensionärer under perioden 1993–1998 beräknades folkpensionen på ett basbelopp minskat med 2 %. För att kompensera dessa pensionärer föreslår vi att folkpensionen under den kommande sexårsperioden beräknas på ett prisbasbelopp förhöjt med två procentenheter. Förslaget innebär att 1993 års innehållna pensioner betalas ut år 2001, 1994 års innehållna pensioner år 2002 osv.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi208 yrkandena 5 och 6 en, i förhållande till regeringens förslag, ökning av utgiftsramen för budgetåret 2001 med 445 miljoner kronor och för budgetåren 2002 och 2003 med 555 respektive 565 miljoner kronor.

Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Vi anser att kompensationsnivån i föräldraförsäkringen skall sänkas till 75 % av den sjukpenninggrundande inkomsten och att garantibeloppet i föräldraförsäkringen skall höjas till 120 kr per dag fr.o.m. den 1 januari 2001. Vidare bör ensamstående mödrar ges rätt att överföra de tio dagarna med tillfällig föräldrapenning som utges till pappan i samband med ett barns födelse till någon annan än pappan.

Vi föreslår också att havandeskapspenningen samordnas med sjukpenningförsäkringen, vilket också påverkar anslaget för sjukpenning under utgiftsområde 10.

Vi avvisar den föreslagna barnbidragshöjningen och föreslår i stället att barnfamiljerna skall få ett extra grundavdrag vid den kommunala beskattningen med 12 000 kr per barn och år. Dessutom bör ett barnomsorgskonto på 40 000 kr per barn införas fr.o.m. 2002 för barn i förskoleåldern samt avdrag för styrkta barnomsorgskostnader på högst 50 000 kr per år medges i den kommunala beskattningen.

Enligt vår mening bör underhållsstödet ersättas med ett ensamståendestöd, som skall behövsprövas i förhållande till både boförälderns och den bidragskyldiges inkomster. Härigenom kan utgifterna för underhållsstöd minska med ca 400 miljoner kronor per år.

Vidare bör adoptionsbidraget höjas till 50 % av kostnaden för adoptionen av ett barn, dock högst 55 000 kr.

Vi motsätter oss slutligen att en extra månad införs i föräldraförsäkringen liksom ett återinförande av kontaktdagarna i den tillfälliga föräldrapenningen.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi208 yrkandena 5 och 6 en, i förhållande till regeringens förslag, minskning av utgiftsramen för budgetåret 2001 med 3 626 miljoner kronor och för budgetåren 2002 och 2003 med 1 596 respektive 1 776 miljoner kronor.

Statsbudgetens inkomster

Regeringen föreslår ändringar i lagarna om allmän pensionsavgift, statlig ålderspensionsavgift och pensionsgrundande inkomst, som en anpassning till sitt förslag om höjt grundavdrag. Vi avvisar dessa ändringar. Enligt vår mening bör den allmänna löneavgiften sättas ned till 2,79 % av löneunderlaget år 2001. Vi avvisar således förslaget om en sänkning av arbetsgivaravgifterna med 0,1 procentenheter.

Vi anser att riksdagen, såvitt avser socialavgifter och allmän pensionsavgift, för budgetåret 2001 i enlighet härmed skall göra ändringar i regeringens beräkning av statsbudgetens inkomster. Med det anförda tillstyrker vi motionerna Fi208 yrkande 7 och Sk313 yrkandena 4–6 och 25.

2. Rose-Marie Frebran och Fanny Rizell (båda kd) anser att utskottets yttrande i nedan angivna avseenden bort ha följande lydelse:

Utgiftsområde 8 Invandrare och flyktingar

Statsbidrag har fr.o.m. 1995/96 lämnats till vissa kommuner i framför allt storstadsregionerna, för att stimulera till insatser i utsatta bostadsområden. Vi avvisar den kraftiga höjning av anslaget 11:1, Utvecklingsinsatser i storstadsregionerna, med 305 miljoner kronor 2001 samt hela anslaget på 230 miljoner kronor för 2003, som regeringen föreslår i budgetpropositionen. Vi menar vidare att Integrationsverket bör läggas ned från den 1 juni 2001. Vissa av verkets uppgifter bör i stället övertas av Migrationsverket, Ombudsmannen mot etnisk diskriminering samt av Riksförsäkringsverket.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi209 yrkandena 6 och 7 en, i förhållande regeringens förslag, minskning av utgiftsramen för budgetåret 2001 med 344 miljoner kronor och för budgetåren 2002 och 2003 med 63 respektive 295 miljoner kronor.

Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp

Vi anser att det bör införas två karensdagar i sjukförsäkringen med ett högriskskydd på tio dagar per år. Vidare bör den sjukpenninggrundande inkomsten beräknas på snittinkomsten de senaste två åren och skattepliktiga förmåner liksom semesterersättning vara sjukpenninggrundande. Enligt vår mening behövs förutom samordning en resursförstärkning till arbetslivsinriktad rehabilitering och en ökad kompetens inom hela försäkringsadministrationen. De pengar som i dag går till passiv sjukskrivning bör i stället kunna användas över hela landet för vård och rehabilitering. Kompetens- och kvalitetshöjningen inom socialförsäkringsadministrationen säkrar rättstryggheten och minskar kostnaderna inom sjukförsäkringen. Vi anser att förslagen i utredningen Rehabilitering till arbete – en reform med individen i centrum (SOU 2000:78) i alla väsentliga huvuddrag bör genomföras från den 1 juli 2001. Förslagen ger en ökad totalkostnad det första året men lägre totalkostnader därefter. Slutligen anser vi att samtliga personskadekostnader till följd av trafikolyckor bör föras över till trafikförsäkringen.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi209 yrkandena 6 och 7 en, i förhållande till regeringens förslag, minskning av utgiftsramen för budgetåret 2001

med 5 880 miljoner kronor och för budgetåren 2002 och 2003 med 6 795 respektive 8 675 miljoner kronor.

Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Vi anser att inkomstprövningen av änkepensionerna bör tas bort helt. Dessutom bör tiden för omställningspensionen förlängas till tolv månader redan fr.o.m. år 2001. Vidare anser vi att fritidsfastighet inte skall ingå i årsinkomsten vid beräkningen av BTP. Vi anser också att pensionstillskottet skall höjas med 200 kr åren 2001 och 2002. Därmed får enligt vår mening de ekonomiskt sämst ställda pensionärerna en del av de förbättringar som garantipensionen kan förväntas ge år 2003.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi209 yrkandena 6 och 7 en, i förhållande till regeringens förslag, ökning av utgiftsramen för budgetåret 2001 med 1 806 miljoner kronor och för budgetåren 2002 och 2003 med 1 820 respektive 900 miljoner kronor.

Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Vi anser att ersättningen inom föräldraförsäkringen skall beräknas på de senaste två årens inkomster samt att skattepliktiga förmåner och semesterersättning skall ingå. Vidare bör enligt vår mening garantinivån i föräldrapensionen höjas från 60 kr till 150 kr per dag.

Vi anser att barnbidraget bör höjas till 925 kr per barn och månad fr.o.m. 2001 samtidigt som medel överförs till förbättringar av bostadsbidraget inom utgiftsområde 18. Flerbarnstillägget behålls enligt nuvarande modell. I stället för fortsatta barnbidragshöjningar bör en statlig skattereduktion införas för varje barn upp till 16 år. Reduktionen bör uppgå till 25 kr per barn och månad 2001 för att höjas till 100 kr 2002 och till 150 kr 2003.

Vi anser också att vårdbidrag skall kunna utges till biståndsarbetare med funktionshindrade barn.

Dessutom bör ett barnomsorgskonto införas fr.o.m. 2002 på 40 000 kr för barn som fyllt ett år. Samtidigt bör avdrag medges för styrkta barnomsorgskostnader på högst 50 000 kr per år samt de 90 garantidagarna i föräldraförsäkringen slopas.

Vi motsätter oss slutligen den extramånad i föräldraförsäkringen som regeringen avser att föreslå i en proposition under hösten.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi209 yrkandena 6 och 7 en, i förhållande till regeringens förslag, minskning av utgiftsramen för budgetåret 2001 med 845 miljoner kronor och för budgetåren 2002 och 2003 ökning med 846 respektive 746 miljoner kronor.

Statsbudgetens inkomster

Vi avvisar regeringens förslag om sänkta arbetsgivaravgifter med 0,1 procentenheter, vilket ökar inkomsterna med 0,76 miljarder kronor. Vidare bör enligt vår mening arbetsgivaravgiften höjas med 0,18 procentenheter till följd av att en ytterligare karensdag införs. Detta ökar inkomsterna med 1,77 miljarder kronor.

Enligt vår mening bör arbetsgivaravgifterna sänkas med 10 procentenheter på lönesummor upp till 900 000 kr per år fr.o.m. år 2002. För egenföretagare bör den nedsättningsbaserade lönesumman utökas till 250 000 kr per år.

Vi anser att riksdagen, såvitt avser socialavgifter och allmän pensionsavgift, för budgetåret 2001 i enlighet härmed skall göra ändringar i regeringens beräkning av statsbudgetens inkomster. Med det anförda tillstyrker vi motionerna Fi209 yrkande 5, N324 yrkande 6 samt Sk323 yrkandena 1 och 22–24.

3. Birgitta Carlsson (c) anser att utskottets yttrande i nedan angivna avseenden bort ha följande lydelse:

Utgiftsområde 8 Invandrare och flyktingar

Integrationspolitiken måste bli en del av tillväxtpolitiken. Regeringens storstadssatsningar präglas i stället av en kortsiktig politik med enstaka insatser och den har karaktären av ”gåvogivande”, i stället för att använda människors kraft och möjligheter. Utvecklingen måste komma underifrån. Vi tror inte att regeringens centralt dirigerade projekt leder till långsiktig förbättring. Och, som regeringen påpekar i sin analys, så riskerar projekten att bli en del av en projektverksamhet vid sidan av kommunernas ordinarie verksamhet. Mot bakgrund av detta bör anslag 11:1, Utvecklingsinsatser i storstadsregionerna, minskas med 265 miljoner kronor. Vidare anser vi att förkortade handläggningstider vid flyktingmottagandet och ökade insatser för att få människor i arbete möjliggör stora besparingar inom utgiftsområdet. Slutligen anser vi att Utlänningsnämnden bör avvecklas och att asylärendena bör överföras till förvaltningsdomstolarna.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi210 yrkandena 4 och 5 en, i förhållande till regeringens förslag, minskning av utgiftsramen för budgetåret 2001 med 535 miljoner kronor och för budgetåren 2002 och 2003 med 386 respektive 513 miljoner kronor.

Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp

Enligt vår mening krävs en rad åtgärder för att minska sjukpenningkostnaderna och ge människor en möjlighet att återkomma till arbetslivet. Vi föreslår därför bl.a. att en aktiv rehabilitering knyts till individen genom finansiell samordning, att sjuklöneperioden inom den offentliga sektorn förlängs till två månader och en övergång från passivt stöd till aktiva insatser genom en växling från sjukförsäkringen till rehabiliteringsersättning och rehabiliteringsstöd. Anslaget för rehabiliteringsutredningar måste öka för att fler skall få rehabilitering. Förutom detta anser vi att den sjukpenninggrundande inkomsten bör förändras så att den baseras på ett genomsnitt av de två senaste årens inkomster.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi210 yrkandena 4 och 5 en, i förhållande till regeringens förslag, minskning av utgiftsramen för budgetåret 2001 med 4 693 miljoner kronor och för budgetåren 2002 och 2003 med 5 270 respektive 5 800 miljoner kronor.

Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Vi anser att i stället för de av regeringen föreslagna ändringarna vad gäller BTP och SBTP bör pensionstillskottet höjas med 3 000 kr per år. En sådan generell höjning kommer enligt vår uppfattning fler låginkomstpensionärer till del, och däribland återfinns många äldre kvinnor. En höjning av pensionstillskottet leder också till att BTP ökar eftersom inkomstavdraget då minskar.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi210 yrkandena 4 och 5 en, i förhållande till regeringens förslag, ökning av utgiftsramen för budgetåret 2001 med 341 miljoner kronor och för budgetåren 2002 och 2003 med 359 respektive 1 000 miljoner kronor.

Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Vi anser att garantinivån i föräldrapenningen skall höjas till 200 kr per dag fr.o.m. 2001. Höjningen av grundnivån i föräldrapenningen får flera positiva effekter som inte påverkar detta utgiftsområde, bl.a. minskar utgifterna för socialbidrag och bostadsbidrag. Vidare bör ersättningarna i föräldraförsäkringen beräknas på ett genomsnitt av de två senaste årens inkomster.

Vi förordar vidare att ett barnomsorgskonto införs fr.o.m. 2002 på 40 000 kr att användas under barnens förskoleår. Samtidigt bör en avdragsrätt för styrkta barnomsorgskostnader införas på högst 50 000 kr samt avdrag medges för resor till och från barnomsorg vid beskattningen.

Vi avvisar slutligen att en extra månad införs i föräldraförsäkringen.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi210 yrkandena 4 och 5 en, i förhållande till regeringens förslag, ökning av utgiftsramen för budgetåret 2001 med 570 miljoner kronor och för budgetåren 2002 och 2003 med 3 050 respektive 3 040 miljoner kronor.

Statsbudgetens inkomster

Vi anser att nedsättningen av arbetsgivaravgifterna skall utökas till 10 procentenheter på ett oförändrat underlag. Inkomsterna minskar med 5,53 miljarder kronor med detta förslag. Regeringens förslag till sänkning av arbetsgivaravgifterna med 0,1 procentenheter avvisas, vilket ger 0,76 miljarder kronor i ökade inkomster. För att kompensera en förlängd sjuklöneperiod i offentliga sektorn bör enligt vår mening arbetsgivaravgifterna sänkas med 0,7 procentenheter. Förslaget minskar inkomsterna med 2 miljarder kronor. Slutligen anser vi att ett nettostödsystem bör införas inom svensk sjöfart. Varken inkomstskatt eller sociala avgifter skall betalas för personal som arbetar på fartygen och sjöfartsstödet kan därmed tas bort. Förslaget beräknas minska statens inkomster med 1 miljard kronor.

Vi anser att riksdagen, såvitt avser socialavgifter och allmän pensionsavgift, för budgetåret 2001 i enlighet härmed skall göra ändringar i regeringens beräkning av statsbudgetens inkomster. Med det anförda tillstyrker vi motionerna Fi210 yrkande 3 samt Sk321 yrkandena 18, 24 och 25.

4. Bo Könberg (fp) anser att utskottets yttrande i nedan angivna avseende bort ha följande lydelse:

Utgiftsområde 8 Invandrare och flyktingar

Vi anser att en dominerande del av de projekt som finansieras inom anslaget 11:1, Utvecklingsinsatser i storstadsregionerna, inte haft en tillfredsställande effektivitet och förankring bland de berörda och anser därför att en minskning av anslaget bör ske. Vi anser också att integrationen inte är en process som kan styras uppifrån och att Integrationsverket därför kan läggas ned.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi211 yrkandena 6 och 8 en, i förhållande till regeringens förslag, minskning av utgiftsramen för budgetåret 2001 med 442 miljoner kronor och för budgetåren 2002 och 2003 med 201 respektive 317 miljoner kronor.

Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp

Vi anser att närståendevården bör förbättras bl.a. genom att rätten till förmånen och den därtill kopplade ledigheten förlängs från 60 till 120 dagar. Vidare bör den del av sjukförsäkringens kostnader som hänför sig till trafikskador bäras av trafikförsäkringen. Enligt vår mening måste aktiva åtgärder vidtas för att stärka rehabiliteringen, och försäkringskassorna bör tillföras ytterligare medel för att kunna ge en effektivare rehabilitering och bättre övervaka utnyttjandet av socialförsäkringarna. Detta ger besparingar för sjukförsäkringen och förtidspensionerna. Slutligen anser vi att finansiell samordning mellan sjukförsäkring och sjukvård kan ge betydande besparingar i sjukförsäkringen.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi211 yrkandena 6 och 8 en, i förhållande till regeringens förslag, minskning av utgiftsramen för budgetåret 2001 med 4 740 miljoner kronor och för budgetåren 2002 och 2003 med 6 035 respektive 7 880 miljoner kronor.

Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Enligt vår mening bör inkomstprövningen av änkepensionen slopas och tiden för omställningspensionen utökas till tolv månader. Vi anser vidare att fritidsfastigheter inte skall ingå i årsinkomsten vid beräkning av BTP.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi211 yrkandena 6 och 8 en, i förhållande till regeringens förslag, ökning av utgiftsramen för budgetåret 2001 med 835 miljoner kronor och för budgetåren 2002 och 2003 med 840 respektive 850 miljoner kronor.

Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Vi föreslår att ersättningsnivån för de s.k. mamma- och pappamånaderna höjs till 90 % av den sjukpenninggrundande inkomsten och att garantinivån i föräldraförsäkringen höjs till 150 kr per dag. Enligt vår mening kan vissa besparingar göras inom föräldraförsäkringen genom att dels slopa de dagar som ersätts enbart på garantinivå, dels vidta åtgärder mot överutnyttjande av försäkringen.

Även inom underhållsstödet kan enligt vår uppfattning utgifterna hållas tillbaka genom att markera det gemensamma föräldraansvaret.

Vidare föreslår vi en växling av en del av det inkomstprövade bostadsbidraget mot ett generellt barnstöd i form av sänkt skatt. Barnstödet skall i

övrigt motsvaras av den av regeringen föreslagna barnbidragshöjningen samt utökas med 500 kr per barn och år.

Vi anser vidare att ett barnomsorgskonto på 40 000 kr skall införas fr.o.m. 2002 att användas under barnets förskoletid liksom att avdrag skall medges för styrkta barnomsorgskostnader på högst 50 000 kr per barn och år.

Slutligen avvisar vi en utbyggnad av föräldraförsäkringen.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi211 yrkandena 6 och 8 en, i förhållande till regeringens förslag, minskning av utgiftsramen för budgetåret 2001 med 2 300 miljoner kronor och för budgetåren 2002 och 2003 ökning med 75 respektive 50 miljoner kronor.

Statsbudgetens inkomster

Enligt vår mening bör arbetsgivar- och egenavgifterna i tjänstesektorn sänkas med 2 procentenheter år 2001. Förslaget minskar statens inkomster år 2001 med 5,1 miljarder kronor. För åren därefter bör arbetsgivar- och egenavgifterna i tjänstesektorn sänkas med 5 procentenheter.

Vi anser att riksdagen, såvitt avser socialavgifter och allmän pensionsavgift, för budgetåret 2000 i enlighet härmed skall göra ändringar i regeringens beräkning av statsbudgetens inkomster. Med det anförda tillstyrker vi motion Fi211 yrkande 5.

Särskilda yttranden

1. Ulla Hoffmann (v), Sven-Erik Sjöstrand (v) och Kerstin-Maria Stalin (mp) anför:

Utgiftsområde 8 Invandrare och flyktingar, kommunersättningar vid flyktingmottagande

I betänkandet anges att Integrationsverket under 2001 skall kunna ge kommunerna visst stimulansbidrag för att ta emot flyktingar som ursprungligen togs emot i storstäderna. I budgetpropositionen anges som bakgrund till detta att situationen i en del storstadsområden är sådan att man i många fall inte kan erbjuda vare sig enskilda eller familjer ett rimligt boende och därmed rimliga förutsättningar till en introduktion till det svenska samhället. Vidare anges att det finns många kommuner som har tillgång till goda bostadslösningar och som kan erbjuda bra introduktionsprogram.

Vi är självfallet medvetna om de regionala obalanser som råder i landet, och fullt införstådda med att flyktingar när de väljer bostadsort skall få god information om vilka fördelar som finns att bosätta sig på olika orter i Sverige. Satsningar på förbättrad information av sådan karaktär beskrivs på andra ställen i budgetpropositionen. Vi ser det också som självklart att de kommuner som tar emot flyktingar skall erhålla statsbidrag för detta. Men när en kvinna eller man som flytt till Sverige valt att bosätta sig på en ort är det samhällets uppgift att där sörja för att hon eller han kan skaffa sig en rimlig bostad och få förutsättningar till en god introduktion till det svenska sam-

hället. Hon eller han är med avseende på möjligheterna att skapa ett värdigt liv för sig och eventuellt för sin familj fullt likvärdig med den infödda svensk som bor i samma område. Vi vill därför markera att vi anser riktade insatser för att få flyktingar som valt att bosätta sig i storstadsområdena att flytta till andra kommuner som inte samtidigt riktar sig till andra kommuninvånare är att betrakta som diskriminerande. Vi ser här ingen principiell anledning att skilja ut flyktingar som grupp. Lika lite som kommuner bör få särskilda stimulansbidrag för att ta emot flyktingar bör man få det för att ta emot stats-tjänstemän, socialbidragstagare eller blåögda. Flyktingar äger samma frihet som alla andra bosatta i Sverige att utan särskild påverkan från statsmakten välja var man vill bo. Det hade därför varit mer rimligt att föreslå en satsning från Glesbygdsverket på att få fler att flytta till avflyttningsorter, än att ange att Integrationsverket särskilt skall uppmuntra flyktingar att flytta från storstadsområden. Vi anser att pengarna hade gjort större nytta om de satsats på förbättrad sfi-undervisning och introduktionsverksamhet i kommunerna.

2. Ulla Hoffmann och Sven-Erik Sjöstrand (båda v) anför:

Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom och Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten

När riktlinjerna för det nya pensionssystemet första gången presenterades i en proposition år 1994 reserverade sig Vänsterpartiet mot propositionens förslag vid utskottets behandling. Vår principiella kritik kvarstår, vilket lett till att vi även fortsättningsvis reserverat oss mot de delar av pensionssystemet som varit uppe till behandling i riksdagen.

Genom att Vänsterpartiet reserverade sig bereddes vi inte möjlighet att delta i den s.k. Genomförandegruppen, som består av de fem partier som står bakom överenskommelsen. Därmed har vi inte haft någon insyn i det fortsatta arbetet med pensionsreformen. Vi har inte heller någon möjlighet att påverka utformningen av de delar som kvarstår att lösa, det gäller t.ex. frågan om avgiftsväxling, den s.k. bromsen, bostadstilläggets och förtidspensionens anpassning.

Sedan hösten år 1998 har Vänsterpartiet ett samarbete med regeringen som bl.a. omfattar budgetfrågorna. Samarbetet rymmer dock inte frågor som direkt berör det nya pensionssystemet. Detta leder till väsentliga problem.

Genomförandegruppen fattar politiska beslut med ekonomisk innebörd utan att denna grupp har något ansvar för budgeten. Detta torde strida mot intentionerna i den nya budgetprocessen, där en majoritet vid ett samlat beslut förutsätts ta ansvar för budgeten i dess helhet.

Trots detta har Vänsterpartiet i samarbete med Socialdemokraterna och Miljöpartiet kunnat medverka till att häften av egenavgifterna nu kompenseras via reducerad skatt och minskad avdragsrätt. I praktiken har därmed också en viktig beståndsdel i det nya pensionssystemet förändrats till det bättre. Vänsterpartiet anser att när den offentliga ekonomin tillåter, bör egenavgifterna kompenseras fullt ut och avdragsrätten slopas.

Problemet med det delade ansvaret i budgetprocessen kvarstår dock. Det är därför Vänsterpartiets mening att pensionsfrågorna i dess helhet snarast möjligt bör integreras i det samlade budgetarbetet.

3. Kerstin-Maria Stalin (mp) anför:

Utgiftsområde 8 Invandrare och flyktingar, målen för migrationspolitiken

Regeringen föreslår i budgetpropositionen för 2001 ett delvis nytt mål för migrationspolitiken. Vi har i en motion (2000/01:Sf6) med anledning av skrivelsen Migration och asylpolitik (2000/01:4) tidigare reagerat på den inbördes ordningen av målen i migrationspolitiken. Vi menar att först i uppräknandet av migrationspolitikens mål bör komma att migrationspolitiken skall präglas av rättssäkerhet, humanitet och respekt för individens mänskliga rättigheter. Detta finns emellertid inte medtaget som ett mål i regeringens förslag i budgetpropositionen. Som ett mål har i stället skrivits in att harmoniseringen av flykting- och invandrapolitiken i EU skall öka. Även om beslutet om målförslaget behandlas av socialförsäkringsutskottet i samband med anslagen vill vi här påpeka att vi finner förslaget mycket olyckligt.

Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten

Det finns en sedan tidigare känd instabilitet inbyggd i det nya ålderspensionssystemet. För den enskilde är det högst osäkert hur stor pension han eller hon kommer att få. Det är också oklart i vilken omfattning den s.k. bromsen kan komma att behöva användas i det nya systemet.

Vi vill också peka på att omläggningen till och administrationen av det nya pensionssystemet är och kommer att förbli en mycket omfattande process. Den är komplicerad och dyr, och det är inte lätt att överblicka vad det hela kommer att kosta eller vilka effekter den får. Det finns en reell risk att Riksförsäkringsverket och försäkringskassorna inte lyckas klara omläggningen utan att andra av deras ansvarsområden blir lidande. Det är ett faktum som i sin tur kan komma att drabba enskilda människor i skilda livssituationer.

BILAGA 11

Socialutskottets yttrande 2000/01:SoU1y

Ramen för utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg m.m.

Till finansutskottet

Finansutskottet har den 21 september 2000 beslutat att bereda bl.a. socialutskottet tillfälle att avge yttrande över dels proposition 2000/01:1 Budgetpropositionen för 2001 (volym 1) i vad avser den ekonomiska politiken och förslag till statsbudget för budgetåret 2001, utgifternas fördelning på utgiftsområden och beräkningen av statsinkomsterna, låneramar (yrkandena 1–14 och 23–40) jämte motioner, dels regeringens skrivelse 1999/2000:150 Årsredovisning för staten 1999.

Socialutskottet begränsar sitt yttrande till förslagen rörande utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg i propositionen jämte motionerna 2000/01:Fi208 (m) yrkandena 5, 6, 15 och 17, 2000/01:Fi209 (kd) yrkandena 6, 7 och 10, 2000/01:Fi210 (c) yrkandena 4 och 5 och 2000/01:Fi211 (fp) yrkandena 6 och 8 såvitt motionerna rör detta utgiftsområde.

Därutöver behandlar socialutskottet också motionerna So282 (m) yrkande 3, So481 (m, s, v, kd, c, fp, mp), So504 (s, v, mp), Ju724 (v, s, c, fp, mp) yrkande 20 och L459 (fp) yrkande 15. I samtliga motioner begärs tillkännagivande om fortsatt specialdestinerat statligt bidrag för hiv/aidsinsatser i storstadsregionerna. Det specialdestinerade bidraget har under senare år utbetalats från utgiftsområde 25 anslag A2 Bidrag för särskilda insatser i vissa kommuner. Motionsyrkandena överlämnar socialutskottet till finansutskottet med detta yttrande under förutsättning av finansutskottets medgivande. Socialutskottet förordar ett tillkännagivande till regeringen om ett fortsatt särskilt statsbidrag till storstadsregionerna.

Propositionen

I propositionen redovisar regeringen en reviderad finansplan, budgetpolitiska mål och en prognos för budgeten för 2000. Vidare lämnas förslag till ändrade och nya anslag på tilläggsbudgeten för budgetåret 2000.

Regeringen redovisar också förslag till utgiftstak för staten för åren 2001–2003 fördelat på de av riksdagen fastställda utgiftsområdena och ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten.

Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg

I utgiftsområdet ingår politikområdena Hälso- och sjukvårdspolitik, Folkhälsopolitik, Barnpolitik, Handikappolitik, Äldrepolitik, Socialtjänstpolitik och Forskningspolitik. De beräknade utgifterna för utgiftsområdet har för 2001 reviderats i förhållande till beräkningarna i den ekonomiska vårpropositionen. Ca 2 363 miljoner kronor har tillförts ramen.

Förändringen av ramen för utgiftsområdet jämfört med beräkningarna i 2000 års ekonomiska vårproposition förklaras bland annat av att utgifterna för den statliga assistansersättningen ökar med anledning av införandet av rätten att behålla assistansen efter fyllda 65 år. Regeringen föreslår också att utgiftsområdet ökar med 50 miljoner kronor år 2001, 75 miljoner kronor år 2002 och 100 miljoner kronor år 2003 för att genomföra en nationell handlingsplan för alkoholskadeförebyggande insatser. Vidare föreslås att den tidigare beslutade satsningen på tandvården om 200 miljoner kronor år 2002 och 300 miljoner kronor år 2003 tidigareläggs med 100 miljoner kronor från och med år 2001. Regeringen aviserar att den återkommer under 2001 med förslag om hur de extra medlen för tandvården skall användas. Därutöver föreslår regeringen att ytterligare 42 miljoner kronor tillförs utgiftsområdet med anledning av att fler personer än beräknat kommer att beviljas ersättning från Steriliseringsersättningsnämnden. Vidare ökas utgiftsområdet till följd av att utgifterna för läkemedel förväntas öka.

Ramen för utgiftsområdet föreslås uppgå till 29 374 miljoner kronor för budgetåret 2001 varav Hälso- och sjukvården uppgår till 20 miljarder kronor, Folkhälsa till 0,5 miljarder kronor, Barnpolitik till 0,02 miljarder kronor, Handikappolitik till 7,7 miljarder kronor, Äldrepolitik till 0,3 miljarder kronor, Socialtjänstpolitik till 0,7 miljarder kronor och Forskningspolitik till 0,3 miljarder kronor. Vidare föreslås att ramen för utgiftsområdet beräknas till 30 309 miljoner kronor för år 2002 och 31 896 miljoner kronor år 2003.

Motioner

Enligt *Moderata samlingspartiet (Fi208)* bör riksdagen besluta att till utgiftsområde 9 fördela 29 474 miljoner kronor för budgetåret 2001, vilket är 100 miljoner kronor mer än regeringen föreslagit (*yrkande 5*). Vidare bör riksdagen godkänna en preliminär fördelning om 27 795 miljoner kronor för budgetåret 2002 och 27 231 miljoner kronor för år 2003, vilket innebär 2 514 miljoner kronor respektive 4 665 miljoner kronor mindre än vad regeringen föreslagit (*yrkande 6*).

Moderaterna anser att regeringens satsningar på en förbättrad tandvårdsförsäkring är otillräckliga. Från år 2001 bör tandvårdsförsäkringen därför förstärkas med 300 miljoner kronor årligen. Moderaternas förslag på läkemedelsområdet medför sammantaget en kraftig successiv minskning av kostnaderna under åren framöver, anförs det. En förstärkning av den oberoende tillsynen inom sjukvården föreslås genom inrättande av en särskild medicinal-

styrelse. Vidare föreslås ett särskilt stimulansbidrag till psykiatrin för att komma till rätta med nuvarande missförhållanden i verksamheten. Satsningarna på arbetet mot hiv/aids föreslås öka i stället för att stagnera eller urholkas. Ytterligare 76 miljoner kronor bör avsättas för detta ändamål. Det statliga engagemanget inom folkhälsoområdet bör kraftigt minskas till förmån för regionalt och lokalt folkhälsoarbete. Alkoholinspektionen är enligt motionärerna en onödig myndighet och bör avskaffas. Med ett avvecklat detaljhandelsmonopol för Systembolaget blir det också enligt motionärerna naturligt att lägga ned Alkoholsortimentsnämnden. Motionärerna anser att ytterligare medel måste tillskjutas för att det oberoende arbetet med information och upplysning om alkohol skall få tillräckligt genomslag. Bidragen till nykterhetsrörelsen föreslås minskas. Det ekonomiska ansvaret för assistansersättningens 20 första timmar föreslås återföras till staten. Motionärerna anser att rätten till personlig assistans även under skoltid och vid vistelse på dagcenter skall återinföras och att schabloniseringen av assistansersättningen skall slopas. Moderaterna föreslår att stödet till handikapprörelsens rekreationsanläggningar höjs med 2 miljoner kronor och föreslår också ett nytt anslag för bostadsstöd till funktionshindrade. De vill tillföra ytterligare medel till anslaget för bidrag till handikapporganisationer. Dessa extra medel skall riktas särskilt till mindre handikapporganisationer som arbetar oberoende av de stora samarbetsorganen inom handikapprörelsen. Moderaterna föreslår att en hjälpmedelsgaranti skall införas. Inledningsvis bör den omfatta de hjälpmedel som i dagsläget finansieras med statliga anslag. Slutligen föreslår de att den slutna ungdomsvården överförs från Statens institutionsstyrelse till kriminalvården och att en del av anslaget överförs till kriminalvården. Förslaget innebär en förstärkning av Statens institutionsstyrelsens övriga verksamhet, anförs det.

Moderaterna anser vidare att riksdagen som sin mening bör ge regeringen till känna dels vad i motionen anförts om att välja sjukvård (*yrkande 15*), dels vad som anförts om äldreng för valfrihet (*yrkande 17*). Moderaterna anser att i ett bra samhälle är sjukvården en rättighet för var och en samtidigt som var och en skall ha rätt att välja sjukvård när den behövs. Nya vårdformer och mångfald ger möjlighet att välja, anför de. De vill införa en obligatorisk hälsovårdsförsäkring som omfattar alla. Ingen skall kunna nekas hälsoförsäkring men den enskilde skall kunna välja försäkringsgivare och vårdgivare. Detta avvecklar köerna och därmed det lidande och de kostnader som följer av dessa. Med mångfald och konkurrens inom sjukvården höjs kvaliteten och tryggheten, anför de. Vidare anför de att en värdighet på äldre dagar förutsätter att man kan välja mellan olika boendeformer och var man skall bo. Genom en modell med äldreng vill de ge de äldre makten över äldreomsorgen i stället för att det offentliga bestämmer över den enskildes liv på äldre dagar.

Enligt *Kristdemokraterna (Fi209)* bör riksdagen besluta om att anslå 29 437 miljoner kronor till utgiftsområde 9 för budgetåret 2001 (*yrkande 6*) samt godkänna en preliminär ram för utgiftsområde 9 för budgetåren 2002 och 2003 om 30 472 miljoner kronor respektive 32 059 miljoner kronor (*yrkande*

7). Motionärerna föreslår således en ökning med 63 miljoner kronor för år 2001 jämfört med regeringens förslag och en ökning med 163 miljoner kronor för år 2002 och 2003.

Kristdemokraterna anser att funktionshindrade skall kunna delta i samhället på lika villkor och accepterar därför inga nedskärningar på handikappområdet. Det är bra att regeringen nu föreslår en avveckling av 65-årsgränsen i assistansersättningen, vilket motionärerna länge drivit. Det återstår dock att ta bort schablonersättningen i assistansersättningen som slår mot de allra svagaste. Kristdemokraterna anser att sjuk- och tandvårdsförsäkringen på sikt bör samordnas och att en utredning skyndsamt bör tillsättas för att utreda de närmare förutsättningarna för detta. Också frågan om kostnader för hjälpmedel bör tas med i direktiven. Kristdemokraterna känner oro för att många avstår från nödvändig tandvård p.g.a. de höga kostnaderna. I avvaktan på utredningens arbete bör därför tandvårdsförsäkringen tillföras ytterligare 100 miljoner kronor per år under åren 2001–2003. Slutligen föreslår motionärerna en extra satsning från år 2002 på stimulansbidrag till kommunernas arbete med anhörigvården.

Kristdemokraterna anför att riksdagen som sin mening bör ge regeringen till känna de politikområden som bör prioriteras i budgetarbetet i enlighet med vad i motionen anförts under avsnitt 7 (*yrkande 10*). Bland de avsnitt som särskilt bör prioriteras ingår vården och omsorgen. Kristdemokraternas budgetalternativ innebär att kommuner och landsting tillförs ytterligare 3 miljarder kronor under treårsperioden jämfört med regeringens förslag. Motionärerna vill förbättra tandvården och införa ett särskilt stimulansbidrag inom äldreomsorgen för att förbättra för anhörigvårdare.

Enligt *Centerpartiet (Fi210)* bör riksdagen besluta om en ram för utgiftsområde 9 för budgetåret 2001 om 30 316 miljoner kronor (*yrkande 4*) samt att godkänna en preliminär ram om 31 021 miljoner kronor för år 2002 och 32 484 miljoner kronor för år 2003 (*yrkande 5*). Motionärerna föreslår således en ökning med 942 miljoner kronor för år 2001 jämfört med regeringens förslag och en ökning med 712 miljoner kronor för år 2002 och 588 miljoner kronor för år 2003.

Centerpartiet har medverkat till en omfördelning av resurserna från försvaret till hälso- och sjukvården som innebär att vården och omsorgen kommer att tillföras ytterligare 8 miljarder kronor under åren 2002–2004. De områden som skall prioriteras är primärvården, äldreomsorgen, psykiatri samt mångfald och tillgänglighet. Centerpartiet föreslår nu en ny vård- och hjälpmedelsgaranti som ger patienten ett besked om när en behandling skall utföras. Tiden mellan fastställd diagnos och påbörjad behandling får inte vara längre än tre månader. För en ny vård- och hjälpmedelsgaranti avsätter Centerpartiet 500 miljoner kronor. Motionärerna anser att vården och omsorgen behöver fler alternativa driftsformer. Fler kooperativ och privata entreprenörer måste få möjlighet att sluta avtal med kommuner och landsting. En mångfald av vårdgivare ökar tillgängligheten och valfriheten för patienten. Att bejaka olika driftsformer är för Centerpartiet lika självklart som att vården och omsorgen

skall ges efter behov och vara solidariskt och rättvist fördelad via skattsedeln, anför det. Motionärerna tillstyrker regeringens förslag till förbättringar i tandvårdsförsäkringen avseende extra stöd till äldre. De föreslår ytterligare 100 miljoner kronor för att förbättra insatserna för ungdomars tandvård.

Enligt *Folkpartiet liberalerna (Fi211)* bör riksdagen besluta om en ram för utgiftsområde 9 för budgetåret 2001 om 33 028 miljoner kronor (*yrkande 6*) samt godkänna en preliminär ram om 34 113 miljoner kronor för år 2002 och 35 780 miljoner kronor för år 2003 (*yrkande 8*). Motionärerna föreslår således en ökning med 3 654 miljoner kronor för år 2001 jämfört med regeringens förslag och en ökning med 3 804 miljoner kronor för år 2002 och 3 884 miljoner kronor för år 2003.

Folkpartiet vill återställa handikappreformen och har beräknat ramen för att kunna förstatliga kostnaderna för de 20 första assistanstimmarna från kommunerna samtidigt som de begränsningar i rätten till personlig assistans som regeringen infört avskaffas. Vidare vill motionärerna överföra beloppen avsedda för kommuner som har höga kostnader för stöd och service till funktionshindrade samt medel avsedda för särskilt kostnadskrävande insatser enligt LSS från utgiftsområde 25 till utgiftsområde 9. Folkpartiet vill genomföra en särskild tillgänglighetsreform för handikappade och avsätter en miljard kronor för detta ändamål. Slutligen föreslås att 4 miljoner kronor ges i ökade bidrag till kvinnojourerna under anslaget Folkhälsopolitiska åtgärder.

Utskottets bedömning

Utskottet delar regeringens uppfattning att behov – inte ekonomiska förhållanden – skall bestämma vården och omsorgen. Det utjämnar livsvillkoren mellan friska och sjuka eller funktionshindrade. Principerna om en solidariskt finansierad och rättvist fördelad hälso- och sjukvård är enligt utskottet centrala inslag i den generella välfärdspolitiken. Alla måste kunna känna trygghet i att det finns en hälso- och sjukvård av god kvalitet och att vid sjukdom vård och omsorg ges på lika villkor. Det finns, som utskottet tidigare uttalat, inget belägg för att Sverige skulle ha något att vinna på att överge skattefinansieringen av vården. Internationella erfarenheter tyder tvärtom på att de skattefinansierade hälso- och sjukvårdssystemen fungerar bättre i fördelningspolitiskt avseende än de försäkringsfinansierade systemen. Utskottet avstyrker därmed Moderaternas förslag till försäkringslösning.

En väl fungerande skola, vård och omsorg är en förutsättning för välfärds-samhället. Stora delar av den kommunala verksamheten utgör basen för rättvisa och lägger grunden för en uthållig tillväxt. Utskottet konstaterar att regeringen sedan den tillträdde 1994 har prioriterat vård, skola och omsorg. I år tillförs vården, skolan och omsorgen 21,3 miljarder kronor mer i statsbidrag än 1996. För år 2001 föreslår regeringen att dessa satsningar ökas till 25,3 miljarder kronor. Totalt satsas 9 miljarder kronor på vård och omsorg under åren 2001–2004 framför allt av medel som frigjorts genom uppgörelsen om försvaret. Satsningarna syftar bl.a. till att utveckla primärvården, sjukvårdsinsatserna i äldreomsorgen och psykiatrin. Utskottet delar inte Kristdemokra-

ternas uppfattning att ytterligare resurser nu bör tillföras kommun- och landstingssektorn.

Utskottet anser det angeläget att den enskilde äldre ges möjlighet att bestämma över sin livssituation och det sätt på vilket omsorgen ges. Enligt den nationella handlingsplanen för äldrepolitiken, som riksdagen antagit, skall den äldre kunna leva ett aktivt liv och ha inflytande i samhället och över sin vardag. Den äldre skall så långt möjligt ges möjlighet att bo kvar hemma i sin ursprungliga bostad så länge han eller hon själv önskar det. När omvårdnadsbehoven är stora och den äldre inte känner sig trygg i den egna bostaden skall han eller hon kunna flytta till en anpassad boendeform. Den äldre skall också kunna lita på att vården och omsorgen har god kvalitet och att hans eller hennes individuella behov och önskemål tillgodoses så långt möjligt. Utskottet har tidigare konstaterat att många kommuner erbjuder vård och omsorg i olika former både i egen regi och entreprenadupphandlad. Utskottet anser inte att det behövs någon ytterligare reglering i syfte att säkerställa valfrihet. Utskottet avstyrker därmed Moderaternas förslag till äldrepeng.

Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att den föreslagna ramen för utgiftsområde 9 för budgetåret 2001 vidgats för flera reformer. Regeringen har tidigare aviserat ett tillskott till tandvården om 200 miljoner kronor år 2002 och 300 miljoner kronor år 2003. Regeringen föreslår nu att 100 miljoner kronor av medlen för 2002 tidigareläggs och tillförs utgiftsområdet redan år 2001. Inriktningen är att det samlade resurstillskottet skall användas för att förbättra skyddet mot höga behandlingskostnader, varvid särskilt de äldre föreslås prioriteras. Vidare har regeringen nyligen, efter ett initiativ från utskottet, föreslagit att personer som före fyllda 65 år haft rätt till personlig assistans och assistansersättning skall få behålla assistansen och ersättningen även efter att han eller hon har fyllt 65 år. Ytterligare resurser föreslås tillföras utgiftsområdet för att täcka dessa kostnader. En nationell handlingsplan för att förebygga alkoholskador har just avlämnats. För detta föreslås utgiftsområdet ökas med 50 miljoner kronor för år 2001, 75 miljoner kronor för år 2002 och 100 miljoner kronor för år 2003. Slutligen föreslås ytterligare resurser då fler personer än beräknat ansökt om ersättning från Steriliseringsersättningsnämnden. Utskottet finner prioriteringarna väl avvägda. Utskottet anser därmed att regeringens förslag om en ram för utgiftsområde 9 om 29 373 625 000 kr för budgetåret 2001 bör tillstyrkas och att motionerna Fi208 (m) yrkandena 5, 15 och 17, Fi209 (kd) yrkandena 6 och 10, Fi210 (c) yrkande 4 och Fi211 (fp) yrkande 6 bör avstyrkas i denna del.

Utskottet anser även att den preliminära fördelningen av utgifterna för budgetåren 2002 och 2003 såvitt gäller utgiftsområde 9 bör tillstyrkas och att motionerna Fi208 (m) yrkande 6, Fi209 (kd) yrkande 7, Fi210 (c) yrkande 5 och Fi211 (fp) yrkande 8 bör avstyrkas i denna del.

Hivpreventivt arbete

Motioner

I motion So504 av Susanne Eberstein m.fl. (s, v, mp) begärs tillkännagivande till regeringen om vad i motionen anförts om ett fortsatt specialdestinerat statligt bidrag för hiv/aidsinsatser.

Yrkanden med samma innebörd finns också i motionerna So282 av Chris Heister m.fl. (m) yrkande 3, So481 Maud Ekendahl m.fl. (m, s, v, kd, c, fp, mp), Ju724 av Tasso Stafilidis m.fl. (v, s, c, fp, mp) yrkande 20 och L459 av Ana Maria Narti m.fl. (fp) yrkande 15.

Bakgrund

Fram t.o.m. år 1997 utbetalades ett extra statsbidrag till kommuner och landsting i storstadsregionerna från utgiftsområde 9 anslag A4 Insatser mot aids.

I vårpropositionen 1996/97:150 uttalade regeringen (s. 107) att statens stöd till kommunernas och landstingens hivpreventiva arbete framöver fick anses ingå i de generella statsbidragen. För att värna den verksamhet som byggts upp i samarbete mellan kommuner, landsting och frivilliga organisationer föreslog regeringen dock ett fortsatt tillfälligt bidrag för förebyggande hiv/aidsverksamhet i storstäderna under åren 1998 och 1999. Bidraget fördes över till utgiftsområde 25 anslag A2 Bidrag för särskilda insatser i vissa kommuner och landsting.

I budgetpropositionen för år 2000, 1999/2000:1, föreslog regeringen under utgiftsområde 25 (volym 2, s. 12) att det tillfälliga bidraget skulle utgå även under år 2000.

Utskottets bedömning

Utskottet anser det glädjande att de förebyggande insatserna mot hivinfektion varit framgångsrika och att Sverige förblivit ett land med låg förekomst av hivinfektion. Utskottet anser att insatserna mot hiv/aids måste ges fortsatt hög prioritet på alla samhällsnivåer. Insatserna bör i ökad grad riktas mot de grupper där riskbeteendet är som störst och där en fortsatt smittspridning sker. För att värna den verksamhet som byggts upp i storstadsområdena i samarbete mellan kommuner, landsting och frivilliga organisationer är det angeläget med ett fortsatt särskilt bidrag till storstadsområdena. Utskottet delar således uppfattningen i motionerna So282 (m) yrkande 3, So481 (m, s, v, kd, c, fp, mp), So504 (s, v, mp), Ju724 (v, s, c, fp, mp) yrkande 20 och L459 (fp) yrkande 15. Socialutskottet förordar ett tillkännagivande till regeringen om ett fortsatt särskilt statsbidrag till storstadsregionerna. Med det anförda överlämnar utskottet motionsyrkandena till finansutskottet.

Stockholm den 24 oktober 2000

På socialutskottets vägnar

Ingrid Burman

I beslutet har deltagit: Ingrid Burman (v), Susanne Eberstein (s), Margareta Israelsson (s), Chatrine Pålsson (kd), Leif Carlson (m), Conny Öhman (s), Hans Hjortzberg-Nordlund (m), Lars U Granberg (s), Elisebeht Markström (s), Rolf Olsson (v), Cristina Husmark Pehrsson (m), Kenneth Johansson (c), Catherine Persson (s), Lars Elinderson (m), Ester Lindstedt-Staaf (kd) och Harald Nordlund (fp).

Avvikande meningar

1. Leif Carlson, Hans Hjortzberg-Nordlund, Cristina Husmark Pehrsson och Lars Elinderson (alla m) anför:

Vi anser att i ett bra samhälle är sjukvården en rättighet för var och en samtidigt som var och en skall ha rätt att välja sjukvård när den behövs. Nya vårdformer och mångfald ger möjlighet att välja. Vi vill införa en obligatorisk hälsovårdsförsäkring som omfattar alla oavsett hälsotillstånd och betalningsförmåga. Den enskilde skall kunna välja försäkringsgivare och vårdgivare. Detta avvecklar köerna och därmed det lidande och de kostnader som följer av dessa. Med mångfald och konkurrens inom sjukvården höjs kvaliteten och tryggheten.

Genom en modell med äldrepeng vill vi ge de äldre makten över äldreomsorgen i stället för att det offentliga bestämmer över den enskildes liv på äldre dagar.

Inom utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg anser vi att regeringens satsningar på en förbättrad tandvårdsförsäkring är otillräckliga. Vi vill redan från år 2001 förstärka tandvården med 300 miljoner kronor årligen. Vårt förslag på läkemedelsområdet medför sammantaget en kraftig successiv minskning av kostnaderna under åren framöver, genom en ändamålsenligare läkemedelshantering och avveckling av apoteksmonopolet. Samtidigt förbättrar våra förslag skyddet för de mest utsatta. Vi föreslår en förstärkning av den oberoende tillsynen inom sjukvården genom inrättande av en särskild medicinalstyrelse. Vidare vill vi ha ett särskilt stimulansbidrag till psykiatrin för att komma till rätta med nuvarande missförhållanden. Satsningarna på det förebyggande arbetet mot hiv/aids bör öka i stället för att stagnera eller urholkas. Vi föreslår att ytterligare 76 miljoner kronor avsätts för detta ändamål. Det statliga engagemanget inom folkhälsoområdet bör kraftigt minskas till förmån för regionalt och lokalt folkhälsoarbete. Alkoholinspektionen är en onödig myndighet och bör avskaffas. Med ett avvecklat detaljhandelsmonopol för Systembolaget blir det också naturligt att lägga ned Alkoholsortimentsnämnden. Vi vill skjuta till ytterligare medel för att det oberoende arbetet med information och upplysning om alkohol skall få tillräckligt genomslag. Samtidigt vill vi minska bidragen till nykterhetsrörelsen. Det ekonomiska ansvaret för assistansersättningens 20 första timmar bör återföras till staten. Vi anser att rätten till personlig assistans även under skoltid och vid vistelse på dagcenter skall återinföras och att schabloniseringen av assistansersättningen skall slopas. Stödet till handikapprörelsens rekreationsanläggningar bör höjas med 2 miljoner kronor och ett nytt anslag för bostadsstöd till funktionshindrade införs. Vi vill tillföra ytterligare medel till anslaget för bidrag till handikapporganisationer. Dessa extra medel skall riktas särskilt till mindre handikapporganisationer som arbetar oberoende av de stora samarbetsorganen inom handikapprörelsen. Vi anser att en hjälpmedelsgaranti skall införas. Inledningsvis bör den omfatta de hjälpmedel som i dagsläget finansieras med statliga anslag. Slutligen föreslår vi att den slutna ung-

domsvården överförs från Statens institutionsstyrelse till kriminalvården och att en del av anslaget överförs till kriminalvården. Förslaget innebär en förstärkning av Statens institutionsstyrelsens övriga verksamhet.

Mot bakgrund av vad vi anfört anser vi att riksdagen med bifall till motion Fi208 (m) yrkandena 5, 15 och 17 och med anledning av propositionen samt med avslag på motionerna Fi209 (kd) yrkandena 6 och 10, Fi210 (c) yrkande 4 och Fi211 (fp) yrkande 6 i denna del bör öka ramen för utgiftsområde 9 för budgetåret 2001 med 100 miljoner kronor till 29 474 miljoner kronor. Enligt vår mening bör riksdagen med bifall till motion Fi208 (m) yrkande 6 och med anledning av propositionen samt med avslag på motionerna Fi209 (kd) yrkande 7, Fi210 (c) yrkande 5 och Fi211 (fp) yrkande 8 i denna del godkänna en preliminär fördelning vad avser utgiftsområde 9 om 27 795 miljoner kronor för år 2002 och 27 231 miljoner kronor för år 2003.

2. Chatrine Pålsson och Ester Lindstedt-Staaf (båda kd) anför:

I budgetpropositionen för år 2001 återför regeringen ytterligare resurser till kommunsektorn. De mest uppmärksammade insatserna är resurserna till skolan på 5 miljarder kronor och resurstillskottet på 9 miljarder kronor till sjukvården. Vi anser att dessa resursförstärkningar dock måste ses mot bakgrund av att kommuner och landsting, dvs. skola, vård och omsorg, drabbades hårt av regeringens budgetsanering under 1990-talet. Vi vill erinra om att t.ex. demografiska förändringar och statlig övervältring av kostnader som exempelvis assistansersättningen inom LSS kraftigt förändrat kommunernas och landstingens ekonomiska läge. De resurser som finns till kommunsektorns förfogande de närmaste åren kommer inte att räcka till för att kapa de långa vårdköerna, tillgodose behoven av äldreläkare med geriatrisk och psykiatrisk kompetens, hålla utbyggnadstakten för äldreboenden och gruppboenden av olika slag eller att ge tillräckligt stöd till människor med psykisk ohälsa. För att klara vårdens direkta behov och möjliggöra för kommunerna att införa en typ av enhetstaxa inom äldreomsorgen krävs ett tillskott till kommunsektorn. Kristdemokraterna anser att vården och omsorgen är ett prioriterat område, därför bör kommuner och landsting tillföras ytterligare 3 miljarder kronor under treårsperioden jämfört med regeringens förslag. Målet för vår vård- och omsorgspolitik är att ge trygghet och medmänsklig omsorg åt alla oavsett kön, etnisk bakgrund eller yrke. Alla har samma rätt att leva ett värdigt liv. Ingen skall behöva avstå från vård av ekonomiska skäl. Alltför stora kostnadsökningar har skett för dem som är långvarigt sjuka och svaga. Utvecklingen av nya läkemedel och de ökande behoven generellt inom hälso- och sjukvården gör att man måste överväga nya lösningar. Vi anser att en översyn bör göras av hela systemet så att högkostnadsskyddet verkligen omfattar alla egna avgifter i vården, inklusive hjälpmedel.

Vi är öppna för en större mångfald inom hälso- och sjukvården med en ofentlig och solidarisk finansiering som grund. En ökad mångfald av vårdgivare ger patienterna större valmöjligheter och kan stimulera, utveckla och tillföra vården nya dimensioner. Privata, kooperativa och ideellt drivna alternativ bör därför ges förutsättningar att utvecklas. Vi anser det oansvarigt att

måla upp de privata alternativen som en hotbild i sig. Konkurrensutsättning är ett medel för att skapa och stimulera effektivt utnyttjande av begränsade resurser, stimulera till nytänkande och bidra till god och förhöjd kvalitet samt ge patienterna en högre grad av valfrihet. Det innebär också att kvalitetssäkringen kommer i fokus.

Vi anser att funktionshindrade skall kunna delta i samhället på lika villkor och accepterar därför inga nedskärningar på handikappområdet. Det är bra att regeringen nu föreslår en avveckling av 65-årsgränsen i assistansersättningen, vilket vi länge drivit. Det återstår dock att ta bort schablonersättningen i assistansersättningen som slår mot de allra svagaste. Vi anser att sjuk- och tandvårdsförsäkringen på sikt bör samordnas och att en utredning skyndsamt bör tillsättas för detta. Också frågan om kostnader för hjälpmedel bör tas med i direktiven. Vi känner oro för att många avstår från nödvändig tandvård p.g.a. de höga kostnaderna. I avvaktan på utredningens arbete bör därför tandvårdsförsäkringen tillföras ytterligare 100 miljoner kronor per år under åren 2001–2003. Slutligen föreslår vi en extra satsning från år 2002 på stimulansbidrag till kommunernas arbete med anhörigvården.

Mot bakgrund av vad vi anfört anser vi att riksdagen med bifall till motion Fi209 (kd) yrkandena 6 och 10 och med anledning av propositionen samt med avslag på motionerna Fi208 (m) yrkandena 5, 15 och 17, Fi210 (c) yrkande 4 och Fi211 (fp) yrkande 6 i denna del bör öka ramen för utgiftsområde 9 för budgetåret 2001 med 63 miljoner kronor till 29 437 miljoner kronor. Enligt vår mening bör riksdagen med bifall till motion Fi209 (kd) yrkande 7 och med anledning av propositionen samt med avslag på motionerna Fi208 (m) yrkande 6, Fi210 (c) yrkande 5 och Fi211 (fp) yrkande 8 i denna del godkänna en preliminär fördelning vad avser utgiftsområde 9 om 30 472 miljoner kronor för år 2002 och 32 059 miljoner kronor för år 2003.

3. Kenneth Johansson (c) anför:

Centerpartiet har medverkat till en omfördelning av resurserna från försvaret till hälso- och sjukvården som innebär att vården och omsorgen kommer att tillföras ytterligare 8 miljarder kronor under 2002–2004. De områden som skall prioriteras är primärvården, äldreomsorgen, psykiatrin samt mångfald och tillgänglighet.

Inom utgiftsområde 9 föreslår jag en ny vård- och hjälpmedelsgaranti som ger patienten ett besked om när en behandling skall utföras. Tiden mellan fastställd diagnos och påbörjad behandling får inte vara längre än tre månader. För en ny vård- och hjälpmedelsgaranti avsätter Centerpartiet 500 miljoner kronor. Jag anser att vården och omsorgen behöver fler alternativa driftsformer. Fler kooperativ och privata entreprenörer måste få möjlighet att sluta avtal med kommuner och landsting. Det ökar möjligheten att säkra en bra vård och omsorg i framtiden. Med en mångfald av vårdgivare ökar tillgängligheten och valfriheten för patienten. Att bejaka olika driftsformer är för mig lika självklart som att vården och omsorgen skall ges efter behov och vara solidariskt och rättvist fördelad via skattsedeln. Jag tillstyrker regeringens förslag till förbättringar i tandvårdsförsäkringen avseende extra stöd till äldre.

Jag föreslår ytterligare 100 miljoner kronor för att förbättra insatserna för ungdomars tandvård.

I motion So506 redovisar Centerpartiet mer utförligt de förändringar inom utgiftsområde 9 som bör beslutas om inför 2001 års budget. Här föreslås en rad åtgärder för att förhindra att läkemedelsförmånen försämras ytterligare, bl.a. bättre ordinationsrutiner, noggrannare kontroll av hur läkemedel förskrivs, utvecklade arbetsformer för läkemedelskommittéerna, receptavgift, mindre förpackningar m.m. Priskonkurrensen på läkemedel måste öka och Apoteksbolagets monopol avvecklas. Centerpartiet vill också satsa på ett nationellt hälsonät för att knyta samman alla vårdcentraler, äldreboenden, stora och små sjukhus och privatkliniker. Nätet skulle göra det möjligt för alla som jobbar inom hälso- och sjukvården att kommunicera med varandra för konsultationer och utbildning. Det skulle också förbättra möjligheten till vård i hemmen. För år 2001 bör 50 miljoner kronor avsättas för projektets initierande. Bilstödet till handikappade behöver förbättras och åldersgränserna för stödet ses över. För detta bör ytterligare 50 miljoner kronor avsättas. Besparingar kan enligt vår bedömning göras inom myndigheternas administration med 47,8 miljoner kronor. Samtidigt bör Statens institutionsstyrelse förstärkas med 10 miljoner kronor för särskilda utvecklingsprojekt. Regeringen har i budgeten anslagit 30 miljoner kronor mindre för personligt ombud än vad som var avsikten enligt förra årets budgetförslag. Centerpartiet föreslår ytterligare 30 miljoner kronor i enlighet med den ursprungliga planen. Centerpartiet vill också utveckla hemservicen för äldre och avsätter 250 miljoner kronor för detta.

Mot bakgrund av vad jag anfört anser jag att riksdagen med bifall till motion Fi210 (c) yrkande 4 och med anledning av propositionen samt med avslag på motionerna Fi208 (m) yrkandena 5, 15 och 17, Fi209 (kd) yrkandena 6 och 10 och Fi211 (fp) yrkande 6 i denna del bör öka ramen för utgiftsområde 9 för budgetåret 2001 med 942 miljoner kronor till 30 316 miljoner kronor. Enligt min mening bör riksdagen med bifall till motion Fi210 (c) yrkande 5 och med anledning av propositionen samt med avslag på motionerna Fi208 (m) yrkande 6, Fi209 (kd) yrkande 7 och Fi211 (fp) yrkande 8 i denna del godkänna en preliminär fördelning vad avser utgiftsområde 9 om 31 021 miljoner kronor för år 2002 och 32 484 miljoner kronor för år 2003.

Harald Nordlund (fp) anför:

I tjugofem år har Folkpartiet drivit kravet på en tillgänglig och patientnära primärvård. Jag anser det rätt att satsa mycket på vårdkedjans allra första länk. Patienten hamnar med hjälp av husläkaren på rätt vårdnivå. Folkpartiets målsättning är en läkare på 1 500 invånare. Jag anser att om målet skall uppnås samtidigt som ambitionen höjs för primärvården så krävs det en husläkarlag och en lag om utökad etableringsfrihet för fler specialister. Utan en ordentlig husläkarreform kommer allmänläkarbristen och de långa väntetiderna i primärvården att bestå. Vidare anser jag att all öppenvård bör konkurrensutsättas för att på det sättet öka effektiviteten och underlätta för privata alternativ att få större utrymme.

Inom utgiftsområde 9 föreslår jag att handikappreformen återställs. Resurser tillförs för att åter förstatliga de 20 första timmarna av assistansersättningen och ta bort de begränsningar i rätten till personlig assistans som regeringen infört. Vidare bör de beräknade beloppen avsedda för kommuner som har höga kostnader för stöd och service till funktionshindrade samt medel avsedda för särskilt kostnadskrävande insatser enligt LSS överföras från utgiftsområde 25 till utgiftsområde 9. Folkpartiet föreslår att en miljard kronor avsätts per år under fem år för en särskild tillgänglighetsreform för handikappade. Vidare bör kvinnojourerna ges ytterligare 4 miljoner kronor i bidrag. Slutligen vill jag peka på att internationaliseringen medfört ett ökat inflöde av alkohol och narkotika, vilket kräver ökade insatser av polis och tull men också en intensifierad upplysning. Jag anser det nödvändigt att avsätta ytterligare 150 miljoner kronor för en intensifierad upplysning.

Mot bakgrund av vad jag anfört anser jag att riksdagen med bifall till motion Fi211 (fp) yrkande 6 och med anledning av propositionen samt med avslag på motionerna Fi208 (m) yrkandena 5, 15 och 17, Fi209 (kd) yrkandena 6 och 10 och Fi210 (c) yrkande 4 i denna del bör öka ramen för utgiftsområde 9 för budgetåret 2001 med 3 654 miljoner kronor till 33 028 miljoner kronor. Enligt min mening bör riksdagen med bifall till motion Fi211 (fp) yrkande 8 och med anledning av propositionen samt med avslag på motionerna Fi208 (m) yrkande 6, Fi209 (kd) yrkande 7 och Fi210 (c) yrkande 5 i denna del godkänna en preliminär fördelning vad avser utgiftsområde 9 om 34 113 miljoner kronor för år 2002 och 35 780 miljoner kronor för år 2003.

BILAGA 12

Kulturutskottets protokollsutdrag
2000/01:2.1

BILAGA 13

Trafikuskottets protokollsutdrag
2000/01:3.2

BILAGA 14

Näringsutskottets protokollsutdrag
2000/01:4.4

BILAGA 15

Arbetsmarknadsutskottets protokollsutdrag
2000/01:5, bilagorna 3 och 4

BILAGA 16**Bostadsutskottets yttrande
2000/01:BoU1y**

Ramen för utgiftsområde 18 m.m.

Till finansutskottet

Finansutskottet har berett berörda utskott tillfälle att avge yttrande över proposition 2000/01:1 Budgetpropositionen för 2001 (volym 1) i vad avser bl.a. utgifternas fördelning på utgiftsområden jämte motioner.

Bostadsutskottet behandlar i detta yttrande förslagen i budgetpropositionen och motstående motioner i vad avser ramen för utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande. Därutöver behandlas förslag i budgetproposition och motioner avseende fastighetsbeskattningen.

Sammanfattning

Bostadsutskottet tillstyrker att ramen för utgiftsområde 18 för budgetåret 2001 fastställs till den nivå som regeringen föreslagit. Utskottet anser att riksdagen även bör godkänna den preliminära beräkningen av denna ram för budgetåren 2002 och 2003. Motstående motionsförslag i dessa delar avstyrks.

Utskottet anser vidare att regeringens förslag angående fastighetsbeskattningen år 2001 bör genomföras och avstyrker samtliga motionsförslag i frågan.

Avvikande meningar (m), (kd), (c) och (fp) har avgivits till förmån för förslagen till medelstildelning avseende utgiftsområde 18 samt om fastighetsbeskattningen i respektive partimotioner.

Utskottet

Utgiftsområde 18 – Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande

Utgiftsområde 18 omfattar anslag inom delområdena plan-, bygg- och bostadsväsendet, geoteknik, länsstyrelserna, lantmäteriverksamhet samt stöd till ekologisk omställning och utveckling.

Regeringen föreslår (finansplanen punkt 8, tabell 7.2) att ramen för utgiftsområde 18 för budgetåret 2001 skall fastställas till 11 634 740 000 kr.

Riksdagen föreslås vidare godkänna preliminära beräkningar av ramen för utgiftsområdet för budgetåren 2002 och 2003 (punkt 10, tabell 7.2). För år 2002 föreslås en preliminär ram om 11 012 miljoner kronor och för år 2003 föreslås att motsvarande ram skall beräknas till 10 613 miljoner kronor.

Regeringens ramförslag för år 2001 är 349 miljoner kronor lägre än motsvarande beräkning i 2000 års ekonomiska vårproposition. Enligt regeringen förklaras förändringen i huvudsak av att medlen för byggforskning överförs till ett nytt forskningsråd med anslag under utgiftsområde 20. Belastningen på anslaget för bostadsbidrag beräknas minska till följd av ökande löner och sysselsättning.

Vidare anges att anslaget för investeringar som främjar ekologisk hållbarhet minskas med 115 miljoner kronor och anslaget till lokala investeringsprogram med 50 miljoner kronor år 2001. Länsstyrelserna och de regionala självstyrelseorganen tillförs enligt regeringens förslag medel för strukturfondsadministration och länsstyrelserna för miljötillsyn.

Förslag till andra nivåer för ramen för utgiftsområde 18 läggs fram i partimotioner (m), (kd), (c) och (fp).

Moderata samlingspartiet föreslår i sin partimotion 2000/01:Fi208 yrkande 5 att ramen för utgiftsområde 18 för budgetåret 2001 skall fastställas till ett belopp som är 2 096 miljoner kronor lägre än regeringsförslaget. För budgetåren 2002 och 2003 föreslås i motionens yrkande 6 en preliminär ram som är 1 951 respektive 2 288 miljoner kronor lägre än vad regeringen förordat. Besparingen avses uppnås genom nedskärningar på ett flertal områden. De största besparingarna avser räntebidragen, bostadsbidragen samt en avveckling av stödet till de lokala investeringsprogrammen.

Kristdemokraterna föreslår i sin partimotion 2000/01:Fi209 en minskning av ramen med 560 miljoner kronor vad gäller år 2001 (yrkande 6). För budgetåret 2002 föreslås en minskning med 999 miljoner kronor och för år 2003 en minskning med 1 140 miljoner kronor (yrkande 7). Besparingar görs på främst räntebidraganslaget och stödet till lokala investeringsprogram. Samtidigt föreslås ett ökat anslag till bostadsbidrag samt en satsning på förbättrad inomhusmiljö och arkitekturåret.

Förslagen för utgiftsområde 18 i Centerpartiets partimotion 2000/01:Fi210 yrkandena 4 och 5 innebär att ramen bestäms till ett belopp som är 1 667, 1 430 respektive 1 140 miljoner kronor lägre än vad regeringen föreslagit för budgetåren 2001–2003.

I Folkpartiets partimotion 2000/01:Fi211 yrkande 6 föreslås att ramen för budgetåret 2001 bestäms till ett belopp som är 2 504 miljoner kronor lägre än vad regeringen föreslagit. Enligt yrkande 8 bör den preliminära ramen för åren 2002 och 2003 fastställas till belopp som är 2 184 respektive 1 858 miljoner kronor lägre än regeringsförslaget. Förslagen utgår från lägre utgifter för bostadsbidrag, räntebidrag samt för vissa myndighetsanslag. Vidare föreslås att anslaget för stöd till lokala investeringsprogram avvecklas. Högre anslag än i regeringsförslaget har beräknats för investeringsbidrag för anordnande av bostäder för studenter.

De ovan beskrivna förslagen i budgetpropositionen och i partimotionerna om ramar för utgiftsområde 18 – Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande – åren 2001–2003 kan sammanfattas i vidstående tabell. Förslagen i partimotionerna redovisas som avvikelser från regeringens förslag. Beloppen anges avrundade till miljoner kronor.

	2001	2002	2003
Regeringen	11 635	11 012	10 613
(m)	-2 096	-1 951	-2 288
(kd)	-560	-999	-1 140
(c)	-1 667	-1 430	-1 135
(fp)	-2 504	-2 184	-1 858

Bostadsutskottet vill vad gäller förslagen om ramen för utgiftsområde 18 anföra följande.

Det kan inledningsvis konstateras att regeringens ramförslag ger utrymme för vissa nya satsningar inom utgiftsområde 18. Medel är beräknade för de nya stöden till studentbostäder respektive till bostadsinvesteringar som främjar ekologisk hållbarhet. Den minskning av ramen som skett de senaste åren och som fortsätter under den kommande treårsperioden beror främst på minskad belastning på de anslag som på olika sätt är beroende av den allmänna ekonomiska utvecklingen. Detta gäller bostadsbidragen, räntebidragen samt garantiverksamheten vid Statens bostadskreditnämnd. Med de förutsättningar som finns redovisade i budgetpropositionen bör den föreslagna ramen ge tillräckligt utrymme för den anslagsfördelning inom utgiftsområdet som bostadsutskottet senare i höst kommer att ta ställning till.

De förslag till ram för utgiftsområde 18 som förs fram i de aktuella partimotionerna utgår samtliga från att kraftiga besparingar genomförs på anslagen inom utgiftsområdet i förhållande till regeringsförslaget. Utskottet tar i detta yttrande visserligen inte ställning till fördelningen på enskilda anslag inom utgiftsområdet men vill ändå uppmärksamma finansutskottet på att flera av ramförslagen bygger på anslagsbesparingar som i praktiken inte är genomförbara. Detta gäller exempelvis för Centerpartiets och Folkpartiets ramförslag som utgår från att stora besparingar kan uppnås genom en avveckling av stödet till de lokala investeringsprogrammen och en samtidig avveckling av hela anslaget för denna verksamhet. Anslaget för denna verksamhet för budgetåret 2001 avser emellertid till största delen beviljat men ännu inte utbetalat stöd. En total avveckling av anslaget för budgetåret 2001 skulle således medföra att staten inte kan fullfölja redan gjorda åtaganden. Folkpartiets ramförslag utgår vidare från kraftiga nedskärningar på vissa myndighetsanslag. För Boverket föreslås en nedskärning med närmare 40 %. När motsvarande förslag lades fram föregående år påpekade bostadsutskottet att en så stor nedskärning under närmast kommande budgetår är helt orealistisk om gällande trygghetslagar och avtal skall följas.

Utskottet vill vidare peka på de allvarliga konsekvenser på bostadsmarknaden som besparingar enligt vissa av motionsförslagen kan ge upphov till. Besparingarnas närmare innebörd framgår visserligen endast till viss del av de nu aktuella partimotionerna, men kan vad gäller fördelningen på anslag utläsas av de kommittémotioner som bostadsutskottet skall bereda senare i höst.

Förslaget i partimotionen från Moderata samlingspartiet utgår från en nedskärning av räntebidragsanslaget med 800 miljoner kronor. Även förslagen från Kristdemokraterna och Folkpartiet förutsätter att kraftiga nedskärningar på räntebidragen genomförs under budgetåret 2001. Utskottet vill framhålla att ett genomförande av dessa förslag framför allt skulle innebära krav på höjda hyror i den del av bostadsbeståndet som redan i dag har de högsta boendekostnaderna. Nedskärningen skulle sannolikt även drabba bostäder i de s.k. krisårgångarna. Vid ett genomförande av förslagen från två av partierna skulle dessa konsekvenser dessutom förstärkas genom att regeringens förslag om en fastighetsskattesänkning för hyreshusen avvisas. Vidare kan konstateras att den nödvändiga nyproduktionen av bostäder starkt skulle försvåras om räntebidragen till nya bostäder helt avvecklades i enlighet med vad Kristdemokraterna förordat.

Bostadsutskottet kommer senare i höst att ta ställning till förslag om anslagsfördelningen inom utgiftsområde 18. Det kan emellertid redan nu konstateras att de ramförslag som lagts fram i partimotioner inte bör läggas till grund för utskottets vidare arbete. Utskottet avstyrker således dessa förslag i motionerna Fi208 (m), Fi209 (kd), Fi210 (c) och Fi211 (fp). Regeringens ramförslag avseende utgiftsområde 18 för budgetåren 2001–2003 tillstyrks.

Bostadsutskottet vill i detta sammanhang även något kommentera den fördelning av anslag på politikområden som regeringen redovisar i budgetpropositionen. Regeringen framhåller att denna indelning utgår från flera kriterier, bl.a. politisk relevans och uppföljningsbarhet. Politikområdena beskrivs vad gäller avgränsning, mål och politikens inriktning. Anslagen inom utgiftsområde 18 anses falla inom fyra olika politikområden: Bostadspolitik, Regional samhällsorganisation, Ekonomisk familjepolitik samt Miljöpolitik. De två förstnämnda faller helt inom utgiftsområde 18 medan de övriga endast till en mindre del innefattar anslag inom detta utgiftsområde.

Utskottet kan ha förståelse för de motiv som regeringen för fram för denna indelning av budgeten. Samtidigt finns skäl att peka på de problem som kan uppkomma när indelningen i statsbudgeten avviker från indelningen i utgiftsområden och utskottens ansvarsområden. En strävan under senare år har varit att utskottets arbete i större utsträckning skall inriktas på uppföljning av måluppfyllelsen inom olika områden. En sådan uppföljning riskerar givetvis att försvåras om utskottets budgetarbete och förslag till riksdagsbeslut sker enligt en indelningsgrund – utgiftsområden – och regeringens redovisning av politikens inriktning och mål enligt en annan – politikområden.

Riksdagen har vid olika tillfällen fastställt de bostadspolitiska målen. Dessa mål har även inkluderats i de mål för utgiftsområde 18 som regeringen redovisat i tidigare budgetpropositioner. I årets budgetproposition redovisas

emellertid mål för politikområden. Vad gäller bostadsutskottets beredningsområde kan konstateras att vissa av dessa mål inte har någon motsvarighet i tidigare målformuleringar. Endast i ett avseende underställs de nya målen riksdagen för beslut. Detta gäller målet för Ekonomisk familjepolitik som bl.a. anses omfatta anslaget för bostadsbidrag. I övrigt omfattar detta mål anslag under utgiftsområde 12. Samtidigt gäller att anslaget för bostadsbidrag faller under målet för utgiftsområde 18 och därmed målet för bostadspolitik som det kommit till uttryck i tidigare propositioner och i riksdagens beslut i frågan. Vad gäller bostadsbidragen har för övrigt riksdagen i ett tillkännagivande våren 1996 framhållit att bidragens primära uppgift även fortsättningsvis bör vara att svara upp mot bostadspolitiska mål, dvs. ge möjlighet för resurssvaga hushåll att efterfråga goda och tillräckligt rymliga bostäder (1995/96:BoU11, rskr. 229).

Den fråga som inställer sig mot den redovisade bakgrunden är vilka mål som bör tas som utgångspunkt för riksdagens budgetarbete och uppföljningsverksamhet. Vidare kan ifrågasättas om det är lämpligt att ett utskott bereder regeringens förslag till övergripande mål för ett politikområde som innefattar anslag som bereds av ett annat utskott och som dessutom redan faller under mål fastlagda efter den indelning som riksdagsordningen lägger fast.

Fastighetsbeskattningen år 2001

Bostadsutskottet behandlar i yttrandet förslag i budgetproposition och motioner som avser fastighetsskatten år 2001, dvs. förslag som påverkar statens budget för nästkommande år.

I budgetpropositionen lägger regeringen fram ett förslag till lag om ändring i lagen (1984:1052) om statlig fastighetsskatt. Förslaget innebär i korthet att skattesatsen för fastighetsskatten fr.o.m. år 2001 sänks för

småhus från 1,5 % till 1,2 %,

hyreshus (bostadsdelen) från 1,5 % till 0,7 %.

De skäl som anges för förslaget är i huvudsak följande. Sedan 1996 har uttaget av fastighetsskatt kraftigt begränsats genom en rad successiva beslut. Det gäller bl.a. att omräkningsförfarandet inte har tillämpats som avsetts, skattesatsen generellt har sänkts från 1,7 % till 1,5 % samt att skattesatsen för hyreshus tillfälligt har sänkts till 1,2 % för åren 1999 och 2000. Åtgärderna har delvis vidtagits i avvaktan på resultaten av Fastighetstaxeringsutredningens respektive Fastighetsbeskattningskommitténs arbete. Enligt regeringen bör de förslag som lämnats av dessa båda utredningar behandlas i ett sammanhang. Regeringen avser därför att återkomma till de frågor om fastighetsbeskattningen på längre sikt som tagits upp av utredningarna.

Enligt regeringens bedömning bör taxeringsvärdena utgöra grunden för fastighetsbeskattningen. Genom att det omräkningsförfarande som infördes 1996 inte har tillämpats på avsett sätt har taxeringsvärdena efterhand alltmer kommit att avvika från marknadsvärdena. Regeringens bedömning är att de

effekter som ett återställande skulle ge upphov till vad gäller uttaget av fastighetsskatt och förmögenhetsskatt mellan åren 2000 och 2001 inte är acceptabla. För att begränsa uttaget av fastighetsskatt bör därför skattesatserna sänkas.

För småhusens del innebär förslaget att omräkningen av taxeringsvärdena endast kommer att öka skatteuttaget till den del taxeringsvärdeshöjningen överstiger 25 %. För hyreshusen innebär det att skattesatsen sänks med drygt 40 % jämfört med vad som gäller år 2000.

I budgetpropositionen aviserar regeringen dessutom sin avsikt att under våren 2001 lägga fram ett förslag till begränsningsregel för uttaget av fastighetsskatt. Inriktningen på det arbete med en sådan regel som nu pågår anges vara att begränsningsregeln skall utformas som en skattereduktion som skall tillämpas fr.o.m. den 1 januari 2001.

Förslag som avser fastighetsbeskattningen för år 2001 läggs fram dels i partimotioner (m), (kd), (c) samt (fp), dels i enskilda motioner (m), (kd) samt (fp).

I Moderata samlingspartiets partimotion 2000/01:Sk621 föreslås dels att fastighetsskatten skall beräknas på det lägsta av 1997 och 2001 års taxeringsvärden (yrkande 1), dels att skattesatsen år 2001 skall fastställas till 1 % för småhus och 0,7 % för flerbostadsfastigheter (yrkande 2), och dels att skatten fr.o.m. år 2001 skall beräknas på halva markvärdet (yrkande 4). Även i partimotionerna 2000/01:Bo414 (m) yrkandena 11, 12 och 14 samt 2000/01:N385 (m) yrkande 9 liksom i motionerna 2000/01:Sk308 (m) och 2000/01:Sk313 (m) förs motsvarande förslag fram.

Gemensamt för förslagen i motionerna (m) är att de ser förändringarna i fastighetsskatten år 2001 som ett första led i en successiv avveckling av fastighetsskatten. Enligt motionerna innebär ett på sikt fullständigt avskaffande av fastighetsskatt och förmögenhetsskatt att också förfarandet för fastställande av taxeringsvärden på fastigheter blir onödigt.

Kristdemokraterna föreslår i sin partimotion 2000/01:Sk323 att regeringens förslag avseende fastighetsbeskattningen år 2001 skall avslås (yrkandena 16 och 21). Enligt motionen bör i stället fastighetsskatten sänkas till 1,2 % (yrkande 18), fastighetsskatten endast beräknas på en tredjedel av markvärdet över 150 000 kr (yrkande 19) samt frysningen av taxeringsvärdena behållas (yrkande 20). I motionen förordas dessutom att riksdagen skall uttala sig för att den begränsningsregel som regeringen aviserar inte skall införas (yrkande 53). Förslaget om att begränsa den del av markvärdet som skall utgöra underlag för fastighetsskatten framförs även i motion 2000/01:Sk322 (kd) yrkande 3.

Utgångspunkten för förslagen i motionerna (kd) är att de på sikt vill avveckla systemet med statlig fastighetsskatt och ersätta det med ett system med en kommunal fastighetsavgift som är avsedd att täcka de kommunala kostnader som är kopplade till fastigheten. De förändringar i fastighetsbeskattningen som föreslås för år 2001 utgör ett första steg i en sådan avveckling.

De skatteeffekter som ett genomförande av regeringens förslag skulle ge upphov till är enligt Centerpartiets partimotion 2000/01:Sk321 inte accep-

tabla. Enligt motionen bör därför frysningen av taxeringsvärdena på såväl småhus som bostadshyreshus förlängas (yrkandena 11 och 15), skattesatsen sänkas till 1,2 % för småhus och till 1,1 % för bostadshyreshus (yrkandena 12 och 16).

Enligt Folkpartiets partimotion 2000/01:Sk324 bör fastighetsskatten i sin nuvarande utformning stegvis avskaffas. I stället bör en s.k. schablonintäktsbeskattning för egnahem införas samtidigt som avdragsrätten för låneräntor behålls. I avvaktan på en sådan grundläggande reformering bör taxeringsvärdena vara fortsatt frysta och skattesatserna för år 2001 fastställas till 1,2 % för småhus och 0,7 % för flerbostadshus (yrkande 13). Ett motsvarande förslag läggs dessutom fram i den bostadspolitiska motionen 2000/01:Bo235 (fp) yrkande 12. Förslaget om en fortsatt frysning av taxeringsvärdena förs fram även i motion 2000/01:Sk316 (fp).

Med anledning av vad som i proposition och motioner föreslagits om fastighetsbeskattningen år 2001 vill bostadsutskottets anför följande.

Frågor om beskattningen av byggande och boende har under senare år fått en allt större uppmärksamhet i den bostadspolitiska debatten. Inte minst gäller detta fastighetsbeskattningen. Uttaget av fastighetsskatt har också en betydande påverkan på boendekostnaderna. Det är mot bl.a. den bakgrunden som åtgärder under senare år har vidtagits för att begränsa uttaget. Som redovisas i budgetpropositionen har sålunda omräkningsförfarandet inte tillämpats som avsetts, skattesatsen generellt sänkts från 1,7 % till 1,5 % samt skattesatsen för hyreshus tillfälligt sänkts till 1,2 % för åren 1999 och 2000. Dessa tillfälliga åtgärder har också vidtagits i avvaktan på resultaten av Fastighetstaxeringsutredningens respektive Fastighetsbeskattningskommitténs arbete.

De förändringar i fastighetsbeskattningen som nu föreslås är inte heller de avsedda att i något grundläggande avseende förändra fastighetsskattesystemet. I stället är de avsedda att återställa taxeringsvärdet som grund för fastighetsbeskattningen enligt vad som ursprungligen avsågs. Utskottet kan ansluta sig till denna principiella uppfattning. Samtidigt delar utskottet regeringens bedömning att skattesatserna måste sänkas för att de effekter som ett återställande skulle ge upphov till vad gäller uttaget av fastighetsskatt och förmögenhetsskatt mellan åren 2000 och 2001 inte skall bli oacceptabla. Ett sådant synsätt motiverar enligt utskottets mening dessutom att en begränsningsregel för uttaget av fastighetsskatt utarbetas och införs redan för nästa år i enlighet med vad regeringen aviserar i budgetpropositionen.

Bostadsutskottet har tidigare givit uttryck för uppfattningen att mera omfattande förändringar i fastighetsbeskattningen bör anstå till dess att resultaten av Fastighetstaxeringsutredningens respektive Fastighetsbeskattningskommitténs arbete föreligger. Utskottet vidhåller denna uppfattning. Även om utredningarna nu avslutat sitt arbete bör den fortsatta beredningen av de förslag de lagt fram avvaktas. Regeringen aviserar också i budgetpropositionen sin avsikt att återkomma till riksdagen när det gäller de förslag som de båda utredningarna lagt fram.

Med hänvisning till det nu anförda tillstyrker utskottet regeringens förslag vad gäller fastighetsbeskattningen för 2001. Samtliga motionsyrkanden avstyrks.

Stockholm den 26 oktober 2000

På bostadsutskottets vägnar

Knut Billing

I beslutet har deltagit: Knut Billing (m), Bengt-Ola Rytting (s), Lilian Virgin (s), Owe Hellberg (v), Ulla-Britt Hagström (kd), Sten Andersson (m), Inga Berggren (m), Anders Ygeman (s), Siw Wittgren-Ahl (s), Sten Lundström (v), Annelie Enochson (kd), Helena Hillar Rosenqvist (mp), Rigmor Stenmark (c), Yvonne Ångström (fp), Carina A Elgestam (s), Ewa Thalén Finné (m) och Leif Jakobsson (s).

Avvikande meningar

1. Utgiftsområde 18 – Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande

Knut Billing (m), Sten Andersson (m), Inga Berggren (m) och Ewa Thalén Finné (m) anser att den del av bostadsutskottets yttrande som under rubriken Utgiftsområde 18 – Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande börjar med ”Det kan” och slutar med ”lägger fast” bort ha följande lydelse:

Bostadsmarknaden präglas fortfarande till stor del av de system för reglering och detaljstyrning som byggdes upp under ett långvarigt socialdemokratiskt regeringsinnehav. Genom den avreglering som inleddes under den borgerliga regeringsperioden togs visserligen betydelsefulla steg mot en minskad statlig och kommunal styrning av boendet, men dessa åtgärder har på flera punkter kullkastats sedan år 1994. Försöken att med lagstiftning och ekonomiska sanktioner hindra hyresgäster att köpa sina egna bostäder är ett exempel på denna utveckling. Det senaste exemplet är regeringens förslag om statlig styrning av kommunernas arbete med bostadsförsörjning.

Regleringen av bostadssektorn och den internationellt sett mycket höga beskattningen av boendet har medfört att vi i Sverige betalar mer för boendet än i något annat jämförbart land. Höga skatter på både inkomster och boende leder till att alltmer av den disponibla inkomsten går till boendekostnader. Ett genomsnittligt hushåll använder nästan en tredjedel av inkomsten efter skatt till boendet. Enbart fastighetsskatten motsvarar en månadshyra av tolv.

Bostadsutskottet anser att utgångspunkten för de bostadspolitiska besluten under de närmaste åren, och därmed även för de nu aktuella budgetbesluten,

måste vara att bostadsmarknaden skall styras av människors efterfrågan, inte av subventioner, detaljregleringar och politiska ingrepp. Åtgärder måste vidtas för att möjliggöra ett bostadsbyggande som svarar mot efterfrågan. Det handlar bl.a. om att reformera hyressättningsystemet, att tillåta ägarlägenheter samt att förenkla plan- och bygglovsprocessen.

Utskottet kan konstatera att denna inriktning ligger till grund för de förslag om ram för utgiftsområde 18 under budgetåren 2001–2003 som läggs fram i Moderata samlingspartiets partimotion 2000/01:Fi208. Enligt dessa förslag ger en successiv avveckling av fastighetsskatten utrymme för att trappa av räntebidragen snabbare. På detta sätt fördröjas inte boendekostnaderna. En bred avreglering av bostadsmarknaden bidrar bl.a. till att kostnaderna för Boverket och övrig bostadsadministration kan begränsas. Bostadsbidragen renodlas för att endast gå till barnfamiljer och växlas på sikt mot sänkt skatt. Stödet till lokala investeringsprogram avvecklas genom att nya bidrag inte beviljas.

Utskottet tillstyrker med hänvisning till det nu anförda Moderata samlingspartiets partimotion 2000/01:Fi208 yrkandena 5 och 6. Regeringens förslag, liksom övriga motionsyrkanden avstyrks.

2. Utgiftsområde 18 – Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande

Ulla-Britt Hagström (kd) och Annelie Enochson (kd) anser att den del av bostadsutskottets yttrande som under rubriken Utgiftsområde 18 – Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande börjar med ”Det kan” och slutar med ”lägger fast” bort ha följande lydelse:

Bostaden och boendemiljön har en central roll för människors livsvillkor. Trygghet och valfrihet i boendet är en viktig välfärdsfråga. Människors skiftande önskemål och behov av bostäder i olika skeden under livet måste kunna tillgodose till rimliga kostnader. Under studieåren kan det viktigaste önskemålet vara en billig bostad i nära anslutning till högskolan eller universitetet. Under andra skeden i livet kan önskemålet vara att äga sin bostad oavsett om den ligger på markplanet eller i ett flerbostadshus. Det är därför viktigt att större möjlighet ges till eget ägande av bostäder genom att ägarlägenheter tillåts. Systemet för hyressättning måste reformeras genom att större möjlighet ges för individuell anpassning av hyrorna och genom att lägesfaktorn ges större tyngd. Möjligheterna till ett billigare byggande bör tas till vara, bl.a. bör en konsekvensutredning om sänkt byggmoms genomföras.

Detta är några av de grundläggande utgångspunkterna för det reformbehov som finns inom bostadssektorn. Enligt bostadsutskottets mening svarar de förslag som förs fram i Kristdemokraternas partimotion 2000/01:Fi209 om förändringar inom utgiftsområde 18 under den närmaste treårsperioden bäst mot denna inriktning.

Utskottet delar således vad som i partimotionen anförts om reformbehovet inom utgiftsområde 18. Bostadsbidragen bör förstärkas och göras mer rättvisa. Det kan ske genom att de individuella inkomstgränserna slopas och de snäva regler för den bidragsgrundande bostadsytan som infördes år 1997 ändras. Stödet till de barnfamiljer som har den mest utsatta ekonomiska situationen bör förbättras genom att den barnrelaterade delen av bostadsbidraget höjs med 100 kr per barn.

Besparingar kan göras på räntebidraget till det äldre fastighetsbeståndet. Räntebidraget till nya fastigheter bör avvecklas. Vidare kan en besparing uppnås genom att de lokala investeringsprogrammen avvecklas. I stället bör medel omfördelas till en ny anslagspost för förbättrad inomhusmiljö samt allergisanering av bostäder och skolor m.m. Ett anslag bör också inrättas för uppföljning av de satsningar som gjorts inom ramen för Arkitekturåret. Ramförslaget enligt Kristdemokraternas motion ger utrymme för dessa nya satsningar.

Sammantaget innebär de ovan redovisade åtgärderna att ramen för utgiftsområde 18 bör fastställas i enlighet med förslaget i motion 2000/01:Fi209 (kd) yrkandena 6 och 7. Regeringens förslag, liksom övriga aktuella motionsyrkanden, avstyrks.

3. Utgiftsområde 18 – Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande

Rigmor Stenmark (c) anser att den del av bostadsutskottets yttrande som under rubriken Utgiftsområde 18 – Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande börjar med ”Det kan” och slutar med ”lägger fast” bort ha följande lydelse:

Bostadspolitiken bör inriktas på att skapa förutsättningar för en väl genomtänkt samhällsplanering och en god bostadsförsörjning. Viktiga inslag i detta arbete är att finna former för att öka miljöhänsynen i planeringen. Vidare måste jämställdhetsaspekterna beaktas i alla planeringssammanhang liksom de sociala frågorna, barnens behov och tillgängligheten för funktionshindrade. Det måste skapas förutsättningar för att tillskapa bra bostäder till rimliga kostnader.

Samtidigt som åtgärder vidtas för att förbättra förutsättningarna för en god bostadsförsörjning är det angeläget att ta till vara de möjligheter till besparingar som finns inom sektorn. Det förslag till ram för utgiftsområde 18 som läggs fram i Centerpartiets partimotion 2000/01:Fi210 innebär att dessa möjligheter kan tas till vara utan att negativa effekter för sektorn behöver uppstå. Framför allt kan besparingar göras genom en avveckling av stödet till lokala investeringsprogram för en ekologisk hållbarhet. De miljömässiga och arbetsmarknadsmässiga resultaten av detta stöd har varit mycket begränsade i förhållande till satsningens omfattning. Bidrag som redan är beviljade till bra projekt som redan är igångsatta bör betalas ut. Medel för detta får tas genom

omfördelning. Återstående medel som avsatts för lokala investeringsprogram bör emellertid användas på ett mer kostnadseffektivt sätt. Centerpartiet lägger fram förslag med sådan inriktning inom andra utgiftsområden. En minskad anslagsbelastning kan också väntas uppkomma för bostadsbidragen vid ett genomförande av de förslag till förbättringar för barnfamiljerna inom ramen för föräldraförsäkringen och skattesystemet som Centerpartiet lagt fram. Slutligen kan besparingar göras på länsstyrelsernas administration.

Det är angeläget att i större utsträckning kunna hjälpa de familjer som drabbats av fukt- och mögelskador i sina hus. Den ram som föreslås i Centerpartiets motion ger utrymme för ett ökat anslag till Fonden för fukt- och mögelskador.

Utskottet ställer sig sammanfattningsvis bakom förslagen i Centerpartiets partimotion 2000/01:Fi210 yrkandena 4 och 5 om ramen för utgiftsområde 18. Regeringsförslaget, liksom övriga aktuella motionsyrkanden, avstyrks.

4. Utgiftsområde 18 – Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande

Yvonne Ångström (fp) anser att den del av bostadsutskottets yttrande som under rubriken Utgiftsområde 18 – Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande börjar med ”Det kan” och slutar med ”lägger fast” bort ha följande lydelse:

Den svenska bostadspolitiken står inför flera stora utmaningar. Bostadsbyggandet ligger fortfarande på en alltför låg nivå. Även om det finns tecken på en viss ökning av byggandet är det långt ifrån tillräckligt för att råda bot på en tilltagande bostadsbrist. I storstadsregionerna och andra tillväxtområden riskerar bostadsbristen att bromsa den ekonomiska tillväxten. Bristen på studentbostäder utgör på många studieorter ett stort hinder för en effektiv högskoleutbildning.

Villkoren på bostadsmarknaden måste reformeras i flera avseenden genom avreglering och förenklingar. Det är nödvändigt att förbättra förutsättningarna för nyproduktion av bostäder genom bl.a. förenklad planprocess och en mer differentierad hyressättning. Bruksvärdessystemets tillämpning har lett till hyresnivåer som i många fall upplevs som orättvisa. En blandning mellan olika upplåtelseformer och typer av bebyggelse bör eftersträvas. Den tilltagande etniska och sociala segregationen bidrar till att vissa bostadsområden hamnat i en negativ spiral. Bostadsbidragssystemet medför tillsammans med skatter och barnomsorgstaxor att många barnfamiljer drabbas av stora marginaleffekter när arbetsinkomsterna ökar. Det gäller exempelvis vid en övergång från deltid till heltid eller när någon i hushållet går från arbetslöshet till arbete.

I motioner från Folkpartiet har bl.a. dessa frågor tagits upp och åtgärder föreslagits. Vissa av dessa åtgärder påverkar nivån på anslagsramen för utgiftsområde 18 under åren 2001–2003. Förslag i denna fråga redovisas i Folkpar-

tiets partimotion 2000/01:Fi211. Bostadsutskottet delar vad i partimotionen anförs om behovet av åtgärder inom utgiftsområde 18. Besparingar kan uppnås på anslaget för räntebidrag genom en snabbare höjning av den s.k. garanterade räntan. Vidare kan besparingar göras på byråkratin inom Boverket och Lantmäteriverket. Stödet till de lokala investeringsprogrammen har kritiserats av bl.a. Riksrevisionsverket och Riksdagens revisorer. Anslaget för denna stödverksamhet kan avvecklas. I syfte att minska bidragens marginaleffekter växlas delar av bostadsbidragen mot skattelättnader för barnfamiljerna. Detta och vissa övriga regeländringar leder till en minskad belastning på anslaget för bostadsbidrag. För att möjliggöra en kraftfull satsning på nya studentbostäder har medel beräknats för att höja anslaget för anordnande av bostäder för studenter med 50 miljoner kronor.

Sammantaget innebär vad utskottet nu förordat att ramen för utgiftsområde 18 för åren 2001–2003 bör bestämmas i enlighet med Folkpartiets partimotion 2000/01:Fi211 yrkandena 6 och 8. Regeringsförslaget i denna del samt förslagen i övriga partimotioner avstyrks.

5. Fastighetsbeskattningen år 2001

Knut Billing (m), Sten Andersson (m), Inga Berggren (m) och Ewa Thalén Finné (m) anser att den del av bostadsutskottets yttrande som under rubriken Fastighetsbeskattningen år 2001 börjar med ”Frågor om” och slutar med ”motionsyrkanden avstyrks” bort ha följande lydelse:

Regeringen presenterar sitt förslag till ändringar i fastighetsbeskattningen som en skattesänkning. Även om förslaget för vissa hushåll innebär att skatteuttaget minskar något medför det för många hushåll en mycket kraftig skattehöjning som är ett hot mot familjens ekonomiska trygghet. Vad som efterfrådas är i stället en successiv avveckling av fastighetsskatten som inleds med verkliga skattesänkningar för alla hushåll.

I en nybyggd hyreslägenhet går närmare 70 % av hyran till att betala skatt och andra pålagor som tagits ut och fortlöpande tas ut med boendet som yttersta skatteobjekt. Här ligger förklaringen till att det är dyrt att flytta in i nyproducerade lägenheter. Men det blir allt dyrare att också bo i redan befintliga hyresrätter. Bara fastighetsskatten kostar de boende i hyreshus minst en månadshyra per år. För småhusägare varierar fastighetsskatten mycket beroende på var fastigheten ligger. Om frysningen av fastighetsskatten upphör nästa år, i enlighet med regeringens förslag, kan dessutom många familjer förvänta sig en kraftigt höjd fastighetsskatt. Resultatet kan komma att bli att många människor riskerar att få lämna hus och hem eftersom de inte har råd att bo kvar.

Enligt utskottets uppfattning kan därför inte stora förändringar i fastighetsbeskattningen anstå till dess att Fastighetstaxeringsutredningen och Fastighetsbeskattningskommittén lägger fram eventuella förslag till regeländringar. I enlighet med förslaget i de nu aktuella motionerna (m) bör i stället en successiv avveckling av fastighetsskatten inledas redan år 2001. Som en första

åtgärd skall därför underlaget för skatteberäkningen frysas för att mildra effekterna av de senaste årens mycket kraftiga prisökningar i vissa områden. Skattesatsen för år 2001 skall för småhus sänkas till 1,2 % och för hyreshus till 0,7 %. Vidare skall underlaget för skatten utgöras av byggnadsvärdet och halva markvärdet. Genom att reducera markvärdet vid beräkningen av skatten åstadkommer man framför allt en lindring av de stora regionala orättvisorna.

Som framgått är de förändringar som nu bör genomföras steg på väg mot ett avskaffande av fastighetsskatten. För tydlighetens skull bör här göras klart att avsikten inte är att den skall ersättas med andra pålagor i form av en schablonintäkt eller liknande. Genom en avveckling kan dessutom fastighetstaxeringen förenklas för att sedan helt tas bort.

Med det nu anförda tillstyrker utskottet förslagen i Moderata samlingspartiets partimotioner 2000/01:Sk621 yrkandena 1, 2 och 4, 2000/01:Bo414 (m) yrkandena 11, 12 och 14 samt 2000/01:N385 (m) yrkande 9 liksom motionerna 2000/01:Sk308 (m) och 2000/01:Sk313 (m). Regeringens förslag avstyrks.

6. Fastighetsbeskattningen år 2001

Ulla-Britt Hagström (kd) och Annelie Enochson (kd) anser att den del av bostadsutskottets yttrande som under rubriken Fastighetsbeskattningen år 2001 börjar med ”Frågor om” och slutar med ”motionsyrkanden avstyrks” bort ha följande lydelse:

Trots en massiv kritik fortsätter Sverige att år efter år ha den hårdaste beskattningen av boendet i hela världen. I de europeiska länderna uppgick boendekostnadernas andel av den disponibla inkomsten till i genomsnitt 20 % år 1993, i Sverige uppgick den till så mycket som 30 %.

Fastighetsskatten drabbar alla boende oavsett inkomst och betalningsförmåga. Den strider alltså mot den gängse principen om skatt efter bärkraft. Skatten hotar i vissa fall äganderätten liksom den enskildes trygghet vad gäller besittningen av det egna hemmet. Personer med låga inkomster boende i attraktiva områden har inte råd att betala skatten och kommer att få lämna sina hem och invanda miljöer när taxeringsvärdet kommer att räknas upp. Att göra det möjligt att äga sin bostad också för låginkomsttagare är att verka för ett jämlikt samhälle, ett samhälle där äganderätt inte kräver stora pengar. Fastighetsskatten ökar den sociala segregeringen och motverkar möjligheterna för ett permanent boende i många områden som är attraktiva för de fritidsboende.

Som framhålls i bl.a. Kristdemokraternas partimotion bör de statliga reglerna utformas så att de ger skattemässig neutralitet mellan olika boendeformer. Den enskildes val av bostad skall naturligtvis i första hand styras av dennes behov och förutsättningar i övrigt och inte av beskattningens utformning. Den snedfördelning i beskattningen mellan småhus och hyreshus som den nuvarande majoriteten har skapat måste därför rättas till. På sikt måste också systemet med statlig fastighetsskatt avvecklas. I stället bör kommunerna ges möjlighet att ta ut en avgift för täckande av kostnaderna för gatuunder-

håll, brandförsvaret och annan kommunal service som är kopplad till fastigheten. På så vis stannar pengarna inom kommunerna och kommer medborgarna till del. I dag är det kommunerna som har kostnaderna och staten som tar in hela skatteintäkterna. Den kommunala avgiften relaterad till fastigheten kommer att på sikt innebära en växling till minskad kommunalskatt.

En avveckling av fastighetsskatten bör inledas redan nästa år. I enlighet med förslag i motioner (kd) bör därför fastighetsskatten år 2001 sänkas till 1,2 % samtidigt som skatten endast beräknas på en tredjedel av markvärdet över 150 000 kr. Ett viktigt inslag i avvecklingen är också att frysningen av taxeringsvärdena behålls. De nu förordade åtgärderna innebär bl.a. att effekterna av de senaste årens mycket kraftiga prisökningar i vissa områden mildras.

Det nu anförda innebär att utskottet tillstyrker förslagen i Kristdemokraternas partimotion 2000/01:Sk323 yrkandena 16–21 och 53 samt i motion 2000/01:Sk322 (kd) yrkande 3. Regeringens förslag avseende fastighetsbeskattningen år 2001 avslås.

7. Fastighetsbeskattningen år 2001

Rigmor Stenmark (c) anser att den del av bostadsutskottets yttrande som under rubriken Fastighetsbeskattningen år 2001 börjar med ”Frågor om” och slutar med ”motionsyrkanden avstyrks” bort ha följande lydelse:

Med den utformning fastighetsskatten har i dag har underlaget för skatten, dvs. taxeringsvärdet, kommit att få en allt större betydelse. Det var också mot den bakgrunden som Centerpartiet medverkade till att frysa taxeringsvärdena fr.o.m. år 1997. När regeringen nu inte vill låta frysningen bestå innebär det kraftiga höjningar av fastighetsskatteuttaget för många familjer nästa år. Inte minst gäller det för de familjer som bor i områden som är attraktiva för fritidsboende. Förutom att förslaget försätter många människor i stora svårigheter riskerar det att ytterligare avfolka många kust- och skärgårdssamhällen. Samhällets åtgärder bör i stället syfta till att underlätta ett boende i dessa områden.

Regeringens förslag visar på ett tydligt sätt de svagheter som är förknippade med dagens taxeringssystem. Enligt utskottets mening måste systemet därför ses över. Inte minst gäller det med tanke på effekterna av de årliga uppräkningsarna av taxeringsvärdet. I avvaktan på en sådan översyn bör därför frysningen av taxeringsvärdena förlängas.

För att mildra effekterna av dagens fastighetsbeskattningen måste utöver en fortsatt frysning av taxeringsvärdena skattesatserna sänkas. I enlighet med förslaget i Centerpartiets partimotion 2000/01:Sk321 bör skattesatsen för fastighetsskatten år 2001 sänkas till 1,2 % för småhus och till 1,1 % för bostadshyreshus.

Med hänvisning till det nu anförda tillstyrker utskottet förslagen i Centerpartiets partimotion 2000/01:Sk321 yrkandena 11, 12, 15 och 16. Regeringens förslag avstyrks.

8. Fastighetsbeskattningen år 2001

Yvonne Ångström (fp) anser att den del av bostadsutskottets yttrande som under rubriken Fastighetsbeskattningen år 2001 börjar med ”Frågor om” och slutar med ”motionsyrkanden avstyrks” bort ha följande lydelse:

Det finns i dag ett för alla, med undantag av regeringen och dess stödpartier, uppenbart behov av en ny bostadspolitik. Ett viktigt inslag i en sådan ny bostadspolitik för att lösa dagens bostadsproblem är en reformerad fastighetsbeskattning. Fastighetsskatten utgör i dag en alltför stor del av många människors boendekostnad. De successivt höjda skattesatserna har tydliggjort att skattebeloppen blir olika för likvärdiga bostäder beroende på var de ligger. Skattebeloppen har ökat kraftigt för många sedan de gjort sitt fastighetsförvärv.

Vad som erfordras är en successiv avveckling av dagens fastighetsbeskattning som bör inledas redan nästa år. På sikt bör i stället en s.k. schablonintäktsbeskattning för egna hem införas i enlighet med förslagen i motionerna från Folkpartiet. Samtidigt måste naturligtvis avdragsrätten för låneräntor behållas. I avvaktan på den nu förordade grundläggande reformeringen av fastighetsbeskattningen bör taxeringsvärdena vara fortsatt frysta och skattesatserna för år 2001 fastställas till 1,2 % för småhus och 0,7 % för flerbostadshus. Till skillnad från de förslag som regeringen lagt fram innebär det nu förordade förslaget att skatten sänks för alla boende och inte bara för vissa. En fortsatt frysning av taxeringsvärdena i kombination med sänkta skattesatser ger också lättnader för dem som varit värst drabbade av det hittillsvarande systemet, dvs. permanentboende i vissa attraktiva fritidsområden.

Utskottet tillstyrker med hänvisning till det nu anförda förslagen i Folkpartiets partimotion 2000/01:Sk324 yrkande 13 samt i motionerna 2000/01:Bo235 (fp) yrkande 12 och 2000/01:Sk316 (fp). Regeringens förslag avstyrks.

BILAGA 17

Finansutskottets offentliga utfrågning om penningpolitiken

Tid: Tisdagen den 10 oktober 2000 kl. 09.00–11.45

Lokal: Skandiasalen, Neptunus

Inbjuden

Riksbankschefen Urban Bäckström

Deltagande ledamöter

Jan Bergqvist (s), ordförande

Mats Odell (kd), vice ordförande

Gunnar Hökmark (m)

Bengt Silfverstrand (s)

Lisbet Calner (s)

Johan Lönnroth (v)

Lennart Hedquist (m)

Sonia Karlsson (s)

Carin Lundberg (s)

Per Landgren (kd)

Yvonne Ruwaida (mp)

Karin Pilsäter (fp)

Hans Hoff (s)

Agne Hansson (c)

Protokoll från finansutskottets offentliga utfrågning tisdagen den 10 oktober 2000 med riksbankschefen Urban Bäckström

Ordföranden: Jag ber att få hälsa alla hjärtligt välkomna till finansutskottets utfrågning av riksbankschefen. Det är något av ett jubileum i dag, eftersom det är tionde gången som Urban Bäckström medverkar vid en offentlig utfrågning i finansutskottet. Jag brukar inte recensera Urban Bäckströms framträdanden, men jag vill säga att vi alla uppskattar Urban Bäckströms beredvilighet att svara på frågor samt hans goda pedagogiska förmåga.

Därmed ber jag att få överlämna ordet till riksbankschefen. Varsågod!

Urban Bäckström: Tack för det fina och varma välkommandet. Jag visste inte att det var tionde gången, men det har blivit några gånger med åren. Jag uppskattar mycket att få komma hit och diskutera penningpolitiken. Jag tänkte följa samma uppläggning som tidigare, nämligen att jag börjar med en inledning och sedan står jag till förfogande för att försöka svara på frågor efter bästa förmåga.

Det som slår en när man betraktar svensk ekonomi är att det är en imponerande utveckling som vi ser. Vi har haft en tillväxt på ungefär 3 % sedan vändningen sommaren 1993 efter den djupa krisen i början på 1990-talet. Sedan dess har ekonomin som sagt vuxit med ungefär 3 % per år i genomsnitt. Nu verkar ekonomin t.o.m. vara inne i en takt på mellan 3 och 4 %. Det är naturligtvis också glädjande att sysselsättningen har tagit fart. Hittills i år har

70 000 fler människor fått jobb jämfört med samma period förra året.

Samtidigt med denna utveckling kan vi konstatera att inflationen har förblivit mycket låg. Den här gynnsamma utvecklingen innebär naturligtvis inte att Riksbanken kan luta sig tillbaka. Det finns risker i det fortsatta förloppet. Jag kommer tillbaka till det så småningom. Det kräver naturligtvis en vaksamhet från vår sida när det gäller räntevapnet.

Det har gått bra under tidigare decennier, men då har alltid inflationen accelererat. Om man ska försöka förstå varför det går så bra för svensk ekonomi samtidigt som inflationen är låg, tror jag att man i grund och botten måste se till den omorientering av svensk ekonomisk politik som enligt min bedömning skedde för 10–15 år sedan. Den har sedan fortsatt i olika steg. Jag tror att det började med kredit- och valutaavregleringen. Skattesystemet har förändrats, och även delar av transfereringssystemet har förändrats. Konkurrenstrycket har ökat betydligt i svensk ekonomi. Allt detta har förändrat svensk ekonomis sätt att fungera.

Sedan kan man naturligtvis diskutera om det har skett tillräckligt mycket på olika områden och om det kan ske mer – och det vet jag att utskottets ledamöter har olika åsikter om – men faktum är att någonting har hänt i

svensk ekonomi. Till detta kommer betoningen på en stabilitetsinriktad ekonomisk politik med ett lagstadgat prisstabilitetsmål och en framgångsrik sanering av statsfinanserna. Även där kan man konstatera att det säkert finns olika åsikter bland utskottets ledamöter om huruvida man borde ha vidtagit den ena eller den andra åtgärden på inkomstsidan eller på utgiftssidan, men faktum är att saneringen ändå har blivit framgångsrik i det perspektivet.

Allt detta har gjort att vi har fått en bättre produktivitetstillväxt i svensk ekonomi. I den rapport som presenteras i dag har vi i Riksbanken också ändrat produktivitetsantagandet marginellt. Allt detta är ett tecken på en bättre fungerande ekonomi.

En ökad produktivitetstillväxt gör det möjligt att producera mer med samma mängd resurser. En varaktig ökning av produktivitetstillväxten höjer alltså ekonomins långsiktiga kapacitetsförmåga. Den förbättring av produktiviteten som vi har sett är inte, såvitt vi kan se, enbart ett resultat av den goda konjunkturen, utan det ligger någonting strukturellt i det som har skett.

Låt mig ta ett exempel. Arbetsproduktiviteten ökade med knappt 1½ % per år i genomsnitt mellan 1974 och 1993. Sedan 1994 ligger motsvarande siffra på uppemot 2 % per år i genomsnitt. Det är alltså en höjning med en halv procentenhet. Det kanske inte låter så mycket, men i ett långt perspektiv handlar det om väldigt stora resurser.

Efter att jag har sagt detta tycker jag att det är lika viktigt att framhålla att vi inte ser några tydliga tecken på en accelererande produktivitetstillväxt. Vi har haft en höjning av produktivitetstillväxten från en och en halv till två, men vi har inte haft en accelererande tillväxttakt som man har haft i USA – inte ännu i alla fall. En förklaring till skillnaderna mellan USA och Europa – och då inkluderar jag Sverige i Europa – när det gäller produktivitetens utvecklingen kan naturligtvis hänga samman med att man mäter på lite olika sätt. Men det är inte uteslutet att svensk ekonomi kommer in i en accelererande utveckling av produktivitetstillväxten. Det finns en del tecken, en del indikatorer, på detta. De är mycket preliminära. Jag tycker inte att man ska bygga in det i förväntningar eller policybeslut. Utvecklingen är nog så positiv i alla fall, så man behöver inte in-teckna framtiden på ett överdrivet sätt. Låt oss vänta och se vad som kan hända!

Ett tillväxtförlopp som drivs av stigande produktivitetstillväxt ger goda cirklar. Man kan säga att detta är en av förklaringarna till att det har gått bra under senare år i svensk ekonomi, men det finns också andra orsaker. Jag ska peka på några till.

En speciell faktor som har påverkat innevarande år är andra typer av s.k. positiva utbudseffekter. Jag tänker då på olika avregleringar. Det är elmarknaden, telemarknaden och EU:s jordbruksreform. Framför allt är det teleområdet som har gett de här positiva effekterna. Det har gjort att priserna har anpassat sig nedåt. Vi vet alla att samtalsavgifter och allt sådant har sjunkit under året. Det har slagit på inflationstakten i stort. Det har lett till högre reallöneökningar än vad löntagare och arbetsgivare har förväntat sig. På det sättet har det stimulerat efterfrågan. Vi får alltså en situation där priserna går

ned och där inflationstakten tillfälligt går ned. Det stimulerar samtidigt efterfrågan så att produktionen höjs. Dessa två går åt var sitt håll.

Detta är strikt sett engångseffekter, men de kan gradvis slå igenom i ekonomin och därmed ligga kvar och påverka under en längre period så att inflationen hålls låg under en längre period. Med detta vill jag inte göra några prognoser på just de här effekterna, utan det handlar att se allmänt på den här typen av positiva utbudseffekter.

En annan faktor som naturligtvis hänger samman med detta är den skärpta konkurrensen. Globaliseringen ger en skärpt konkurrens på många olika områden. Det visar sig i att företagen har svårare att höja priserna. Vinstmarginalerna brukar stiga i den här fasen av konjunkturen, men det har alltså inte skett på samma sätt som tidigare. Det tror jag man kan tillskriva den skärpta konkurrensen. Det kan naturligtvis också bero på att företagen på ett annat sätt än tidigare vet att Riksbanken obönhörligen kommer att höja styrrentan om det kommer försök till att driva upp vinstmarginalerna.

En annan faktor som har gått i motsatt riktning är de höjda oljepriserna. De är ett tecken på en negativ utbudseffekt. Priserna går upp och tenderar att driva ned produktionen i ekonomin i stort. Det är inte så lätt att klassificera oljeprisernas effekter. Ett vanligt mönster i konjunkturuppgångar är ju att råvarupriser också stiger överlag, och oljepriserna är ju en del av ett sådant förlopp. Det är både en utbudseffekt och en efterfrågeeffekt.

Om man tittar på de här effekterna, avregleringarna, konkurrensen och oljepriserna som går i motsatt riktning, visar det sig att de positiva effekterna dominerar. Det gör de inte i alla länder, men i Sverige dominerar de. Vi har alltså fått ett sammantaget positivt bidrag till den ekonomiska utvecklingen både på prisområdet och på efterfrågeområdet.

Ytterligare en förklaring till den gynnsamma utvecklingen är naturligtvis mängden lediga resurser. Mängden lediga resurser är ett fackuttryck för att det har funnits fler personer som har stått till arbetsmarknadens förfogande än vad vi tidigare har bedömt. Det visar sig i att bristsituationerna på arbetsmarknaden inte har blivit så utbredda, i alla fall inte än så länge, att det har skapat ett pris- och lönetryck av gammalt vanligt snitt.

Vi har sett att löneökningarna hittills – och jag tänker då på löneglidningen som tidigare normalt slår ut direkt i ett sådant här konjunkturförlopp – har varit måttliga trots att sysselsättningsökningen faktiskt är den största på 40 år. Arbetslösheten har fallit till en nivå som få trodde var möjligt efter den djupa krisen vid 1990-talets inledning. Skälet till att man trots och bedömt att det skulle vara svårt för arbetslösheten att komma ned är naturligtvis den europeiska utvecklingen under de senaste 10–20 åren. Där har det visat sig vara svårt att komma tillbaka till lägre arbetslöshetsnivåer efter en störning av det slag som t.ex. vi har gått igenom.

Det som har hänt är att fler personer har sökt sig ut på arbetsmarknaden. Många som tidigare var heltidsstuderande och alltså inte registrerades i arbetsmarknadsstatistiken har kommit ut på arbetsmarknaden och fått jobb. Dessutom har som vi vet de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna dragits ned, och det har gjort att arbetsutbudet har kunnat öka ytterligare.

Detta är några tecken på att omfattningen av lediga resurser har varit något större än vad vi har trott tidigare. Därför har vi gradvis förändrat vår syn på resursutnyttjandet i ekonomin under senare år, och vi gör det även den här gången.

Därmed har jag pekat på några olika faktorer som ligger bakom det gynnsamma förloppet med god efterfrågetillväxt samt att det har gått att förena med prisstabilitet, i alla fall så här långt. Men det är helt klart att den starka efterfrågan så småningom kommer att leda till bristsituationer på arbetsmarknaden. Om sysselsättningen ökar i en takt av ca 70 000 personer per år och den underliggande befolkningstillväxten ger ett bidrag till arbetskraften på någonstans mellan 15 000 och 20 000 personer per år, är det alltså 50 000 fler än vad som långsiktigt är möjligt. Det går naturligtvis så länge det finns personer som är villiga att ta ett jobb, som finns på rätt ställe och som har rätt utbildning. Men när det börjar kärva på den punkten kommer vi att se bristtalen stiga successivt. Det är svårt att säga exakt när detta kommer att inträffa, men då om inte förr måste Riksbanken höja reporäntan och strama åt så att vi får en utveckling som ligger mer i linje med den långsiktigt möjliga. Det kan komma tidigare. Det kan komma senare. Det beror alldeles på hur arbetsmarknaden kommer att fungera.

Den bedömning som vi presenterar i dag i rapporten till utskottet innehåller som vanligt en utsikt över de närmaste 1–2 åren som är den horisont vi jobbar med. I stora drag kan man säga att bilden är densamma som den vi presenterade i den förra prognosen. Jag tänker då på den som kom i juni. Vi har naturligtvis kommit några månader längre i konjunkturuppgången, men i det huvudscenario som vi skissar är det inte alltför oroande inflationstendenser.

Det är också samtidigt viktigt att påpeka att det finns ett antal tydligt identifierbara risker i förloppet som vi måste vara uppmärksamma på. Vi utformar som vanligt penningpolitiken efter det underliggande måttet som vi något kryptiskt kallar för UND1X, dvs. KPI minus ränteeffekterna och de indirekta skatterna. I vårt huvudscenario bedömer vi att det måttet, med en oförändrad reporänta, kommer att leda till en inflation på 1 ½ % på ett års sikt och 1,9 % på två års sikt, för att vara exakt. Sedan vet utskottets ledamöter att vi också tittar på olika risker i systemet. När man beaktar de olika möjliga utvecklingsvägarna kommer vi något högre i vår inflationsbedömning – 1,6 % respektive 2,1 % på ett respektive två års sikt.

Den här bedömningen av inflationsutvecklingen bygger på en fortsatt stark internationell konjunkturbild. För Sveriges del räknar vi med att BNP stiger med 4 % i år, 3,7 % nästa år och 3 % år 2002. Det är alltså en fortsatt tillväxt under de närmaste 1–2 åren på mellan 3–4 %. Vi har inte ändrat prognosen för inflationen speciellt mycket. Den är i allt väsentligt densamma som i tidigare bedömningar.

Det som naturligtvis spelar en roll och har förändrats lite grann är att oljepriset förväntas röra sig i en bana som ligger något högre än tidigare. Dessutom har vi sett att den starka dollarn har dragit med sig kronans kurs. Det måste naturligtvis också beaktas i en samlad bedömning.

Huvudscenariot ser alltså ganska ljust ut. Osäkerheten är betydande, har jag skrivit i mina anteckningar inför föredragningen. Det handlar om oljepri-set. Vi vet inte riktigt hur det kommer att utveckla sig. Vi gör en del alternativa beräkningar i inflationsrapporten. Det är naturligtvis dollarns utveckling som spelar en roll. Men det kanske allra viktigaste är naturligtvis lönebildningen, och nu drar ju en stor avtalsrörelse i gång här under hösten. Vi har gjort våra bedömningar, och andra har gjort sina bedömningar. På något sätt går vi mot någon slags sanningens minut i lönebildningshänseende. Vi får se om det verkligen är så att våra hypoteser är riktiga om att arbetsmarknaden fungerar bra också vid den här typen av lägre arbetslöshetsnivåer jämfört med för några år sedan när avtalsrörelsen bedrevs förra gången.

Vi tror att det här kommer att fungera, och vi tror att det beror på att det finns ett grundläggande förtroende för den regim som vi från Riksbankens sida hanterar det dagliga arbetet kring, men kanske framför allt den regim som den ekonomiska politiken i stort med lagstiftning, sunda statsfinanser och allt annat bygger under. Vi tror att detta kommer att ha en betydelse när man nu närmar sig förhandlingarnas slutskeden.

Beslutet att nu lämna reporäntan oförändrad under, som vi säger, ännu en tid ska ses mot bakgrund av den bedömning av inflationen som vi gör och att inflationen under nästan hela horisonten som vi brukar överblicka ligger under 2 %. Den kommer upp över 2 % i slutet om man också väger in riskbil-den. Bilden av den här starka konjunkturuppgången i svensk ekonomi kvarstår. Ett stigande resursutnyttjande bl.a. på arbetsmarknaden kommer, som jag sade tidigare, att leda till ett potentiellt tryck. Det talar för att reporäntan kan komma att behöva höjas framöver.

Jag stannar där, herr ordförande.

Ordföranden: Vi tackar Urban Bäckström för inledningen.

Sonia Karlsson (s): Herr ordförande! Riksbankschefen och jag har ju flera gånger tidigare diskuterat frågan om öppenhet och insyn. Vid utfrågningen den 6 oktober sade Urban Bäckström att man t.o.m. kan titta in genom Riksbankens slutna dörrar för att se vad som pågår. Jag håller med om att det har skett en utveckling mot allt större öppenhet. Men jag skulle ändå vilja fråga om de gränser för öppenheten som fortfarande finns. På vilka områden anser riksbankschefen att det råder en fullständig öppenhet? På vilka områden tycker riksbankschefen att det fortfarande måste finnas gränser för öppenheten?

Låt mig illustrera med några exempel. Hur är det med försäljningen av guld? Här finns ett avtal mellan de 15 EU-ländernas centralbanker från september 1999. I princip ska man inte sälja guld, men det finns en möjlighet för dessa 15 banker att på vissa villkor få sälja upp till 400 ton guld om året. Vilken offentlighet ger de 15 avtalsslutande centralbankerna åt de här avta-len? Har Riksbanken varit pådrivande för öppenhet i det sammanhanget?

Jag har ett annat exempel. Om jag har förstått saken rätt offentliggör eller kommenterar inte Riksbanken interventioner på valutamarknaden. Det gäller t.ex. stödköp av kronan. Vad hindrar att Riksbanken öppnare än i dag uttalar sig om det?

Till sist. Vi talade för ett år sedan också om BIS. Min fråga är om riksbankschefen under det år som gått har lyckats föra in något av svensk öppenhet i Baselbankens slutna rum.

Urban Bäckström: Jag är mycket tacksam för att Sonia Karlsson vid varje tillfälle – jag vet inte om det är tio gånger, men det är många gånger – driver på det här med öppenhet. Jag ska gärna säga att det har varit ett gott stöd. Det är en god svensk tradition att arbeta för öppenhet på många olika områden.

Samtliga exempel som Sonia Karlsson tar upp här handlar om våra förhållanden med andra länder. Vi är en av de allra mest öppna centralbankerna i världen, men vi är inte ledande. Bank of England är också öppen i många avseenden, och det finns andra centralbanker som också är öppna. Men alla centralbanker är inte lika öppna. Det beror inte på att de har någon speciell kultur i sig, utan det beror naturligtvis på att de är sprungna ur en kultur i det landet där man inte har samma öppenhet. Därför redovisar inte alla centralbanker olika förhållanden på samma sätt som vi gör. Det gör att vi i vårt umgänge med dem måste iakta en försiktighet med uppgifter som rör våra gemensamma förhållanden.

När det gäller försäljningen av guld agerade vi i vår egenskap av G 10-land och ställde upp på det gemensamma avtalet därför att guldpriset helt enkelt höll på att kollapsa. Guld förlorar ju sin roll när man har en så pass låg inflation. Det är i orostider när inflationen tenderar att stiga som guld blir attraktivt. Så har det varit historiskt sett i alla fall. I det här fallet handlade det om att försöka skapa en större tydlighet och klarhet för marknaden när det gäller hur försäljningarna av guld kommer att gå till. Men observera att det handlade om de försäljningar som redan då var annonserade. Det höll på att utbryta något slags kaos på marknaden därför att centralbankerna håller en så stor del av guldet i världen.

Jag vet inte vad det är för ytterligare information som kunde tillföras där, men jag är öppen för konkreta frågor om det är någonting som vi faktiskt kan offentliggöra som inte innebär att vi röjer andra centralbankers förhållanden som inte är lika öppna. Här handlar det ju om Sveriges umgänge i stort med andra länder. Om vi röjde deras förhållanden skulle vi riskera att andra länder inte ville prata med oss. Men samtidigt kan vi arbeta för större öppenhet.

När det gäller interventionen sade vi att vi inte kommenterar den intervention som G 7-länderna gjorde för att stödja euron. Vi var inte med i den interventionen. Vi kommenterade den inte av hänsyn till de andra. När vi gjorde en intervention på den svenska marknaden – jag vill minnas att det senast var hösten 1998 vid ett tillfälle – kommenterade vi den och berättade vad vi hade gjort. Vi berättade dock inte hur mycket vi hade gjort. Det har att göra med att få största möjliga effekt av en intervention.

I BIS flyter all den här kulturen samman på något sätt. Men jag tycker att BIS är så pass öppen som man bör och kan vara. Jag och andra styrelseledamöter verkade t.ex. för en hög grad av öppenhet när det gäller guldfrågan. Jag fick förfrågningar här i Sverige av de journalister som granskade Riksbankens hantering av guldfrågan under andra världskriget om BIS skulle kunna öppna sitt arkiv för detta, och det gjordes så småningom. Det berättas om vad som sker på mötena där också via särskilda pressbriefingar osv.

Sonia Karlsson (s): När det gäller det här sista om BIS var det mer med utgångspunkt i förra årets diskussion där riksbankschefen sade att just i BIS kunde man inte gå ut med information i efterhand eftersom det inte skulle bli några konstruktiva diskussioner då. Riksbankschefen sade också redan då att öppenhet är en process och att man inte har kommit så långt i andra länder som i Sverige. Jag tycker att det är positivt om Riksbanken driver på den här processen i BIS.

Riksbankschefen sade att detta mest handlar om vårt förhållande med andra länder. Jag tycker att man ser att det finns många fördelar med den svenska öppenheten, bl.a. när det gäller EU. Därför är det bra att vi pläderar för den.

Men om vi tittar på det som gäller Riksbanken och Sverige vill jag ta upp systemet med de öppna protokollen och röstsiffrorna som nu har varit i kraft en längre tid. Jag undrar hur riksbankschefen tycker att detta har utfallit. När det gäller de här särskilda protokollen har publiceringstiden sjunkit en hel del från en tidseftersläpning på 30–40 arbetsdagar till hittills i år i genomsnitt 13 dagar. Då kan man fråga sig vad det är som gör att 13 arbetsdagar är lagom nu. Vilka bedömningar ligger bakom de här olika tidsintervaller? Jag har tittat på de olika protokollen.

Urban Bäckström: Det är riktigt att tiden för protokollens publicering har sjunkit. Det är medvetet. Vi hade som arbetshypotes runt 14 dagar när vi startade, men vi visste inte om vi kunde leva upp till detta. Därför började vi med en längre period, och sedan har vi arbetat oss nedåt. Nu brukar 14 dagar fungera oftast, om det inte kommer helgdagar emellan.

Det är helt enkelt en produktionsprocess. Det är jobbigt för medarbetare att få ned en diskussion på ett papper. Det är en miniinflationsrapport som ska skrivas varje gång. Det är kanske inte den allra svåraste delen att teckna ned vad som inträffade. Sedan inträffar ju nästa steg, nämligen att bilden hos sex personer i direktionen ska vara densamma. Man ska komma överens om att detta var det som sades. Då måste naturligtvis protokollen justeras. Det är en liten process att få ihop sex personer och kunna göra det. Det är möjligt att vi kommer snabbare fram i framtiden, men det är ingenting som jag vågar lova på det här stadiet. Jag tycker att 14 dagar fungerar alldeles utmärkt. Jag för min del är väldigt nöjd med det.

Sedan kan man gå tillbaka till vad Sonia Karlsson egentligen frågar om, nämligen var gränsen för öppenhet går. Jag tror nog att vi inte kommer att få

se TV-sända sammanträden med Riksbankens direktion under min tid i banken. Någonstans där går gränsen.

Sonia Karlsson (s): Efter att ha läst alla protokoll tycker jag ändå att det kunde vara väldigt intressant att TV-sända sammanträdena. Det är ju en intressant diskussion som man kan läsa i protokollen. Men gäller detta verkligen bara produktionsprocessen? Man ser att det 1999 i genomsnitt tog 29 arbetsdagar, och att det nu, i januari–september, har tagit 13. Har det då inget med innehållet i protokollen att göra? Är det bara en produktionsfråga?

Urban Bäckström: Inte vad jag har upplevt hittills i alla fall. Jag kan inte se att det är några svåra sekretessskäl eller någonting som förhindrar vår verksamhet som gör att man inte skulle kunna korta ned eller t.ex. halvera tiden, utan det är nog mer produktionstekniska skäl. Men det kan komma situationer – jag kan inte utesluta det och inte riktigt överblicka det heller – där det kanske behöver förflyta ett litet tag innan man publicerar protokollen. Skulle man då regelmässigt ha en publicering på kanske en vecka och sedan fördröja det skulle alla förstå att någonting hade inträffat. Jag tycker att vi nu ska låta oss nöja med två veckor. Det finns ingen centralbank som gör det snabbare än så. Vi är alltså ledande på det området, men vår ambition kan ju vara högre ställd än så i alla fall. Låt oss nu ha 14 dagar, och sedan ser vi över tiden om det går att korta ned det. Det finns ingen anledning att hålla det hemligt av något annat skäl.

Gunnar Hökmark (m): Jag tänkte be riksbankschefen utveckla frågorna om de uppåtrisker som finns beskrivna i rapporten. Det är rätt mycket av en 1990-talsreformagenda som riksbankschefen förklarar den lugna utvecklingen nu med, med avregleringar av olika slag och den växande konkurrensen. En intressant sak vore att få ett litet förtydligande kring vad det är som nu leder till att en del av de bedömningar som gjordes i våras när det gäller utbud av arbetskraft och växande arbetskraftsbrist ändå har förändrats till det positiva. Vad är det för faktorer i ekonomin som man där särskilt kan peka på?

Och vad är det för flaskhalsar som vi nu ser träda fram och som blir viktigare och viktigare? I den förra inflationsrapporten pekade Riksbanken på att det fanns ett par områden där detta var mer tydligt. Där hade vi mindre växande produktivitet och där var det också mindre av konkurrens och avregleringar. Jag skulle vilja att riksbankschefen utvecklar hur man ser på situationen framöver när det gäller just framväxande flaskhalsar, inte minst i det perspektiv som Urban Bäckström själv var inne på när det gäller skillnaden mellan USA – den amerikanska ekonomin – och vår egen. Vi ser alltså inte någon snabbt växande produktivitet även om vi har kommit upp på en högre produktivitetsnivå. Var hittar vi de flaskhalsar som, om vi tar bort dem, kan leda till att vi får en motsvarande utveckling som i den amerikanska ekonomin?

Den andra delen av uppåt riskerna som jag tycker det kunde vara intressant att höra någonting om är synen på växelkursen gentemot andra valutor. Man tar upp relationen till dollarn, men det förs inget egentligt resonemang om relationen till euron, annat än att man förväntar sig ligga stabilt. Men det kan ju t.ex. vara så att vi får en stigande euro – vi kanske inte är vana att tala om det fenomenet sedan det senaste halvåret eller året, men likväl finns det rätt mycket som talar för det. Hur påverkar detta – jag definierar det helt enkelt på det viset – de svenska uppåt riskerna?

Urban Bäckström: Om jag börjar med riskerna i vår bedömning så nämnde jag i min inledning oljepriset och kronans utveckling. Om man gör en mekanisk beräkning – beräkningar är alltid beräkningar, men en känslighetskalkyl – kan man generellt säga att om oljepriset ligger kvar på nivån runt 30 dollar och inte sjunker till vad vi har räknat med successivt, 24–25 dollar, under den kommande ett- till tvåårsperioden, så blir inflationen en halv procentenhet högre mot slutet av perioden än vad vi har räknat med. På samma sätt är det så att om dollarn är fortsatt stark, och därmed kronan, som mer följer euron, så blir det dollarn som rätt mycket bestämmer vår effektiva växelkurs. Om kronan ligger kvar på den här nivån, och dollarn därmed är fortsatt stark, så kommer inflationen med den här typen av mekaniska beräkningar på samma sätt att bli nästan en halv procentenhet högre mot slutet av perioden.

Här talar vi om en ett- till tvåårsperiod. Vi tycker att det mesta ändå talar för att oljepriset sjunker tillbaka när nu OPEC:s åtgärder och olika andra typer av åtgärder också får effekt. När läget normaliseras på valutamarknaderna rör sig kronan återigen mot sin långsiktiga jämviktsväxelkurs. Med de bedömningarna hamnar vi då i huvudscenariot. Sedan kan man lägga in lite sannolikheter för att det inte blir fullt lika bra, och det är det som vi har gjort i riskberäkningarna. Då får vi den riskjusterade prognosen, som ligger några tiondelar högre än de 1,9 som jag redovisade tidigare.

Man ska komma ihåg att oljan egentligen bara ger en engångseffekt på prisnivåerna. Oljepriset stiger från en nivå till en annan nivå. Sedan kommer det in i svenska konsumentpriser, och höjer prisnivån. Under en period blir då inflationstakten temporärt högre. Det lägger sig ju så småningom när det gäller effekten på inflationen, om det inte slår in på inflationsförväntningarna. Då föds det in i hela inflationsprocessen via lönebildningen osv., och det är det som man måste förhindra.

När det gäller kronan har detta två effekter. Den ena är en direkt importpriseffekt. Det är ungefär samma effekt som oljan har. Men detta slår också via en stimulerande effekt på exporten och därmed på den varaktiga inflationsprocessen. Men den kanske viktigaste risksituationen, eller riskfaktorn, här är lönebildningen. Vi har inte prövat lönebildningen i den här nya situationen, med en mer ansträngd arbetsmarknad än vad vi har haft tidigare. Därför blir det en mycket viktig faktor. Lönekostnaderna är ju den helt dominerande kostnaden i ekonomin totalt sett. Därför är detta helt avgörande för hur lönebildningen går.

Be mig inte att kommentera de bud som har lagts nyligen, men vad vi ändå måste konstatera är att *allt* måste inkluderas i det utrymme som avgörs av den långsiktiga produktivitetens utvecklingen och inflationsmålets nivå. I klartext innebär det att löneökningar över intervallet 3 ½–4 % kommer att leda till arbetslöshet. Där måste allt inkluderas, vare sig vi pratar om löneglidning, arbetstidsförkortning eller vad det än är. Det måste in i det utrymmet. Om inte produktiviteten blir högre leder detta till högre arbetslöshet.

Nästa punkt som Gunnar Hökmark tog upp gäller produktivitetens utvecklingen. Låt mig illustrera vad som har hänt i svensk ekonomi på det området med den bild som jag nu visar. Den ser kanske lite krånglig ut, men det är helt enkelt så att när det gäller arbetsproduktivitets utveckling – och märk väl att det är nivåerna, och inte förändringstakten år från år som vi pratar om – kan man genom att titta på kurvans lutning se om förändringstakten ökar eller minskar. Den blå linjen är summan av de andra två. Det är ett sätt att dekomponera, eller dela upp, arbetsproduktiviteten i två komponenter. Den ena komponenten handlar om faktorproduktiviteten. Ett annat uttryck för det är att säga att det är tekniken som spelar roll för hur den lutar. Det gäller teknikens implementering i produktionen, dvs. vad man kan producera med givet antal resurser där arbetskraft och kapital ökar på ungefär samma sätt. Låt mig betona att detta är en starkt förenklad bild av verkligheten, men siffrorna är hämtade från det verkliga livet. Den andra handlar om relationen mellan kapital och arbete. Man kan alltså öka arbetsproduktiviteten genom att ta in mer maskiner i produktionen, så att man får mer maskiner per anställd. De här två komponenterna är en källa till produktivitetens ökning.

Det intressanta är att det i Sverige tidigare under 1900-talet mycket ofta har handlat om en ökning av den gröna linjen. Vi har alltså rationaliserat bort arbetskraft genom att introducera maskiner och teknik. 1960-talet är ett sådant exempel. Det är mycket sällan som denna faktorproduktivitet har rört sig, men det har naturligtvis hänt i vissa skeden. Det som är intressant är att se hur den ligger helt konstant under slutet av 1980-talet, men sedan börjar röra sig uppåt. Det är klart att det hänger samman med att svensk ekonomi fungerar bättre, men det hänger naturligtvis också samman med den nya tekniken. Vad vi ännu inte har sett är en kapitalför djupningsprocess, dvs. en process där man använder mer kapital i produktionen än arbetskraft. Den gröna linjen ligger ganska konstant där. Men det är säkert någonting som kommer i takt med att det blir mer och mer svårt att få tag på arbetskraft. Då investerar man i mer maskiner. Observera att detta kan handla om både tjänste- och varuproduktion. Jag tycker att det är ett mycket gott tecken att det är faktorproduktiviteten som ökar. Tekniken kommer in här på ett annat sätt över lag och gynnar användningen av alla produktionsfaktorer.

Gunnar Hökmark (m): Herr ordförande! Det finns en sak som jag bara skulle vilja få förtydligad i detta. När det gäller den växande produktiviteten som vi ser här, dels faktorproduktiviteten men också i övrigt – i vilken omfattning berör den alla de olika delarna av ekonomin? Vi kan ju se mycket tydligt att

det finns stor genomslagskraft för detta i de delar av ekonomin som har nära beröringskontakt med IT-företagandet och, enkelt uttryckt, den nya ekonomin. Men vi har ju också en stor del traditionell ekonomi, både offentlig sektor och även en traditionell tillverkningsindustri. Hur pass mycket förändras faktorerna där?

Eftersom arbetstidsfrågan kom upp skulle jag också vilja nämna en sak. Självfallet påverkar kostnaderna för den inflation och prisutveckling, men detta gäller också i termer av utbud och arbetskraftsbrist. Hur ser det mönstret ut? Riksbanken har nu sedan i våras gjort en förändring när det gäller både synen på utbudet och bristen på arbetskraft. Hur slår de olika modeller av arbetstidsförkortning som nu diskuteras just i sammanhanget när det gäller att hantera flaskhalsar och att kunna skapa en ökad produktivitet utveckling?

Urban Bäckström: Den bild som jag visade avsåg hela näringslivet. Det är alltså hela den svenska ekonomin som inte är offentlig sektor, dvs. lite drygt två tredjedelar av svensk ekonomi. Det är lite svårt att dekomponera och titta precis på i vilken sektor, på väldigt disaggregerad nivå, detta händer. Statistiken är helt enkelt inte så tillförlitlig. Det är svårt. Vi har publicerat detta tidigare, och jag tror att vi i rapporten har ett diagram som jag hör här att mina medarbetare försöker ta fram. Vi har dekomponerat det hela på varor och tjänster, och det är möjligt att det är det som är på väg fram här nu. Vi har ingen bild här, men det är i alla fall ofta varuproduktionen som ger mer produktivitet än tjänsteproduktionen i statistiken. Sedan är det väldigt svårt att mäta produktivitet i tjänstesektorn traditionellt sett.

Låt oss titta på arbetsmarknaden och på bristsituationen där. Detta är taget ur Konjunkturinstitutets barometrar. Man frågar alltså företag hur de ser på tillgången på arbetskraft och på andra faktorer. Detta är ett mått på bristen på arbetskraft. Här ser vi det hela i ett långt perspektiv. Någon generell brist i tillverkningsindustrin går inte att spåra i dag. Såvitt jag förstår är detta julibarometern. Nu kommer det en ny om ett tag. Det hela är på väg uppåt. Riktningen är ganska klar, men det är inte den generella bristen som vi har sett. När det gäller byggsidan ser vi att man i perioder när det byggs mycket brukar ha en ganska stor brist på byggnadsarbetare. Den är helt klart på väg upp, men detta är inte en stor del av ekonomin i dag. Därför kanske inte detta är en så stor källa till oro som det hade varit om bristen hade varit utbredd. Men det här kommer att stiga och gå upp, och vi måste vara uppmärksamma på det.

När det gäller utbudet på arbetskraft i största allmänhet kan man säga att det finns en prognos i ekonomiska sammanhang som man kan göra med ganska god säkerhet. Det är en prognos för arbetskraftsdeltagande eller, rättare sagt, befolkningstillväxt i olika åldrar när man tittar framåt. Där vet vi att deltagandet eller befolkningstillväxten kommer att gå ned när vi kommer några år till in på 2000-talet. Vi kommer ned till kanske en tiondels bidrag till BNP under varje år, medan vi nu mer långsiktigt har en halv procents bidrag. Därför kommer vi att få en oförmånlig sammansättning på befolkningsstrukturen. Jag ska inte ha några synpunkter på hur människor väljer att ta ut stan-

dardökningen – om man gör det i form av ökade reallöner eller om man gör det i form av arbetstidsförkortning. Men det råder ingen tvekan om att det är en kostnad att förkorta arbetstiden – en kostnad som måste rymmas i produktivitetstrymmet. Sedan får man naturligtvis lägga in olika aspekter så att det inte uppstår obalanser i offentlig sektor. Är det så att det är färre som jobbar och bidrar till skatteintäkterna så kan ju de offentliga finanserna bli ansträngda av det skälet. Det är naturligtvis någonting som man får titta på när man diskuterar arbetstidsförkortning. Jobbar vi mindre så påverkar det naturligtvis skatteintäkterna.

Gunnar Hökmark (m): Herr ordförande! Jag har en reflexion. Det är lite konstigt ibland när det gäller statistiken. Vi har väldigt mycket statistik kring varu- och tjänsteproduktionen och tillverkningsindustrin, men vi har däremot mindre kring de helt vitala och viktiga delarna i det framväxande kunskaps-samhället. Det gäller både utbildning och sjukvård. Där har vi ju också mindre av konkurrens och mångfald. För att se möjligheter att öppna flaskhalsar både på arbetskraftssidan och andra sidor är det viktigt att vi i fortsättningen gör det lite lättare att sätta fokus på vad det är som leder till att man kan få en ökad produktivitet på det här området. Det är ju faktiskt en mycket stor del av ekonomin, förutom att det är en viktig del av vår välfärd.

Urban Bäckström: Det här med statistik är besvärligt. Jag brukar något skämtsamt säga att det är konstigt att vi i Sverige alltid får våra BNP-siffror långt efter det att USA har presenterat sina. Det kan möjligen bero på att vi är ett så stort land att vi har svårt att få fram siffrorna i Sverige, medan det lilla landet USA är mycket enklare att greppa. Nu vet jag att den nye generaldirektören på SCB tar tag i den här frågan och verkligen försöker förbättra statistikproduktionen på just det här området, som naturligtvis är ett bekymmer för oss när det dröjer ett kvartal innan vi får BNP-siffrorna. Det är ett exempel på att det är svårt och arbetsamt, och ibland kostsamt, att mäta ekonomins utveckling på olika områden.

Jag visade aldrig den amerikanska utvecklingen här, men jag borde ha gjort det, och jag visar den nu. Detta är alltså årlig procentuell förändring mätt på kvartal av produktivitet. Det är den blå kurvan som vi ska koncentrera oss på. Vi ser här hur det liksom drar i väg under de senaste åren. Det är alltså en acceleration av tillväxttakten. Det är ingenting som hindrar att detta kommer till Europa och till Sverige – det har säkert också gjort det i betydande grad. Vi har en del indikatorer på att produktiviteten accelererar även i Sverige. Jag ska gärna visa dem för utskottet. De finns inte med i rapporten, och jag vill anbefalla en hög grad av försiktighet när det gäller att tolka dem eftersom det hela är på ett väldigt tidigt stadium. Om vi tittar på den blå kurvan visar den den faktiska produktivitetsutvecklingen mellan kvartalen. Det är alltså inte årsvis förändring, utan det gäller mellan kvartalen. Därför ser kurvan ut som ett EKG. Den röda är en indikator på produktivitetsutvecklingen som vi helt enkelt har tagit från KI:s barometrar. Man frågar då företagen hur de ser på

produktionsutvecklingen framöver och tillbaka. Dessutom frågar man hur de ser på sysselsättningsutvecklingen. Kombinerar man de här två så får man ett produktivetsmått som företagen anger. Man behöver inte gå på nationalräkenskaperna. Det ser ut att fungera ganska bra om man tittar på den historiska utvecklingen. Vi ser en tendens till acceleration av takten kvartalsvis här. Detta är en indikator.

En annan indikator är att titta på vinstutvecklingen i börsföretagen och helt enkelt justera den för antalet arbetade timmar, med konsumentprisindex osv. Då kan man få ett produktivetsmått på utvecklingen i börsföretagen i alla fall. Är de sedan någorlunda stabila och representativa över tiden för resten av ekonomin så har man fått ett produktivetsmått för hela ekonomin. Det tyder också på en viss acceleration. Det är den blå linjen här. Vi har inte velat eller vågat ta in den här analysen i vår bedömning. Men vi följer naturligtvis det här oerhört noga för att se om det finns någonting som gör att teknikimplementeringen i svensk ekonomi går snabbare och bättre än vad vi tidigare har trott. Låt oss alltså följa det här och diskutera det vidare i kommande utskottsutfrågningar, och se hur det stämmer med statistiken i övrigt. Men jag vill varna för att i dag dra för långtgående växlar på en sådan här utveckling. Om det här skulle vara riktigt vet vi ju heller inte om utvecklingen är konjunkturell eller strukturell, dvs. om detta är någonting som bara hänger samman med konjunkturen eller om det är någonting som faktiskt verkar på lite längre sikt.

Johan Lönnroth (v): Det är en mycket glädjande bild i huvudsak som riksbankschefen ger oss. Min första fråga handlar om att det var ganska stor enighet, åtminstone inom den professionella ekonomkåren, för ett antal år sedan om att med det relativt höga skattetryck som vi hade i Sverige så skulle man inte kunna åstadkomma den här vändningen uppåt utan mycket stora skattesänkningar totalt sett. Nu har vi sett en kombination under 1990-talet. Skattetrycket har visserligen på senare tid fallit något i relation till BNP, men inte mycket, och ändå har den svenska ekonomin lyft. Jag skulle vilja höra riksbankschefen säga någonting om det här. Vad var det för felbedömningar man gjorde när så stora delar av de professionella ekonomerna, och för övrigt många politiker också, ansåg att detta var en omöjlig kombination?

Den andra frågan knyter an till Gunnar Hökmarks frågeställning om arbetstidsförkortning. Riksbankschefen sade också att man självfallet måste räkna in en eventuell arbetstidsförkortning när man tittar på det totala utrymmet inom ramen för en given produktivitetstillväxt. Nu såg vi i går förslaget från LO, TCO och SACO, som landar på en total kostnad på i storleksordningen 8 miljarder kronor fram till år 2005. Nu tittar jag på Riksbankens försörjningsbalansprognos. Då kan man se t.ex. på hushållens konsumtion att man räknar med en konsumtionsökning som jag i väldigt grova svängar skulle vilja beräkna till ungefär 120 miljarder kronor fram till enbart 2002. Det är alltså en real privat konsumtionsökning för hushållen. Då tycker jag att man får lite proportioner på de här siffrorna. Den offentliga konsumtionen ökar ju

också oerhört blygsamt i förhållande till den privata konsumtionstillväxten. Jag skulle bara vilja höra riksbankschefen bekräfta att de tal som det hittills har talats om när det gäller arbetstidsförkortningar ändå är peanuts, om jag nu får använda en sådan här USA-term, i förhållande till den väldiga privata konsumtionstillväxten.

Till sist skulle jag vilja höra riksbankschefen kommentera ett uttalande. Jag läste i *Finanstidningen*, tror jag att det var, i morse. Där säger den tyske finansministern, Hans Eichel, så här i går: Euron kräver en helt annan omfattning på samordningen mellan finansministrarna och centralbankscheferna. Annars kommer projektet med den gemensamma valutan inte att lyckas.

Det är klart att jag inte har någon förhoppning om att jag ska få höra Urban Bäckström säga: Hurra för att vi inte är med i EMU! Men jag skulle ändå vilja höra Urban Bäckström lite kommentera det här att vi nu klarar att inte höja reporäntan jämfört med den situation och den starka oro som Eichel uttrycker efter det att man där har höjt sin styrränta och det ändå inte tycks ha någon positiv effekt på eurokursen.

Urban Bäckström: Jag sitter här och funderar på om jag ska börja med jordnötterna eller arbetstidsförkortningen och vår bedömning av konsumtionsutrymmet. En arbetstidsförkortning är, om jag förstår det rätt, tänkt att vara för evig tid, eller på lång sikt. Vår försörjningsbalans sträcker sig ett till två år fram i tiden. Det är klart att man måste tänka på hur det förhåller sig efter 2008 t.ex., när vi vet att arbetsutbudet går ned ganska dramatiskt. Men jag ska inte gå in och kommentera enskilda förslag. Jag är bara noga med att poängtera att allt måste finnas i produktivitsutrymmet. Gör det inte det så leder arbetstidsförkortningen till lägre reallöneutveckling. Det måste stå fullständigt klart att det är så. Sedan ska jag inte lägga mig i hur löntagarna eller arbetsmarknadens parter väljer att fördela detta. Men det måste finnas i detta, annars blir det arbetslöshet av det. Det finns en mycket direkt koppling mellan hur man håller sig inom utrymmet när det gäller den totala lönekostnaden och arbetslösheten. De är direkt kommunicerande kärl. Riksdagen har bestämt att vi ska verka för prisstabilitet, och det kommer vi att göra allt för att göra. Jag tror att detta är bra också i längden för svensk ekonomi – jag delar den uppfattningen. Men då finns dessa kommunicerande kärl. Annars kommer det att vara otydligare, för de finns i alla fall – även om man inte har en prisstabilitetsinriktad politik. Det visar utvecklingen i slutet på 1980-talet och i början på 1990-talet om inte annat.

Vad gäller skatter tog jag upp i min inledning att man ser när man tittar tillbaka att det hände någonting i svensk ekonomi i mitten på 1980-talet när det gäller ekonomisk politik. Det ledde inte omedelbart till goda effekter, men det gjordes saker. En sak var avregleringen av kreditmarknaden. En annan sak var ändringar i transfereringssystemet. En tredje sak var skattereformen. Jag tror att detta har haft effekt. Om det är så att det har haft effekt ger ju det en god kvittens på det som gjordes. Men det kanske också leder till en annan slutsats, nämligen att man kan uppnå ytterligare effekter om man gör andra

saker. Sedan ska inte jag lägga mig i hur den politiska diskussionen går om vilka skatter man i så fall ska sänka. Men det går enligt min mening inte att säga att utvecklingen har visat att ingenting har hänt till följd av skatteförändringar, för jag tror att det definitivt är så.

Det finns en ruta om reporäntan, Sverige och euroområdet i inflationsrapporten. Som jag ser det är prisutvecklingen lägre i Sverige än i euroområdet. Det spelar roll. Stiger priserna mindre så blir också räntan lägre, och så är det i Sverige. En konkret faktor bakom detta är våra avregleringar på el- och teleområdena. Det har drivit ned priserna, och det är en av orsakerna till den lägre reporäntan. En annan orsak är att det ser ut som om prisutvecklingen lite mer brett, dvs. också på andra områden, är bättre i Sverige än i euroområdet. Det kan hänga samman med vår tes om att resursutnyttjandet inte har blivit fullt så ansträngt som vi trodde tidigare. Därför har vi gjort en revidering i samband med den här rapporten. Men det kan naturligtvis också på det strukturella planet vara så att svensk ekonomi ser ut att fungera lite bättre än vad vi tidigare har trott. Det är möjligt att euroområdet relativt sett har högre stelheter än vad som finns i svensk ekonomi. Men detta kan vi bara spekulera om.

I grund och botten är förklaringen till att Sverige har en lägre reporänta att vi har lägre prisutveckling. Då kan man gå vidare – och det är väl den frågan som Johan Lönnroth förbereder nu. Vad hade hänt om Sverige hade gått med, och varit medlem i dag? Svaret är enkelt: Då hade finanspolitiken fått axla den rollen, och den hade i så fall kunnat vara lite mer stimulerande än vad den är i dag med motsvarande högre ränta från Frankfurt sett.

Johan Lönnroth (v): Bedömningarna av omöjligheten att klara en kombination av stark ekonomisk tillväxt och relativt högt skattetryck gjordes efter alla beslut om avregleringar, så sent som 1994–96. Det var en på det hela taget enig ekonomkår som, tillsammans med mycket stora delar av vårt eget skrå, ansåg att det var en fullständigt omöjlig kombination, även när man tog hänsyn till besluten om avregleringar osv.

När det gäller EMU betonar Eichel bestämt att det handlar om en samordning. Man måste samordna besluten mellan riksbankschefer och finansministrar i EMU om projektet ska klara sig. Jag skulle gärna vilja höra riksbankschefen kommentera det något, bortsett från effekterna av om Sverige hade varit med i EMU. Är det inte också riksbankschefens bedömning att det krävs en mycket stark samordning om projektet ska klara sig? Då kan inte t.ex. den svenske riksbankschefen göra egna bedömningar av utvecklingen i Sverige. Då tvingas man överlasta till finanspolitiken, på det sätt som riksbankschefen säger. Man måste även samordna finanspolitiken mellan de olika länderna.

Urban Bäckström: De ekonomer som uttalat sig om Sveriges möjlighet att lyfta, om jag använder Johan Lönnroths uttryckssätt, får svara för det själva. Det fanns en allmän oro för att Sverige skulle fastna i en arbetslöshet långt högre än den vi ser i dag, precis som Europa gjorde. Jag delade den oron.

Detta skedde i Tyskland, Frankrike och en hel del andra länder. Formellt sett är regelstrukturen på arbetsmarknaden ungefär lika inflexibel i Sverige som i de länderna. Det var det man hängde upp det på. Det fanns en risk att folk skulle permanentas utanför arbetskraften och att företagen i en konjunkturuppgång inte skulle våga anställa människor. De skulle då inte kunna dra ned kostnaderna om de hamnade i en djup kris. Människor skulle, på grund av regelsystemet, inte söka de jobb som kom ut på arbetsmarknaden. Detta är precis vad som händer i Europa. Jag talar inte om något som kunde ha hänt men inte inträffade. Detta är läget ute i Europa i dag, i många länder – inte alla.

Det fanns en stor risk att samma sak skulle hända i Sverige, om man såg på regelsystemet. Men det hände inte, i vart fall inte som en arbetshypotes. Vi har inte prövat arbetsmarknaden och lönebildningen i ett sådant läge. Vi får hoppas att det fungerar bra under de avtalsförhandlingar som nu sker. Det finns också andra skäl. Krisen i början på 90-talet visade att företagen kan dra ned sina kostnader, om de behöver. Vårt regelsystem, vår lagstiftning, omöjliggör inte en kostnadsanpassning. Det har betydelse nu, när företagen bedömer om de vågar anställa människor i konjunkturuppgången. För det gör de. Vi har en sysselsättningsexpansion som är den högsta på 40 år. Det är inte vad vi ser ute i Europa. Det finns också en förklaring till det. Nog om det.

Är samordning av ekonomisk politik i Europa en förutsättning för EMU? Det är en lång och svår diskussion. Ett kort svar från min sida är: Nej, det är inte en nödvändighet. Man kan mycket väl bedriva penningpolitiken gemensamt och finanspolitiken nationellt. Sedan är det naturligtvis ett problem att man i vissa länder i Europa nu släpper upp inflationen. Politiska system i en del länder förmår inte spara mer i statsfinanserna och strama åt ekonomin när de har budgetöverskott. Det leder till högre inflation i de länderna. Men det kommer också att drabba dem. Under resans gång försvagar de sin egen konkurrenskraft och får svårt att komma till rätta med det. Brister i den ekonomiska politiken i vissa länder kan komma att skapa problem i de länderna senare. Jag kan förstå att det finns en oro hos en del finansministrar för hur det utvecklar sig – i en del länder.

Det är inget konstigt. Det är precis de krav som ställdes då vi hade Bretton Woods-systemet. Då hade inte penningpolitiken, vare sig i Sverige eller någon annanstans, möjlighet att parera konjunktorens skiftningar. Det var precis som det är i EMU nu. Det ansvaret föll på finanspolitiken. Det är vad som sker nu på EMU-området.

Mats Odell (kd): Herr ordförande! Det är lätt för en riksbank och ett finansutskott att glädjas åt innehållet i dagens inflationsrapport. Allting ser bättre ut än vi hade anledning att tro för inte så länge sedan.

Det är också intressant att höra vad riksbankschefen säger och läsa vad som sägs i rapporten om bakgrunden. Johan Lönnroth har talat om politiska felbedömningar bakåt i tiden. Det skulle vara frestande att påminna om motståndet mot alla de reformer vars resultat vi nu kan glädjas åt. En lång rad

yttre strukturförändringar skulle kunna göra situationen än bättre. Det är finansutskottets uppgift att på vår kant försöka lotsa utvecklingen framåt. Reformerna var inte populära när de genomfördes. Det gjordes under stort motstånd. Jag vill inte peka ut några särskilda i det sammanhanget – jag vill inte stöta mig med t.ex. Johan Lönnroth. Vi har en stor agenda framför oss på detta område.

Jag tänkte be riksbankschefen kommentera några intressanta penningpolitiska debatter som har förts under sommaren. Den ena har handlat om prognosperiodens längd. Jag har i tidigare diskussioner med riksbankschefen använt metaforer med vältande bilar och inbromsning. Om man läser protokollet bakåt i tiden kan man finna att ledamöter av direktionen har uttalat sig för höjningar, med hänvisning till att ett sådant behov föreligger om man ser litet längre än två år. Frågan är då om det är nödvändigt att börja bromsa i Södertälje när man ska svänga av i Nyköping. Har det hänt något på det området. Kan man se att åtgärder av penningpolitisk karaktär får snabbare effekt? Eller måste man ha en längre framförhållning?

Den andra debatten har handlat om huruvida inflationsmålet är rätt sammansatt. Lånechefen på Riksgäldskontoret gick i mitten av september ut med en debattartikel och sade att det var fel sammansatt. Erik Thedéen menade att vi egentligen har en högre underliggande inflation. Den döljs av det han beskrev som engångseffekter av avregleringarna, vilket riksbankschefen delvis har instämt i. Egentligen skulle man behöva strama åt.

Det skulle vara intressant att få en kommentar kring det. Jag har läst vad Urban Bäckström har sagt. Vid utfrågningar har vi ofta diskuterat inflationsmålet sammansättning. Den debatten blir inte så omfattande i dag, eftersom både UNDI och KPI tycks ligga på nästan samma nivå. Underlaget för trätor är inte särskilt stort just i dag.

Det skulle vara intressant om riksbankschefen ville kommentera de två punkterna.

Urban Bäckström: I början var jag orolig att det inte skulle bli någon fråga utan mera en diskussion mellan utskottets ledamöter. Jag ska gärna försöka illustrera dessa frågor.

I grund och botten är det bra att sådana här diskussioner dyker upp. Mats Odell säger att han har läst vad jag har sagt. Det är möjligt att han har läst vad som har återgivits av vad någon påstår att jag skulle ha sagt. Det behöver inte alltid vara samma sak. I grund och botten är detta bra. Det är två viktiga frågor som diskuteras. Längden på den period vi ska överblicka och agera inom ska ifrågasättas och diskuteras. Det gäller också hur inflationsmålet är sammansatt.

Vi har bakom oss en mängd olika regimer, som vi har trott skulle fungera i evighet. Det började med silvermyntfoten och guldmyntfoten, Bretton Woods-systemet, vår s.k. fasta växelkurspolitik – som vi försvarade i landet 1992 – och nu den rörliga växelkursregimen. Under dessa perioder har vi alltid, eller ofta, trott att vi befunnit oss i den bästa av världar. Vi måste vara

ödmjuka och försöka förstå vad vi ännu inte har begripit. Vad kan hända? Vilka risker finns? Vilka avigsidor finns? Det måste vi diskutera. Vi har inte funnit det optimala sättet att bedriva penningpolitik. Om 25 år kanske vi blickar tillbaka och säger att det var något vi inte förstod då, men nu vet vi hur vi ska göra i stället. Så har man vunnit en erfarenhet till.

Prognosperiodens längd är nu 1–2 år. Vi försöker anpassa penningpolitiken efter den inflationsprognosen. Det gör vi därför att vi *tror* att penningpolitiken har sin största verkan inom det intervallet. När vi försöker fänga detta med ekonomiska metoder visar det sig allt som oftast att penningpolitiken har störst effekter under en period av 1–2 år. Det betyder inte att penningpolitiken inte har några effekter under perioden år 0–1 eller år 2–3. Det är klart att den har effekter under båda de perioderna. Men som vi bedömer det har den störst effekter under år 1–2. Därför står det i fokus för vårt arbete.

Självfallet måste vi lägga vikt vid vad som händer år 0–1 liksom år 2–3. Vi ska också komma ihåg att prognosernas tillförlitlighet avtar med tiden. Utskottet vet, liksom jag, att prognoser slår fel. Ju längre man utsträcker tidshorisonten, desto svårare är det att göra träffsäkra prognoser. Om man på goda grunder kan tro att inflationen kommer att accelerera snabbt den tjugofemte månaden, alltså precis bortom två år, kanske man ska agera redan i dag. Det är vad diskussionen inom direktionen under vissa sammanträden har handlat om. Detta behöver inte vara ett avsteg från tankeramen. Det är i allra högsta grad ett led i en ansvarsfull penningpolitik.

Om jag skulle försöka bidra till diskussionen kan jag säga att man kan runda av hörnen på stolparna efter 1–2 år, så att man ser att vi måste tillmäta tiden både före och efter en viss vikt då vi bestämmer räntan.

Mats Odell tog också upp inflationsmålets sammansättning. Både utskottet och jag vet vad som händer om man bötjar plocka bort priser som stiger och sjunker. Då blir det en konstig diskussion. Det tog ett bra tag innan vi fick uppslutning i det svenska samhället för vårt sätt att korrigera KPI för räntekostnader och indirekta skatter. Mycket av den diskussionen har vi också haft här i utskottet. För att kunna göra det på ett trovärdigt sätt måste man etablera en princip. Den principen kan inte vara att man alltid ska plocka bort priser som drar ned KPI-utvecklingen och bedriva penningpolitik efter den del av ekonomin där priserna alltid stiger. Det är vad jag har sett i en artikel på DN Debatt, om man hårdrar det. Man vill ta bort de priser som drar ned KPI och bedriva penningpolitik efter den del av prisindexet som gör att priserna stiger. Det blir konstigt. Det blir ett slags etablerad principlöshet där man korrigerar bort det som gör att det ser bra ut och bedriver penningpolitik efter det som ser dåligt ut.

Det är inte min avsikt att raljera. Här reses en viktig principiell fråga. Vi har sett avregleringen av el- och telemarknaden. Den påverkar oss i år. Är detta något man ska bortse från? Ligger det en princip i att man ska bortse från den typen av utbudseffekter? Man skulle kunna göra det och täcka in det i det förtydligande av inflationsmålet som vi tog i Riksbankens direktion förra våren.

Det handlar om ifall man kan se det som en engångshändelse: Plötsligt kommer avregleringen. Nästa månad kommer priseffekterna. Sedan händer ingenting mer. Efter ett år kommer inflationen att återgå till den ursprungliga nivån. Det är en klar och tydlig avreglering. Men detta är inte det mönster vi har sett under åren. I stället har det varit så att det har gjorts en avreglering, och sedan har effekter sipprat ut. Senare kommer några effekter till. Effekter kommer via en annan kanal. Det görs en ny avreglering. Konkurrenstrycket ökar.

Det som i strikt teoretisk mening är en engångshändelse visar sig komma igen i form av olika mekanismer, som en serie av händelser. Frågan är då hur man ska betrakta det i penningpolitiken. Vår uppgift skulle vara omöjlig om vi här i utskottet och i andra sammanhang skulle försöka förklara att vi tar bort vissa priser därför att de sjunkit och andra priser av andra anledningar. Det skulle aldrig fungera. Därför har vi valt att helt enkelt inkludera dem.

Om vi skulle få en osedvanligt stor, tydligt identifierbar effekt kanske vi kommer till en annan slutsats. Då får vi kommunicera det noga. Det gäller att vara tydlig.

Mats Odell (kd): Jag vill tacka riksbankschefen för det intressanta principiella resonemanget. Det behövs fler avregleringar, som jag var inne på tidigare, så att en positiv spiral av den karaktär som vi i dag kan avläsa i inflationsrapporten kan fortsätta.

Riksbankschefen tog upp arbetsmarknadens funktionssätt och att det nu finns mer lediga resurser än man trodde tidigare. Jag skulle vilja ställa en specifik fråga. Det har visat sig att långtidsarbetslösheten har gått ned. En viktig funktion verkar bemanningsföretagen ha. Det var ju mycket kontroversiellt, att de skulle få den roll de nu har. Jag vet inte om det är unikt för Sverige. I USA har de företagen stor omfattning. Bemanningföretagen tycks vara den placerare av långtidsarbetslösa som fungerar allra bäst för närvarande. Det de säljer tycks vara ett kringgående av den ganska strikta svenska arbetsrättslagstiftningen. Man kan få ut människor på arbetsmarknaden som i normalfallet inte ens skulle kallas till en intervju enbart beroende på efternamnet.

Har Riksbanken studerat bakgrunden till detta? Ser ni någon effekt av bemanningsföretagens stora betydelse?

Urban Bäckström: Låt mig göra ett tillägg till svaret på den tidigare frågan om prognosperiodens längd. Vi har dragit konsekvenserna av det och avser att ha en kort skrivning om vår uppfattning om vad som händer i ekonomin efter år 2. Då får vi in det i bedömningarna. Man har med i inflationsrapporten vad som händer mellan år 0 och år 1. Då borde man rimligen ha med år 2 och 3, med beaktande av att det är extremt osäkert.

Jag har inte så mycket att tillföra när det gäller bemanningsföretagen. Man kan titta på det formella regelverket kring arbetsmarknaden i vid mening. Det ger anledning att tro att vi skulle fastna i en hög arbetslöshet. Det har visat sig

att regelverket i vid mening reellt sett inte fungerar så. Arbetsmarknaden fungerar bättre än vad man på formella grunder skulle kunna tänka sig. Det finns olika utslag av det. Jag tänker inte gå in på detaljerna.

Det sätt arbetsmarknaden har kommit att fungera på, trots det formella regelverket i vid mening, har varit bra för möjligheten att få ned arbetslösheten.

Hans Hoff (s): Herr ordförande! Jag tänker också beröra olika riskscenarier. Man kan konstatera att hushållens upplåning i dag nästan motsvarar samma nivå som i slutet på 1980-talet. Samtidigt kan man konstatera att utlåningen till hushållen för andra ändamål än bostäder ökar kraftigt. Om upplåningen sker för direkt konsumtion eller investeringar i annan form än bostäder vet man inte med full säkerhet. Det som däremot är positivt är att räntenivån i dag är betydligt lägre än i slutet på 1980-talet.

Vi kan också konstatera att finansbolagen återigen kör sina stora annonskampanjer för att människor ska lockas ta deras telefonlån, med snabba pengar dagen efter. I Aftonbladets bilaga i söndags fanns följande annons: ”Höstrea i New York. Varför stanna vid tanken? Ring – vi ger besked medan du väntar. Vad du använder pengarna till är din ensak. Snabbt och enkelt. 33 % effektiv ränta.”

En stilla förhoppning är att bankernas och finansbolagens ledningar dragit visdom av bankkrisens orsaker. Mina frågor till riksbankschefen är: Anser riksbankschefen att en osund eller delvis osund riskupbyggnad sker i Sverige i dag? I så fall, vilka instrument förfogar Riksbanken över, när en osund riskupbyggnad sker?

Urban Bäckström: Ett kort svar på den första frågan är nej. Ett kort svar på den andra frågan är reporäntan, ytterst. Låt mig utveckla det.

Man kan studera kreditexpansionens utveckling. Det är sant att expansionstakten i kreditinstitutens utlåning till hushållen har varit hög. Om man ser på utlåningen till både företag och hushåll är expansionstakten kanske något för hög, men inte dramatiskt hög som under slutet av 80-talet.

Vad beror det då på att hushållen lånar pengar men att upplåningen uppenbarligen trappats ned något under senare tid? Jag tror att man har velat förnya sin vagnpark. Det handlar om kylskåp, bilar, varaktiga kapitalvaror – en och annan telefon, TV-apparat och stereo. Från slutet av 80-talet fram till 1997–1998 var det en period då man inte köpte bilar. Man bytte inte kylskåp. Var och en av oss vet att ett kylskåp håller 10 år. Om man har tur håller det i 15 år. Samma sak är det med tvättmaskiner och köksutrustning. En bil kan naturligtvis hålla ganska länge. Vi hade i Sverige under en tid på 1900-talet en av Västeuropas äldsta bilparker. Då är det inte så konstigt att man säljer några aktier när aktiekurserna stiger eller belånar sitt hus när villavärdena stiger, för att reparera huset eller köpa en ny bil. Det är detta vi ser.

Två gånger om året gör vi rapporter där vi tittar på banksystemets stabilitet. Än så länge ser vi ingen dramatik. Det är dock viktigt att hushåll, och för den delen även företag, inte fattar beslut med utgångspunkt i att räntan alltid

kommer att vara så här låg. Precis som den inte alltid kan vara 2,90 kan den inte heller varaktigt förbli 3,75. En normal ränta ligger säkert lite högre. Jag tänker inte ge mig in i spekulationer om precis var den ligger. Man måste ha säkerhetsmarginaler när man fattar beslut för sitt hushåll. Det är en viktig lärdom.

Det är i allt väsentligt samma verkställande ledningar i de svenska bankerna som det var under krisåren. Det gör mig lite tryggare. Det var de som tog reda på mycket efter det som hände i slutet av 80-talet. Så länge de är kvar känns det lite tryggare. De vill inte föra in sin institution i samma problem som de fick vara med och reda upp.

Agne Hansson (c): Jag kanske kan tillåta mig en kommentar till debatten mellan Mats Odell och Johan Lönnroth.

Ordföranden: Gör det gärna i form av en fråga till riksbankschefen.

Agne Hansson (c): Det kan vara intressant att notera motståndet mot saneringen av ekonomin och vilka som stod för det. Det kan ha betydelse för den ljusa bild vi fick. Jag kommer då in på min fråga.

Vi letar efter en långsiktighet i tillväxten efter en sanering och reformering av ekonomin. Vi fick höra att Riksbanken i någon mån hade missbedömt flaskhalsarna på arbetsmarknaden i fråga om konjunktorens uthållighet och penningpolitiska regleringar. Vilken betydelse kan EU-medlemskapet ha haft för rörligheten på arbetsmarknaden i detta sammanhang? Har ni gjort någon analys av er bedömning av tidpunkten för flaskhalsproblematiken? Felbedömning är ett alltför starkt ord. Har ni själva någon uppfattning om var ni missade i bedömningen?

Om jag förstod riksbankschefen rätt hotar i förlängningen en höjning av reporäntan. Oljepriset, lönebildningen och dollarn är tre hot. Hur bedömer Riksbanken konjunkturutvecklingen i USA? Det finns vissa tecken, t.ex. lastbilsförsäljningen, som visar på en avmattning. Hur påverkar det bedömningen av reporäntan inför framtiden?

Urban Bäckström: Jag har ingen exakt analys av hur EU-medlemskapet har påverkat utvecklingen i svensk ekonomi. Man kan säga, tentativt, att det har skärpt konkurrensen, och i den meningen har det varit bra. Det har påverkat prisutvecklingen.

Man kan studera olika grupper på och utanför arbetsmarknaden och antalet arbetade timmar. Tekniskt sett finns i dag ett utrymme för att expandera sysselsättningen med så mycket som 13 %. Men så mycket kan den inte expandera. Människor bor inte precis där jobben finns. De har inte exakt den utbildning som krävs för det jobb som finns ledigt någon annanstans. Det tar tid att omskola sig. Det tar tid att flytta. Det gör att man inte kommer hela

vägen. Alla vill heller inte söka jobb. De tackar nej till ett jobb som erbjuds även om de kunde ta det. De kanske vill vänta på ett som ger bättre betalt. Det finns en matchningsproblematik.

När det stora gapet har öppnat sig har frågan varit: Hur många av dessa personer är anställningsbara i något slags mening, geografiskt, yrkesmässigt? Hur många vill jobba? Hur många blir utslagna i en sådan process?

Det var inte så när vi gick igenom krisen i början på 90-talet att alla företag drog ned arbetsstyrkan, och så kom efterfrågan på, och då växlade man upp arbetsstyrkan igen. Så var det inte, utan företag slogs ut. De företag som finns och expanderar i dag är inte samma företag som fanns då. De finns heller inte på samma ort.

Det har skett förändringar i produktionsstrukturen, och följaktligen måste arbetskraften följa med i de förändringarna. Därför har frågan hela tiden varit: Hur många av dessa personer har kunnat komma i jobb i produktion?

Där har vi gradvis över åren förändrat vår syn för att ha något slags säkerhetsmarginal i politiken. Vi har inte varit de sista att ändra vår syn. Det senaste året har vi blivit väl så kritiserade från ledande konjunkturbedömare för att vi varit alldeles för optimistiska. Man har tyckt att det varit mycket underligt att vi inte har höjt reporäntan.

Detta har nu ändrats lite grann. Det är fler som har sett att ekonomin fungerar bättre. En centralbank ska naturligtvis gå i fronten för en sådan utveckling, om den har påtagligt stöd för sin syn, och det har vi försökt att göra.

Låt mig korrigera Agne Hansson på en punkt. Det är inte oljan och kronans utveckling som är det väldigt väsentliga i riskbedömningen eller det som gör att vi går mot en räntehöjning, utan det är arbetsmarknaden.

Någonstans naggar vi utrymmet för mycket i kanten. Det visar sig att företagen säger att de inte får tag i arbetskraft. När det blir för utbrett i svensk ekonomi kommer löneglidningen att ta fart. Då börjar man bjuda över varandra för att locka över arbetskraft från det ena företaget till det andra, och då hamnar vi i en löneglidningskarusell.

Det får inte ske. Därför måste vi i något skede höja reporäntan, så länge som sysselsättningen ökar så snabbt som den gör. Sedan kan det naturligtvis inträffa saker i världsekonomin som gör att det sker en spontan dämpning. Men det ser vi nu inga tecken på. Den amerikanska utvecklingen tyder så här långt på att det sker något slags dämpning under ordnade former. Det finns inbyggt i vårt scenario.

Agne Hansson (c): Jag tackar för de svaren. Det är intressant vad som möjligen kan göras, för att Urban Bäckström och Riksbanken ska bli ännu mer optimistiska, för att ta till vara kapacitetsutrymmet effektivt.

Jag skulle vilja komplettera min fråga. Förändringar till det positiva har skett. Kan möjligen den s.k. effekten av den s.k. nya ekonomin haft någon betydelse? Har ni några spår av den, och i så fall åt vilket håll? Vad drar ni för slutsatser?

Urban Bäckström: Jag är inte så förtjust i det ordet, om jag ska vara ärlig. Jag har försökt att säga det. Jag läste en bok skriven av ekonomiprofessorn Schiller för inte så länge sedan. Det är säkert flera av er andra som har läst den. Han tittade där på aktiemarknaden.

Han dokumenterar att vi har haft den typen av uttryck i hundra år. Om något har dessa uttryck, när de går runt i pressdebatten, lett till en eufori som inte har varit så hälsosam. Ny ekonomi leder tanken dithän att det är något helt nytt som inträder där gamla lagar slutar att gälla.

Jag tror säkert att det också var en ny ekonomi när elektriciteten, ångmaskinen eller alla de andra uppfinningarna kom. Vår välståndsutveckling förutsätter att det ständigt kommer en ny ekonomi. Det är inte särskilt konstigt. Vill vi ha arbetstidsförkortning och reallöneökningar får vi faktiskt se till att det blir en ny ekonomi nästan jämt.

Det som sker med Internet och informationstekniken kommer att ha effekter på en mängd olika områden. Man kan jämföra det med järnvägens tillkomst i Sverige under andra halvan av 1800-talet. Jag har kanske gjort det tidigare i utskottet. Ekonomin går igenom tre faser.

Den första fasan är att järnvägsindustrin blomstrar, IT-industrin i dagens värld. Den andra fasan är att människorna börjar resa på tågen och se sig om på andra orter i landet, dvs. man surfar på nätet och börjar titta på olika saker runtom i världen. Den tredje fasan är när järnvägen påverkar produktionens förläggning och konsumtionsmönstret. Man kan importera saker väldigt bra och enkelt om man har ett järnvägsnät som fungerar.

Man kan också rationalisera produktionen om man har ett väl fungerande järnvägsnät. Samma sak är det med informationstekniken. Även om många av dessa företag just nu har det svårt förenklar det naturligtvis högst betydligt att kunna handla över nätet. Det påverkar företagets kostnader, och det implementeras successivt i ekonomin.

Det tredje steget är det verkligt stora steget i sådana faser. Det tror jag ligger framför oss. Men det är väldigt svårt att säga i vilket tidsperspektiv och i vilken omfattning det kommer att påverka oss. Det är inte så att det är noll eller ett. Redan i dag har vi säkert fått gradvis mer och mer inslag av ny teknik i vår produktion. Teknikfaktorns totalfaktor av produktiviteten har börjat öka trendmässigt under 1990-talet. Det är säkert ett utslag av detta.

Karin Pilsäter (fp): Riksbankens bedömningar handlar, som vi har fått en diskussion om här, framför allt om siktet på två år. Era insatser får effekt långt efter det att ni har utträtt dem. Men samtidigt visar mycket av bakgrunden till att det går så pass bra för Sveriges ekonomi att de politiska insatserna kanske har ännu längre ledtider innan det händer någonting. Väldigt många av de saker som i dag bedöms som positiva är sådant som man gjorde för fem, sex, sju, åtta, tio år sedan.

Därför är det viktigt för oss som jobbar med politik att i kanske ännu mer god tid än vad ni har gjort försöka dra slutsatser om vad man ska göra. Jag

skulle därför vilja ställa ytterligare några frågor som gäller just arbetsmarknadens funktionssätt.

Vi fick här höra hur noga riksbankschefen var med att påpeka att allt ska rymmas inom måttet för ökad arbetsproduktivitet och inflationsmål, oavsett hur man tar ut förbättringarna. Då är det viktigt att veta hur man mäter denna produktivitet så att man vet inom vilket mått det ska rymmas.

Det finns väldigt dåliga produktivetsmått för stora delar av tjänstesektorn. Det är också den del av tjänstesektorn som de flesta bedömer kommer att öka mer och mer. Det gäller i vårt land särskilt det som finns inom den offentliga sektorn. Där har man generellt sett dåliga mätmetoder. Genom att det fungerar på ett annat sätt inom offentligt reglerad verksamhet än vad det gör inom privat verksamhet kanske det blir ännu svårare att finna mätmetoder.

Jag har t.ex. sett en mätning från Landstingsförbundet som mäter värden. Där menade man på att det år 1991–1994 var en produktivetsökning på 15 procentenheter medan det därefter i stort sett inte har varit någon ökning alls fram till år 1999. Det skulle indikera att produktiviteten är väsentligt sämre än det som ni har mätt. Å andra sidan finns det mycket diskussioner om att man i dessa mätningar inte fångar in kvalitetsökningarna, så att man missar där.

Jag skulle vilja höra lite om hur ni jobbar med att bedöma de olika produktivetsmätningarna och för att få fram bättre produktivetsmått inom de mer mjuka sektorerna inom tjänstesektorn, och då delvis det som ligger i offentlig sektor.

Det andra gäller arbetstidsförkortningar och sådant. Det råder förhoppningsvis inga delade meningar inom stora delar av samhällssektorn att allting ska rymmas. Men vad skulle Riksbanken säga att osäkerheten om lagstiftningens utformning får för effekter? På vilket sätt har ni bedömt osäkerheten om vad riksdagen tänker lagstifta om och hur det kommer att mer kortsiktigt slå på vad som händer på arbetsmarknaden?

Jag noterade att vice riksbankschefen Willy Bergström häromdagen sade att det kvarstår orosmoment. Det föreligger nämligen uppenbara obalanser och felaktiga lönerelationer på arbetsmarknaden, säger han. Det låter som om det inte är fullt så ljus som det har framgått hittills.

Urban Bäckström: När det gäller det första tror jag att Karin Pilsäter har alldeles rätt. Det är oerhört långa ledtider i de ekonomisk-politiska åtgärder som vidtas i dessa riksdagens husbyggnader. Vidtar man strukturella förändringar av svensk ekonomi, det må vara ett bidrag, en skatteåtgärd eller någonting annat, tar det kanske fem, tio, femton år innan det slår ut i konkreta siffror.

Då kan man också, precis som på 70-talet, låta sig luras av att det ser ganska hyggligt ut i alla fall, och så vidtar man nästa åtgärd. Men vi såg att t.ex. de åtgärderna strukturellt ledde till en oerhört svag utveckling under slutet av 80-talet. Ekonomin överhettades vid väldigt låga tillväxttal. Vi fick aldrig in trean, för att återknyta till Mats Odells liknelser, utan vi fick köra på

låga växlar. Det tror jag är en lärdom från de senaste decennierna, både positivt och negativt.

När det gäller olika mått på produktiviteten är det alldeles riktigt att det är svårt, särskilt när man mäter på enskilda sektorer. Men jag tror inte att det är ett mätproblem för fack och arbetsgivare. De har utomordentligt goda och kompetenta resurser när det gäller att bedöma löneutfall. Jag tror att det handlar om förhandlingsstyrka, pressen från medlemmarna och inte minst läget på arbetsmarknaden.

Är det utbredd arbetskraftsbrist – och vi ser åtminstone något exempel på det i våra nordiska grannländer – är det klart att medlemmarnas förväntningar växer. Då är det inte så lätt för en fackföreningsledning att förespråka återhållsamma löneökningar. I värsta fall – och det har vi också sett exempel på i Sverige – röstar man bort ledningen och röstar in en ny. Det är inte så lätt.

Det är ekonomins grundläggande lagar som ändå i någon mening bestämmer lönebildningen. Det är viktigt, i den mån man har kontroll på förhandlingsprocessen, att klara ut att allt måste rymmas i ramen. Alla kostnader måste vara med. Vi tittar på detta från BNP-nivå. Vi kan mäta med någon hygglig precision att löneutrymmet, beräknat på traditionellt sett, ligger på $3\frac{1}{2}$ –4 %.

Det här är inte på något sätt kontroversiellt. Det har både fackliga ekonomer och ekonomer från arbetsgivarsidan kommit fram till. Det gäller bara att detta också återspeglas i de samtal eller förhandlingar som nu förs på arbetsmarknaden.

Karin Pilsäter (fp): Tack. Jag skulle vilja ställa ytterligare två snabba frågor som har att göra med just de mer långsiktiga frågorna. Den ena frågan gäller konjunkturkänsligheten i de offentliga finanserna, som ju fortfarande ligger väldigt högt. I era precis som i alla andras bedömningar ligger ändå nedgången inom en överblickbar horisont. Man vet inte hur långt ner det går, men att det vänder och börjar gå nedåt. Hur jobbar Riksbanken med att parera framtida effekter av den kraftiga konjunkturkänslighet som vi fortfarande har?

Den andra frågan gäller, som också nämnts här, att det råder stora obalanser regionalt i landet. Hur pass mycket skulle riksbankschefen vilja säga att de brister som nu uppstår påverkar? Det är brist på bostäder och byggnadsarbetare där det finns jobb och tvärtom, dvs. det är överskott på arbetskraft och bostäder där det inte finns jobb. Hur allvarliga är de obalanserna?

Urban Bäckström: Byggnadsarbetare är väl den mest flexibla kategori vi har på svensk arbetsmarknad. Där byggen drar i gång kommer det byggnadsarbetare. Sedan kan lönerna dra i väg lite grann.

Det är klart att infrastrukturen spelar en roll här. När det gäller Stockholmsområdets infrastruktur och kommunikationerna märker man att det blir mer och mer folk. Det märker de som kör bil och även de som åker kommunalt. Det märks också på lägenhetspriser och fastighetspriser. Det är ett tryck

på storstadsregioner. Här sker en stor del av tillväxten i den här delen av landet. Det är klart att ju bättre infrastrukturen fungerar, desto bättre blir förstås möjligheterna till tillväxt. Det är självklart.

När det gäller konjunkturkänsligheten i de offentliga finanserna ska jag ödmjukt säga att vi på Riksbanken inte är några experter på offentliga finanser. Vi gör nog lika mycket fel i våra beräkningar som andra gör. Men det viktiga är att vi amorterar ned statsskulden så att vi kommer tillbaka till i vart fall det läge vi hade när vi gick in i 1990-talet och den stora krisen slog till.

Det värsta som skulle kunna hända oss är att vi ligger kvar med en stor statsskuld, och så drabbar oss en ny kris som vi i dag inte kan förutse. Då kan vi aldrig ta oss ur den. Länder som hamnar på en skuldkvotnivå på 100 % eller 150 % av BNP har oerhört svårt att ta sig ur det, därför att de hamnar i räntefällan.

Det är det viktigaste vi gör nu. Jag förstår att pengarna kan bränna i fickan hos vissa politiska företrädare. Vi måste amortera ned så att vi kommer bort från den skulduppbyggnad vi hade under 1990-talet. Jag vet inte om vi har någon overheadbild på detta, men skulden var ca 40 % av BNP. Det är rimligt att komma ned så att vi får bort den räntebörda och skuldbörda som vi ådrog oss vid den krisen med allt som gick till bankkriser, andra åtgärder, arbetslöshetsunderstöd och alltihop.

Man kan diskutera om man ska gå ännu längre, men det är ett förstahandskrav. Jag märker nu att det finns tendenser i den ekonomisk-politiska debatten. Vi ser hur det diskuteras i vårt grannland Norge och att pengarna bränner i fickan. Nu har man inte där de skulder som vi drog på oss. Men det är viktigt att finansutskottets ledamöter går i bräschen för att hålla i utvecklingen.

Vi har en hög konjunkturkänslighet. Jag kan inte säga på decimalen exakt var den ligger. Men den ligger fortfarande högt. Vi är känsliga för avbräck i världsekonomin och om det skulle hända någonting. Låt oss vara konservativa och försiktiga på det området. Det säger jag inte för att jag ska lägga mig i den politiska debatten utan för att det har påverkat förtroendet för den ekonomiska politiken och vår möjlighet att bedriva en något så när bra penningpolitik. Om vi hamnar i en kris och har en hög skuldsättning drar räntorna i väg på både korta och långa sidan.

Jag blev lite engagerad där. Jag ber om ursäkt att det tog så lång tid

Karin Pilsäter (fp): Det är bra att det finns folk som är engagerade i sådana frågor.

Yvonne Ruwaida (mp): Jag delar Urban Bäckströms brinnande engagemang för att skriva av statsskulden.

Jag tänkte först gå in på den intressanta diskussion vi har haft om mängden lediga resurser på arbetsmarknaden, dvs. hur många som är anställningsbara. Frågan om arbetskraftsutbud är en otroligt central fråga när man diskuterar arbetstidsförkortning. Ett motargument från de partier som har drivit frågan

om arbetstidsförkortning är att efterfrågan på arbetsmarknaden inte kommer att kunna mötas om man genomför en arbetstidsförkortning.

Därför tycker jag att det är intressant att man nu utifrån de olika skäl som man här har redogjort för justerar de tidigare bedömningar man har gjort. Jag har själv tidigare gjort bedömningen att man av olika skäl har underskattat rörligheten på arbetsmarknaden. Det är bl.a. de skäl som man har nämnt här, men också andra skäl. Jag vet att det finns väldigt många högtbildade invandrare som är sysselsatta i arbeten som är under deras utbildningsnivå och som nu i ljusare arbetsmarknadstider faktiskt har en rörlighet på arbetsmarknaden. De kan t.ex. från att ha varit taxichaufförer plötsligt återanställas som ingenjörer. Jag tror att vi har en större ökad rörlighet på arbetsmarknaden än vad bedömningarna tidigare gjort gällande.

Jag tänkte gå över till två olika frågeställningar. Den ena rör hur man ser på penningpolitiken. I dag tar man i penningpolitiken inte upp de signaler som gäller hot och möjligheter inom miljöområdet. Finansmarknaden fattar i dag sällan beslut som är grundade på det som händer inom miljöområdet. I finansplanen har vi nu fått in något som kallas gröna nyckeltal, dvs. att man även tittar på olika miljöförutsättningar. Naturligtvis påverkar miljöförstöring. Det gäller t.ex. växthuseffekten, som skapar extremare klimat, men också annan typ av miljöförstöring. Det får effekter på bedömningar av inflation och tillväxt, och det får effekter också på den internationella ekonomin och utri- keshandeln.

I dagens arbete i Riksbanken, t.ex. med inflationsrapporten, ingår tyvärr inte några gröna nyckeltal. Jag undrar om man på Riksbanken har tänkt igenom detta och om man tänker titta på detta område framöver och försöka föra in ett miljöperspektiv även i inflationsrapporten.

Jag vill ställa en fråga som jag förmodligen kommer att få ett väldigt kritiskt svar på, kan jag tänka mig. Som Urban Bäckström sade har vi inte funnit det optimala sättet att bedriva penningpolitik. Det förs i dag en diskussion om att införa en Tobinskatt. Det är en diskussion som förs bland många politiker. Bl.a. i Kanada och Frankrike finns det många parlamentariker som driver frågan om att införa någon form av Tobinskatt. Diskussioner förs om att kanske införa en skatt på EU-nivå eller på någon annan internationell nivå. Hur ser riksbankschefen på ett sådant införande av en Tobinskatt?

Urban Bäckström: Vi har inte tänkt att införa några gröna nyckeltal. Man måste se Riksbanken som en liten del av den ekonomiska politiken i stort. Vi har fått en liten flygel delegerad till oss av riksdagen. Den flygen sköter vi i det dagliga arbetet med den instruktion vi har fått av riksdagen. Sedan är det riksdag och regering som driver den ekonomiska politiken i stort. Där är det naturligt att gröna nyckeltal kommer in, att SCB jobbar med detta, osv.

Däremot är det naturligtvis viktigt att Riksbanken som myndighet ser till att vi gör det vi kan på miljöområdet. Hur förstör vi sedlar? Där ingår metaller. Tar vi reda på dem? Hur sker vår upphandling som myndighet, osv.? Vi har en miljöpolicy i Riksbanken, och det ska vi naturligtvis ha.

Man får inte överskatta vad man kan göra och inte göra med reporäntan. Det är väldigt bra att ha betalningsmedel i en ekonomi. Vi vet att det är oerhört bra och viktigt. Men det är naturligtvis företagare och anställda som skapar ekonomisk tillväxt. Förutsättningarna för denna ekonomiska tillväxt läggs fast här i riksdagen. Det är ändå det som är det stora och det viktiga.

När det gäller frågan om Tobinskatt är det alldeles rätt gissat att det blir ett kritiskt svar, och det av två skäl. Det vanliga argumentet är att det är så svårt att genomföra en skatt i alla länder och att handeln därför flyttar. Man måste få en väldigt stor internationell uppslutning för att det ska fungera. Vi vet i Sverige att handeln flyttar, för vi har provat det. Den flyttade till London för vår del, aktie- och obligationshandeln. Vi vet att det fungerar så.

Det är klart att det alltid finns någon o någonstans ute i världen där man inte inför skatten. Det är det vanliga argumentet mot Tobinskatt. Det kommer alltid att finnas någon o någonstans dit handeln kan flytta. Men låt oss fundera lite närmare på om Tobinskatten i sig är en bra tanke. Vad gör den? Också där är jag kritisk.

Tobinskattens ursprungliga tanke är att den ska minska omsättningen på marknaden. Det ska bli svårare att omsätta värdepapper, framför allt kostsammare. Alltså ska omsättningen gå ned. Vad händer på en marknad där omsättningen är lägre och det är fler som vill köpa och som vill sälja värdepapper? Ja, all erfarenhet visar att en sådan marknad blir mer turbulent än en marknad med mer omsättning. Alltså är det fel tanke, tycker jag.

Men det finns också ett annat argument. Jag nämnde avregleringen av den svenska kreditmarknaden i början av mitt anförande. Det gäller speciellt den utveckling som har kunnat ske därefter på riskkapitalmarknaden. Vad hade hänt om vi hade infört en Tobinskatt på riskkapitalmarknaden? Det hade blivit mindre riskkapital. Mindre riskvilligt kapital i svensk ekonomi hade lett till färre jobb och svagare produktionsökning. Då har jag antagit att vi har fått med oss alla länder. Det hade blivit en sämre fungerande ekonomi.

Är man beredd att ta det – men det är jag inte säker på att alla som förespråkar Tobinskatten är – ska man naturligtvis införa den. Det finansiella systemets funktionssätt och dess betydelse för den ekonomiska tillväxten är något som ekonomer har tittat för lite på. Vi ska värna och vårda det finansiella systemet så att det fungerar bra.

Även om jag avvisar Tobinskatten finns otvetydigt ett problem där ute. Det problemet ligger i att systemet inte alltid hänger med när marknaden går före. Tillsynsmyndigheter, centralbanker och lagstiftning hänger inte alltid med. Då kan utvecklingen skapa problem.

Det här är någonting som är oerhört centralt och fordrar mycket tanke långt utanför Riksbankens väggar. Vi är nu i en period där vi återigen prövar fria kapitalrörelser. Någonstans inom oss har vi tron, här runt bordet och i det politiska systemet i stort, att fria kapitalrörelser är bra för den ekonomiska tillväxten.

En sådan period har tidigare fått ett väldigt abrupt slut. Först och främst var det naturligtvis Första världskriget som inleddes 1914 och kanske ytterst 20- och 30-talskrisen. Sedan befann vi oss i en period med ett hårt reglerat

finansiellt system. Nu har vi återigen i världsekonomin avreglerat detta system i tron att det ska vara bra. Men 1990-talet har varit fullt med finansiella kriser. Alltså finns det något problem med detta som vi måste hantera.

Det är därför som diskussionen är så intensiv. Hur ska man se till att vi får en internationell finansiell struktur som kan hantera de fria kapitalrörelserna? Låt oss på ett mer konstruktivt sätt försöka lösa det problemet än att ta fatt i ett förslag som är fel tänkt, enligt min uppfattning. Det finns andra vägar att gå. Jag tror att det är bättre att gå de vägarna. Låt oss inte diskutera Tobinskattens vara eller inte vara. Låt oss lägga den åt sidan. Vi har prövat den i Sverige, och vi vet att den inte var bra.

Låt oss diskutera på ett konstruktivt sätt hur vi kan hantera finansmarknaderna och det framväxande finansiella systemet med bra regelverk, internationella överenskommelser osv. Jag tror att det är precis det som debatten om globalisering och demonstrationer delvis handlar om. Vi får inte hamna i den enkelspåriga debatten om Tobinskatten, utan vi måste ta demonstrationerna och viljan till diskussion om hur vi ska hantera detta på allvar. Annars kan den här perioden med fria kapitalrörelser återigen komma till ett abrupt slut.

Yvonne Ruwaida (mp): Jag tror nog att riksbankschefen hade varit väldigt fascinerad om han varit på det möte som jag var på nere i Bryssel där vi diskuterade bl.a. Tobinskatt. Det var inte någon enkelspårig diskussion. Vi diskuterade väldigt många olika alternativ för hur man ska kunna hantera finansmarknaden, och några olika former av Tobinskatter diskuterades.

Det var inte alls så att man talade om att återinföra ett system som man haft tidigare. Man diskuterade olika modeller för Tobinskatt, olika nivåer och vad det skulle kunna få för inverkan. Det är en väldigt intressant och viktig diskussion. Jag skulle inte vilja så fullt ut som riksbankschefen avfärda idén om någon form av Tobinskatt för all framtid.

Däremot undrar jag vad riksbankschefen menar när han talar om en internationell finansiell struktur. Vad skulle den innehålla? Du nämnde den, men du gav den här inget innehåll. Det är den diskussionen som är intressant. Hur ska vi hantera finansmarknaden? Jag tror att vi alla här i rummet inser att vi måste göra det på något sätt.

Sedan finns det kanske olika inställningar till om det är bra med en viss tröghet på finansmarknaden eller inte. Vilka negativa konsekvenser kan en sådan tröghet få? Tröghet är också eftertanke. Det kan vara lite konservativt, men det kan faktiskt vara lite bra på många sätt. Problemet blir när vi gör väldigt spontana, snabba, handlingar som vi får ta konsekvenserna av i efterhand.

Sedan delar jag inte uppfattningen när det gäller Riksbankens roll och att Riksbanken inte ska titta på gröna nyckeltal, men det är en diskussion som jag förmodligen kommer att återkomma till gentemot Riksbanken i ett senare skede.

Urban Bäckström: Låt oss ställa oss frågan: Vad är det för problem som vi vill lösa apropå den här diskussionen om Tobinskatten? Vad är problemet? Jo, det är en turbulens som vi har sett framför allt under 1990-talet. Många länder har dragits med i en finansiell kris. Thailand, Mexico, Korea, Sverige och en del andra länder har dragits med. Det är naturligtvis lätt för politiska ledare i de här länderna att skylla på det internationella finanskapitalets rörelser, därför att det blir så bra att man får en utomstående som har hotat utvecklingen i de här länderna. George Soros har ju framträtt som en galjonsfigur i det här sammanhanget. Sättet att komma åt honom är att införa någon skatt av den här typen.

Låt oss ändå vara överens om att orsakerna till sådana här finansiella kriser är två. Den ena är en felaktig ekonomisk politik, och den andra är ett dåligt fungerande finanssystem.

Låt oss ta vår egen utveckling som ett exempel. Överhettningen och bubb- lan som blåstes upp under slutet av 1980-talet ledde till återverkningar i bör- jan av 1990-talet. Vad var det för kapitalrörelser som var problem hösten 1992? Det är klart att det fanns en och annan spekulant inne på den svenska marknaden – det är jag helt övertygad om – men det stora var de s.k. korglå- nen, den mycket medvetna ekonomiska politik som vi förde. Det var den privata sektorn som skulle finansiera bytesbalansunderskottet. Det var en medveten ekonomisk politik under slutet av 1980-talet. Och tanken var att hushåll och företag skulle stimuleras att ta lån utomlands genom att man höll en högre ränta i Sverige. Vi kommer ihåg hur varenda svensk bank för statens räkning annonserade om hur man skulle ta de här korglånen utomlands. Det gjorde folk. Man kunde till synes helt riskfritt låna kanske till 10 % utomlands och placera i svenska statspapper till 15 % och skära emellan. Men vad hände när vi kom fram till obalansernas år 1990, 1991 och 1992? Jo, det är klart att människor i Sverige blev rädda och sade: Tänk om kronan skrivs ned! Då skjutsade man ut det här kapitalet genom att betala tillbaka lånen. Man sålde sina statsobligationer, och man betalade tillbaka de här lånen, som man hade tagit upp utomlands. Det blev ett valutautflöde och en kronkris.

Detta löser man inte med någon Tobinskatt, utan det här var en felaktig ekonomisk politik – det vet vi nu – med överhettning, uppblåsta tillgångsvär- den, en kraftig kreditexpansion och tron att det gick att finansiera ett bytesba- lansunderskott med en kortfristig upplåning. Mönstret går igen i Korea, Thai- land och Indonesien, men det är lite olika ingredienser. Det här var det ena.

Det andra var att vi hade en finansinspektion som inte hade hängt med när det gällde att följa upp det finansiella systemets utveckling. Det som intresse- rade Finansinspektionen var helt andra saker än det som var relevant för att säkra en stabilitet i det finansiella systemet. Det här var inget konstigt. Det hände precis samma sak i alla andra länder som jag har nämnt, och vi ser under andra skeden att lagstiftaren inte alltid hänger med, och tillsynen hänger inte alltid med när det gäller utvecklingen på en fri marknad. Det är därför jag tjarar om att det är så oerhört viktigt att Finansinspektionen får

ökade resurser. Vi har inte dragit slutsatser efter krisen i början av 1990-talet och den bristande tillsynen i slutet av 1980-talet. Jag vet att detta är problematiskt under utgiftstaket, men vi måste dra den här slutsatsen. Annars drar vi den omvända slutsatsen, att tillsynen var bra under slutet av 80-talet, och det tror jag inte att vi ska komma fram till.

Jag tror att den här typen av diskussioner inom ett land är mycket viktigare än Tobinskatten. Och det handlar om hur länder kan samarbeta för att tillförsäkra att grannländerna har skött sin ekonomiska politik och sitt tillsynssystem, eftersom vi vet att det här sprider sig mellan länder om det blir en kris. Det är mycket mer konstruktivt än att prata om Tobinskatt.

Lennart Hedquist (m): Ordförande! Jag tycker att riksbankschefen har visat på en mycket god pedagogisk förmåga när han har argumenterat kring Tobinskatten. Men jag hade tänkt ställa en fråga om något helt annat.

Jag har suttit här och bläddrat i inflationsrapporten och försökt hitta någon helt ny aspekt. Det föranleder mig att ställa en fråga om den demografiska utvecklingen. Det hänvisas till att man i debatten ofta påtalar de påfrestningar för samhällsekonomin och den offentliga sektorns finanser som följer med den demografiska utvecklingen, som står framför oss de närmaste decennierna. Men nu finns det en fördjupningsruta i den här inflationsrapporten som visar att det samtidigt finns en annan ekonomisk mekanism som kan motverka de här problemen, nämligen det högre sparandet, som delvis är en följd av den demografiska utvecklingen, som leder till större investeringar som i sin tur leder till en högre produktivitet.

I inflationsrapporten lyfts det ju fram att den här aspekten, att de förväntade demografiska förskjutningarna kan tänkas påverka utvecklingen framöver på ett positivt sätt, inte tidigare har uppmärksamats särskilt mycket. Jag ser att det finns en mycket intressant ekvation i den här fördjupningsrutan. Man anger hur det relativa utbudet av kapital och arbetskraft kommer att påverka arbetsproduktiviteten. Man gör ett antagande att kapitalstocken bestäms av den äldre befolkningens sparkapital och att arbetskraften i ökad utsträckning utgörs av yngre individer. Kapitalintensiteten kommer i så fall att bestämmas av de äldres sparkapital per individ multiplicerat med kvoten mellan antalet äldre individer och antalet yngre individer. Det låter komplicerat och är det onekligen också när man tittar på själva ekvationen. Men om de beräkningar som görs är riktiga väntas den demografiska utvecklingen höja arbetsproduktiviteten med i genomsnitt 0,2 procentenheter per år under hela perioden 2000–2030, självfallet med avvikelser skilda år.

Om man lägger den här produktivitetshöjningen till de produktivitetshöjande faktorer som i övrigt rimligen måste finnas, t.ex. effekten av avregleringar och investeringar i IT och den internationella konkurrensen allmänt, blir det ju ganska sensationella siffror, ställt i relation till hur vi hittills har betraktat den demografiska utvecklingen.

Min fråga till riksbankschefen blir då: Vilka förutsättningar måste enligt hans mening vara uppfyllda för att vi ska kunna få den här produktivitsutvecklingen, utifrån den demografiska utvecklingen de närmaste decennierna?

Urban Bäckström: Jag är full av beundran för Lennart Hedquist som har tagit sig igenom detta. Jag tycker själv att det kan bli lite krångligt med alla formler. Jag försöker få medarbetarna på Riksbanken att uttrycka sådant här utan alla krångliga formler. Det finns andra möjligheter att publicera det här. Men i grund och botten tycker jag att det här är någonting mycket intressant som flera av våra unga lovande och duktiga medarbetare jobbar med.

Det här är ju en gren inom nationalekonomin som tittar på demografins betydelse för den ekonomiska utvecklingen. Det är hemskt spännande. Det här kan förklaras på ett ganska enkelt sätt. Det är först när man kommer upp lite grann i åldrarna som man kan bygga upp ett sparkapital och som man har möjlighet att spara, i alla fall om vi ser till ett genomsnitt. Sedan finns det de som inte kan spara över huvud taget under sin livstid, och det finns de som kan spara väldigt mycket. Men när man kommer upp lite grann i åldrarna har kanske barnen flyttat ut. Man amorterar på villan eller vad man nu kan göra, och då får man ett sparande.

Det är i huvudsak de äldre som äger kapitalstocken, dvs. sparandet. Det är klart att man med fler äldre har förutsättningar att ha en större kapitalstock. Det ger produktivitsaspekter. Och det är en aspekt som naturligtvis inte har kommit fram. Den kompenserar inte fullt ut för det tappade arbetsutbudet, eftersom den effekten är större, enligt de här beräkningarna, men det finns en motverkande aspekt. Vi tycker att det är trevligt att föra in den här typen av aspekter i den allmänna diskussionen för att visa på olika verkande mekanismer i det ekonomiska förloppet. Och vi är på väg mot en sådan här demografiförändring som jag beskrev tidigare. Men trots att vi har alla dessa lovande personer jobbande hos oss är jag lite kritisk mot att det ska vara formler i inflationsrapporten. Man borde kunna beskriva det här ändå.

Lennart Hedquist (m): Jag tycker, oaktat formlerna, att det här resonemanget är ganska intressant. Men vad jag möjligen skulle vilja är att riksbankschefen ytterligare ger sina synpunkter på vad som måste vara uppfyllt för att man ska kunna få det här resultatet. Jag förutsätter att man inte får de här 0,2 procentenheterna per år i genomsnitt bara genom att låta utvecklingen ha sin gång. Rimligen måste övriga förutsättningar när det gäller hur den här kapitalstocken kan användas vara uppfyllda för att man ska få den här produktivitetshöjningen. Min fråga är närmast: I vilken utsträckning är det här kopplat till en fortgående avreglering, t.ex.?

Urban Bäckström: Jag har ett kort svar som täcker in helheten. Det här förutsätter naturligtvis en väl fungerande ekonomi.

Jag svarar så därför att jag inte ser det som min roll att gå in på skattesystemets detaljer eller att gå in på olika områden. Jag tycker att det är viktigt att Riksbanken markerar en viss distans till den typen av synpunkter, som jag vet att de olika partierna har olika uppfattningar om. Däremot råder det ingen tvekan om att det har betydelse för den ekonomiska tillväxten om man sänker skatterna, som vi gjorde i skattereformen. Om man avreglerar ekonomin har det betydelse för prisutvecklingen och för den ekonomiska utvecklingen i stort. Det råder ingen tvekan om det. Men jag vet ju att den ekonomisk-politiska debatten är inflammerad när det gäller detta. Jag tror att det är viktigt för Riksbanken att hålla en viss distans. Jag hoppas att utskottets ledamöter respekterar ett behov som jag känner att vi har i det avseendet.

Lisbet Calner (s): Riksbankschefen har redan varit inne på lönebildningen en del. Men jag skulle ändå vilja ställa min fråga lite mer med vinkling från löntagarnas horisont.

Vi hör ofta nu för tiden att det går bra för Sverige, alltför ofta tycker de som ännu inte mera konkret har fått ta del av detta och sett det i sin egen börs. Låg inflation, låga räntor och hög tillväxt kännetecknar Sverige i dag liksom att, som riksbankschefen sade i sitt anförande, alltför många människor har ett jobb att gå till. Men lönebildningens centrala roll för en fortsatt god ekonomi beskrivs i dag i många olika tonarter, och riksbankschefens tonart var mycket bestämd när han sade: 3,5–4 % i löneökning, annars blir det arbetslöshet.

Många yrkesgrupper förstår inte alltid varför just deras krav på högre löner skulle kunna äventyra den goda ekonomin. Jag tänker inte minst på personal i vård, skola och omsorg. Jag tror att de flesta av oss tycker att de är värda en högre lön. Inom den nya, eller den nutida, ekonomin ingår bl.a. IT-bolagen. De har jämförelsevis höga löner, trots att företagen ännu inte har gett någon större vinst. Vi läser i tidningarna lite då och då om svindlande löneförhöjningar för enskilda personer. Ekonomer talar om lönehöjningar på rätt nivå, lönehöjningar i takt med Europa och om en robust lönebildning.

Jag hade tänkt be riksbankschefen om en lite större sammanfattning när det gäller lönebildningen, inte bara de här procenten, men han gav ju Karin Pilsäter svaret att det är de ekonomiska grundlagarna som gäller, och jag förmodar att det då handlar om bl.a. tillgång och efterfrågan. Men när det nu gång på gång upprepas att det går bra för Sverige och att vi har stora tillgångar är det här också en pedagogisk fråga: Gäller det alla löner eller bara några att lönebildningen är så betydelsefull för en god och stabil ekonomi?

Urban Bäckström: Det är alldeles riktigt att genomsnittssiffror ibland lurar. Det är svårt att förstå genomsnitt. Frågan är om det över huvud taget finns någon som är representativ för ett genomsnitt. Men det ser i alla fall ut som på den här bilden. Den blå linjen visar de faktiska reallönehöjningarna, som vi har haft i svensk ekonomi.

Vad vi har upplevt, och det framgår av finansplaner, budgetpropositioner och annat, under de senaste åren är faktiskt reallönehöjningar som det var

länge sedan vi såg i svensk ekonomi. Det är klart att det är det som bedömaren, inklusive jag, pratar om. Men det finns naturligtvis de som har släpat efter och de som inte har sett de här reallönehöjningarna. De känner naturligtvis ett främlingskap i den debatten.

Problemet är att de ekonomiska lagarna är att vi på makronivå i ekonomin måste koppla lön till resultat. Det går inte på något annat sätt. Det blir arbetslöshet annars. Det ska vara lön i förhållande till prestation och resultat. Och då mäter vi reallöneökningar mot produktivitetsökningar, så den kopplingen finns i ekonomin på makronivå. Problemet är att den sedan inte finns ute i företag och i offentlig sektor på ett lika tydligt sätt. Det beror på vårt sätt att hantera lönebildningen i Sverige sedan decennier tillbaka. Det har funnits ambitioner att omfördela i lönestrukturen och alltså avkoppla den koppling som obönhörligen finns på makronivå mellan lön och resultat. Det här kan man göra till en viss gräns, men man riskerar att få missnöjesyttringar från en del grupper. Man riskerar också rekryteringsproblem.

Jag ska inte lägga mig i det här, men jag kan inte undgå att ta lärarna som exempel. Man skulle kunna ta andra exempel också. Nej, nu har jag trampat i klaveret. Vi flyttar oss bort från lärarna. Sedan får var och en göra den kopplingen om de vill ändå.

Om man inte premierar människor efter deras resultat och prestation kommer man att få rekryteringsproblem, eftersom ingen då vill ha sådana yrken. Sättet att komma åt det här är att koppla ihop lön och prestation igen, men då får man andra problem, nämligen vidgade löneskillnader och allt annat sådant. Det handlar om att välja vilket problem man vill ha. Detta är en partipolitisk fråga. Man betonar vissa saker i olika sammanhang på bekostnad av andra saker. Men om man väljer en smalare lönestruktur och väljer att driva lönebildningen åt ett visst håll får man rekryteringsproblem i vissa sektorer. Man får missnöjesyttringar osv. och kanske också en minskad förtroelse.

Jag vet inte om jag har lyckats, men det här var ett sätt att försöka visa att man, om man gör något i ett system, åstadkommer någonting annat, men man får också en avigsida.

Lisbet Calner (s): Jag tackar så mycket för svaret. Det var uttömmande, bra och mycket intressant.

Jag talade om att enskilda personer får svindlande lönehöjningar. Jag undrar om betydelsen av lönebildningen gäller alla löner eller bara några. Det räcker med ett enkelt ja eller nej som svar på den frågan.

Urban Bäckström: Man kan inte säga att alla löner i svensk ekonomi ska öka med $3\frac{1}{2} - 4\%$ för då får man rekryteringsproblem på vissa områden och en överkompensation på andra områden över tiden. Lönerna måste öka lite olika. En del måste öka mer, och andra måste öka mindre, beroende på var man har rekryteringsproblem, vad man vill stimulera folk att utbilda sig till och att man vill stimulera folk att utbilda sig osv. Det är självklart. Men totalt sett är

den här restriktionen inte bara en önskan utan också bindande, eftersom det blir arbetslöshet annars.

Lisbet Calner (s): Jag har också funderat på det här med den nya ekonomin. När jag visar bankhallen brukar jag prata om tavlorna som finns i taket och säga att det här var den dåtida ekonomin i Sverige, med gruvnäringen i norr och bondesamhället i söder. Då kanske man kan säga den nutida ekonomin om den nya ekonomin. Den beskrivs onekligen på lite olika sätt. Jag tänkte att min definition kanske kunde vara lika bra eller dålig som någon annans.

Jag menar att kännetecknen är att tjänstesamhället är större än industrin, att kapitalet förflyttar sig snabbt, att IT-kunskaper är nödvändiga, att det är en internationalisering, en globalisering, om man så vill, och att det är kunskapsintensivt eller som någon uttryckte det: I den nya ekonomin står slaget om hjärnorna. Det tyckte jag var ett intressant grepp om den nya ekonomin.

Jag tror att det här är ingående faktorer när vi talar om den nya ekonomin i termer av hög tillväxt, hög sysselsättning och låg eller ingen inflation. Då kommer min fråga: Ställer den nya ekonomin förändrade, nya, annorlunda krav på penningpolitiken?

Urban Bäckström: Nej, i grund och botten gör den inte det. Men vid olika språng i den ekonomiska utvecklingen – vi vet ännu inte om Sverige är inne i ett sådant språng – händer det någonting på det tekniska området. Det gör det svårare att göra prognoser. Om vi ska göra prognoser på ett till två års sikt över inflationen är vi rätt beroende av att historiska samband gäller. Det enda vi vet i dag är att de inte gör det. Därför måste vi pröva oss fram, successivt revidera vår syn och ändra oss i takt med den utveckling som vi observerar. Vi måste stå på tå och vara noga med att följa utvecklingen, så att vi tar hänsyn till de stora förändringar som sker och har skett i svensk ekonomi. Om vi skulle ha baserat vår politik på gamla modeller i dag skulle vi ha haft en väsentligt högre reporänta och en helt annan efterfrågeutveckling i svensk ekonomi. Men det här gör också att vi måste tåla att bli kritiserade för att ha fel. Prognosmakare har nämligen lite fel i sådana här perioder, inklusive Riksbanken.

Per Landgren (kd): Ordförande! Med en liknande ambition som Lennart Hedquist att hitta nya infallsvinklar i inflationsrapporten har jag hittat en ekvation på s. 42 som jag inte ska kommentera. Men det står om arbetsmarknaden och resursutnyttjandet i den fördjupningsrutan och om att det finns goda skäl att anta att öppen arbetslöshet är ett mindre lämpligt mått på mängden lediga resurser osv. Det står i texten tidigare att man gjorde en bedömning under det andra kvartalet 2000, att den svenska ekonomin arbetade med full kapacitet. Sedan var det ändå senare ett stigande resursutnyttjande, och då vill man räkna in gruppen latent arbetsökande i den resurs, som finns att tillgå för arbetsmarknaden. Då tänkte jag fråga om jämviktsarbetslösheten: Påver-

kar det här resonemanget synen på den strukturella arbetslösheten och framför allt synen på nivån? Sjunger nivån då? Hur har nivån legat tidigare, och hur ligger den nu? Kan riksbankschefen kommentera detta lite.

Sedan gjorde jag bara en randanmärkning när jag lyssnade till talet, som riksbankschefen höll tidigare, om USA:s accelererande produktivitetstillväxt och jämförelsen med Sverige och att en förklaring till skillnaderna skulle kunna ligga i att produktivitetstillväxten mäts på olika sätt. Skulle vi, om man skulle mäta produktivitetstillväxten i Sverige som man mäter den i USA, ha en accelererande produktivitetstillväxt, ungefär som USA? Vad är det riksbankschefen vill säga med det här egentligen?

Det var mina frågor.

Urban Bäckström: Det sista handlar helt enkelt om att skillnader i mätmetoder, urvalsprinciper osv., kan spela roll. Det finns undersökningar där man försöker ta hänsyn till skillnader i mätmetoder. Där kommer man fram till att skillnaderna inte är så förfärligt stora. Men jag tror ändå – det här är inte ett statistiskt fenomen – att den amerikanska ekonomin ligger före i utvecklingen, även om skillnaderna kanske inte är fullt så stora som statistiken ger sken av.

Låt mig beträffande ekvationen på s. 42 säga att jag beundrar utskottets ledamöter som ger sig in i detta. Jag trodde att ni skulle hjälpa mig att säga till mina medarbetare att vi ska kunna skriva det här ändå. Men skälet till att t.ex. en sådan här ruta finns är att en centralbank inte kan gå ut och hur som helst säga: Nu tror vi att resursutnyttjandet är lite mindre ansträngt än vad vi sade tidigare. Då kan andra konjunkturbedömare säga: Jaha, vad har ni för belägg för det då? Om vi säger att vi har gjort den bedömningen är det ju ingen som tror på det. Så vi har ett trovärdighetsproblem i det här avseendet. Det gäller särskilt det senaste året när så många andra konjunkturbedömare har haft en annan bild och delvis kritiserat oss men framför allt förväntat sig en annan penningpolitik än den som har förts. Man har förväntat sig kraftigare räntehöjningar. Då måste vi hitta ett sätt att belägga olika resonemang. Det här är då ett sätt, att använda beprövade vetenskapliga metoder för att belägga det här, som en eller ett par mycket skickliga ekonomer hos oss har gjort.

Det här är ju inget hundra procentigt bevis, men det är ett sätt att föra resonemanget i ordnade termer. Det här visar då att jämviktsarbetslösheten är lite lägre än vad man har trott tidigare. Det tycker jag är en intressant hypotes. Jag vill betona att vi än så länge måste säga att det är en hypotes eftersom vi inte har sett utfallet i lönebildningen. Vi får nog avvakta och se i avtalsförhandlingarna om det här verkligen stämmer. Låt oss hoppas att det gör det!

Per Landgren (kd): Jag har egentligen ingen vidare kommentar. Men jag kan säga att det här är uppslag för avhandlingar på universiteten. Man kan gå vidare och empiriskt pröva det här. Även om jag inte har den ambitionen tycker jag att det har varit intressant att läsa valda sådana här rutor.

Bengt Silfverstrand (s): Herr ordförande! I mars i år trodde Riksbanken att inflationen inom två år skulle hamna över inflationsmålet på 2 %. I juni hade man reviderat den uppfattningen och trodde att inflationen inom två år skulle hamna på inflationsmålet. Sedan i september sade en direktionsmedlem i ett anförande i Malmö att inflationen för närvarande var låg och så väntades förbli under hela den kommande tvåårsperioden.

Uppenbarligen svänger Riksbankens bedömningar fram och tillbaka. Det finner jag i och för sig inte särskilt märkligt, men vi kan också notera att det finns en del grundläggande svagheter i Riksbankens prognosarbete, vilket påpekades av den här direktionsmedlemmen i det här anförandet. Dit hör att den svenska riksbanken inte har kommit lika långt som flera andra centralbanker när det gäller analyser av olika finansiella aggregat och deras koppling till inflation och real efterfrågan. Riksbanken har t.ex. uppenbarligen inte utvecklat metoder om vilken skuldsättning och vilken penningmängd som är förenlig med den långsiktigt hållbara tillväxten i ekonomin.

Enligt samma direktionsmedlem har Riksbanken också svårt att finna metoder för att skatta så centrala variabler som hur mycket lediga resurser som finns i ekonomin och hur stor den potentiella tillväxten kan vara. Det väl också så att det är en påtaglig skillnad i förhållande till ECB, som naturligtvis har helt andra förutsättningar att tydligt beakta den finansiella utvecklingen när det är dags att fatta penningpolitiska beslut.

Vidare vet inte Riksbanken, jag åberopar fortfarande samma direktionsmedlem, exakt vilken stimulans eller åtstramning som en viss räntenivå ger. Min fråga är då till riksbankschefen: Vilka slutsatser drar riksbankschefen för banken när det gäller kommande prognosarbete och behovet av att minska antalet fel i Riksbankens prognoser?

Urban Bäckström: Får jag först säga till Bengt Silfverstrand att man måste skilja på vad olika direktionsledamöter säger, vi kan ha lite olika uppfattningar och det här är ett exempel på det, och vad direktionen sammantaget kommer fram till i en sådan här rapport. När det gäller rapporternas utveckling över tiden har jag flera gånger varit inne på att vi gradvis har förändrat vår syn. Det inträffar saker. Det tar vi hänsyn till. Vi lär oss att implementera detta. Skulle vi ha gått på gamla samband, gamla sätt att göra bedömningar och prognoser som bygger på parametrar från 1970- och 1980-talen, skulle vi som sagt ha haft en helt annan penningpolitik.

På vilket annat sätt kan vi göra? När vi får nya insikter ändrar vi oss. Jag hoppas att alla gör det. Sedan är det så att enskilda direktionsledamöter har andra uppfattningar om hur det ska vara. Bengt Silfverstrand läser antagligen en reservation från en av ledamöterna, som under ganska lång tid har förespråkat en annan penningpolitik. Jag är, måste jag säga, väldigt glad för systemets skull för att en person systematiskt håller fast vid sin uppfattning. Jag har full respekt för denna direktionsledamot, för vi har ännu inte facit i hand. Vi får se vem som hade rätt och vem som så att säga hade fel.

Jag delar personligen inte uppfattningen att det skulle vara ett problem att vi inte jobbar med penningmängdsmått eller kreditmått. Jag ser inget problem i detta. I uppläggningsen av penningpolitiken har vi i allra högsta grad en modern syn på hur man ska bedriva penningpolitik. Men jag har full respekt för att en ledamot efterlyser detta, och vi diskuterar i direktionen hur man ska kunna öka betoningen på den typen av analyser för att tillgodose detta önskemål. Jag ser därför inget problem för vårt förande av penningpolitik. Snarare är det så att under de senaste 20 åren har alltför centralbanker lämnat det sättet att bedriva penningpolitik.

Bengt Silfverstrand (s): Jag har förståelse för riksbankschefens synpunkter. Det är klart att en reservation är en sak för sig. Officiella framträdanden ger trots allt en officiell karaktär åt Riksbankens bedömning. Jag är tills vidare nöjd med svaret.

Jag har en annan fråga. Jag har snuddat lite vid det här med kronan och kronkursen. Jag skulle vilja följa upp det. Kronan har ju sammantaget försvagats en hel del, vilket också framgår av inflationsrapporterna de senaste månaderna, från TCV-index på runt 123 till 127. Det är naturligtvis bl.a. en följd av stigande dollarkurs. Vill riksbankschefen något utveckla och kommentera vad denna försvagning beror på och vilka effekter den kan få för inflationen och tillväxten? Det är det ena. I det sammanhanget tycker jag också att man ska koppla det lite till resonemanget om euron. Det vore intressant att få en kommentar och förklaring till eurons fall det senaste året.

Urban Bäckström: Det sistnämnda vill jag inte göra, för jag tror inte att jag ska kommentera en annan centralbanks valuta. Men jag kan mycket väl försöka ge mig på uppgiften att diskutera den svenska kronan. Där är det två tendenser som är ganska klara som vi har sett. Sverige har haft en appreciering, en förstärkning, mot euron sedan den introducerades. Det har varit en ganska kraftig sådan. 9,50 tror jag att introduktionskursen var, och vi har haft en appreciering. Under den senaste tiden har den pendlat mellan 8,40 och 8,60 – någonstans där. Jag tror att den ligger i det intervallet nu också.

Men det stora som har hänt är att dollarn har stigit mot euron. Och eftersom vi efter apprecieringen nu ligger ungefär stabilt gentemot euron så har vi också försvagats mot dollarn. Sverige kopplas alltså till euroområdet *so* *oder so*. Oavsett utfall i olika folkomröstningar så har valutamarknaden uppfattningen att Sverige kommer att orientera sig åt det hållet fast man inte har någon syn på tidsperspektivet. Därför är kronan nära associerad till eurons utveckling. Följaktligen tappar vi mot dollarn. Då är det den relationen som naturligtvis är den viktiga när man väger samman Sveriges växelkurser mot alla valutor. Och där har vi försvagats. Vi säger i vår bedömning att vi ser en normalisering av utvecklingen i fråga om dollarn och euron. Följaktligen ser vi en appreciering av den svenska kronan i effektiva termer. Det lägger vi till förutsättning för huvudscenariot.

Skulle sedan det inte ske så har vi gjort en mycket enkel ”gangsterkalkyl” – kan man säga så i finansutskottet? Vad skulle det betyda om den ligger kvar? Då är det någonstans omkring en halv procentenhets högre inflation efter två år – eller mellan ett och två år. Det är i runda drag känslighetskalkylen. Men jag använder det där uttrycket med flit, för vad vi har sett under senare år är att importprisförändringar till följd av växelkursfluktuationer inte alltid har slagit igenom fullt ut. Så det är med en viss reservation som jag säger detta, och därför använder jag detta uttryck.

Agne Hansson (c):

1. Finland och Danmark, två av våra viktigaste handelsländer, har gått åt var sitt håll i EMU-frågan. Påverkar det svensk ekonomi, penningpolitiken, och i så fall hur?
2. Är sparandet för lågt i Sverige?
3. Vilket är, när det gäller arbetsmarknadens funktionssätt som jag var inne på tidigare, viktigast att prioritera i ett penningpolitiskt perspektiv, reduktion av marginaleffekter eller marginalsatser om man inte orkar med båda?

Urban Bäckström: Det är stora frågor som Agne Hansson väcker här. Den första är naturligtvis: Är det bra att gå med i EMU eller inte? Ytterst är det den frågan som väcks när man frågar hur Finlands inträde har påverkat oss. På kort sikt har väl inte så mycket hänt. Det tror jag att man ska säga. På längre sikt finns det fördelar och nackdelar med att gå med i EMU. Utskottet vet väl vad jag personligen tycker i den frågan, så det tänkte jag inte inveckla mig i. Jag tror att det har gått för lite tid för att ha någon mer bestämd uppfattning om hur relationen mellan Sverige och Finland har påverkats av deras medlemskap.

En annan fråga handlade om marginaleffekter och marginalsatser. Det är ju så att båda är lika viktiga. Marginalsatserna är en del av det som ger marginaleffekter, men det finns också andra saker som ger marginaleffekter. Drar man ned marginalsatserna så påverkar man marginaleffekterna. Drar man ned vissa bidragssystem så påverkar man marginaleffekterna. Men det är klart att skattekillen har effekter. En del av det vi nu ser i svensk ekonomi tror jag hänger samman med den reduktion av marginaleffekter och skattekillar som skedde i samband med skattereformen. Det tror jag säkert.

Det var en fråga till. Det där med sparandet är en väldigt svår fråga. En aspekt av det här är att tala om det finansiella sparandet i den svenska ekonomin. Där har vi överskott i bytesbalansen, vilket är en indikation på att sparandet finansiellt sett inte är för lågt. Realt sett kan man titta på tillväxten i svensk ekonomi och tillväxten av kapitalstocken. Där kan man säga att vi inte har samma tillväxt av kapitalstocken som har skett i den amerikanska ekonomin. Vill man ha en, nu använder jag detta uttryck, ny ekonomi, så behövs det sannolikt en snabbare tillväxt av kapitalstocken. I det perspektivet

är sparandet för lågt. Det är alltså en sammansatt fråga, och man får nog precisera lite mer från vilket håll man tittar på den om det ska gå att besvara den.

Carin Lundberg (s): De här utfrågningarna, det här är den tionde i ordningen, har ju lärt oss att vi spänner över väldigt stora områden. Det handlar om frågor internt inom Sverige, inom EU-området och om internationell ekonomi. Därför tänkte jag höra om jag skulle kunna få en kommentar om en annan centralbanks agerande och om det kunde vara något för Sverige också. Det finns ju de som ser ett samband mellan Federal Reserves framgångsrika räntepolitik och gammal svensk sådan. Det var en professor i ekonomi som hette Knut Wicksell som levde mellan 1851 och 1926. Han beskrivs av en del som en egendomlig man. Han var också ateist, socialist och tidig feminist. De här radikala idéerna gjorde att han hamnade i fängelse ett par månader.

Men det var inte de radikala idéerna jag tänkte ta upp, utan det var hans inflationsteori, som hör till de bestående nationalekonomiska teserna. Det är den som gör att man letar efter samband mellan Greenspan och Wicksells tankar. Gängse inflationstänkande har ju tappat i betydelse under den pågående amerikanska högkonjunkturen. Dessutom kan man ju hävda att räntan, som senast höjdes i maj, ligger på historiskt höga realnivåer. Här kommer Wicksell in. Han menade att räntan kan betraktas som ett pris som marknaden sätter på krediten och att räntan därför kan vara hög om vinsterna är höga. Wicksell talade om det önskvärda i att hitta den naturliga räntenivån. Det är det som Alan Greenspan tycks göra enligt vissa. Det finns kommentarer i Wall Street Journal som säger att enligt det Wicksellska synsättet bör Fed sträva efter neutrala räntor, och den nivån är bra oavsett om den är hög eller låg.

Då är min enkla lilla fråga: Är det möjligt att hitta en naturlig räntenivå, neutrala räntor? Är det något som den svenska riksbanken också jobbar med?

Urban Bäckström: Först och främst ska vi vara lite stolta över Knut Wicksell, även om det som Carin Lundberg säger om fängelsetiden också är riktigt. Det finns mycket som vi borde sätta en parentes kring. Knut Wicksell höll 1898 ett mycket uppmärksammat och intressant anförande på Nationalekonomiska föreningen där han väckte den här tanken om att bedriva penningpolitik efter prisstabilitet. I sitt författarskap och sin forskning kring den perioden säger han just att man ska höja räntan om prisnivån stiger och att man ska sänka räntan om prisnivån sjunker. Nu har vi lärt oss att det finns en transmissionsmekanism där, så vi måste vara lite framåtblickande. Vi ska alltså sänka räntan om inflationen går under målet och vi ska höja den om den går över målet. Det är en rätt intressant tanke att detta väcktes för hundra år sedan – i Stockholm i slutet av 1800-talet. Det är en väldigt framgångsrik svensk ekonom, så vi har all anledning att vara stolta över de landvinningarna.

Jag vet att Nya Zeeland, som var det första landet som antog ett sådant här prisstabilitetsmål, inflationsmålspolitik, hänvisar till Knut Wicksell i sina

beskrivningar av denna politik. Och man kan säga att vi också gör det, ja. Fast vi gör det på ett annat sätt. Om vi tänker på Knut Wicksells koncept så finns det något slags naturlig nivå, något slags jämviktsrealränta där ute. Men som vi visar i ett appendix, en fördjupningsruta, är det väldigt svårt att identifiera exakt var den ligger. Men sättet man hanterar det på är att göra bedömningar av inflationstakten och korrigera räntan så att inflationstakten ligger på målet på ett till två års sikt. Det är ett annat sätt att så säga göra samma sak. Så i någon mening kan man säga att all världens centralbanker bedriver en liknande politik, och det är fler och fler som går över till det. Även s.k. *emerging markets*, som Sydafrika, Thailand och Brasilien, går över till den här typen av politik. Det är roligt att Knut Wicksell uppskattas även i dag hundra år efteråt.

Carin Lundberg (s): Jag tackar för svaret. Som en liten kommentar kan jag bara säga att det också är roligt att vara med om att höra att Sveriges riksbank fungerar som en förebild för Brasilien. Utskottet har ju besökt Brasilien och just fått höra om Sveriges riksbanks bistånd i deras ekonomiska problem.

Ordföranden: Jag har ingen mer på min frågelist. Då ber jag få tacka riksbankschefen för hans medverkan ännu en gång. Jag tackar också alla andra, och inte minst vill jag tacka dem som har följt den här debatten via riksdagens talsvar. Därför har jag varit noga med att ange namn innan jag har givit ordet vidare, för att det ska bli lättare att följa utfrågningen. Nu är det så att Urban Bäckström har förklarat sig beredd att svara på frågor från mediernas representanter, och vi har ställt i ordning ett rum här vid sidan av där den utfrågningen kan ske. Det är möjligt att Urban Bäckström vill ha någon liten andhämtningspaus innan vi börjar med det, men i stort sett är det omgående. Tack ska ni ha allesammans! Utfrågningen är avslutad.

Innehåll

Bilagorna 5-17 i del 2

Yttranden med anledning av proposition 2000/01:1

5. Konstitutionsutskottets yttrande (2000/01:KU1y)	1
6. Skatteutskottets yttrande (2000/01:SkU1y)	8
7. Justitieutskottets yttrande (2000/01:JuU1y)	72
8. Utrikesutskottets yttrande (2000/01:UU1y).....	80
9. Försvarsutskottets yttrande (2000/01:FöU1y)	90
10. Socialförsäkringsutskottets yttrande (2000/01:SfU1y).....	95
11. Socialutskottets yttrande (2000/01:SoU1y)	129
12. Kulturutskottets protokollsutdrag (2000/01:2.1)	142
13. Trafikutskottets protokollsutdrag (2000/01:3.2).....	144
14. Näringsutskottets protokollsutdrag (2000/01:4.4)	145
15. Arbetsmarknadsutskottets protokollsutdrag (2000/01:5 bilagorna 3 och 4)	146
16. Bostadsutskottets yttrande (2000/01:BoU1y).....	155

Protokoll från offentlig utfrågning

17. Finansutskottets offentliga utfrågning	170